Dvidešimto amžiaus *aukso* fondas

RB

RAY BRADBURY

AKIES MIRKSNIU

RAY
BRADBURY

Quicker Than the Eye

RB

RAY

BRADBURY

AKIES MIRKSNIU

APSAKYMAI

Iš anglų kalbos vertė
LINA BŪGIENĖ

Vilnius 1999

UDK 820(73)–3
Br–14

Versta iš: Ray Bradbury
Quicker Than the Eye
Avon Books, New York, 1996

ISBN 9986–02–629–6

Donui Olbraitui,

mano auksiniam retriveriui,
su meile

Povandeninio laivo daktaras

Man trečiąkart apsilankius pas Gustavą fon Zaiferticą, užsienietį psichoanalitiką, nutiko įstabus dalykas.

Tiesą sakant, būčiau turėjęs tą keistą sprogimą nujausti iš anksto.

Juk galų gale mano psichiatras, tas *tikrų tikriausias* užsienietis, vadinosi visai taip pat, kaip ir tas aukštas, liesas, ereliškų veido bruožų, grėsmingas ir todėl kerintis aktorius, 1965-aisiais vaidinęs vyriausiąjį žynį filme „Ji“.

Filme tas nuostabusis piktadarys mosavo perdžiūvusiais lyg skeleto pirštais, svaidėsi prakeiksmais, spjaudė sieros liepsnas, žudė vergus ir drebino žemę.

O paskui, *At Liberty,* jį galėjai pamatyti važiuojantį tramvajumi Holivudo bulvaru – ramų kaip mumija ir tylų kaip telefono stulpas be laidų.

Pala, apie ką aš čia? Ak, taip!

Tai buvo *trečiasis* mano apsilankymas pas tą psichiatrą. Tądien jis paskambino man ir subliuvo:

– Duglai, tu sumautas kalės vaike, metas ant lovelės!

Lovele jis, žinoma, vadino savąją skausmo ir pažeminimų prisigėrusią sofą, ant kurios aš raitydavausi, kamuojamas įsikalbėtos žydiškos kaltės ar šiaurės baptistų patirto šiurpo, o jis tuo tarpu vis sumurmėdavo: „Koks ištižimas!“, „Nesąmonė!“ arba: „Jei dar sykį *taip* padarysi, aš tave užmušiu!“

Kaip matote, Gustavas fon Zaiferticas išties buvo geras *minų* specialistas. Minų? Taip, nes juk mūsų problemos – tai nelyginant žemės minos, užraustos mūsų galvose. Tik pamėgink *užlipti* ant jų! Šoko terapija, kaip kartą pavadino jis, neradęs tinkamesnio žodžio.

– Blickrygas? – pasiūliau aš.

– *Ja!* – jis išsiepė savo ryklio dantis. – Būtent!

Taigi, kaip sakiau, tai buvo trečiasis mano apsilankymas jo keistame, metalu apkaltame kambaryje su daugybe nematytų užraktų, įstatytų ovalo formos duryse. Staiga, kažką padrikai lemendamas ir murdydamasis drumstame vandenyje, aš išgirdau, kaip jis, tarsi baslį prarijęs, sustingo man už nugaros. Pasigirdo priešmirtinis gargaliavimas, jis kelissyk sunkiai įkvėpė oro ir taip sustugo, kad akimirksniu pražilę mano plaukai atsistojo piestu:

– Nerk! Nerk!

Aš nėriau.

Pamanęs, kad mūsų kambarys, ko gero, susidūrė su milžinišku ledkalniu, aš parkritau ant grindų ir nėriau po sofa liūto letenų formos kojomis.

– Nerk! – dar sykį riktelėjo senis.

– Nerti? – sušnibždėjau aš ir iškišau galvą iš po sofos.

Išvydau žalvariu švytintį povandeninio laivo periskopą, kuris pakilo aukštyn ir dingo lubose.

Gustavas fon Zaiferticas apsimetė nematęs nei manęs, nei prakaituotos odinės sofos, nei lubose pranykusio žalvarinio vamzdžio. Neskubėdamas, panašiai kaip Konradas Veidas „Kasablankoje“ ar Erichas fon Stroheimas, patarnautojas iš „Saulėlydžio bulvaro“, jis...

...prisidegė cigaretę ir išleido porą drakoniškų dūmų kamuolių, kurie kaligrafiškai išvedžiojo ore (jo?) inicialus.

– Tai ką čia sakei? – paklausė jis.

– Ne, – nesikeldamas nuo grindų atsiliepiau aš. – Tai *jūs* kažką sakėte. Jūs liepėt man nerti?

– Nieko panašaus aš nesakiau, – suniurzgė jis.

– Atleiskit, aš labai aiškiai girdėjau, kaip jūs sušukote: „Nerk!“

– Negali būti. – Jis išpūtė dar porą raitytų drakoniškų dūmų kamuolių. – Tai haliucinacijos. Ko dabar spoksai į tas lubas?

– Nes ką tik mačiau, jei tik man vėl ne haliucinacijos, kaip tas vožtuvas ana ten aukštai prarijo devynių pėdų ilgio vokišką žalvarinį „Leicos“ periskopą!

– Nepakartojamas vyrukas, tu tik paklausyk, ką jis pliauškia! – sumurmėjo fon Zaiferticas savajam alter ego, kuris visuomet būdavo trečiasis jo psichoanalizės seansų dalyvis: vos tik trumpam liaudavosi spjaudęs savo pasišlykštėjimą manimi, tuoj imdavo aiškintis santykius su savim. – Turbūt nemažai martinio per pietus išgėrei?

– Nemėginkit manęs apmuilinti, fon Zaiferticai! Aš dar skiriu seksualinį simbolį nuo periskopo. Ten į lubas prieš minutę sulindo ilgas varinis vamzdis, argi ne taip?!

Fon Zaiferticas žvilgtelėjo į svaro monetos didumo kalėdinį laikrodį, pamatė, kad aš tebeturiu dar trisdešimt minučių, atsiduso, numetė žemėn cigaretę, užmynė ją nublizgintu batu ir šauniai kaukštelėjo kulnais.

Ar esat kada girdėjęs, koks garsas pasigirsta, kai tikras profesionalas, toks kaip Džekas Niklausas*, kliudo kamuolį? *Bamm*. Tikra rankinė granata!

Panašiai ir manasis draugas vokietis saliutuodamas sumušė kulnais.

Tarrrkšt!

– Gustavas Manerheimas Aušlicas fon Zaiferticas, Valdšteino baronas, jūsų paslaugoms! – Ir daug tyliau pridūrė: – Povandeninio laivo...

Maniau, kad užbaigs: „Daktaras“. Bet jis pasakė:

– Povandeninio laivo *kapitonas!*

Aš šiaip taip atsikėliau nuo grindų.

Dar sykį tarrrkšt ir...

Iš lubų tylutėliai išlindo periskopas – žaviausias Froido cigaras, kokį tik buvau matęs.

– Negali būti! – žioptelėjau.

– Ar aš tau kada *melavau?*

– Daugybę kartų!

– Na... – jis gūžtelėjo, – bet tai tebuvo nekaltos mažos melagystės.

* Nicklaus, Jack William (g. 1940) – JAV golfo žaidėjas.

Jis žengė prie periskopo, taukštelėjęs įstatė į vietas porą rankenėlių, užmerkė vieną akį, o antrąją piktai prispaudė prie okuliaro ir ėmė iš lėto sukti periskopą ratu: nukreipė jį į kambario gilumą, į sofą, į mane.

– Ugnis! – sukomandavo.

Kone išgirdau, kaip pro šaudymo angą išnėrė torpeda.

– Dar sykį *ugnis!* – sušuko jis.

Antra begarsė ir nematoma bomba leidosi į neaprėpiamas platybes.

Lyg per patį vidurį kliudytas laivas aš susmukau ant sofos.

– Jūs, jūs! – ėmiau rėkti nei šį, nei tą. – Šitas! – mostelėjau į žalvarinį vamzdį. – Čia! – pliaukštelėjau per sofą. – *Kuriems galams?*

– Sėsk, – paliepė fon Zaiferticas.

– Jau sėdžiu.

– Tai *gulk*.

– Nenoriu, – nejaukiai pasimuisčiau.

Fon Zaiferticas pasuko periskopą taip, kad viršutinė jo akis, pakreipta kampu, įsistebeilijo į mane. Šaltas, stiklinis jos spindesys nemaloniai priminė aštrų, vanagišką paties savininko žvilgsnį.

Anapus periskopo sududeno jo balsas.

– Tai tu, vadinasi, norėtum sužinoti... e... kokiu būdu Gustavas fon Zaiferticas, Valdšteino baronas, sugebėjo palikti šaltas vandenyno gelmes ir savo brangų Šiaurės jūros laivą, išnešti kudašių iš sugriautos ir nuniokotos tėvynės ir tapti povandeninio laivo *daktaru*...

– Na, jeigu jau jūs užsiminėt...

– Aš niekad neužsimenu! Aš pareiškiu. O mano pareiškimai yra karinės komandos.

– Tai aš jau pastebėjau...

– Užsičiaupt! Sėdėt ramiai...

– Tik ne dabar... – muisčiausi aš.

Jis kaukštelėjo kulnais, o dešiniąją ranką kyštelėjo į švarko kišenę ir išsitraukė iš ten dar ketvirtą akį, su kuria taip pat į mane įsispoksojo: tai buvo blizgantis plonas monoklis, kurį jis įsuko sau

tarp antakio ir skruostikaulio, lyg nurėždamas taurelėje virtą kiaušinį. Aš krūptelėjau. Dabar monoklis tarsi perėmė jo žvilgsnį ir degino mane ledine ugnimi.

– Kam jums monoklis? – paklausiau.

– Kvaily! Juo aš užsidengiu *sveikąją* akį, kad *nė viena* akim nematyčiau ir mano intuicijai niekas nekliudytų!

– Štai kaip, – burbtelėjau.

Tada jis pradėjo savo monologą, ir aš suvokiau, kad troškimą išsipasakoti jis buvo giliai užgniaužęs ir nešiojosi savy daugybę metų, tad pradėjęs kalbėti nebegalėjo liautis ir šnekėjo be perstojo, visai pamiršęs mane.

Būtent per šį monologą ir nutiko keistas dalykas. Aš pamažu atsistojau. Ponas daktaras fon Zaiferticas suko ratus aplink, o jo ilgas plonas cigaras sėjo ore dūmų kamuolius, kuriuos jis tyrinėjo nelyginant blyškias Roršacho testo* dėmes.

Kaskart statydamas koją jis ištardavo žodį, paskui – kitą; kapojo juos lyg kirviu. Retsykiais stabtelėdavo, vieną koją pakėlęs ore, o žodį vartaliodamas ant liežuvio, tartum būtų norėjęs jį geriau ištyrinėti. Po kiek laiko koja bumbtelėdavo į žemę, o podraug pasigirsdavo daiktavardis, veiksmažodis ar prieveiksmis.

Bet staiga apsisukęs aš pasijutau besėdįs krėsle ir apstulbau, priešais išvydęs:

poną daktarą fon Zaiferticą, išsidrėbusį ant savo sofos, plonyčius lyg voro kojos pirštus sukryžiavusį sau ant krūtinės.

– Man anaiptol nebuvo lengva, atsidūrus sausumoje, – švilpčiodamas kalbėjo jis. – Kartais jausdavausi it sustingusi medūza. Kartais – lyg į krantą išmestas aštuonkojis, išskėtęs čiuptuvus, arba atrodydavo, kad man į galvą įsisiurbė vėžys. Bet metams bėgant užsiauginau stuburą ir dabar jau galiu trintis tarp sausumos žmonių ir likti gyvas.

Jis stabtelėjo, trūkčiodamas įkvėpė oro ir kalbėjo toliau:

* Psichologinis testas gilumine asmenybės struktūrai atskleisti, susidedantis iš standartinių dešimties figūrų kombinacijų. Tiriamasis turi apibūdinti, kokius įvaizdžius ir jausmus jam sukelia kiekviena kombinacija. Hermannas Rorschachas (1884–1922) – šveicarų psichiatras.

– Iš gelmių aš kėliausi etapais: pirmiausia persikrausčiau į dengtą valtį, paskui – į namelį prieplaukoje, tada ant kranto pasistačiau palapinę, po to nuplaukiau į kanalą mieste, o galiausiai atsidūriau Niujorke, saloje, apsuptoje vandens, che! Bet visą laiką nedavė ramybės mintis: kaip ir kur šiame pasaulyje povandeninio laivo vadui rasti sau vietos, darbo ar veiklos, aistringą meilę?

Ir staiga vieną popietę didžiuliame pastate, leidžiantis ilgiausiu pasaulyje liftu, man galvoje lyg granata būtų sprogusi! Mes nėrėme vis žemyn ir žemyn, žmonės spaudėsi viens prie kito, žybčiojo numeriai, pastato aukštai už stiklinių langų švilpė pro šalį, viskas mirgėjo, švysčiojo, lėkė ir mainėsi, sąmonė, pasąmonė, *id, ego-id,* gyvybė, mirtis, geismas, žudymas, geismas, tamsa, šviesa, sunku, krintam, devyniasdešimt, aštuoniasdešimt, penkiasdešimt, dar giliau, jau linksmiau, *id, ego, id*... ir staiga iš mano perdžiūvusios gerklės išsiveržė tas visa apimantis, paniškas, maniakiškas riksmas: „Nerk! Nerk!“

– Tą aš atsimenu, – sumurmėjau.

– „Nerk!“ – sustugau aš taip garsiai, kad greta stovėję lifto keleiviai iš baimės ir netikėtumo smagiai apsisiusiojo. Matydamas jų siaubo perkreiptus veidus, aš žengiau iš lifto, kuriame ant grindų susitelkė viena šešioliktoji colio šlapimo. „Geros dienos!“ – palinkėjau jiems, nesitverdamas džiaugsmu, kad pagaliau atradau save, ir nudūmiau atidaryti privataus kabineto. Pasikabinau iškabą, o paskui – savo periskopą, kurį visus tuos metus saugojau išnešęs iš sudaužyto, sunaikinto, iškastruoto povandeninio laivo. Pernelyg kvaila matyti jame mano psichologinę ateitį ir galutinį nuopuolį, mano žavųjį artefaktą, žalvarinį psichoanalizės organą – tai tiesiog fon Zaifertico devinto numerio periskopas!

– Nieko sau istorija, – numykiau.

– Tai jau taip, po šimts, – užmerkęs akis, burbtelėjo psichiatras. – Ir daugiau nei pusė jos – tiesa. Ar atidžiai klauseisi? Kokią padarei išvadą?

– Kad ir kitiems povandeninių laivų kapitonams vertėtų tapti psichiatrais.

– Tikrai? O žinai, aš dažnai suabejodavau: ar Nemas tikrai žuvo drauge su savo laivu? Gal kartais jis ištrūko iš jo ir tapo mano proseneliu, paskleisdamas savo psichologines bakterijas per daugelį kartų, kol aš išvydau pasaulį: iš pat pradžių aš troškau valdyti paslaptingus mechanizmus, išnykstančius drauge su potvynio banga, o baigiau tuo, kad tenka suktis lyg kokiame vodevilyje šiame liūdname, pamišusiame mieste!

Aš atsistojau ir paliečiau ranka tą įstabų žalvarinį simbolį, lyg koks mokslinis stalaktitas nukarusį nuo lubų.

– Ar galima pažiūrėti?

– Aš tavo vietoj nežiūrėčiau. – Jis beveik nė negirdėjo manęs – lyg tamsiame debesyje skendėjo savo depresijoje.

– Betgi čia tik periskopas...

– Nebūna cigaro be dūmų.

Prisiminęs Zigmundo Froido posakį apie cigarus, aš nusijuokiau ir vėl paliečiau periskopą.

– Ne! – riktelėjo jis.

– Tačiau juk jūs rimtai jo nenaudojate? Čiagi tik praeities prisiminimas, suvenyras iš jūsų paskutinio laivo, ar ne taip?

– Tu taip manai? – atsiduso jis. – Tada žiūrėk!

Padvejojęs prispaudžiau vieną akį prie okuliaro, antrąją užmerkiau ir suklikau:

– Vajėzau!

– Aš tave perspėjau! – piktai burbtelėjo fon Zaiferticas.

Jie visi buvo ten.

Tiek košmarų, kad būtų užtekę tūkstančiui filmų. Tiek vaiduoklių, kad būtų apgyvendinę dešimt tūkstančių pilių. Tiek siaubų, kad būtų ligi pamatų sudrebinę keturiasdešimt miestų.

Dieve mano, jis gi viso pasaulio studijas galėtų aprūpinti filmų scenarijais! – pamaniau.

Pirmasis istorijoje psichologinis kaleidoskopas.

Po akimirkos mane pervėrė jau kita mintis: kiek iš viso to slypi manyje? Kiek – fon Zaifertice? O kiek – mumyse abiejuose? Ar šie keisti pavidalai nėra mano įsivaizduoti košmarai, iškvėpti per keletą pastarųjų savaičių? Kai užmerkęs akis kalbėdavau, galbūt iš

mano burnos lyg nematomi pursleliai tiško nedidukės pabaisos, kurios, pakliuvusios į periskopo vidų, neįsivaizduojamai išaugdavo. Panašiai kaip mikroskopinės tų mažyčių, antakiuose ar odos porose slypinčių mikrobų nuotraukos, milijoną kartų padidintos ir išspausdintos ant *Scientific American* viršelių, vaizduoja juos jau didžiulius lyg drambliai? O gal šie vaizdiniai kilo kitose bedalėse sielose, atsidūrusiose ant šios sofos ir įkliuvusiose į periskopo pinkles? Negi jie visi nubyrėjo nuo *mano* blakstienų ir sielos?

– Šitai verta milijonų! – sušukau. – Ar jūs *žinote,* kas čia?

– Kratinys iš visokiausių vorų, driežų, besparnių kelionių į Mėnulį, iguanų, rupūžių, iškritusių iš nedorėlės sesers burnos, deimantų iš gerosios fėjos ausų, luošų Balio salos šokėjų, sutrūkusių marioniečių iš Džepeto palėpės, mažų berniukų statulėlių, siusiojančių baltuoju vynu, samdomų seksualinių orgijų atlikėjų, nešvankių gestų, bjaurių kaukių, nutekamųjų vamzdžių gerklių, burbuliuojančių su lietumi ir šnypščiančių su vėju, statinaičių, sklidinų užnuodyto medaus, žiogų, kurie užsiuva keturiolikmečiams gerkles ir tik aštuoniolikos sulaukus išardo siūles, bokštų su išprotėjusiomis raganomis, mansardų su trūnijančiais lavonais...

Jis aiškiai pritrūko kvapo.

– Na, maždaug supratai.

– Nesąmonė! – atkirtau. – Jums tiesiog nuobodu. Galėčiau gauti jums penkių milijonų vertės kontraktą su „Amalgaminių pyragėlių“ kino korporacija. Ir su visomis trimis „Zigmundo F. sapnų“ bendrovėmis!

– Nieko tu nesupratai, – atsakė fon Zaiferticas. – Aš iš paskutiniųjų stengiuosi kuo nors užsiimti, kad neturėčiau laiko galvoti apie visus tuos, kuriuos torpedavau, pamušiau ir nuskandinau Atlante 1944-aisiais. Neturiu jokio noro veltis į „Amalgaminių pyragėlių“ kino verslą. Aš tik bandau nesėdėti dykas, užtat ir karpau nagus, krapštau ausis arba klausausi tokių senų pašlemėkų, kaip tamsta, išpažinčių. Jei tik liausiuosi tai daręs, akimirksniu subyrėsiu. Periskope sudėta viskas, ką patyriau per pastaruosius keturiasdešimt metų, stebėdamas pekanus, indiškus riešutus ir migdolus. Spoksodamas į juos, pamirštu šiurpų savo paties gyveni-

mą, nugrimzdusį potvynių bangose. Jeigu tu mano periskopą išloštum kokiame nors niekingame vienadieniame Holivudo striptize ar pokeryje, aš triskart nusiskandinčiau savo vandeninėje lovoje, ir niekad daugiau manęs nebepamatytum. Pala, ar *rodžiau* tau savo vandeninę lovą? Ji trijų baseinų dydžio! Kasnakt miegodamas perplaukiu ją aštuoniasdešimt sykių. Na, kartais – tik keturiasdešimt, jei sumanau popiet nusnūsti. Taigi į tavo milijoninį pasiūlymą atsakau: ne!

Staiga jį visą nukrėtė drebulys, jis griebėsi už širdies.

– O Dieve! – sušuko, per vėlai supratęs, kad įsileido mane į savo sielą ir gyvenimą. Pašokęs ant kojų, puolė į tarpą tarp manęs ir periskopo, pakaitomis žvilgčiodamas tai į vieną, tai į kitą, tarsi abu jam būtume kėlę baimę.

– Tu nieko ten nematei! Nieko, ar aišku?!

– Mačiau!

– Meluoji! Kaip tau *ne gėda* šitaip meluoti? Ar žinai, kas nutiktų, jei apie visa tai kas nors sužinotų, jei imtum lakstyti aplink, švaistydamasis kaltinimais?.. O Dieve, – dejavo jis, – jei pasaulis išgirs, jei kas nors prasitars... – Jis paspringo žodžiais, tartum mėgindamas patikrinti, ar jie teisingi, ir tarsi pirmąkart matydamas mane – lyg kokį ginklą, iššovusį jam tiesiai į veidą. – Visas miestas... mane negyvai užjuoks. Išprotėjęs kvailys... Ei, tu! Palauk minutėlę!

Jo veidą iškreipė pragariška grimasa. Akys išsprogo. Burna atvėpo.

Šitoje išraiškoje aš aiškiai išskaičiau savo mirtį. Pamažėle ėmiau slinktis durų link.

– Tu niekam nieko *nesakysi?* – suurzgė jis.

– Ne.

– Kaipgi čia išėjo, kad staiga *viską* apie mane sužinojai?

– Jūs pats man *papasakojote!*

– Taip, teisybė, – apstulbęs pripažino jis, dairydamasis aplink kokio nors ginklo. – Stok!

– Tai jau ne, dovanokit, – burbtelėjau.

Puoliau pro duris ir kiek įkabindamas nudūmiau koridoriumi. Lėkiau taip, kad kulnai kone kalė į užpakalį.

– Grįžk! – už nugaros riaumojo fon Zaiferticas. – Man reikia tave užmušti!

– To aš ir bijau!

Pirmasis pripuoliau prie lifto ir – o stebuklas! – jo durys plačiai atsivėrė, vos man nuspaudus mygtuką. Šokau į vidų.

– Bent atsisveikintum! – suriko fon Zaiferticas, mosuodamas kumščiu taip, tarsi jame būtų spaudęs bombą.

– Sudie! – šūktelėjau. Durys užsidarė.

Paskui ištisus metus fon Zaifertico nemačiau.

Per tą laiką ne sykį pietaudamas su draugais ar šiaip sustojęs su kuo nors paplepėti gatvėje, kad ir graužiamas kaltės, pasakodavau apie savo susidūrimą su povandeninio laivo kapitonu, kuris tapo frenologu (toks veikėjas, čiupinėjantis kaukolę ir tyrinėjantis smegeninę).

Šitaip man pakračius medžio kamieną, žemėn pasipylė riešutai. Per vieną naktį jų prikrito baronui pilna sterblė ir banko sąskaita. Didįjį jo pasirodymą žmonės prisimins ir amžiaus gale: per vieną siautulingą popietę jį buvo galima išvysti Filo Donahju, Ofros Vinfri ir Džeraldo šou, kas valandą jis būdavo tai smerkiamas, tai liaupsinamas, tai vėl smerkiamas. Priviso daugybė fon Zaifertico lazerinių žaidimų, o jo periskopo kopijas pardavinėjo Šiuolaikinio meno ir Nacionalinis muziejai. Gavęs apie pusę milijono dolerių, jis šiaip taip išspaudė ir nesunkiai išpardavė niekam tikusią knygą. Mikroskopiniai gyvūnai, pabaisos ir keisti padarai iš jo žalvarinio vamzdžio mirgėte mirgėjo vaikiškose knygelėse, tatuiruočių lipdukuose ir guminiuose antspauduose su rašaliniais paveikslėliais, kuriais prekiavo „siaubo krautuvėlės“.

Vyliausi, kad visa tai privers jį užsimiršti ir man atleisti. Deja!

Praėjus lygiai metams ir vienam mėnesiui, vidurdienį pasigirdo mano durų skambutis. Atidaręs išvydau Gustavą fon Zaifertičą, Valdšteino baroną, plūste plūstantį ašaromis.

– Ir kodėl aš tavęs tą dieną nenudobiau? – sudejavo jis.

– Nespėjot pagauti, – atsakiau.

– Ak, *ja*. Turbūt taip ir buvo.

Pažvelgęs į lietaus nuskalautą, ašaromis paplūdusį senuko veidą, paklausiau:

– Ar kas nors mirė?

– Aš. Tai *aš* numiriau! Čia jūs matote padarą, – toliau sielvartavo jis, – kamuojamą Rumpelštilco* sindromo!

– Rumpel...

–...štilco! Aš perskilęs perpus nuo smakro ligi šakymo! Truktelėsi – ir siūlė iširs, lyg patraukus užtrauktuką, o vietoj vieno kaipmat atsiras du daktarai admirolai už tą pačią kainą! Kuris gi iš jų – daktaras, gydantis žmones, o kuris – parsidavėlis bestselerių autorius admirolas? Be dviejų veidrodžių neįspėsi. O kur dar galybė dūmų!

Jis nutilo ir, susiėmęs galvą rankomis, apsidairė aplinkui.

– Ar matai, koks plyšys? Aš vėl baigiu sutrūkt per pusę, kad tapčiau tuo kvailu turtų ir šlovės besivaikančiu jūreiviu, einančiu per libido problemų kamuojamų iškvaišusių poniučių rankas! Sumautos vilkžuvės, kaip aš jas vadinu. Bet imu jų pinigus, nusispjaunu ir leidžiu! Tau irgi reikėtų metelius taip *pagyventi!* Nesijuok!

– Aš nesijuokiu.

– Na, tai pralinksmėk ir paklausyk, ką dar pasakysiu. Ar galima prigulti? Čia juk sofa? Bet ji per trumpa! Kur man dėti kojas?

– Prisėskite šonu.

Fon Zaiferticas įsitaisė ant sofos ir nuleido kojas žemyn.

– Hm, ne taip jau blogai. Sėsk už manęs. Tik nežiūrėk man per petį, nusigręžk. Nesišaipyk ir nerodyk grimasų, kai išsitrauksiu savo kvailą Rumpelį su Štilcu, sulipdytą iš klijų bei molio. Dieve man padėk, taip vadinsis kita mano knyga. Ak, kad tu skradžiai žemės būtum prasmegęs su visu savo prakeiktu periskopu!

– Jis ne mano, o jūsų. Ir tądien jūs pats norėjote, kad jį pamatyčiau. Ko gero, jau daugelį metų savo apsnūdusiems pacientams šnibždėdavote: „Nerk, nerk...“ Ir neištvėrėte sykį visa gerkle nesurikęs: „Nerk!“ Tai kapitonas jumyse nerimo, jis trośko šlovės ir pinigų, kad galėtų maudytis juose.

– Bravo, – sumurmėjo fon Zaiferticas. – Kaip bjauru, kai tu sakai teisybę! Žinai, man jau geriau. Kiek aš tau skolingas?

Jis atsistojo.

* *Rumpelstilzchen* – vokiečių pasakų nykštukas.

– Eime! Užuot užmušęs tave, imsiu žudyti pabaisas.

– Kokias pabaisas?

– Tas, kur tūno mano kabinete. Jei tik pavyks pro visus pamišėlius į jį prasibrauti.

– Tai ką, pamišėliai dabar jau tyko ne tik viduje, bet ir prie durų?

– Ar aš tau kada melavau?

– Daugybę kartų. Bet, – pridūriau, – tai tebuvo mažos, nekaltos melagystės.

– Eime, – paragino jis.

Vos žengę pro lifto duris, išvydome ilgą gerbėjų ir prašytojų virtinę. Koks septyniasdešimt žmonių, išsirikiavę tarp lifto ir barono kabineto durų, laukė jo su ponios Blavatskajos, Krišnamurčio ir Širli Maklein* knygomis po pažastim. Pamačiusi baroną, ta minia suūžė taip, lyg aukštakrosnės durys būtų atsidariusios. Mes movėm kiek įkabindami ir spėjom įsmukti į kabinetą greičiau, nei jie pajėgė mus sučiupti.

– Matai, kokiam gyvenimui mane pasmerkei! – grūmojo man fon Zaiferticas.

Kabineto sienas puošė brangūs tiko apmušalai, jo viduryje stovėjo Napoleono laikų stalas – puikus ampyro stiliaus baldas, kainuojantis mažiausiai penkiasdešimt tūkstančių dolerių. Sofa buvo apmušta ploniausia oda, kokią tik kada buvau regėjęs, o ant sienų kabojo Renuaro ir Monė paveikslų originalai. Dieve, visa tai verta milijonų! – pamaniau.

– Gerai, – tariau. – Jūs minėjote pabaisas. Sakėt žudysiąs jas, o ne mane.

Atgalia ranka perbraukęs per akis, senukas sugniaužė ją į kumštį.

– Taip! – sušuko jis ir žengė prie blizgančio periskopo, kurio ilgame vamzdyje atsispindėjo įsiūčio iškreiptas jo veidas. – Štai šitaip. Še tau, še tau!

* Blavatskaja, Jelena (1861–1891) – „Teosofijos draugijos“ (1875) įkūrėja. Krishnamurti, Jidu (1895) – indų religinis filosofas, dvasinis mokytojas. MacLaine, Shirley (1934) – Holivudo aktorė.

Man nespėjus sukliudyti, jis iš visų jėgų vožė variniam aparatui, tvojo jam dar sykį ir dar – keikdamasis ėmė daužyti jį kumščiais. Paskui, sugriebęs periskopą tarsi kokį nedorėlį už gerklės, ėmė jį smaugti ir purtyti.

Nepajėgsiu apsakyti, ką išgirdau tą akimirką. Nežinau, ar tai buvo tikri garsai, ar man tik pasivaideno. Atrodė lyg ledas pavasarį būtų lūžinėjęs ar varvekliukai vidurnaktį skimbčioję. Nelyginant milžiniškas aitvaras sulūžo, vėjo blaškomas, ir susmuko kaip popierius skiaučių krūva. Man pasirodė, lyg būčiau išgirdęs gilų atodūsį, ar lyg koks debesis pats savaime ištirpo. O gal laikrodiniai mechanizmai taip smarkiai įsisuko, kad ėmė rūkti dūmai, ir viskas pažiro lyg žalvarinės snaigės?

Priglaudžiau akį prie periskopo.

Pažvelgiau vidun...

Nieko.

Tai tebuvo žalvarinis vamzdis su keletu krištolinių linzių viduje, nukreiptas į tuščią sofą.

Ir nieko daugiau.

Apgniaužęs okuliarą, mėginau kaip nors kitaip jį sufokusuoti, nutaikyti į kokią tolimą vietą ar nežinomą horizontą, kur galbūt imtų krutėti kokios įsivaizduotos bakterijos.

Tačiau sofa liko tokia, kokia buvusi, o siena už jos dėbsojo į mane savo plačiu, tuščiu veidu.

Fon Zaiferticas palinko į priekį, ir ašara, nuriedėjusi nuo jo nosies galiuko, paptelėjo ant rūdimis išteplioto kumščio.

– Jie negyvi? – sušnibždėjo jis.

– Nieko nebėra.

– Ir gerai, taip jiems ir reikia. Dabar galėsiu grįžti į kokį nors normalų, sveiko proto pasaulį.

Bet sulig kiekvienu žodžiu balsas vis labiau strigo jam gerklėje, krūtinėje, sieloje, kol visiškai užslopo ir išnyko, nelyginant tie neaiškūs kaleidoskopo pavidalai.

Jis sudėjo rankas aistringai maldai, tarsi būtų meldęs Dievą išgelbėti jį nuo maro. Galbūt jis dar sykį maldavo man mirties, o gal tiesiog užmerkęs akis troško, kad išnykčiau drauge su jo žalvarinio aparato vizijomis, – to aš negalėjau pasakyti.

Aš tik suvokiau, kad savo plepalais būsiu prišaukęs baisią ir nepataisomą nelaimę. Dėl visko kaltas aš ir nežabotas mano žavėjimasis šio nepaprasto iš Nemo jūrų išnirusio kapitono psichologine ateitimi bei troškimais jį išgarsinti.

– Nebėra, – sumurmėjo Gustavas fon Zaiferticas, Valdšteino baronas, ir paskutinį sykį sušnibždėjo: – Nieko nebėra.

Tai jau beveik ir viskas.

Užėjau ten dar po mėnesio. Namo savininkas nenoromis įleido mane į vidų, ir tik todėl, kad užsiminiau galbūt norėsiąs išsinuomoti patalpas.

Mudu stovėjome vidury tuščio kambario. Buvusios sofos vietoje ant grindų dar matėsi žymės.

Pakėliau galvą į lubas. Ten buvo tuščia.

– Kas yra? – sunerimo savininkas. – Ar nepakankamai gerai užtaisė? Tas nelaimingas kvailys baronas buvo išmušęs bjauriai didelę skylę į viršuj esantį kabinetą. Tą jis irgi nuomojosi, tik supratimo neturiu kam. Kai išsikraustė, liko tiktai ta didžiulė skylė.

Aš su palengvėjimu atsidusau.

– Tai viršuje nieko nėra?

– Nieko.

Pažvelgiau į baltutėles ir tuščias lubas.

– Puikiai užtaisyta, – pagyriau.

– Taip, dėkui Dievui, – sutiko savininkas.

Ligi šiol dažnai spėlioju, kas gi nutiko Gustavui fon Zaiferticui? Gal kartais jis persikėlė į Vieną ir apsigyveno netoli brangiojo Zigmundo pamėgtų vietų? O gal jis gyvena Rio ir konsultuoja panašius į save povandeninių laivų kapitonus, kamuojamus nemigos bei jūros ilgesio ir besivartančius savo vandeninėse lovose Andų šešėlyje? O gal jis Pietų Pasadenoje, visai netoli tų saldumynų krautuvėlių, apsimetančių kino studijomis?

Matyt, man nelemta įspėti.

Tiktai kartais, na, vieną ar du sykius per metus, naktį giliai įmigęs aš išgirstu tą kraupų jo riksmą:

– Nerk! Nerk! Nerk!

Ir išmuštas šalto prakaito atsibundu jau palindęs po lova.

Zacharovas / Richteris, V

Priešaušrio ūkanose tas pastatas, regis, visai niekuo ypatingu neišsiskyrė – atrodė beveik kaip jo jaunystės laikų vištidė. Gaubiamas prieblandos, jis stūksojo tuščiame, kaktusų ir piktžolių priaugusiame dulkėtame lauke, šen bei ten išraižytame pusiau užžėlusių takelių.

Savo „Rolsroisą" įjungtu varikliu palikęs šalikelėje, Čarlis Krouvas kažką balbatuodamas patraukė vos įžiūrimu takeliu, rodydamas kelią Henkui Gibsonui. Šis grįžtelėjo atgal, į tyliai burzgiantį automobilį.

– Ar nereikėtų...

– Ne, kuriems galams! – nutraukė jį Čarlis Krouvas. – Kas gi šiais laikais vogs „Rolsroisą"? Ir ar toli nuvažiuotų pavogęs – iki pirmo kampo, kol kas nors kitas nušvilptų tą mašiną iš *jo?!* Einam!

– Kam taip skubi, mes gi turim visą rytą!

– Čia tu taip manai, drauguži. Mes turim... – Čarlis Krouvas žvilgtelėjo į laikrodį. – Dvidešimt minučių, o gal penkiolika, ir reikia spėt atlikt paskutinę kelionę, viską išsiaiškint ir sužinot, kol užgrius katastrofa!

– Netarkšk taip greit ir sulėtink žingsnį, tu įvarysi man infarktą!

– Palūkėk bent pusryčių. Va, imk. Įsidėk į kišenę.

Henkas Gibsonas pažvelgė į ryškiai žalią popierių.

– Draudimas?

– Tavo namo – tokios būklės, koks buvo vakar.

– Bet mums gi nereikia...

– Reikia, tiktai tu nežinai. Pasirašyk dublikatą. Štai čia. Matai? Va, imk mano žibintuvėlį ir parkerį. Caca berniukas! Dabar duok vieną egzempliorių man. O kitas – tau...

– Jėzau...

– Nezyzk. Dabar tau niekas negresia, kad ir kas čia nutiktų. Na, skutam!

Nespėjęs nė mirktelėti, Henkas Gibsonas pasijuto įgrūstas pro duris apsilupusiais dažais, už kurių rado kitas, užrakintas. Šios atsidarė, kai Čarlis Krouvas nukreipė į jas savo elektrinį lazerį. Tada jie atsidūrė...

– Čiagi liftas! Iš kur tokioje lūšnoje dykynės vidury penktą valandą ryto gali būti liftas?..

– Užsičiaupk.

Grindys prasmego po jų kojomis, ir jie tiesiu taikymu nusileido žemyn – kokias septyniasdešimt ar aštuoniasdešimt pėdų. Tada šnypšdamos atsivėrė dar vienos durys, ir juodu įžengė į ilgą salę, išilgai kurios kiekviename šone buvo po dvylika durų, o lubose maloniai švietė keli tuzinai lempų. Ant kiekvienų durų buvo surašyti miestų ir šalių pavadinimai. Vėlgi nespėjęs nė prasižioti, Henkas Gibsonas buvo nutemptas išilgai salės, pro visas tas duris.

– Po velnių! – galų gale riktelėjo jis. – Man nusibodo būti velkamam iš vienos Dievo užmirštos paslapties į kitą! Aš rašau romaną, rengiu straipsnį laikraščiui ir man nėra kada...

– Sužinoti svarbiausią pasaulyje istoriją? Po šimts! Mudu abu ją parašysim ir pasidalysim pelną! Negi tu atsispirsi? Katastrofos. Chaosas. Holokaustai!

– Tu visuomet mėgai perdėti...

– Tylėk. Dabar mano eilė rodyti ir šnekėti. – Čarlis Krouvas bakstelėjo pirštu į laikrodį. – Mudu veltui gaištam laiką. Nuo ko nori pradėti?

Jis mostelėjo į du tuzinus uždarų durų aplinkui. Vienoje pusėje buvo užrašyta KONSTANTINOPOLIS, MEKSIKAS, LIMA, SAN FFRANCISKAS, kitoje – 1897, 1914, 1938, 1963. Ant vienų durų buvo užrašas HAUSMANAS*, 1870.

* Haussmann, Georges Eugene (1809–1891) – prancūzų administratorius, pertvarkęs Paryžiaus miesto planą, gatvių išdėstymą ir komunalines sistemas.

– Čiagi tik vietos ir datos, datos ir vietos. Iš kur aš žinau, ką rinktis?!

– Nejau tie miestai ir datos tau nieko nesako, jokia lemputė smegenyse nežybteli? Žvilgtelk gi šen bei ten! Greičiau!

Henkas Gibsonas priėjo prie vienų durų, pažymėtų 1789. Pažiūrėjęs pro stiklinį langelį jų viršuje, tarstelėjo:

– Panašu į Paryžių.

– Paspausk tą mygtuką po stiklu.

Henkas Gibsonas paspaudė mygtuką.

– Dabar žiūrėk!

Henkas Gibsonas įbedė akis.

– O Dieve, tai Paryžius. Jis dega! Ana ten – giljotina!

– Teisingai. Dabar eik prie kitų durų ir kito langelio.

Henkas Gibsonas perėjo prie kitų durų ir pažvelgė pro langelį.

– Dėl Dievo, ir vėl Paryžius. Paspausti mygtuką?

– Kodėl gi ne?

Henkas paspaudė.

– Vaje, jis vis dar dega! Bet čia jau 1870. Tai Komuna?

– Paryžius kaunasi su vokiečiais prie miesto sienų, o paryžiečiai žudo vieni kitus miesto viduje. Neprilygstami tie prancūzai, ką? Judinkis!

Jie priėjo prie trečio langelio. Gibsonas pažvelgė pro jį.

– Paryžius. Bet šįsyk jis nedega. Važinėja taksi. A, žinau! 1916-ieji. Paryžių išgelbėjo tūkstantis taksistų, vežiojusių kareivius kautis su vokiečiais prie miesto sienų!

– Šaunuolis! Toliau!

Ketvirtas langelis.

– Paryžius išliko. Bet kas ten – Drezdenas? Berlynas? Londonas? Jie visi sugriauti iki pamatų.

– Teisingai. Kaip tau ši trijų matavimų virtuali realybė? Super! Na, užteks miestų ir karo. Einam į kitą pusę. Už visų tų durų – įvairiausios nelaimės ir sugriovimai.

– Meksikas? Buvau ten sykį, keturiasdešimt šeštaisiais.

– Paspausk.

Henkas Gibsonas spūstelėjo mygtuką.

Miestas krūptelėjo, sudrebėjo, subyrėjo į dulkes.

– Aštuoniasdešimt ketvirtųjų žemės drebėjimas?

– Tiksliau, aštuoniasdešimt penktųjų.

– O Dieve, tie vargšai žmonės! Negana, kad jie ir taip skursta. Dabar dar tūkstančiai žuvo, buvo suluošinti, dar labiau nuskurdo. O vyriausybė...

– Vyriausybei į tai nusispjaut. Einam toliau.

Juodu sustojo prie durų su užrašu ARMĖNIJA, 1988.

Pašnairavęs Gibsonas nuspaudė mygtuką.

– Armėnija – tai didelė šalis. Ir ištisos šalies neliko.

– Didžiausias žemės drebėjimas tame pasaulio pakrašty per pusšimtį metų.

Jie stabtelėjo dar prie dviejų langelių: TOKIJAS, 1932 ir SAN FRANCISKAS, 1905. Iš pirmo žvilgsnio abu miestai atrodė dideli, gražūs ir nepaliesti. Bet spūstelėjus mygtuką jie virto dulkėmis!

Sukrėstas, išblyškęs Gibsonas nusigręžė.

– Na? – burbtelėjo jo draugas Čarlis. – Kokios išvados?

Gibsonas išplėtęs akis dairėsi po salę.

– Karas ir Taika? O gal Taika pati sunaikina save, nereikia nė Karo?

– *Touché!*

– Kam tu man visa tai rodai?

– Vardan tavo ir savo ateities. Nesuskaitomi turtai, neįtikėtini atradimai, stulbinančios tiesos! *Andale. Vamoose!*

Čarlis Krouvas nukreipė savo lazerį į didžiausias duris pačiame salės gale. Sušnypštė dvigubi užraktai; durys atsivėrė. Už jų jie išvydo erdvią posėdžių salę su milžinišku keturiasdešimties pėdų ilgio stalu, abipus kurio rikiavosi dvidešimt odinių krėslų, o iš galo, ant pakylos, stūksojo kažkas panašaus į sostą.

– Eik, sėskis ten, – paliepė Čarlis.

Henkas Gibsonas iš lėto patraukė link sosto.

– Ak, dėl Dievo, judinkis gi! Ligi pasaulio pabaigos liko septynios minutės.

– Ligi ko pabaigos?

– Aš pajuokavau. Sėskis.

Henkas Gibsonas įsitaisė soste.

– Na, pradedam.

Stalas, krėslai, visas kambarys sudrebėjo.

Gibsonas pašoko.

– Kas čia?!

– Nieko. – Čarlis Krouvas žvilgtelėjo į laikrodį. – Bent kol kas. Sėskis vėl. Ką pamatei?

Gniaužydamas rankas, Gibsonas nejaukiai atsisėdo soste.

– Nežinau, po šimts. Gal tai istorija?

– Taip, bet *kokia* ji?

– Karas ir Taika. Taika ir Karas. Aišku, Taika niekam tikusi. Žemės drebėjimai ir gaisrai.

– Žavu. Dabar sakyk, kas kaltas dėl tų dvejopų sugriovimų?

– Ką, dėl *karo?* Turbūt politikai. Tautinė nesantaika. Godulys. Pavydas. Ginklų gamintojai. Krupo fabrikai Vokietijoje. Zacharovas*, ar kuo jis ten vardu? Galingasis ginklų karalius, visų karo kurstytojų didysis mula. Kai buvau mažas, mačiau kine apie jį dokumentinių filmų. Zacharovas?

– Taip! O kitoje salės pusėje? Kas sukelia žemės drebėjimus?

– Dievas.

– Tik Dievas? Niekas jam nepadeda?

– Kaip galima padėti sukelti žemės drebėjimą?

– Iš dalies. Netiesiogiai. Prisidėti prie jo.

– Drebėjimas yra drebėjimas. Miestas atsitiktinai atsiduria jo zonoje. Tarytum pasipainioja jam po kojų.

– Klysti, Henkai.

– Klystu?!

– O ką, jei tau pasakyčiau, kad tie miestai ne atsitiktinai tose vietose buvo pastatyti? Ką, jei mes tyčia juos ten suprojektavom – tam, kad jie sugriūtų?

– Nesąmonės!

– Ne, Henkai, tai naikinimas vardan kūrybos. Mes šituos pokštus krečiam jau nuo Tangų dinastijos laikų, skaičiuojant pagal že-

* Zaharoff, Sir Basil (1849–1936) – garsus ginklų prekiautojas ir finansuotojas, vienas turtingiausių pasaulio žmonių, amžininkų vadintas „mirties pirkliu".

mės drebėjimus. O pagal miestus? Nuo Paryžiaus, nuo 1789-ųjų, skaičiuojant karais.

– Mes? Mes? Kas tie *mes?*

– Aš, Henkai, ir mano kohortos – ne auksu ir purpuru išsidabinę, o juodais kostiumais apsivilkę, gražius kaklaraiščius pasirišę šaunūs architektūros mokyklų auklėtiniai. Mes tai padarėme, Henkai. Tyčia pastatėme miestus taip, kad jie sugriūtų. Jei ne nuo žemės drebėjimų, tai nuo karų ir bombų, bombų ir karų.

– Mes? *Mes?!*

– Šiame ir panašiuose kambariuose, kurių pilna visame pasaulyje, įsitaisę tokiuose štai krėsluose aplink stalus, posėdžiaudavo architektai, vadovaujami didžiojo smirdžiaus architekto, sėdėdavusio ten, kur tu dabar...

– Architektai!

– Negi tu manai, kad visi tie žemės drebėjimai ir karai buvo grynas atsitiktinumas? Mes tai padarėme, Henkai, mes – didieji pasaulio miestų statytojai ir konstruotojai. Tai ne ginklų gamintojų ir politikų darbas! Taip, mes naudojom tuos idiotus kaip tampomas lėles, marionetes, bet tiktai mes, aukščiausio lygio miestų architektai, statėme ir griovėme savo kūdikius – savo miestus ir pastatus!

– Dėl Dievo, kokia beprotybė! Kam jums to reikėjo?

– Kam? Ogi tam, kad kas keturiasdešimt, penkiasdešimt, šešiasdešimt ar devyniasdešimt metų galėtume įgyvendinti vis naujus projektus ir idėjas, kad nuolat turėtume darbo, kad visi gautų pinigų: projektuotojai, planuotojai, meistrai, statybininkai, mūrininkai, grioviakasiai, dailidės, stikliai, sodininkai! Griauti ir statyti iš naujo!

– Negi jūs?..

– Mes išstudijavome, kur slepiasi žemės drebėjimai, kur jie gali prasiveržti, ištyrinėjome kiekvieną planetos siūlę, plyšį, menkiausią įtrūkimą kiekvienoje teritorijoje, geologiniame klode, kiekviename pasaulio kampelyje! Štai kur mes statėme miestus! Ar bent *daugumą* jų.

– Nė velnio! Tau ir tavo planuotojams tai nebūtų išdegę. Žmonės būtų jus perpratę!

– Niekas nieko nesuprato ir nesužinojo. Mes rinkdavomės slapčia ir gerai slėpdavome pėdsakus. Nedidelis klanas, mažutė konspiratorių saujelė, veikianti visose šalyse visais laikais. Kaip masonai ar kokia inkvizitorių katalikų sekta, cha! Arba požeminė musulmonų grota. Tokiam reikalui daug nereikia. O dauguma politikų tokie kvaili ir žiopli, kad aklai klausė mūsų žodžio. Štai čia tinkamiausia vieta, čia statykit savo miestą, įkurkit sostinę! Čia bus visiškai saugu. Iki kito žemės drebėjimo, cha! Ką pasakysi, Henkai?

– Mėšlas visa tai!

– Kaip tu kalbi!

– Aš niekad nepatikėsiu...

Kambarys susiūbavo. Kėdės sudrebėjo. Besistojantis Henkas Gibsonas susmuko atgal. Ir mirtinai išblyško.

– Liko dvi minutės, – tarė Čarlis Krouvas. – Tai va, negi tu manai, kad pasaulio likimą galima patikėti eiliniam skeltanagiui politikui? Ar kada esi sėdėjęs per Rotary klubo pietus drauge su tais mielais debilais – eržilais iš Prekybos rūmų? Užsisapnavę tuščiagalviai! Argi leistum pasauliui šokti pagal Zacharovo ir panašių į jį parako gamintojų dūdelę? Po velnių, ne! Jie gi moka tik šaudyti ir sprogdinti. Todėl *mūsų* žmonės, tie patys, kurie pastatė miestus seisminėse zonose, kad turėtų darbo statydami naujus, slapčia suplanavo ir karus.

Mes provokavome, skatinome, kreipėme norima linkme politikų aistras, sukėlėme Prancūzijos revoliuciją ir terorą, po to klusniai sekė Napoleonas, tada – Paryžiaus Komuna, kai Hausmanas, pasinaudojęs suirute, vienų siutui, o kitų džiaugsmui, sugriovė ir iš naujo atstatė miestą. Prisimink Drezdeną, Londoną, Tokiją, Hirosimą. Mes, architektai, sumokėjom grynais, kad 1922-aisiais Hitlerį išleistų iš kalėjimo! Mes visokiais būdais kurstėme japonus veržtis į Mandžiūriją, importuoti metalo laužą, pyktis su Ruzveltu, bombarduoti Pearl Harborą. Aišku, imperatorius buvo už, aišku, generolai nėrėsi iš kailio, o kamikadzės laimingi lyg pamišėliai ėjo į mirtį. Bet už jų nugarų stovėjome mes, architektai, ir plodami rankomis, žarstydami *sidabrinius,* stūmėme juos pirmyn! Ne politikai, ne kariškiai

ar ginklų gamintojai, o Hausmano palikuonys ir būsimi Frenko Loido Raito* sūnūs rengė juos į žygį. Aleliuja!

Henkas Gibsonas sunkiai iškvėpė ir, uncijos informacijos bei tonos dvasinės sumaišties prislėgtas, susmuko stalo gale ir įsistebeilijo į jo paviršių.

– Vadinasi, čia įvyko posėdžiai...

– 1932, 1936, 1939-aisiais: mes kurstėme Tokiją, erzinome Vašingtoną, siundėme juos vieną prieš kitą. Tuo pat metu reikėjo pasirūpinti, kad San Franciskas būtų pastatytas taip, kad tikrai vėl sugriūtų, ir kad Kalifornijos miestai taip sutūptų išilgai plyšių ir siūlių bei visų jų tėvo – San Andrėjo sprūdžio, jog ištikus Didžiajam Sprogimui, keturiasdešimt dienų lytų pinigais.

– Tu, kalės vaike, – iškošė Henkas Gibsonas.

– Taip, aš kalės vaikas! Mes *visi* tokie!

– Tu, kalės vaike, – pašnibždom pakartojo Henkas Gibsonas. – Žmonių karai ir Dievo sukelti žemės drebėjimai...

– Neblogas derinukas, ką? Viskas padaryta slaptų valdovų – mėgstančių staigmenas architektų organizacijos, veikiančios visame pasaulyje ir įžengsiančios į kitą šimtmetį.

Grindys sudrebėjo. Stalas, krėslai ir lubos – taip pat.

– Jau? – paklausė Henkas Gibsonas.

Čarlis Krouvas nusikvatojo ir žvilgtelėjo į laikrodį.

– Jau. Dingstam!

Juodu puolė pro duris, perbėgo didžiąją salę, pralėkė koridoriumi pro visus užrašus TOKIJAS, LONDONAS, DREZDENAS, datas 1789, 1870, 1940, pro duris, pažymėtas ARMĖNIJA, MEKSIKAS ir SAN FRANCISKAS, ir movė į liftą. Kylant aukštyn Henkas Gibsonas dar paklausė:

– O kam tu man visa tai papasakojai?

– Aš išeinu į pensiją. Kiti irgi jau pasitraukė. Šios slaptavietės mes daugiau nebenaudosim. Ji bus sunaikinta. Gal net *dabar.* Tu parašysi apie šituos neįtikėtinus dalykus knygą, aš ją išleisiu, susižersime pinigus ir spruksim.

– Bet kas gi tuo *patikės?!*

* Wright, Frank Lloyd (1869–1959) – garsus JAV architektas ir rašytojas.

– Niekas. Bet tai bus tokia sensacija, kad knygą graibstyte išgraibstys. Išpirks milijonus egzempliorių. Aišku, niekas rimtai netikrins, nes visi čia yra prikišę nagus: miestų valdžia, Prekybos rūmų veikėjai, nekilnojamojo turto agentai, armijos generolai, kurie tikėjo, kad patys sukėlė karus ir patys juos kariavo, patys statė savo miestus. Pasipūtę šmikiai! Na štai, pakilom. Dabar lauk!

Jie iššoko iš lifto ir išlėkė iš pastato kaip tik tą akimirką, kai žemę supurtė dar vienas smūgis. Abu parkrito, paskui isteriškai juokdamiesi atsistojo.

– Mieloji mūsų Kalifornija, ką? Ar mano „Roisas“ dar ten? Aha! Niekas jo nenušvilpė. Maunam!

Įsikibęs automobilio durų rankenėlės, Gibsonas pažvelgė į savo draugą.

– Ar San Andrėjo sprūdis eina ir per *čia?*

– Verčiau jau neklausk. Nori pažiūrėt, kaip tavo namai?

Gibsonas užsimerkė.

– Jėzau, aš bijau.

– Pasisemk drąsos iš draudimo poliso savo kišenėje. Važiuojam?

– Dar minutėlę, – Gibsonas sunkiai nurijo seiles. – Kaip pavadinsim savo knygą?

– Kelinta šiandien diena ir kiek dabar laiko?

Gibsonas pažvelgė į vos patekėjusią saulę.

– Dar anksti. Pusė septynių. Mano laikrodis rodo vasario penktą.

– Devyniasdešimt ketvirtieji?

– 1994-ųjų vasario 5-oji, pusė septynių ryto.

– Toks ir bus knygos pavadinimas. Arba galim įrašyti Zacharovą ir Richterį – pagal jo skalę drebėjimams matuoti. *Zacharovas/ Richteris, V.* Tinka?

– Tinka.

Trinktelėjo durelės. Suūžė motoras.

– Važiuojam namo?

– Taip, važiuok, dėl Dievo. Ir kuo greičiau!

Jie nuvažiavo.

Ir kuo greičiau.

Ar pameni Sašą?

Koks klausimas! Negi kuris iš jų būtų galėjęs jį pamiršti? Nors taip trumpai jį tepažinojo, po daugelio metų, staiga išgirdę minint jo vardą, jie nusišypsos, net nusijuoks, ir susiims už rankų.

Saša. Koks švelnus, sąmojingas draugas, koks slapukas, koks nenuspėjamas individas, tikra talentų sankaupa; puikus pasakotojas, neprilygstamas smaguris, naktinių pokalbių dalyvis ir žiburys, praskaidrinantis ūkanotas popietes.

Saša!

Žmogus, kurio jie niekuomet nematė, bet su kuriuo neretai kalbėdavosi trečią valandą nakties mažučiame savo miegamajame, toli nuo draugų, kurie, išgirdę jo vardą, būtų teatrališkai užvertę į viršų akis ir pareiškę, kad juodu išsikraustė iš proto.

Tad kas gi tas Saša, kur jie jį surado, o gal – tik susapnavo, ir kas pagaliau yra *jie?*

Trumpai drūtai: jie – tai Megė ir Duglas Spauldingai; jie gyveno prie pat ūžiančios jūros, šilto paplūdimio ir išklerusių tiltų per bemaž užžėlusius Venecijos kanalus Kalifornijoje. Nors jų banko sąskaitoje nebuvo kažin kiek pinigų, o mažučiame dviejų kambarių butelyje – gerų baldų, juodu buvo neįtikėtinai laimingi.

Jis buvo rašytojas, kūrė didįjį Amerikos romaną, o ji dirbo, kad abu turėtų už ką gyventi, kol jis baigs knygą.

Paprastai viskas būdavo taip: vakare ji grįždavo namo po darbo Los Andžele, jis jau laukdavo jos su sumuštiniais arba jie paėjėdavo iki užkandinės paplūdimyje pavalgyti dešrainių, paskui išleisdavo kokį dešimt ar dvidešimt centų žaidimų automatams, grįždavo namo, mylėdavosi, sumigdavo, o kitą vakarą palaiminga rutina

kartodavosi iš naujo: dešrainiai, žaidimų automatai, meilė, miegas, darbas ir t. t. Tuo metu jie buvo labai jauni ir įsimylėję, todėl viskas atrodė nuostabu ir turėjo taip būti amžinai...

Kol pasirodė *jis*.

Bevardis žmogus. Mat tada jis dar neturėjo vardo. Jis grasino atsirasti keli mėnesiai po jų vedybų – tuomet būtų visiškai sužlugdęs jų biudžetą ir amžiams nuginęs šalin romaną, bet tąsyk jis dar kažkur pradingo, palikęs tik grėsmės prisiminimą.

Tačiau dabar susidūrimas atrodė neišvengiamas.

Vieną vakarą, kai juodu valgė omletą su kumpiu, užgerdami jį buteliu pigaus raudonojo vyno, ir parimę ant kortų staliuko tyliai šnekučiavosi, svajodami apie kur kas įspūdingesnę ir veiklesnę savo ateitį, Megė staiga tarė:

– Man bloga.

– Ką? – paklausė Duglas Spauldingas.

– Aš visą dieną nekaip jaučiausi. O šįryt mane truputį pykino.

– Ak, Dieve!

Jis pakilo, apėjo aplink kortų stalelį ir suėmęs rankomis jos galvą prispaudė prie savęs. Žiūrėdamas į dailų sklastymą jos plaukuose, staiga nusišypsojo.

– Tik nesakyk, – tarė jai, – kad Saša sugrįžo!

– Saša? Kas jis toks?

– Pamatysi, kai pasirodys.

– Iš kur tu ištraukei tą vardą?

– Pats nežinau. Jis visus metus man galvoje skambėjo.

– Saša? – Ji juokdamasi prispaudė jo delnus sau prie skruostų. – Saša!

– Nueik rytoj pas daktarą, – tarė jis.

– Daktaras sako, kad Saša netrukus atsikraustys pas mus, – kitą dieną telefonu pranešė ji.

– Puiku! – šūktelėjo jis. – Bet *pala*... – Jis susimąstė apie savo banko sąskaitą. – Ne. *Pirmas* įspūdis būna teisingas. Puiku! Kada gi mums laukti pasirodant to marsiečio?

– Spalį. Dabar jis neįsivaizduojamai mažytis, visai kruopelytė,

aš vos girdžiu jo balselį. Bet kadangi jis jau turi vardą, girdžiu geriau. Jis žada užaugti didesnis, jei tik mes juo rūpinsimės.

– Stebuklingasis ligonis! Ir kuriai gi dienai man prikaupti morkų, špinatų, brokolių?

– Visiems Šventiems.

– Negali būti!

– Tai tiesa!

– Žmonės sakys, kad mes tyčia taip suplanavom, kad jis atsirastų tą savaitę drauge su mano vampyrų knyga, imtų mėtyti daiktus ir naktimis rėkti.

– O tą tai Saša *tikrai* sugebės! Tu laimingas?

– Šiek tiek baisu, bet taip, aš laimingas, ak, Dieve, taip! Grįžk greičiau namo, ponia Triušiene, ir parsinešk *jį* drauge!

Reikia paaiškinti, jog Megė ir Duglas Spauldingai buvo tikrų tikriausi pakvaišę romantikai. Dar prieš duodami vardą negimusiam Sašai juodu buvo taip pamėgę Lorelį su Hardžiu*, kad praminė vienas kitą Stenu ir Oliu. Visi jų buitiniai prietaisai, visos šluotelės ir konservų atidarikliai jų bute turėjo vardus, vardais jie vadino ir įvairias intymias savo kūno vietas.

Tad Saša, kaip gyva būtybė, auganti ir žadanti tapti draugu, jiems nebuvo keistas dalykas. Jie visai nenustebo ir tada, kai jis ėmė kalbėti. Švelnioje jų sąjungoje, grįstoje meile, o ne pinigais, šitai atrodė neišvengiama. Jie neabejojo, kad jei kada nors turės automobilį, jam irgi duos vardą.

Dažnai vėlyvą naktį juodu kalbėdavosi apie tai ir apie daugelį kitų dalykų. Užėjus norui išsilieti, jie įsitaisydavo, atsirėmę ant pagalvių, ir šnekėdavo taip, tarsi lauktoji ateitis būtų buvusi *čia pat*. O priešaušriu susikaupę, užgniaužę kvapą laukdavo, kada jų mažytė atžalėlė ištars savo pirmuosius žodžius.

– Man patinka, kaip mes gyvename, – įsitaisiusi lovoje šnekėjo Megė, – patinka visi tie mūsų žaidimai. Duok Dieve, kad visuomet taip būtų! Tu nė iš tolo nepanašus į kitus vyrus, kurie tik

* Laurel, Stan (1890–1965) ir Hardy, Oliver (1895–1957) – garsių JAV kino komikų pora.

maukia alų ir pliurpia apie pokerį. Ak, Dievulėliau, įdomu, ar yra dar tokių šeimų, kaip mūsų?

– Nėra, daugiau tokių nėra. Ar pameni?

– Ką?

Jis atsilošė ir žiūrėdamas į lubas pamėgino atgaivinti prisiminimus.

– Mūsų vestuvių dieną...

– Taip!

– Bičiuliai atvežė mus čia ir paliko, tada mudu nuėjome į vaistinę netoli prieplaukos nusipirkti dantų pastos ir šepetėlių savo medaus mėnesiui; nusipirkom didelius ir brangius... Raudoną ir žalią, jais papuošėm savo tuščią vonios kambarį. O kai grįžom atgal paplūdimiu, susikibę už rankų, staiga dvi mergytės ir berniukas, bėgdami mums iš paskos, ėmė dainuoti:

Su vestuvėmis jus,
Su vestuvėmis jus,
Su vestuvėm, su vestuvėm,
Su vestuvėmis jus...

Ji tyliai užtraukė melodiją. Jis pritarė atsiminęs, kaip, išgirdę vaikų balselius, jie nuraudo iš malonumo, bet ėjo toliau, jausdamiesi kvailai, tačiau buvo laimingi ir pakylėti.

– Ir kaip jie atspėjo? Ar mes atrodėme kaip jaunavedžiai?

– Ne, ne drabužiai buvo kalti! Mūsų veidai švietė, ar ne? Šypsojomės taip, kad net žandikauliai įskaudo. Mes kone sprogome iš laimės. Jie pajuto tą sprogimo bangą.

– Mieli vaikučiai! Man ausyse tebeskamba jų balseliai.

– Na štai, o jau septyniolika mėnesių praėjo.

Jis apkabino ją per pečius ir pažvelgė į lubas, norėdamas iš jų išskaityti ateitį.

– O štai ir *aš,* – pasigirdo balselis.

– Kas? – nustebo Duglas.

– Aš, – sušnibždėjo balselis, – Saša.

Duglas pažvelgė į žmonos lūpas. Jos vos vos virpėjo.

– Tai tu vis dėlto nusprendei prabilti? – paklausė Duglas.

– Taip, – tylutėliai atsakė balselis.

– O mes jau nekantravome, kada gi tu prašneksi...

Duglas švelniai suspaudė glėbyje žmoną.

– Jau metas, – sumurmėjo balselis. – Todėl aš čia.

– Sveikas, Saša, – ištarė abu.

– O kodėl anksčiau neprašnekai? – paklausė Duglas Spauldingas.

– Nebuvau tikras, ar jums patiksiu, – sušnibždėjo balselis.

– Kodėl gi tu abejojai?

– Iš pradžių lyg ir buvau pasirodęs, paskui vėl išnykau. Kadaise aš tebuvau vien vardas. Ar pamenat, pernai jau buvau pasirengęs ateiti. Bet jūs išsigandot.

– Tada buvo labai sunkus metas, – tyliai tarė Duglas. – Mes buvome susikrimtę.

– Negi taip baisu gyventi? – paklausė Saša. Megės lūpos persikreipė: – Baisu kas kita. Baisu *nebūti*. Kai tavęs nenori.

– Priešingai, Saša! – Duglas Spauldingas slystelėjo žemyn, ant pagalvės, kad galėtų matyti savo žmonos profilį. Ji gulėjo užsimerkusi ir tyliai kvėpavo. – Mes tave mylim. Tačiau pernai buvo netinkamas metas. Supranti?

– Ne, – sušnibždėjo Saša. – Aš tik žinau, kad jūs manęs nenorėjote. O dabar norite. Tačiau man reikia eiti.

– Betgi tu ką tik atėjai!

– Vis tiek išeisiu.

– Ne, Saša! Pasilik!

– Sudie! – Silpnutis balselis tarsi ištirpo. – Ak, sudie...

Stojo tyla.

Megė persigandusi atmerkė akis.

– Saša pradingo, – ištarė ji.

– Negali būti!

Kambaryje spengė tyla.

– Negali būti, – pakartojo jis. – Juk tai tik žaidimas.

– Ne, ne vien žaidimas. Ak, Dieve, man šalta! Apkabink mane.

Jis apglėbė ją.

– Viskas gerai.

– Ne. Aš ką tik labai keistai pasijutau, tarsi jis būtų buvęs tikras.

– Jis yra. Jis niekur nedingo.

– Reikia ką nors daryti. Padėk man.

– Kaip padėti?

Jis dar tvirčiau ją apkabino, užsimerkė ir pagaliau pašaukė:

– Saša!

Tyla.

– Aš žinau, kad tu ten. Nesislėpk.

Jo ranka slystelėjo ten, kur turėjo būti Saša.

– Klausyk, pasakyk ką nors. Negąsdink mūsų, Saša. Mes nenorim bijoti ir nenorim baidyti tavęs. Mes reikalingi vieni kitiems. Mes trise – prieš visą pasaulį. Saša!

Tyla.

– Na? – sušnibždėjo Duglas.

Megė giliai kvėpavo.

Jie laukė.

– Kaip?

Kažkas krustelėjo, vos vos suvirpindamas nakties orą.

– Aš čia.

– Grįžai!

Vėl tyla.

– Ar laukėt? – paklausė Saša.

– Taip! – atsakė jie.

Naktis baigėsi, išaušo diena, po jos atėjo kita naktis, vėl diena, o paskui dar buvo daug dienų ir ypač naktų, kai jis ryždavosi prabilti, išsakyti savo nuomonę ir pamažu darėsi vis stipresnis, drąsesnis, kalbėjo vis daugiau, o jie gulėjo ir laukė, kartais ji judindavo lūpas, kartais – jis; abu buvo šilti ir atviri – gyvi paslaptingos būtybės ruporai. Plonytis balselis peršokdavo nuo vieno liežuvio ant kito, kartais jie smagiai pasijuokdavo iš šių mielų kvailysčių; niekad negalėjai žinoti, ką Saša pareikš po minutės, tačiau jie leisdavo jam kalbėti iki aušros, kol visi šypsodamiesi sumigdavo.

– Kaip ten dėl tos Visų Šventųjų nakties? – paklausė jis maždaug šeštą mėnesį.

– Visų Šventųjų? – nustebo jie.

– Ar tai ne mirusiųjų šventė? – sumurmėjo Saša.

– Taip, bet...

– Man visai nesinori gimti tokią naktį.

– O kokią gi naktį tau norėtųsi gimti?

Kurį laiką Saša tylėjo ir mąstė.

– Gajaus Fokso*, – galų gale šnibžtelėjo jis.

– Gajaus Fokso??!!

– Tada būna fejerverkų, tąnakt juk norėta išsprogdinti Parlamento rūmus, ar ne? *Susprogti lemta lapkričio penktą?!*

– Ir tu manai, kad galėtum tos dienos palaukti?

– Pamėginsiu. Šiaip ar taip, nenoriu pradėti gyvenimo nuo kaukolių ir kaulų. Verčiau jau parakas! Galėčiau apie tai net parašyti.

– Tai gal tu būsi rašytojas?

– Nupirkit man rašomąją mašinėlę ir krūvą popieriaus.

– Kad tauškintum per naktis ir neduotum mums miegoti?!

– Na, tuomet plunksną, pieštuką ir sąsiuvinį.

– Sutarta!

Naktys pamažu virto savaitėmis, savaitės ištįso į vasarą ir perėjo į rudens pradžią, jo balsas vis stiprėjo, vis garsiau girdėjosi širdies plakimas, smarkesni darėsi judesiai. Kartais jo balselis pažadindavo Megę iš miego, ir ji delnu paliesdavo lūpas, pro kurias veržėsi netikėti jo sapnai.

– Gerai, gerai, Saša, užteks. Reikia pailsėti. Miegok.

– Miegok, – miegūstas sušnibždėdavo jis, – miegok... – Ir nutildavo.

– Vakarienei noriu kepsnio.

– O kaipgi rauginti agurkai su ledais? – nustebę beveik kartu paklausė jie.

* Fawkes, Guy (1570–1606) – 1605 m. „Parako sąmokslo" rengėjas. Tada norėta išsprogdinti Anglijos parlamento rūmus. Lapkričio 5 d. Anglijoje minima Gajaus Fokso diena.

– Kepsnio! – rimtai pakartojo jis. O po kelių dienų auštant pareikalavo:

– Mėsainių!

– *Pusryčiams?!*

– Ir su svogūnais, – pridūrė jis.

Liko paskutinė spalio diena, o paskui...

Praėjo ir Visi Šventieji.

– Ačiū, – padėkojo Saša, – kad padėjot man peršokti *juos*. O kas bus dar po penkių naktų?

– Gajaus Fokso diena!

– Taip! – sušuko jis.

Praėjus penkioms dienoms ir vienai minutei po vidurnakčio, Megė atsikėlė, nuslinko į vonią ir suglumusi grįžo atgal.

– Brangusis, – pašaukė, prisėdusi ant lovos krašto.

Duglas Spauldingas miegūstas atsisuko į ją.

– Ką?

– Kelinta šiandien diena? – sušnibždėjo Saša.

– Jau Gajaus Fokso! O ką?

– Aš prastai jaučiuosi, – tarė Saša. – Ak, ne, aš jaučiuosi puikiai! Aš kupinas jėgų! Aš pasiruošęs. Metas atsisveikinti. O gal – pasisveikinti? Pala, ką aš čia norėjau pasakyti?

– Sakyk!

– Ar kaimynai tikrai žadėjo bet kuriuo paros metu nuvežti mus į ligoninę?

– Taip.

– Tai šaukit kaimynus, – paliepė Saša.

Jie pakvietė kaimynus.

Ligoninėje Duglas pabučiavo žmoną į kaktą ir sukluso.

– Buvo malonu, – tarė Saša.

– Buvo puiku!

– Mes daugiau nebesikalbėsim. Iki! – atsisveikino Saša.

– Iki! – šūktelėjo abu.

Auštant kažkur pasigirdo skardus plonytis verksmas.

Netrukus Duglas įžengė į žmonos palatą. Pamačiusi jį, Megė pasakė:

– Sašos nebėra.

– Žinau, – tyliai ištarė jis.

– Bet jis kai ką perdavė ir paliko. Štai, pažvelk.

Ji pakėlė antklodėlę. Jis priėjo prie lovos.

– Ak, po šimts!

Pasilenkęs jis pažvelgė į mažytį rausvą veiduką ir ryškiai mėlynas akutes, kurios akimirką dėbtelėjo į jį ir vėl užsimerkė.

– Kas čia? – paklausė jis.

– Tavo duktė. Susipažink – tai Aleksandra.

– Labas, Aleksandra! – ištarė jis.

– O žinai, koks mažybinis Aleksandros vardas? – paklausė Megė.

– Koks?

– Saša, – atsakė ji.

Jis švelniai švelniai palietė mažutį skruostuką.

– Labas, Saša, – pasveikino ją.

Sumautas jovalas

Tie garsai pasigirdo vieną vidurvasario vidurnaktį.

Apie trečią valandą nakties Bela Vinters atsisėdo lovoje ir sukluso, bet po kiek laiko vėl atsigulė. Praėjus dešimčiai minučių ji dar sykį išgirdo tuos garsus: jie sklido nuo tamsos gaubiamo kalno šlaito.

Belos Vinters butas buvo pirmame aukšte, namas stovėjo ant Vendomo kalno, prie pat Efi gatvės Los Andžele. Juodu su vyru persikraustė čia vos prieš keletą dienų, ir viskas jai dar tebebuvo nauja: senas namas senoje gatvėje su senais cementiniais laiptais, kylančiais stačiu kalno šlaitu iš apačios – šimtas dvidešimt pakopų, ji suskaičiavo. O dabar...

– Ant laiptų kažkas yra, – tyliai sumurmėjo Bela.

– Ką sakai? – per miegus paklausė Semas, jos vyras.

– Ten, ant laiptų, kažkokie vyrai, – paaiškino Bela. – Jie šnekasi, rėkauja ir, regis, tuoj susipeš. Girdėjau jų balsus ir pereitą naktį, ir užpereitą, bet...

– Kas? – suniurzgė Semas.

– Ša, miegok. Aš eisiu pasižiūrėti.

Patamsyje ji išlipo iš lovos ir priėjo prie lango. Tikrai, kažkokie du vyrai apačioje šnekėjosi, niurzgėjo, dejavo; jų balsai tai nutildavo, tai suskambėdavo garsiau. Be to, buvo girdėti ir kitoks triukšmas: kažkas bumbsėjo, čiūžčiojo, trinksėjo – tarsi kalno šlaitu jie būtų vilkę kokį sunkų daiktą.

– Argi tokiu metu kas nors galėtų kraustytis? – kreipdamasi į tamsą, langą ir pačią save, paklausė Bela.

– Ne, – atsiliepė Semas.

– Skamba taip, lyg...

– Lyg kas? – galiausiai atsibudęs susidomėjo Semas.

– Lyg du vyrai vilktų...

– Ką vilktų, sakyk gi, dėl Dievo meilės?!

– Vilktų laiptais pianiną.

– Trečią valandą *nakties?!*

– Du vyrai ir pianinas. Pats paklausyk.

Iš nuostabos mirksėdamas, Semas irgi atsisėdo lovoje.

Tolumoje, maždaug per vidurį šlaito, buvo girdėti savotiškas barškėjimas ir skimbčiojimas: tarsi virpėtų stygos pianino viduje, kam nors staigiai trinktelėjus instrumentą.

– Na, *girdėjai?*

– Vajėzau, rodos, tavo tiesa. Bet kuriems galams vogti...

– Niekas jo nevagia. Jie jį gabena.

– *Pianiną?*

– Ne aš gi visa tai sugalvojau, Semai. Eik ir paklausk. Ne, palauk, aš pati nueisiu.

Susisupusi į chalatą, ji išlėkė pro duris ant šaligatvio.

– Bela, – iš verandos piktai sušnypštė Semas, – nekvailiok!

– O kas gi naktį gresia penkiasdešimt penkerių metų storai ir bjauriai bobai? – nusijuokė ji.

Semas nutylėjo.

Ji tyliai pasuko šlaito link. Kažkur apačioje buvo girdėti, kaip du vyrai kamuojasi su didžiuliu, sunkiu daiktu. Retsykiais pianinas barkštelėdavo ar kuris iš vyrų riktelėdavo, ką nors sukomanduodavo.

– Man tie balsai jau kažkur girdėti, – sušnibždėjo Bela ir visiškoje tamsoje žengė ant boluojančių laiptų, lyg neryškus kaspinas tįstančių žemyn. Apačioje pasigirdo:

– Į kokį čia sumautą jovalą tu mus vėl įpainiojai!

Bela sustingo. Aš girdėjau tą balsą *milijoną* kartų, – pamanė ji. Bet kur?

– Sveiki! – šūktelėjo ji.

Ji nulipo keletą pakopų, paskui stabtelėjo.

Ant laiptų nieko nebebuvo.

Ją nukrėtė šaltis. Tie nepažįstamieji juk neturėjo kur dingti! Jie gi buvo atsidūrę pačiam vidury stataus šlaito ir dar turėjo vilkti pianiną!

Pala, iš kur aš žinau, kad ten buvo *pianinas*, o ne rojalis? – nustebo ji. Nejau vien iš *garso?* Nors ne – žinau: tai pianinas! Be to, jis buvo dėžėje!

Ji iš lėto apsigręžė ir ėmė kopti laiptais aukštyn – labai pamažu, viena pakopa po kitos. Balsai apačioje vėl pasigirdo – tarsi tik būtų laukę, kol ji nueis ir nebekliudys.

– Ką tu čia dirbi? – irzliai riktelėjo pirmasis.

– Nieko, aš tik... – mėgino teisintis antrasis.

– Duok man! – paliepė pirmasis.

Aš pažįstu ir to *antrojo* balsą, – pamanė Bela. Negana to – žinau, ką jis toliau sakys!

– Ei, tu! – suskambo apačioje balsas. – Nestovėk kaip stulpas, *padėk* man!

– Taip! – Bela užsimerkė, sunkiai nurijo seiles ir it pakirsta klestelėjo ant laiptų, mėgindama kaip nors atgauti kvapą. Jos galvoje sušmėžavo nespalvoti kino kadrai. Staiga vėl grįžo 1929-ieji, ji vėl buvo maža mergytė, kuri lyg pakerėta sėdėjo didelėje salėje, pirmoje eilėje, o priešais ją šmėkščiojo balti juodi vaizdai. Ji godžiai rijo juos akimis, kartais nusijuokdavo, vėl sustingdavo, vėl nusijuokdavo ir vėl imdavo it pakerėta žiūrėti.

Ji atsimerkė. Tie du balsai tebeaidėjo naktyje, buvo girdėti, kaip beviltiškai jie ten vargsta ir talžo vienas kitą savo juodais katiliukais.

Zelda, – prisiminė Bela Vinters, – reikia paskambinti Zeldai! Ji viską žino, ji man pasakys, kas čia dedasi. Taip, Zelda!

Įbėgusi vidun, ji surinko Z, E, L, D ir A; paskui susivokė, ką daranti, ir ėmė rinkti numerį iš naujo. Telefonas ilgai skambėjo, bet galiausiai iš anapus Los Andželo atsklido piktas ir mieguistas Zeldos balsas.

– Zelda, čia Bela!

– Kas, ar Semas mirė?

– Ne, ne, atleisk...

– Neatleisiu!

– Zelda, žinau, tu pamanysi, kad aš išprotėjau, bet...

– Na, tai klok, kad jau išprotėjai.

– Klausyk Zelda, tais senais laikais režisieriai, statydami filmus, juk filmuodavo daugelyje Los Andželo vietų? Venecijoje, Vandenyno parke...

– Taip, ten filmavosi Čaplinas, Langdonas, Haroldas Loidas*...

– O Lorelis su Hardžiu?

– Kas?

– Aš klausiu, ar Lorelis su Hardžiu irgi daug kur filmavosi?

– Taip, ypač Palmse, Kalver Sičio gatvėje, Efi gatvėje.

– *Efi* gatvėje!

– Nerėk taip, Bela.

– Tu tikrai sakei – Efi gatvėje?

– Na, taip, ir – dėl Dievo! – dabar trečia valanda nakties!

– Ant *šlaito* Efi gatvėje?

– Taip, taip, ant laiptų. Tai garsi vieta. Būtent ten ta grojanti dėžė lėkė šlaitu žemyn paskui Hardį, kol jį pritrėškė.

– Teisingai, Zelda, teisingai! Ak, Zelda, Dieve mano, jei tu galėtum išgirsti tai, ką aš girdžiu!

Kitame laido gale Zelda staiga atsibudo.

– Kas ten darosi? Tu nejuokauji?

– Ak, Dieve, ne. Dabar, šią akimirką, ten apačioj, ant laiptų, du vyrai velka pianiną... Girdėjau ir pereitą naktį, ko gero, ir užpereitą...

– Kažkas iš tavęs juokus darosi!

– Ne, ne, jie tikrai ten. Buvau išėjusi, ir staiga viskas dingo. Ant tų laiptų vaidenasi, Zelda! Girdėjau vieną iš jų sakant: „Į kokį čia sumautą jovalą tu mus vėl įpainiojai“. Ak, jei tu girdėtum jo balsą!

– Tu pasigėrei ir tyčiojiesi iš manęs. Žinai gi, kad aš dėl jų iš galvos kraustausi.

– Ne, ne. Atvažiuok, Zelda, pati paklausysi!

Po pusvalandžio gatvele už namo atbirbė senutėlis sukleręs „For-

* Langdon, Harry (1884–1944) ir Lloyd, Harold (1893–1971) – Amerikos aktoriai.

das". Zelda, kuri rašė apie praeitį, ir tik apie praeitį, nusipirko šį automobilį tam, kad galėtų atsiduoti savo aistrai lankyti senus nebyliojo kino teatrus. Galėjai išvysti ją burzgiančią į senas Sesilio B. De Milio* filmų vietas, sukančią ratus apie Haroldo Loido teatriuką, blerbiančią ir pyškančią po „Universal" užkaborius. Su juo ji pagerbdavo Fantomo operą arba nubirgzdavo iki motušės ir tėtušio Ketlių verandos, kur įsitaisiusi ant laiptelių sužiaumodavo sumuštinį. Tokia buvo Zelda, kadaise nebyliais laikais nebylioje šalyje rašiusi į *Silver Screen*.

Zelda įdramblojo į verandą, sunkiai nešdama didžiulį kūną milžiniškomis lyg Berninio kolonos priešais Romos Šv. Petro baziliką kojomis, o jos veidas buvo lyg mėnulio pilnatis.

Tame apvaliame veide iš pradžių lygiomis dalimis atsispindėjo įtarumas, cinizmas ir skeptiškumas. Bet išvydusi pamėkliška Belos žvilgsnį, ji sušuko:

– Bela!

– *Matai,* aš *nemeluoju!* – atsiliepė Bela.

– *Matau!*

– Tyliau, Zelda. Ak, viskas taip baugu ir keista, baisu ir gražu. Na, eime.

Abi moterys atsargiai nužingsniavo taku į kalvos šlaitą, prie senųjų Holivudo laiptų, ir staiga beeidamos pajuto, kaip laikas tarsi apsisuko pusračiu – joms ėmė atrodyti, kad dabar visai kiti metai, ir niekas nepasikeitė: pastatai – tokie pat, kaip 1928-aisiais, kalvos už jų – kaip 1926-aisiais, o laiptai – visai kaip tada, ką tik išliejus cementą 1921-aisiais.

– Paklausyk, Zelda. *Štai* jie!

Zelda sukluso, bet iš pradžių tamsoje tebuvo girdėti tik ratų girgždėjimas – lyg svirpliai būtų čirškę. Paskui subraškėjo medis, sudūzgė pianino stygos, ir vienas balsas ėmė burbėti, kaip jam sunku, antrasis puolė teisintis, esą jis niekuo dėtas, dusliai bumbtelėję nukrito du katiliukai, o tada įniršęs balsas riktelėjo:

– Į kokį čia sumautą jovalą tu mus vėl įpainiojai!

* De Mille, Cecil Blount (1881–1959) – JAV filmų prodiuseris ir režisierius.

Zelda neteko žado ir vos nenuvirto nuo šlaito. Pilnomis ašarų akimis ji tvirtai įsikibo į Belos ranką.

– Tai turbūt pokštas. Kas nors turi magnetofoną ir...

– Ne, aš žiūrėjau. Ten nieko nėra, Zelda, tik laiptai!

Putniais Zeldos skruostais pasipylė ašaros.

– Ak, Dieve, tai tikrai *jo* balsas! Aš žinau, Bela, aš dėl jų iš galvos kraustausi. Tai Olis. O antrasis – Stenas! Ir tu, pasirodo, visai *neišprotėjai!*

Balsai apačioje tai suskambėdavo garsiau, tai pritildavo. Vienas iš jų šūktelėjo:

– Judinkis gi, *padėk* man!

– O Dieve, kaip *puiku,* – sudejavo Zelda.

– Bet ką tai reiškia? – paklausė Bela. – Kodėl jie čia? Ar jie tikrai yra vaiduokliai? Ir kam vaiduokliams kasnakt ropštis į šitą šlaitą, kiauras naktis tąsytis su ta muzikine dėže, sakyk man, Zelda, kam?

Zelda žvilgtelėjo žemyn ir, norėdama pagalvoti, akimirkai užsimerkė.

– O ko apskritai nori vaiduokliai? Atpildo? Keršto? Ne, tik ne *tie* du. Gal čia kalta meilė, gal jie ieško prarastos meilės ar panašiai. Kaip manai?

Luktelėjusi porą savo širdies dūžių, Bela tarė:

– Gal niekas jiems *nepasakė...*

– *Ko* nepasakė?

– O gal sakė daugybę kartų, bet jie nepatikėjo, nes, matai, senatvėje jiems nekaip klojosi, jie susirgo, o sirgdamas žmogus daug ką pamiršta.

– *Ką* jie pamiršo?

– Kaip beprotiškai mes juos mylėjom.

– Jie tai *žinojo!*

– Ar tikrai? Aišku, mes tai sakėme viena kitai, bet gal per mažai rašėm jiems laiškų, per mažai mojavom, jiems einant pro šalį, ir nešaukėm: „Mes jus mylim!“ Kaip manai?

– Po šimts, Bela, juos gi *kas vakarą* rodo per televizorių!

– Taip, bet to negana. Ar nuo tada, kai jie mus paliko, kas nors

buvo atėjęs čia ant laiptų ir *prisipažino* jiems? Gal tie balsai ten apačioje, vaiduokliai ar kas jie bebūtų, jau daugelį metų kasnakt čia kamuojasi, tąsosi su tuo pianinu, ir niekam nė į galvą nešauna pamėginti šnibžtelėti ar šūktelėti jiems, kaip mes juos per visus tuos metus mylėjom! Kodėl gi nepabandžius?

– Kodėl gi ne? – Zelda įsistebeilijo į neperregimą tamsą, kurioje galbūt judėjo du pavidalai, nevikriai stumdydami pianiną. – Taip, tu teisi.

– Jei aš teisi, – tarė Bela, – ir tu pripažįsti, tuomet telieka viena...

– Nori, kad *mudvi?*..

– O kas gi daugiau? Ša. Eime.

Jos žingtelėjo į priekį. Tą pačią akimirką aplinkui sužibo šviesos: užsidegė vienas langas, paskui kitas. Kažkas pravėrė duris ir tamsoje piktai suriko:

– Ei, kas čia *darosi?*

– Raminkitės!

– Ar žinot, kiek dabar *valandų?*

– O Dieve, – sušnibždėjo Bela, – dabar jau *visi* girdi!

– Ak, – Zelda sutrikusi dairėsi aplink. – Jie viską sugadins!

– Tuoj iškviesiu policiją! – kažkas užtrenkė langą.

– O Viešpatie, – ištarė Bela, – jei atvažiuos policija...

– Tai ką?

– Viskas išeis ne taip, kaip reikia. Jeigu kas ir gali pasakyti jiems, kad nusiramintų ir nutiltų, tai tik mudvi. Juk jie mums *brangūs,* teisybė?

– Ak, Dieve, taip, bet...

– Jokių „bet“. Kibkis. Eime.

Balsai apačioje tebemurmėjo, pianinas barškėjo tarytum žagsėdamas. Perdžiūvusiomis burnomis, pašėlusiai besidaužančiomis širdimis juodvi žengė žemyn vieną pakopą po kitos. Aplinkui buvo taip tamsu, kad jos tegalėjo įžiūrėti blyškią gatvės lempos šviesą laiptų papėdėje, bet ir toji atrodė taip toli, kad joms darėsi liūdna vienoms pačioms ten stovėti ir laukti, kol vėl sukrutės šešėliai.

Trinktelėjo dar keli langai, atsidarė dar kelerios durys. Bet kurią akimirką galėjo pasigirsti pikti riksmai, grasinimai, galbūt net šūviai, ir viskas amžinai bus pradingę.

Apie tai pagalvojusios, moterys ėmė virpėti ir taip tvirtai susikibo rankomis, tarsi būtų raginusios viena kitą pagaliau įsidrąsinti ir prabilti.

– Sakyk ką nors, Zelda, greičiau.

– O *ką?*

– Ką tik nori. Jiems bus labai skaudu, jeigu mes...

– *Jiems?..*

– Tu supranti, ką aš turiu omeny. Gelbėkim juos.

– Gerai. O Jėzau! – Zelda sustingo, kietai užsimerkė, ieškodama tinkamų žodžių, paskui atsimerkė ir tarė: – Sveiki!

– Garsiau!

– Sveiki! – iš pradžių tyliai, paskui garsiau šūktelėjo Zelda.

Apačioj, tamsoje, tebekrutėjo neaiškūs pavidalai. Vienas balsas suskambo garsiau, antrasis pritilo, sudžeržgė stygos pianino viduje.

– Nebijokit, – sušuko Zelda.

– Gerai. Varyk toliau.

– Nebijokit, – jau drąsiau tarė Zelda. – Neklausykit, ką tie kiti šaukia. Mes jums nieko blogo nedarysim. Čia tik mes. Mano vardas Zelda, nors jūs tikriausiai nepamenat, o čia štai – Bela. Mudvi jau labai seniai, nuo pat vaikystės, jus pažįstam ir mylim. Gal jau per vėlu tai sakyti, bet mes pamanėm, kad jūs turėtumėt žinoti. Mes mylėjom jus dar nuo tų laikų, kai buvot dykumoje arba tam vaiduoklių laive, ir kai nešiojot po namus parduoti Kalėdų eglutes, ir kai mašinų spūstyje plėšėt nuo kapotų lempas, ir mudvi vis dar jus tebemylim, tiesa, Bela?

Tamsa apačioje sukluso ir laukė:

Zelda kumštelėjo Belai į šoną.

– Taip! – sušuko Bela. – Visa tai *tiesa.* Mes jus mylim!

– Ir nebežinom ką dar pasakyti.

– Bet juk šito gana, ar ne? – sunerimusi Bela palinko į priekį. – Juk *gana?*

Papūtęs vėjelis tamsoje sušiureno lapus ir žolę palei laiptus, ant kurių sustingę ir nebekrutėdami, suspaudę tarp savęs pianiną, du šešėliai žvelgė į viršuje stovinčias moteris, kurios staiga pratrūko verkti. Iš pradžių ašaros ėmė riedėti Belos skruostais, o Zelda, pajutusi jas, nebesulaikė ir savųjų.

– Mes norim jums pasakyti, – tarė Zelda, pati stebėdamasi, kaip dar sugeba išspausti žodžius, – kad jums nebėra reikalo čia grįžti. Nebereikia kasnakt lipti šiais laiptais ir laukti. Nes mes juk ką tik pasakėme tai, ko jums reikėjo, tiesa? Juk jūs norėjote tai išgirsti čia, ant šlaito, ant šitų laiptų, su tuo pianinu, juk norėjote, dėl to ir sugrįždavote čion naktimis, juk dėl to, ar ne? Tad štai, mes čia, jūs ten, ir mes jums pasakėme. Todėl jau nurimkit, mielieji.

– Ak, mielas Oli, – liūdnai liūdnai sušnibždėjo Bela. – Ak, Stenai, Stenli!

Tamsoje neregimo pianino stygos švelniai sudūzgė, girgžtelėjo senas jo medis.

O paskui nutiko neįtikėtinas dalykas. Pasigirdo klaikūs riksmai, o tada – garsus trenksmas, ir muzikinė dėžė, šokinėdama per laiptus, barškėdama nuo smūgių, tratėdama ir trinksėdama baisingu greičiu nudardėjo šlaitu, o pirma jos rėkdami, klykdami, klupdami, keikdami dievus ir likimą nudūmė du pavidalai. Vejami tos barškančios pabaisos jie skuodė žemyn keturiasdešimt, šešiasdešimt, aštuoniasdešimt, šimtą pakopų...

O per vidurį laiptų, patamsyje, abi moterys susikibusios klausėsi, jaudinosi, šaukė, verkė, lyg padūkusios glėbesčiavosi, kvatojosi ir vėl įtempusios akis žvelgė žemyn, mėgindamos ką nors pamatyti ir beveik tikros, jog *matė,* kaip žemyn paskliundomis nulėkė trys pavidalai: vienas storas šešėlis ir vienas plonas, o paskui juos – barškantis, džerždgiantis, nevaldomas pianinas. Kai jie pasiekė gatvę, viena lempa staiga užgeso tarsi nuo smūgio, o šešėliai, persekiojami muzikinės pabaisos, nukūrė tolyn.

Likusios vienos, abi moterys tebežiūrėjo žemyn, juokdamosi tol, kol imdavo verkti, ir verkdamos tol, kol vėl prapliupdavo juoktis. Staiga Zeldos veidas siaubingai ištįso, tarsi ją būtų pašovę.

– Dieve mano! – su siaubu riktelėjo ji ir palinko į priekį. – Palaukit! Mes nesakėme, mes nenorėjome, kad jūs pranyktumėt *amžinai!* Taip, dabar eikit, ir tegu žmonės aplink ramiai miega. Bet sykį per metus... *girdit?* Sykį per metus, kaskart šitą pačią naktį, kiekvienais metais pasirodykit čia. Gal tai niekam per daug netrukdys. O mums reikia vėl jums tai pasakyti, suprantat? Todėl grįžkit čia su visu pianinu, o mudvi su Bela lauksime jūsų, tiesa, Bela?

– Taip, lauksim.

Laiptus, vedančius žemyn į senąjį, juodą baltą Los Andželą, gaubė tyla.

– Kaip manai, ar jie išgirdo?

Abi dar pasiklausė.

Kažkur toli toli apačioje vos girdimai suburzgė, tarsi kažkas mėgintų užvesti seną, suklerusį laužą, o paskui lyg tylus šnabždesys pasigirdo keista muzika, ataidinti iš jų jaunystės kino teatro. Tada viskas nutilo.

Po kurio laiko, šlapiomis nosinaitėmis šluostydamosi akis, jos užkopė laiptais aukštyn. Viršuje dar atsigręžė ir paskutinį kartą pažvelgė žemyn, į naktį.

– Žinai ką? – tarė Zelda. – Man regis, jie *išgirdo.*

Elektros kėdė

Ji palaukė, kol jis juodu šilkiniu raiščiu užriš jai akis. Jis užveržė raištį taip smarkiai, kad ji aiktelėjo ir sušnypštė:

– Atleisk, atleisk jį, Džoni, velniai tave griebtų, arba aš nieko nedarysiu!

– Gerai, – lyg niekur nieko tarstelėjo jis, ir ji pajuto aitrų jo kvapą. Jam už nugaros, atitverta virve, grūdosi minia, vėjas blaškė karnavalinės palapinės skvernus, tolumoje girdėjosi švilpynių ir varinio būgnelio skambėjimas.

Per juodą šilką ji miglotai įžiūrėjo pulką vyrų, vaikų, keletą moterų – visą tą gausią minią, nepagailėjusią dešimties centų, kad tik galėtų išvysti ją, pririštą prie elektros kėdės, su elektrodais ant riešų ir kaklo. Minia laukė.

– Na štai, – pro raištį pasigirdo Džonio balsas. – Dabar geriau?

Ji nieko neatsakė, tik tvirtai įsikibo į medinės kėdės ranktūrius. Pajuto rankose ir kakle plastantį savo pulsą. Lauke per kartoninį ruporą plyšojo bilietų pardavėjas; jis lazdele barbeno į vėjo klibinamą iškabą su Elektros portretu: geltoni plaukai, skvarbios mėlynos akys, aštrus smakras. Ji buvo pavaizduota sėdinti mirties kėdėje taip, tarsi būtų atėjusi arbatos išgerti.

Kol akis dengė juodas šilkas, jai buvo lengviau leisti savo mintims nuklysti ten, kur jos norėjo...

Visas karnavalas nuolatos arba kurdavosi naujame mieste, arba jau ruošdavosi išvykti; rudos jų palapinės dieną įkvėpdavo orą, o naktį, kai nuo ilgų strypų nuslysdavo medžiaga, sušutusį iškvėpdavo jį lauk. Bet kas paskui?

Pereitą pirmadienio vakarą tas jaunuolis ilgomis rankomis ir

atviru, rausvu veidu nusipirko tris bilietus į jos pasirodymą ir tris kartus stebėjo, kaip elektra ją apgaubia mėlyna ugnimi. Įsikibęs į virvinę pertvarą, jis stengėsi įsiminti menkiausią jos krustelėjimą, kai ji, apimta liepsnos ir išblyškusi, sėdėjo ant pakylos.

Jis atėjo ketvertą vakarų iš eilės.

– Turi ištikimų žiūrovų, Ele, – trečiąjį vakarą pastebėjo Džonis.

– Matau, – atsakė ji.

– Tik neužsižiopsok, – įspėjo Džonis.

– Nežiopsosiu, – tarė ji. – Kurių galų turėčiau? Nesijaudink.

Šiaip ar taip, ji tai darė jau ne pirmi metai. Džonis įjungdavo srovę, ji apimdavo ją visą nuo kulkšnių iki alkūnių ir ausų galiukų. Jis paduodavo jai spindintį kardą, ir ji užrištomis akimis šypsodamasi ištiesdavo jį į minią, liesdama žmonių pečius ir galvas, o mėlynos kibirkštėlės traškėdamos šokinėdavo aplinkui. Ketvirtąjį vakarą ji ištiesė kardą ypač toli ir atkišo jį į tą jaunuolį suprakaitavusiu rausvu veidu, stovintį minios priešakyje. Jaunuolis greitai pakėlė ranką, tarsi norėdamas kardą sugriebti. Aplinkui šokčiojo mėlynos kibirkštys, bet jis nedvejodamas čiupo už kardo ašmenų, per savo pirštus, delną, riešą, ranką sutraukdamas į save liepsną.

Jo akys toje šviesoje suspindo mėlyna girta ugnimi, kurstoma kardo, ir ši ugnis probėgšmais nudegino jai ranką, veidą ir kūną. Jis tiesė ranką dar toliau, įsitempęs, netardamas nė žodžio, spausdamasis prie virvės. Tą akimirką Džonis suriko:

– *Visi* jį palieskit! Visi!

Elektra kilstelėjo kardą aukščiau, kad kiekvienas galėtų jį paliesti ir perbraukti pirštais, o Džonis ėmė keiktis. Pro raištį ji matė, kokia keista liepsna dega jaunuolio veidas.

Penktąjį vakarą, užuot lietusi jaunuolio pirštus, ji švytinčiu kardo smaigaliu dūrė jam į delną ir degino tol, kol jis užsimerkė.

Tą vakarą, po pasirodymo, ji išėjo pasivaikščioti į prieplauką. Nesidairė, tačiau atidžiai klausėsi ir netrukus ėmė šypsotis. Ežero bangos plakėsi į papuvusius polius. Juodu vandens paviršiumi tįso ilgi, raibuliuojantys karnavalo žiburių atspindžiai. Tyliai girgždėdamas sukosi didžiulis apžvalgos ratas, tolumoje švilpynė liūdnai verkavo „Gražųjį Ohają“. Ji ėmė eiti lėčiau. Dar sykį žengė dešine

koja, po to kaire, paskui sustojo ir atsigręžė. Vos pasukusi galvą, iškart pamatė šešėlį, kurio rankos ją tuoj apkabino. Praėjo nemažai laiko, kol ji atsilošė jo glėbyje ir pažvelgė į jo sveiką, susijaudinusį rausvą veidą.

– O Dieve, tu pavojingesnis už mano kėdę! – sušuko ji.

– Ar tavo vardas tikrai Elektra? – paklausė jis.

Kitą vakarą, kai srovė plūstelėjo į ją, ji sustingo, ėmė virpėti ir pro sučiauptas lūpas dusliai sudejavo. Jos kojos ėmė drebėti, rankos mėšlungiškai graibstė ranktūrius.

– Kas yra? – anapus raiščio sušuko Džonis. – Kas tau?

Jis išjungė srovę.

– Viskas gerai, – žioptelėjo ji. – Minia suūžė. – Nieko. Junk! Greičiau!

Jis nuspaudė jungiklį.

Liepsna plūstelėjo į ją, ir ji vėl kietai sukando dantis ir atlošė galvą. Iš tamsos į ją atskriejo veidas, su juo – kūnas, kuris iš visų jėgų prie jos prisispaudė. Ją supurtė sprogimas. Elektros kėdė dingo, kažkur ištirpo.

Per milijoną mylių tamsoje nutolęs Džonis padavė jai kardą. Jis išslydo iš suglebusios, virpančios jos rankos. Džonis vėl padavė jį, ir ji instinktyviai ištiesė kardą kuo toliau į tamsą.

Kažkas toje ūžiančioje tamsoje jį palietė. Ji vaizdavosi, kaip dega jo akys, kaip, srovei krečiant, prasiskiria lūpos. Jis kietai kietai spaudėsi prie virvės, taip kietai, kad nepajėgė nei įkvėpti, nei surikti, nei atsitraukti!

Srovė paliovė tekėjusi. Liko tik žaibo kvapas.

– Tai bent! – šūktelėjo kažkas.

Džonis paliko ją painiotis iš odinių diržų, nušoko nuo pakylos ir nudrožė prie išėjimo. Virpėdama ji iš paskutiniųjų mėgino išsivaduoti. Ištrūkusi bėgte išbėgo iš palapinės, nė nepasižiūrėjusi, ar tas jaunuolis vis dar stovi, prispaustas prie virvės.

Pasiekusi už palapinės stovintį treilerį, drebėdama, išpilta prakaito parkrito ant lovelės. Ji vis dar verkė, kai pro duris įėjo Džonis ir sustojęs nužvelgė ją.

– Kas pasidarė? – paklausė jis.

– Nieko, nieko, Džoni.

– Kokį galą ten dabar išdarinėjai?

– Nieko, nieko.

– Nieko, nieko! – pamėgdžiojo jis. – Kurgi ne, po velnių! – Jo veidas persikreipė. – Velniai griebtų! Metų metais tu nieko panašaus neiškrėtei!

– Aš susijaudinau.

– To nebuvo jau daugelį metų, – širdo jis. – Nuo tada, kai mes buvom ką tik vedę. Gal manei, aš pamiršau, jog lygiai taip, kaip šiandien, įjungus srovę, tau buvo ir tada? O paskui trejus metus tu sėdėjai toj kėdėj taip ramiai, lyg klausytumeis radijo. Ir staiga šiandien, *šiandien!* – palinkęs virš jos, sugniaužęs kumščius ir dusdamas, rėkė jis. – Po velnių, kas gi tau *šiandien?!*

– Nepyk, nepyk, Džoni. Aš susijaudinau.

– Apie ką tu galvojai, sėdėdama toje kėdėje? – prisikišęs prie jos, mygo jis. – Apie ką?

– Nieko aš negalvojau, Džoni, nieko. – Jis stvėrė ją už plaukų. – Paleisk!

Jis bloškė ją žemėn, apsisuko ir žengė prie durų. Tarpduryje atsigręžė:

– Aš žinau, apie ką tu galvojai, – pareiškė. – Žinau.

Jo žingsniai nutolo.

Praslinko naktis, paskui – diena, atėjo vakaras ir vėl susirinko minia.

Bet niekur šioje minioje ji nebematė *jo* veido. Ji sėdėjo kėdėje su kietai ant akių užrištu raiščiu, laukė, kol Džonis nuo gretimos pakylos aiškino miniai apie Skeleto daromus stebuklus, ir nekantriai dairėsi į kiekvieną, kas tik įžengdavo į palapinę. Džonis, visas pastiręs, žirgliojo apie Skeletą ir dėstė, kokia nepaprasta toji gyva kaukolė ir kokie šiurpūs tie kaulai. Galiausiai minia suūžė ir pasisuko sekti paskui Džonį. Jo balsas džeržgė kaip apdaužytas varinis ragas, o ant pakylos pas ją jis užšoko su tokiu trenksmu, kad ji kryptelėjo į šoną ir apsilaižė savo raudonas lūpas.

Vis kiečiau ir kiečiau verždamas jai ant akių raištį, jis pasilenkęs sušnibždėjo:

– Jo dairaisi?

Ji neatsakė, tik aukščiau pakėlė galvą. Minia grūdosi apačioj tarytum galvijai aptvare.

– Jo čia nėra, – sušvokštė Džonis ir pritvirtino jai prie rankų elektrodus. Ji tylėjo. – Jis daugiau nebeateis, – pridūrė Džonis ir užmaukšlino jai ant galvos juodą kepuraitę. Ji suvirpėjo. – Bijai? – tyliai paklausė jis. – Ko? – Jis užsegė diržus jai ant kojų. – Nebijok. Čia tik gryna, švari elektra. – Ji aiktelėjo. Jis atsitiesė. – Aš jam vožiau, – tyliai pasakė jis, liesdamas pirštais jos raištį. – Vožiau jam taip, kad sutrupinau priekinius dantis. Paskui trenkiau jį į sieną ir daužiau, daužiau, kiek norėjau... – Jis nutilo, tada sušuko: – Ponios ir ponai, jūs tuoj tapsite liudininkais nuostabiausio įvykio karnavalų istorijoje! Štai ši elektros kėdė yra lygiai tokia pat, kaip tos, kurios naudojamos didžiausiuose mūsų kalėjimuose. Jos puikiai tinka pribaigti *nusikaltėliams!* – Išgirdusi pastarąjį žodį, ji susmuko ir palinko pirmyn, nagais brėždama medį. O jis šaukė: – Ši nuostabi moteris tiesiog jūsų akyse patirs mirtiną elektros šoką!

Minia sumurmėjo, o ji pagalvojo apie Teslos transformatorių, įtaisytą po pakyla: Džonis galėjo nustatyti jį taip, kad ji gautų ne aukštos įtampos, o labai didelio stiprumo elektros srovę. Ak, koks nelaimingas atsitikimas! Kaip liūdna! Ne įtampą nustatė, o stiprumą.

Trūktelėjusi ji išlaisvino iš diržų dešinę ranką ir išgirdo trakštelint jungiklį. Mėlyna liepsna apgaubė ją ir ėmė kratyti. Ji klaikiai suspigo.

Minia padūko ploti, švilpti, trypti. A, mano mirtis jums patinka?! – lyg per miglą pagalvojo ji. Puiku! Plokit, klykit!

Kažkur tamsoje kažkas parkrito. „Vožiau jam taip, kad sutrupinau priekinius dantis!“ Parkritęs kūnas ėmė trūkčioti. „Paskui daužiau, daužiau, kiek norėjau!“ Kūnas parkrito, jį pakėlė, jis vėl parkrito. Ji garsiai klykė, klykė be galo, o milijonai nematomų burnų kandžiojo ją ir draskė į gabalus. Mėlynos liepsnos laižė jai širdį. Jaunuolio kūnas tol raitėsi iš skausmo, kol sprogo ir išlakstė kaulų skeveldromis, pelenais ir liepsnos liežuviais.

Džonis ramiai padavė jai kardą.

– Imk, – tarė jis.

Lyg smūgis į pilvą – jai niekas negrėsė.

Kūkčiodama ji šiaip taip sugniaužė kardą, bet visas jos kūnas virpėjo ir krūpčiojo – ji neįstengė pajudėti. Srovė ūžė, žmonės iš minios tiesė į ją rankas ir lyg kokie vorai ar paukščiai puldavo į šalį, spjaudančio ugnimi kardo paliesti.

Elektra dar tekėjo jos kaulais, nors visoje karnavalo aikštelėje prigeso šviesos.

Tarkšt. Srovę išjungė.

Ji susmuko kėdėje. Jai apie nosį ir atvėpusią burną riedėjo prakaito lašai. Sunkiai gaudydama orą, ji pamėgino nusiplėšti nuo akių raištį.

Minia nugužėjo tolyn, prie kitos pakylos, paklusdama Didžiosios Storulės šauksmui.

Džonis tebelaikė ranką ant jungiklio. Paskui ją nuleido ir atsistojęs lediniu žvilgsniu, nemirksėdamas įsistebeilijo į ją.

Palapinės lempos jai rodėsi murzinos, senos, pageltusios, dulkėtos. Lyg apdujusi ji nužvelgė tolstančią minią, Džonį, palapinę, šviesas. Sėdėjo kėdėje susmukusi ir susitraukusi, tarytum pusė jos būtų ištekėję ir laidais bei variniais kabeliais pasklidę po miestą – nuo vieno stulpo iki kito. Ji sunkiai pakėlė galvą, tarsi ši būtų svėrusi devyniasdešimt svarų. Į ją įsiliejo gryna ir švari šviesa, perėjo per kūną ir vėl išsiveržė lauk; bet tai jau buvo kitokia šviesa. Ji pakeitė ją – dabar jau pati suprato kaip. Ji sudrebėjo: šviesa buvo bespalvė.

Džonis pravėrė burną. Iš pradžių ji jo neišgirdo. Jam teko pakartoti.

– Tu negyva, – ramiai ištarė jis. Ir dar sykį: – Tu negyva.

Ji sėdėjo elektros kėdėje, suveržta odiniais diržais, pro palapinės apačią dvelkiantis vėjelis laižė jai veidą, džiovino prakaitą. Ji žiūrėjo į jį, matė jo akių juodumą ir atsakė jam taip, kaip ir tegalėjo atsakyti:

– Taip, – tarė ji, užmerkusi akis. – Taip, aš *negyva.*

Šokynė

Vini pabudo išgirdusi, kaip trepsėdamas kojytėmis per mėnesienos užlietą bekraštį lauką bėga triušis, bet, pasirodo, tai tebuvo greitas, tylus jos pačios širdies plakimas. Kurį laiką ji pagulėjo lovoje, mėgindama atgauti kvapą. Kojyčių trepsėjimas pamažu nutolo ir dingo. Galų gale ji atsisėdo ir pažvelgė pro antrajame aukšte esančio savo miegamojo langą. Apačioje, ant ilgo šaligatvio, blyškioje priešaušrio mėnulio šviesoje ji išvydo nupaišytą šokynę.

Matyt, vakar vėlai vakare ją nupaišė koks nors vaikas. Kreida nubraižyti kvadratėliai lipo vienas prie kito ir tęsėsi be pabaigos – narelis po narelio, skaičius po skaičiaus. Galo nesimatė. Lyg savotiškas ornamentas šokynė driekėsi gatve: 3, 4, 5, iki 10, o tolumoje, ties kampu, jau buvo matyti 30, 50, 90... Niekada ir niekas vaikystėje nebuvo regėjęs tokios šokynės! Galėjai šokinėti tol, kol dingtum iš akiračio.

Dabar, tokį ankstyvą ir tykų rytmetį, ji nubėgo, nustraksėjo, nušokčiojo akimis tais keistais, kreida nubraižytais laipteliais, kol išgirdo save šnibžtelint:

– Šešiolika.

Toliau ji nebešoko.

Matė jos laukiantį kvadratėlį su mėlyna kreida įrašytu skaičium 17, bet vaizduotėje išskėtė rankas į šonus ir svirduliuodama liko stovėti, nutirpusia koja remdamasi į 1 ir 6, nedrįsdama šokti toliau.

Virpėdama ji vėl atsigulė į lovą.

Kiaurą naktį kambarys jai priminė vėsų šulinį, ji gulėjo jame tarsi baltas akmenukas ir mėgaudamasi plūduriavo tamsioje, bet

perregimoje pusiaumiegio būsenoje. Juto, kaip iš jos šnervių švelnučiais gūsiais veržiasi oras, kaip jos blakstienos tarsi milžiniški sparnai čia atsimerkia, čia vėl užsimerkia. Paskui pajuto, kaip už kalvų pakilusi saulė karščiu nutvilkė jos kambarį.

Jau rytas, – pamanė ji. Turbūt bus nepaprasta diena. Juk šiandien – mano gimtadienis! Gali nutikti kas tik nori. Duos Dievas, ir nutiks.

Švelnus vėjelis tarsi vasaros kvėptelėjimas sujudino baltas užuolaidas.

– Vini!..

Kažkas ją šaukė. Negali būti. Bet – Vini atsisėdo – štai ir vėl:

– Vini!..

Ji šoko iš lovos ir pribėgo prie savo lango antrajame aukšte.

Apačioje, rasotoje pievelėje, tokį ankstyvą rytą stovėjo Džeimsas Konvėjus ir šaukė ją. Jis buvo jos metų – septyniolikos, ir pamatęs lange Vini galvą, labai santūriai nusišypsojo ir pamojavo.

– Džimai, ką tu čia veiki? – paklausė ji ir pagalvojo: įdomu, ar jis žino, *kokia* šiandien diena?

– Aš jau prieš valandą atsikėliau, – atsakė jis. – Susirengiau į žygį visai dienai, tai reikia anksti išeiti. Nori eiti kartu?

– Oi, aš negaliu... Maniškiai grįš tik vėlai vakare, aš likau viena ir turėčiau būti namie...

Pro langą buvo matyti žaliuojančios užmiesčio kalvos ir keliai, vedantys tolyn į vasarą, į rugpjūtį, į upes, kuo toliau nuo miesto, nuo šių namų, nuo šio kambario ir šios akimirkos.

– Aš negaliu... – tylutėliai ištarė ji.

– Negirdžiu, – negarsiai šūktelėjo jis, ranka dengdamasis akis ir šypsodamasis.

– O kodėl tu kvieti eiti mane, o ne ką nors kitą?

Jis susimąstė.

– Nežinau, – atsakė. Dar kurį laiką pagalvojęs, pažvelgė į ją kuo nekalčiausiu ir tyriausiu žvilgsniu. – Todėl, kad... Na, tiesiog todėl.

– Tuoj nulipsiu, – tarstelėjo ji.

– Ką? – neišgirdo jis.

Bet langas jau liko tuščias.

Juodu stovėjo pačiam vidury lygutėlės, rasos deimančiukais nubarstytos pievelės, kurioje buvo matyti viena pėdsakų virtinė – atbėgta jos – ir kita – ilgais žingsniais priešais atžirgliota jo. Miestas plytėjo tylus it sustojęs laikrodis. Visos užuolaidos tebebuvo užtrauktos.

– Vajetau, – šūktelėjo Vini, – kaip anksti! Dar beprotiškai anksti. Aš per visą savo gyvenimą taip anksti nesu atsikėlusi ir išėjusi. Paklausyk – visi dar miega!

Stovėdami juodu klausėsi medžių šnabždesio ir namų baltumo šią ankstyvą rytmečio valandą, kai pelės grįžta namo miegoti, o gėlės pamažu atgniaužia savo šviesius kumštelius.

– Kur mudu eisim?

– Rinkis kryptį.

Vini užsimerkė, apsisuko ir nemačiom dūrė pirštu.

– Į kur aš rodau?

– Į šiaurę.

Ji atsimerkė.

– Na, tai traukiam į šiaurę už miesto. Nors vargu ar derėtų taip elgtis.

– Kodėl gi?

Ir juodu patraukė už miesto. Saulė kaip tik patekėjo iš už kalvų, ir pievelės suliepsnojo ryškiai žalia liepsna.

Oras kvepėjo įkaitusiom vieškelio dulkėm, dangum ir virvančio vynuogių spalvos upelio vandeniu. Saulė spindėjo ryški kaip šviežia citrina. Priešais plytėjo miškas, jame po kiekvienu medžiu lyg milijonas paukščių virpėjo šešėliai – visi plastančių lapų tamsumo. Vidurdienį Vini ir Džeimsas Konvėjus perėjo per bekraštes pievas, sausai traškančias jiems po kojų. Diena pamažu įšilo lyg atokaitoje palikta aprasojusi arbatos su ledu stiklinė.

Nuo laukinio, dygaus lyg spygliuota viela vynuogienojo jie nusiraškė saują vynuogių. Iškėlę jas prieš šviesą galėjo įžiūrėti aiškias vynuogių mintis, įstrigusias tamsokame gintaro spalvos skystyje, – mažytes karštas apmąstymų sėklas, subrandintas daugelio vienatvės ir filosofiško augalo gyvenimo dienų. Vynuogės buvo tyro, šva-

raus vandens skonio – kvepėjo rytmečio rasa ir vakaro lietum. Jos buvo lyg įšilęs balandžio kūnas, dabar, rugpjūty, jau pasirengęs atiduoti visą save bet kuriam praeiviui. Jos tartum sakė: sėskis atokaitoj po dygiu vynuogienoju, nulenk galvą šviesos atspindžiams, ir pasaulis pats ateis pas tave. Bus metas, ir dangus atneš tau lietaus, o žemė pakils iš apačios, pripildys tave ir praturtins.

– Suvalgyk vynuogę, – pasiūlė Džeimsas Konvėjus, – arba *dvi*.

Juodu žiaumojo drėgnomis, pilnomis burnomis.

Paskui, atsisėdę ant upelio kranto, nusiavė batus ir sumerkė kojas į vandenį, leisdami jam aštriu lediniu skustuvu nupjauti jas iki kulkšniukų.

Oi, nebeturiu kojų! – pamanė Vini. Tačiau pažvelgusi pamatė jas ten, po vandeniu: jos visai gerai jautėsi atskirtos nuo jos ir baigė apsiprasti su vandeniniu gyvenimu.

Juodu pavalgė sumuštinių su kiaušiniu, kurių popieriniame maišelyje buvo pasiėmęs Džimas.

– Vini, – žvelgdamas į dar neprakąstą sumuštinį paklausė Džimas, – ar galima tave pabučiuoti?

– Nežinau, – dvejodama atsakė ji. – Aš niekad apie tai negalvojau.

– O ar pagalvosi? – paklausė jis.

– Ar tik tam mes čia atėjome – kad tu mane pabučiuotum? – netikėtai paklausė ji.

– Oi, tu ne taip mane supratai! Šiandien tokia puiki diena! Nenoriu jos gadinti. Bet jeigu tu vėliau nuspręsi, jog man galima tave pabučiuoti, pasakyk, gerai?

– Gerai, – kąsdama antrą sumuštinį atsakė ji, – jei nuspręsiu, pasakysiu.

Lietus prapliupo visai nelauktai.

Jis kvepėjo sodos vandeniu, citrinom, apelsinais ir švariausiu, gaiviausiu ištirpusiu sniegu ir pilte pylėsi iš aukšto, įkaitusio dangaus.

Pirmiausia danguje lyg kokie šydai ėmė plaikstytis, būriuotis minkštučiai debesys. Švelnus vėjelis sutaršė Vini plaukus, atodū-

siais nudžiovino nuo viršutinės jos lūpos prakaito lašelius, o kai juodu su Džimu leidosi bėgti, aplinkui ėmė kristi lietaus lašai: iš pradžių jie dar nelietė jų, bet paskui jau ėmė smaigstyti šaltom adatėlėm, kol juodu peršoko apsamanojusius rąstus ir tarp storų medžių kamienų nėrė į tamsią, kvepiančią miško gelmę. Medžių šakos tyliai murmėjo jiems virš galvų – barbenantys lietaus lašai švariai nuplovė kiekvieną lapą.

– Bėgam ten! – šūktelėjo Džimas.

Pagaliau juodu pasiekė drevėtą medį – tokį storą, kad galėjo įlįsti į jo vidų ir saugiai pasislėpti nuo lietaus. Juokdamiesi ir apsikabinę juodu stovėjo kamieno viduje, sušlapusiais nuo lietaus kūnais jau ėmė lakstyti lengvi šiurpuliukai, o ant skruostų ir nosies žibėjo vandens lašai.

– Ei! – jis lyžtelėjo jai kaktą. – Noriu gerti!

– Džimai!

Tylėdami juodu klausėsi lietaus, švelniai apgobusio pasaulį aksomine krintančio vandens gaiva, ir aukštos žolės šnabždesio, traukė į save sodrų ir saldų drėgno pūvančio medžio ir per šimtmečius žemę nuklojusių lapų kvapą.

Paskui jų ausis pasiekė dar vienas garsas. Aukštai virš galvų, šiltoje tuščiavidurio kamieno tamsoje buvo girdėti tykus, vienodas ūžimas: atrodė, lyg kas toli toli virtuvėje keptų skanius, traškius pyragus, laistytų juos tirpytu cukrum, barstytų baltu saldžiu sniegu, šiltoje, drėgnoje, vasariškoje virtuvėje gamintų daugybę maisto ir patenkintas, laimingas tyliai sau niūniuotų.

– Džimai, ten viršuje – juk ten bitės! Bitės!

– Ša!

Užvertę galvas šiltoje, drėgnoje ertmėje jie pamatė šmėkščiojant mažytes geltonas kibirkštėles. Dabar jau paskutinės sušlapusios bitės skubinosi grįžti namo iš tolimų ganyklų, pievų ar laukų; jos mikliai pranerdavo pro Vini ir Džimą ir tarsi karštos vasaros dulkės dingdavo drevės tamsoje.

– Jos mums nieko nedarys. Tiktai nejudėk.

Džimas tvirčiau ją apkabino; Vini jį – taip pat. Juto nuo jo tebesklindantį rūgštų laukinių vynuogių kvapą. Kuo garsiau bar-

beno į kamieną lietus, tuo tvirčiau juodu glaudėsi vienas prie kito ir juokėsi tol, kol jų juokas pamažėle ištirpo iš tolimų laukų grįžtančių bičių dūzgime. Akimirką Vini pamanė, kas būtų, jei staiga ant galvų pasipiltų daugybė medaus: juodu su Džimu amžinai įstrigtų šiame medyje, tartum užkerėti, įklimpę gintare, ir visą ateinantį tūkstantmetį kiekvienas praeivis galėtų juos apžiūrinėti, o aplinkui šimtmetis po šimtmečio lytų lietūs, dundėtų perkūnijos ir želtų žolė.

Jiems buvo taip šilta, gera ir jauku, kad pasaulis liovėsi egzistavęs – liko tik lašais barbenanti tyla, prieblanda ir miškas.

– Vini, – po kurio laiko sušnibždėjo Džimas, – o galima dabar?

Jo veidas buvo arti arti ir atrodė toks didelis, kokio niekad nebuvo regėjusi.

– Galima, – atsakė ji.

Jis ją pabučiavo.

Ištisą ilgą minutę lauke pylė lietus, buvo šalta ir žvarbu, o viduje viskas atrodė šilta ir jauku.

Bučinys buvo labai saldus. Jis buvo draugiškas ir maloniai šiltas, abrikosų ir prinokusių obuolių skonio – panašiai kaip vanduo, kurį geri iš šalto skardinio puodelio, atsikėlęs naktį ir atėjęs į tamsią, nuo vasaros karščio įkaitusią virtuvę. Ji niekad nebūtų pagalvojusi, kad bučinys gali būti toks saldus, be galo švelnus ir atsargus. Džimas dabar laikė ją glėbyje nebe taip tvirtai, kaip prieš minutę, norėdamas apginti nuo žalio šalto lietaus, o švelniai ir rūpestingai, tarsi ji būtų buvusi porcelianinis laikrodis. Jis stovėjo užsimerkęs, juodos blakstienos žvilgėjo kaip šilkas; ji tai pastebėjo, kai akimirką atsimerkė; bet tuoj ir vėl paskubėjo užmerkti akis.

Lietus liovėsi.

Jie ne iškart susivokė, kad toji tyla reiškia, jog oras už jų pasaulio ribų pasikeitė. Beliko tik medžių šakų raizginyje įstrigę vandens lašai. Debesys skirstėsi, pro juos sušmėžavo dideli mėlyno dangaus lopai.

Juodu truputį nusiminė dėl tokios permainos. Jiems norėjosi, kad lietus grįžtų ir dar bent minutę ar visą valandą laikytų juos

uždaręs šitoje medžio ertmėje. Tačiau nušvitusi saulė viską užliejo savo šviesa, ir paslaptingi kerai išsisklaidė.

Neskubėdami juodu išlindo iš drevės ir sustojo ištiesę rankas, tarytum mėgindami užčiuopti kelią šiame miške, kur į kiekvieną augalo narelį ar lapą spėriai gėrėsi vanduo.

– Regis, jau metas grįžti, – tarė Vini. – Eime!

Ir juodu žengė į vasaros popietę.

Saulei leidžiantis, juodu pasiekė miesto pakraštį ir susikibę už rankų, paskutinių vasaros dienos atspindžių lydimi, pasuko namo. Išėję iš miško beveik nebesikalbėjo, ir dabar, eidami viena gatve po kitos, akis laikė įspyrę į sau po kojomis slenkantį šaligatvį.

– Kaip manai, Vini, – galų gale prabilo jis, – ar čia pradžia?

– Vajetau, Džimai, aš nežinau.

– Kaip tu manai, gal mes įsimylėję?

– Ak, aš nežinau, nežinau!

Juodu nusileido į lomą, perėjo per tiltą ir pasuko į jos gatvę.

– Kaip tu manai, ar mes kada nors susituoksim?

– Turbūt dar per anksti apie tai galvoti, ar ne? – atsakė ji.

– Turbūt taip. – Jis prikando lūpą. – Gal netrukus vėl eisim į žygį?

– Aš nežinau. Nežinau. Pagyvensim, pamatysim, Džimai.

Namas skendėjo tamsoje, jos tėvai dar nebuvo grįžę. Juodu stabtelėjo verandoje ir ji rimtai paspaudė jam ranką.

– Ačiū už nuostabią dieną, Džimai, – padėkojo.

– Nėra už ką, – atsakė jis.

Juodu dar pastovėjo.

Tada jis apsigręžė, nusileido laipteliais ir nuėjo per sutemų gaubiamą pievelę. Pasiekęs jos pakraštį, sustojo ir tarė iš tamsos:

– Labanakt.

Paskui leidosi bėgti ir dingo, jai dar nespėjus atsakyti: labanakt.

Vidurnaktį ją pažadino kažkoks garsas.

Ji pasikėlė lovoje ir pamėgino įsiklausyti. Namiškiai jau buvo grįžę, visos durys užrakintos, visur tylu. Tai ne jie. Ne, tas garsas

buvo ypatingas. Gulėdama lovoje ir žvelgdama į vasaros naktį, kuri dar visai neseniai buvo vasaros diena, ji vėl jį išgirdo: tai spengė šilta, drėgna medžio kamieno ertmė, lyg tunelis kylanti į viršų, lauke barbeno lietus, bet viduje buvo ramu, jauku ir sausa, o iš tolimų laukų grįžtančios bitės lyg vasaros dulkės dūgzdamos nardė į stebuklingą tamsą.

Ji ištiesė ranką, norėdama vasaros nakties prieblandoje paliesti tą garsą, ir staiga suvokė, kad jis sklinda iš jos apsimiegojusios, besišypsančios burnos.

Tai supratusi, ji mikliai pašoko, tylutėliai nusileido laiptais, išsmuko pro duris laukan, į verandą, ir perbėgusi rasotą pievelę atsidūrė ant šaligatvio, kuriuo į neregimą ateitį dryko begalinė šokynė.

Basos jos pėdos nušlepsėjo per pirmuosius skaičius, palikdamos drėgnas dėmes ligi 10 ar 12. Pasiekusi 16, ji sustojo ir įsižiūrėjo į priekį, svirduliuodama ir nesiryždama šokti toliau. Bet paskui sukando dantis, sugniaužė kumščius, atsitiesė ir...

Šoko į patį 17-ojo kvadratėlio vidurį.

Ilgai, ilgai užsimerkusi jame stovėjo ir bandė susivokti, ką jaučianti.

Tada užbėgo laiptais aukštyn, atsigulė ir perbraukė sau per burną norėdama pajusti, ar vasaros diena dar tebekvėpuoja. Taip – ji išgirdo tą patį mieguistą auksinį dūzgimą.

Liūliuojama to dūzgesio, Vini užmigo.

*Fineganas**

Pasakyti, jog visą likusį gyvenimą mane persekiojo Finegano istorija, reikštų nedovanotinai sumenkinti tų fatališkų įvykių reikšmę. Tiktai dabar, jau sulaukęs septyniasdešimties, aš drįstu nustėrusiems policininkams adresuoti šiuos žodžius, o jie, kad nori, apsiginklavę kastuvais ir kirtikliais, tegu puola atkasti mano tiesos arba palaidoti melo.

Pateiksiu jums grynus faktus.

Miške pasiklydę dingo trys vaikai. Jų kūnus vėliau rado vidury Čethemo girios. Ant lavonų nebuvo jokių smurto ar prievartos žymių, bet visiems buvo iščiulptas kraujas. Liko tiktai oda, panaši į saulės sudžiovintas ir susitraukusias vynuoges.

Nuo šių sunykusių nekaltų būtybių liekanų tartum garai pakilo ir ėmė sklaidytis įvairiausi gandai apie vampyrus ir panašias nepasotinamas pabaisas. Tokie mitai paprastai visuomet lydi šiurpius ir pribloškiančius įvykius. Žmonės kalbėjo, kad tik kokia nors kapinių pabaisa galėjo šitaip iščiulpti tris gyvybes ir sugriauti gyvenimą dar trims tuzinams kitų.

Vaikus palaidojo švenčiausioje kapinių vietoje. Netrukus seras Robertas Meriveteris – teisėtas Šerloko Holmso sosto įpėdinis, nors pats jis kukliai neprisipažindavo toks esąs, – perėjęs per dešimtį tuzinų savo senovinio namo durų, išsirengė ieškoti šio siaubingo svetimų gyvybių vagies. Reikia pridurti, jog ir aš jį lydėjau, nešiau jo brendį ir skėtį bei stengiausi perspėti, kad neįkristų į kokią vilkduobę, išraustą tame tamsiame, paslaptingame miške.

Sakote, seras Robertas Meriveteris?

* Jameso Joyce'o romano „Finegano budynės" herojus.

Būtent jis. Tas pats, kurio namuose buvo dešimt tuzinų nuostabiausių durų.

Ar jis per tas duris vaikščiojo? Tikrai ne per visas. Iš kurgi jos atsirado senajame sero Roberto būste? Jis kolekcionavo duris ir parsisiųsdino jų daugybę – iš Rio, Paryžiaus, Romos, Tokijo, iš Amerikos vidurio. O parsisiųsdinęs sukabino visas ant vyrių pirmojo ir antrojo aukšto kambariuose, kad būtų galima iš abiejų pusių jas apžiūrėti. Po savo namus jis vedžiodavo visokius kvailus senienų mėgėjus, kurie aikčiodavo iš susižavėjimo, pamatę kokias pernelyg išdabintas ar pernelyg paprastas, rokokines ar pirmosios imperijos laikų duris, išmestas Napoleono sūnėnų ar atimtas iš Hermano Geringo, kuris savo ruožtu buvo nusiaubęs Luvrą. Kitos, nudrengtos Oklahomos smėlio audrų, buvo suguldytos ant varstotų ir apkaišytos spalvingomis vėjo košiamuose 1936-ųjų Amerikos tyruose palaidotų karnavalų afišomis. Jo namuose jūs būtumėte radę ir pačias bjauriausias duris, ir pačias gražiausias bei dailiausias: visokių jis turėjo ir laikė jas saugiai suslėpęs. Tarp tų užmirštų portalų buvo tikrų grožybių.

Aš atvykau pasižiūrėti jo durų, o ne žuvusiųjų. Gavęs jo kvietimą, kuris buvo nelyginant įsakymas, įsodinau savo smalsumą į laivą ir atkeliavęs radau serą Robertą susidomėjusį ne savo dešimčia tuzinų durų, o vienomis vienintelėmis – didelėmis ir labai tamsiomis. Paslaptingu, niekieno neaptiktu portalu. Kas buvo po juo? Kapas.

Seras Robertas paskubomis aprodė man duris, gautas iš Pekino, kadaise buvusias palaidotas Etnos papėdėje ir nukniauktas iš Nantaketo salos. Tačiau jo širdis buvo kitur, ne šioje ekskursijoje, kuri šiaip būtų buvusi jam labai maloni.

Jis papasakojo, jog neseniai nupliaupė pavasarinės liūtys ir viskas sužaliavo tiktai tam, kad žmonės tokiu puikiu oru panūstų pasivaikščioti po mišką ir aptiktų to berniuko kūną su dviem nedidelėm žaizdelėmis kakle, per kurias kažkas buvo iščiulpęs iš jo visą gyvybę, o po kelių savaičių – dar dviejų mergaičių lavonus. Žmonės šaukėsi policijos, ištįsusiais ir išblyškusiais veidais sėdėjo

ir maukė smuklėse, motinos rakino vaikus namuose, o tėvai gąsdino juos Čethemo girios baisybėmis.

– Ar sutiksite lydėti mane į labai keistą ir liūdną iškylą? – galiausiai paklausė seras Robertas.

– Taip, sutiksiu, – atsakiau.

Mudu užsitempėme neperšlampamus drabužius, prisikrovėme pintinę sumuštinių ir raudonojo vyno ir vieną nykų sekmadienį iškeliavome į girią.

Kol leidomės nuo kalvos į tamsią varvančių medžių tankmę, turėjome sočiai laiko prisiminti, ką apie bekraujus dingusių vaikų kūnus rašė laikraščiai, kaip policininkai šimtą kartų šukavo girią, patys nežinodami, ko ieško, o aplinkinių sodybų gyventojai, saulei nusileidus, kuo tvirčiau užsiremdavo duris.

– Velniai rautų, rodos, bus lietaus! – seras Robertas užvertė į dangų savo išblyškusį veidą, pilki ūsai nervingai virpčiojo viršum plonyčių jo lūpų. Jis buvo senas, ūmus, ligotas. – Lietus sužlugdys mūsų iškylą!

– Iškylą? – pakartojau aš. – Negi mūsų žudikas norėtų pasivaišinti sumuštiniais?

– Aš meldžiu Dievą, kad jis norėtų, – atsakė seras Robertas. – Taip, meldžiu Dievą, kad norėtų.

Mums bežingsniuojant, rūką keitė blyškūs saulės spinduliai, tankmę – plačios laukymės, kol pagaliau atsidūrėme spengiančios tylos gaubiamoje girios vietoje: toji tyla tarsi sklido nuo draugėn suaugusių šlapių medžių ir kauburėliais bei lomelėmis želiančių samanų. Pavasaris dar nebuvo spėjęs aprengti plikų šakų. Saulė kybojo tarsi ledo rutulys – tolima, šalta, beveik negyva.

– Čia ta vieta, – patylėjęs tarė seras Robertas.

– Čia rado vaikus? – paklausiau aš.

– Taip, negyvai iščiulptus tuščius jų kūnus.

Apmetęs akimis laukymę, regis, išvydau tuos vaikus ir virš jų palinkusius žmones paklaikusiais veidais bei policininkus, kurie atvykę pasišnibždėjo, šį tą pačiupinėjo ir sutrikę nukiūtino šalin.

– Žudiko taip ir nesugavo?

– Ne, šis vyrukas pernelyg gudrus. Ar jūs pakankamai pastabus? – paklausė seras Robertas.

– O ką jūs norite, kad pastebėčiau?

– Čia yra kabliukų. Policija jų nepastebėjo. Tirdami visą šį klaikų reikalą, jie kvailai laikėsi įsikibę minties, jog žudikas yra su dviem kojom, dviem rankom, normaliu kostiumu ir peiliu rankose. Jie ieškojo žmogaus, ir juos taip užliūliavo žmogiškas nusikaltėlio paveikslas, kad jie nepastebėjo vienos akivaizdžios, bet neįtikėtinos šitos vietovės ypatybės. *Štai!*

Jis mitriai stuktelėjo lazdele į žemę.

Kažkas nutiko. Aš nustebęs sužiurau mums po kojų.

– Nagi, dar kartelį, – sušnibždėjau.

– Jūs *matėt?*

– Man rodos, mačiau, kaip atsidarė ir vėl užsitrenkė mažytės durelės. Ar galima pasiskolinti jūsų lazdelę?

Jis padavė man lazdelę. Stuktelėjau ja į žemę.

Vėl nutiko tas pats.

– Tai voras! – šūktelėjau aš. – Jau dingo! Vaje, koks vikrus!

– Tai Fineganas, – sumurmėjo seras Robertas.

– Kas?

– Ar žinot seną posakį: čia yr, čia nėr. Fineganas. Jis čia.

Seras Robertas bedė į žemę kišeniniu peiliuku, išplėšė luistą velėnos, pakėlė jį aukštyn ir sutrupinęs rankose, parodė man tunelį. Persigandęs voras išlėkė pro savo vaflio storumo dureles ir nukrito ant žemės.

Seras Robertas padavė man jo tunelį.

– Pačiupinėkit. Minkštas kaip aksomas. Tas mažylis – talentingas inžinierius. Įsirengia mažytę pasalą, gerai pasislepia joje, tupi ir klausos. Pro jį nė musė neprasmuks. Ką nors išgirdęs, šoka į viršų, čiumpa auką, neria atgal – ir *trinkt* dureles!

– Nė nežinojau, kad jūs taip mylite Gamtą.

– Aš jos nekenčiu. Bet su šituo mažyliu mudu turime kai ką bendra. Aistrą durims. Vyriams. Kiti voragyviai manęs nedomina. Tačiau aistra portalams paskatino mane pasidomėti šituo neįtikė-

tinu dailide. – Seras Robertas pavarstė ant austinių vyrių įtaisytas dureles. – Kokia meistrystė! Ir visa tai *tiesiogiai* susiję su tragedija!

– Su vaikų nužudymu?

Seras Robertas linktelėjo.

– Ar pastebite šiame miške ką nors ypatinga?

– Čia pernelyg tylu.

– Tylu! – seras Robertas blausiai nusišypsojo. – Čia ištisa *jūra* tylos! Negirdėti nei paukščių, nei vabalų, nei žiogų, nei varlių. Niekas nė nekrebžteli. Policija to nepastebėjo. Jiems tai nerūpėjo. Bet būtent ši keista tyla ir ramybė, gaubianti laukymę, ir pakišo man tą beprotišką mintį, kas žudikas.

Jis pavartė rankose įstabųjį statinį.

– Ar galite įsivaizduoti *milžinišką* vorą, kiūtantį *didžiulėje* slėptuvėje, kuris išgirsta bėgantį viršuje vaiką, žaibiškai šoka, čiumpa jį, ir šis tyliai dunkstelėjęs prapuola po žeme? Ką pasakysit? – Seras Robertas dairėsi į medžius. – Gal manot, jog visa tai – nesąmonės? Bet kodėl gi *negalėtų* taip būti? Evoliucija, atranka, augimas, mutacijos ir *ffit!*

Jis dar sykį stuktelėjo žemėn lazdele. Kaipmat atsivėrė ir trinktelėjo mažos durelės.

– Fineganas, – pasakė jis.

Dangus pajuodo.

– Lyja! – Pilka akim šaltai dėbtelėjęs į debesis, jis ištiesė liesą rankelę po krintančiais lašais. – Ak, po velnių! Vorai *nemėgsta* lietaus. Ir mūsų didysis, baisusis Fineganas – taip pat.

– Koks Fineganas! – suirzęs purkštelėjau aš.

– Taip, aš *tikiu,* kad jis egzistuoja.

– Voras, didesnis už *vaiką?!*

– *Dvigubai* didesnis.

Šaltas vėjas bloškė į mus lietaus skraistę.

– Varge, kaip apmaudu grįžti! Greičiau, prieš eidamas dar žvilgtelėkit *čionai!*

Lazdele išblaškęs nukritusių lapų krūvą, seras Robertas atidengė du pilkai rudus kamuolius.

– Kas čia? – pasilenkęs paklausiau aš. – Patrankos sviediniai?

– Ne, – jis perskėlė vieną pilkšvą rutulį pusiau, – čia tik sulipusi žemė.

Paliečiau ranka sutrupintus grumstus.

– Norėdamas išrausti tunelį, – aiškino seras Robertas, – mūsų Fineganas turi išmesti lauk žemes. Didžiulėmis lyg grėbliai savo žnyplėmis jis trupina dirvą, suvelia ją į kamuolį, apžiojęs išneša jį lauk ir išmeta prie savo urvo.

Drebančiame delne seras Robertas ištiesė man pustuzinį gumulėlių.

– Čia įprasti kamuoliukai, išmesti iš mažyčio tunelio. Jie visai nedidukai. O kaip jums patinka *šitie?* – Jis barkštelėjo lazdele į didžiulius rutulius mums po kojų.

– Turbūt vaikai nulipdė juos iš molio, – nusijuokiau aš.

– Nesąmonė! – dairydamasis aplinkui, piktai riktelėjo seras Robertas. – Prisiekiu Dievu, ta juodoji pabaisa tupi kažkur čia, po savo aksominiu dangčiu. Gal mes ant jo netgi *stovim!* Na jau, nesidairykit! Jo durys puikiai priglunda. Tas Fineganas turi architekto gyslelę. Genialus slapukas!

Ūžiant vėjui ir girgždant medžiams, seras Robertas ilgai ir karštai aiškino, kokia juoda mums po kojų esanti žemė, koks baisus tas voras, kokios vikrios jo kojos, kokie godūs nasrai.

Staiga seras Robertas mostelėjo lazda.

– Ne! – suriko jis.

Aš nespėjau nė apsigręžti, tik visas sustingau, širdis apmirė.

Kažkas įsirėžė man į nugarą.

Man pasirodė, lyg kas būtų atkimšęs butelį – pokštelėjo kamštis. Paskui ta pabaisa nudribo man ant kupros.

– Ei! – šūktelėjo seras Robertas. – Nagi!

Ir smogė lazdele. Aš parkritau lyg negyvas. Jis nuėmė nuo manęs tą daiktą ir pakėlė aukštyn.

Tai tebuvo sausa šaka, kurią vėjas nulaužė nuo medžio ir bloškė ant manęs.

Visas drebėdamas aš vargais negalais atsistojau.

– Kokia kvailystė! – pakartojau bent tuziną kartų. – Kokie mes kvailiai! Juokingi kvailiai!

– Ne, ne kvailiai. Išgerkim brendžio, – pasiūlė seras Robertas. – Norit brendžio?

Dangus dabar jau atrodė lyg juoda skylė. Lietus čaižė mus it padūkęs.

Vienos durys, antros, trečios... Pagaliau mes atsidūrėme sero Roberto kabinete. Tai buvo šiltas, jaukus kambarys, kur puikiai traukiančiame židinyje ruseno ugnis. Laukdami, kol nustos lijęs, mudu kibome į sumuštinius. Sero Roberto manymu, lietus turėjo liautis apie aštuntą valandą, o tada, šviečiant mėnuliui, kad ir labai nenoromis, mudu privalėsime grįžti į Čethemo girią. Prisiminęs tą sausą šaką, apsivijusią mane lyg voras, ėmiau pramaišiui maukti ir brendį, ir vyną.

– Kokia gūdi tyla toj girioj, – baigdamas valgyti, tarstelėjo seras Robertas. – Joks žmogžudys neįstengtų visko taip nutildyti!

– Nebent jis būtų pasiutiškai gudrus ir turėtų galybę spąstų su užnuodytu jauku bei didžiulį kiekį insekticidų. Tada galėtų išnaikinti visus ligi vieno paukščius, triušius ir vabzdžius, – pasakiau aš.

– O kam jam to reikėtų?

– Kad įtikintų mus, jog netoliese kiūto milžiniškas voras. Kad išbaigtų savo kūrinį.

– Mes juk vieninteliai ir pastebėjom tą tylą; policija į tai nekreipė dėmesio. Kuriems galams žudikui veltui stengtis?

– Lygiai taip pat galėtumėt paklausti, kuriems galams jis *stengiasi?*

– Nesu tuo tikras, – seras Robertas užgėrė kąsnį vynu. – Tas nepasotinamas rajūnas šluote iššlavė visą girią. Kai nieko nebeliko, jis čiupo vaikus. Toji tyla, žmogžudystės, spąstais medžiojančių vorų vislumas, didžiuliai žemių kamuoliai – viskas puikiausiai tarpusavyje *dera.*

Sero Roberto pirštai nelyginant švariai nuplautas, nudailintais

nagais voras ropojo stalu. Sudėjęs savo išdžiūvusias plaštakas, jis lyg taurę iškėlė jas aukštyn.

– Pačiame voro urvo dugne yra tartum kokia šiukšlių dėžė, į kurią papietavęs jis sumeta suėstų vabzdžių liekanas. Įsivaizduojat, kokio didumo turėtų būti mūsų Didžiojo Finegano šiukšlių dėžė?!

Puikiai įsivaizdavau. Man prieš akis iškilo Didysis Nariuotakojis, prikibęs prie juodo savo urvo dangčio ties medžių šaknimis, ir prieblandoje lakstantis, dainuojantis vaikas. Trumpas šnypštelėjimas, siurbtelėjimas, daina pusėje žodžio nutyla, dusliai bilsteli dangtis, ir lieka tik tuščia laukymė, o po ja – judantis, krutantis voras, daugybe savo kojų tyliai sukantis apsvaigintą vaiką.

Kaip turėtų atrodyti tokio neįtikėtino voro šiukšlių dėžė? Ir kokių puotos atliekų joje turėtų mėtytis! Mane nupurtė šiurpas.

– Lietus rimsta, – seras Robertas patenkintas linktelėjo galva. – Metas grįžti į girią. Aš ištisas savaites tyrinėjau tą prakeiktą vietą. Visi kūnai buvo rasti toje pačioje laukymėje. Jeigu žudikas žmogus, jis pasirodo būtent ten! O jeigu jis – išsigimėlis siūlus verpiantis ir urvus rausiantis architektas, tai toje vietoje yra jo kapo durys.

– Ar man būtinai *reikia* viso šito klausytis? – mėginau gintis aš.

– Čia dar ne viskas. – Seras Robertas maktelėjo savo burgundiško vyno likučius. – Sudžiūvę vargšų vaikų palaikai būdavo aptinkami kas trylika dienų. O tai reiškia, kad mūsų pasibaisėtinas aštuonkojis slapukas maitinasi maždaug kas dvi savaitės. Šįvakar kaip tik sueina keturiolika dienų nuo tada, kai rado paskutiniojo vaiko lavoną – vien kaulus ir odą! Vadinasi, dabar mūsų pasalūnas draugužis bus *vėl* išalkęs! Taigi, nepraėjus nė valandai, tikiuosi supažindinti jus su didžiuoju siaubūnu Fineganu!

– Klausantis jūsų, man mirtinai norisi išgerti, – prisipažinau.

– Na, jau metas, – seras Robertas žengė pro vienas Liudviko XVI laikų duris. – Einu ieškoti paskutinių ir pačių baisiausių durų savo gyvenime. Prašom sekti man iš paskos.

Taip, velniai rautų! Aš nusekiau jam iš paskos.

Saulė jau buvo nusileidusi, lietus liovėsi, o pro besisklaidančius debesis išlindo šaltas ir susirūpinęs mėnulis. Netardami nė žodžio mudu ėjome tyliais, tuščiais takais ir laukymėmis. Seras Robertas padavė man mažytį sidabrinį pistoletą.

– Nemanau, kad iš jo būtų daug naudos. Ne taip lengva nudobti milžinišką vorą. Niekad nežinai, kur turėtum šauti. O jei nepataikysi, antrąkart iššauti nebepavyks. Tie prakeikti padarai, kad ir baisaus didumo, *greiti kaip žaibas!*

– Ačiū, – paėmiau ginklą. – Norėčiau išgerti.

– Prašom, – seras Robertas padavė man sidabrinę gertuvę su brendžiu. – Gerkit, kiek norit.

– O jūs? – siurbtelėjęs paklausiau aš.

– Aš turiu pasiruošęs kitą, ypatingą gertuvę, – parodė man seras Robertas. – Tik laukiu tinkamo momento.

– O kam laukti?

– Man reikia užklupti tą pabaisą ir tuo metu negaliu būti girtas. Keturios sekundės prieš jam mane sučiumpant aš susipilsiu į gerklę visą šį puikų napoleoną, pagardintą ypatingais prieskoniais.

– Kokiais prieskoniais?

– A, luktelėkit ir pamatysit. Kaip ir tas juodas žudikas. Štai nuo čia, mielas sere, mums teks išsiskirti. Jūs eisit šituo taku, o aš anuo. Neprieštaraujat?

– Ką čia prieštarausi, kai vis tiek mirtinai bijau! O kas čia?

– Imkit. Jeigu aš dingčiau, perskaitykit jį policijai, – jis padavė man užklijuotą laišką. – Jiems bus lengviau rasti mane su Finegano ir pristatyti į radinių biurą.

– Oi, nereikia smulkmenų! Ir taip jaučiuosi kaip paskutinis kvailys, eidamas jums iš paskos, o Fineganas, *jeigu* jis yra, šiltai ir jaukiai įsitaisęs tupi mums po kojų ir šaiposi: „A, tie idiotai ten viršuj sušalę laksto po mišką! Nieko, nieko, *leisiu* jiems pašalti...“

– Tikėkimės, kad ne. O dabar pasitraukit. Jei eisim kartu, jis nepuls. O jei po vieną – jis pravers dangtį, pro mažytį plyšelį didžiule akim apsižvalgys aplink, niurktelės atgal, ir tada – *ssst!* – vienas iš mūsų išnyks tamsoje.

– Oi, tik ne aš! Aš nenoriu!

Mudu išsiskyrėm ir, eidami maždaug per šešiasdešimt pėdų vienas nuo kito, blankioje mėnesienoje jau buvom bebaigią pasimesti.

– Ar jūs dar ten? – iš kitos ūksmingoje tamsoje skendinčio pasaulio pusės šūktelėjo seras Robertas.

– Deja, taip! – atsiliepiau.

– Eikit pirmyn! – paliepė seras Robertas. – Neišleiskit manęs iš akių. Ateikit arčiau. Mes jau kone vietoj. Man rodos, aš beveik *jaučiu*...

Danguje nuslinko paskutinis debesis, ir ryškiai suspindęs mėnulis apšvietė serą Robertą, lyg antenomis mojuojantį rankomis, pusiau užsimerkusį ir nekantriai gaudantį orą.

– Arčiau, arčiau, – girdėjau jį šnabždant. – Dar arčiau. Ramiai. Galbūt...

Jis sustingo vietoje. Kažkas jo povyzoje sukėlė man norą pulti pirmyn ir prišokus nustumti jį nuo to žemės lopinėlio, kur jis sustojo.

– Sere Robertai, dėl Dievo!– šūktelėjau aš. – Bėkit!

Jis tebestovėjo. Viena ranka, tarsi kažką čiuopdamas, mosikavo aplinkui, o antrąją staigiai kyštelėjo sau už ančio ir išsitraukė pasidabruotą gertuvę brendžio. Mėnulio šviesoje tarsi iškilmingam tostui kilstelėjo ją aukštyn, o tada, lyg būtų mirtinai ištroškęs, maktelėjo vieną, du, tris, ak Dieve, *keturis* didžiulius gurkšnius!

Skeryčiodamasis vėjyje, aukštai iškėlęs galvą ir juokdamasis lyg berniūkštis, jis ligi paskutinio lašo ištuštino savo paslaptingąją gertuvę.

– Na, Fineganai, slapuke pasalūne! – šūktelėjo jis. – Eikš, čiupk mane!

Jis treptelėjo koja.

Pergalingai suriko.

Ir *dingo*.

Akimirksniu viskas buvo baigta.

Kažkas virptelėjo, šmėkštelėjo, iš po žemių šnypšdamas išdygo

tamsus krūmas, kažkas siurbtelėjo, dusliai bumbtelėjo krentantis kūnas ir trinktelėjo durys.

Laukymėje liko tuščia.

– Sere Robertai! Greičiau!

Bet nebebuvo ką skubinti.

Užmiršęs, kad ir pats galiu būti sučiuptas ir prarytas, puoliau į tą vietą, kur seras Robertas ką tik kėlė savo padūkusį tostą.

Sustojęs įsistebeilijau į žemę ir nukritusius lapus. Nesigirdėjo nieko, išskyrus mano širdies plakimą. Po lapais tebuvo žvirgždas, sudžiūvusi žolė ir žemės.

Užvertęs galvą tarytum vienišas šuo užkaukiau į mėnulį, paskui pamiršęs baimę kritau ant kelių ir suleidau rankas į žemę, ieškodamas dangčio, vedančio į požeminį kapą, kur be garso krutančios kojos vijo, suko, rišo ir vertė mumija tai, kas dar neseniai buvo mano draugas. Jis rado savo paskutiniąsias duris, – švystelėjo beprotiška mintis. Verkdamas šaukiau savo draugo vardą.

Teradau vien jo pypkę, lazdelę ir tuščią gertuvę nuo brendžio, kuriuos, palikdamas naktį, gyvenimą ir visą šį pasaulį, jis buvo nusviedęs šalin.

Svirduliuodamas aš šešis kartus šoviau iš pistoleto į kurčiai tylinčią žemę, paskui tas kvailas daiktas užsikirto, o aš likau stovėti, apžergęs uždarą sero Roberto kapą, akimirksniu tapusį jam amžino poilsio vieta, ir įtempęs ausis klausiausi, ar neišgirsiu duslių riksmų, šūksnių, dejonių. Tačiau nieko nesigirdėjo. Ėmiau tuščiomis rankomis lakstyti ratais aplinkui, verkdamas ir balsu raudodamas. Gal būčiau ten sulaukęs ryto, bet nuo medžių pasipylė lapai ir didžiulės it vorai sausos šakos, mane apėmė siaubas ir neištvėręs leidausi bėgti, tebešaukdamas jo vardą mėnuliui, kurį uždengė vėl užslinkę debesys.

Pribėgęs jo namus, inkšdamas ėmiau belsti ir trankyti duris, kol pagaliau prisiminiau: jos neužrakintos, tik atsidaro į vidų.

Įsitaisęs bibliotekoje ir stiprindamasis alkoholiu, atplėšiau sero Roberto paliktą laišką:

Mielas mano Duglai,

Aš jau senas, daug gyvenime mačiau, bet tebesu sveiko proto. Fineganas tikrai yra. Mano vaistininkas parūpino man stiprių nuodų, kurių, prieš mums einant pasivaikščioti, įmaišysiu sau į brendį. Ir viską ligi dugno išgersiu. Būsiu užnuodytas kąsnis Fineganui, kuris, to nežinodamas, mielai čiups mane į glėbį. Akimirksniu dingsiu jums iš akių. Tapsiu jam mirtinu ginklu, ir jis žus, praėjus vos kelioms minutėms po mano mirties. Nemanau, kad žemėje būtų daugiau tokių milžiniškų pabaisų. Kai šitos nebeliks, viskas bus baigta.

Sulaukęs senatvės, aš tapau neregėtai smalsus. Mirties nebijau, nes daktarai sakė, kad vėžys vis tiek mane suės, jei dėl kokio nelaimingo atsitikimo nenumirsiu anksčiau.

Iš pradžių norėjau mūsų kraugeriui siaubūnui pakišti užnuodytą triušį. Bet tuomet taip ir nesužinočiau, ar jis tikrai buvo ir kur. Fineganas nematomas gautų galą savo kraupiame urve, o aš likčiau it musę kandęs. Dabar aš sužinosiu – tegu tik vieną pergalingą akimirką. Baiminkitės dėl manęs. Pavydėkit man. Melskitės už mane. Ir atleiskit, kad išėjau neatsisveikinęs. Laikykitės, brangus drauge!

Sulanksčiau laišką ir prapliupau raudoti.

Daugiau niekas nieko apie jį nebegirdėjo.

Kai kas mano, kad seras Robertas nusižudė, vaidindamas savo paties išgalvotą melodramą, ir vieną dieną iš po žemių atkas jo sudžiūvusį, dingusį, gotišką kūną. Šnekama, kad būtent jis ir žudė vaikus, kad jo aistra durims ir vyriams išvedė jį iš proto: ėmęsis tyrinėti tą ypatingą vorų rūšį, jis sukūrė beprotišką planą ir sukonstravo keisčiausias pasaulyje duris bei pamėklišką urvą, į kurį mano akivaizdoje įšokęs ir pasidarė sau galą, tikėdamasis įkūnyti baisųjį Fineganą.

Bet aš juk neradau jokio urvo. Ir netikiu, kad žmogus apskritai galėtų sukonstruoti tokius spąstus, netgi būdamas šitaip pasimaišęs dėl durų, kaip seras Robertas.

Todėl klausiu: kam gi jam žudyti, čiulpti aukų kraują, rausti požemines slėptuves? Kuriems galams? Kad sukurtų patį *nuosta-*

biausią slaptą išėjimą iš pasaulio? Beprotybė. O kaipgi tie didžiuliai žemių kamuoliai, atseit išmesti lauk iš voro urvo?

Kažkur giliai po žeme Fineganas ir seras Robertas apsikabinę guli paslaptingoje aksominėje kriptoje. Nesiimu spręsti, ar vienas kuris iš jų nėra paranojiškas antrojo alter ego. Tačiau žmogžudystės liovėsi, triušiai vėl laksto po Čethemo girią, o jos brūzgynuose knibžda paukščių ir drugelių. Dabar jau vėl pavasaris, ir vaikai vėl bėgioja po tyliąją laukymę, kuri dabar skambėte skamba.

Fineganai ir sere Robertai, *ilsėkitės ramybėje.*

Ta moteris pievelėje

Labai vėlai naktį pievelėje priešais savo namus jis išgirdo kažką raudant. Verkė moteris. Iš balso jis pažino, jog tai ne mergaitė ir ne subrendusi moteris: jai galėjo būti kokie aštuoniolika ar devyniolika metų. Ji raudojo ilgai, nors tarpais trumpam nutildavo, bet tuoj ir vėl imdavo verkti. Lengvas vasaros pabaigos vėjelis gūsiais blaškė jos aimanas.

Jis gulėjo lovoje ir klausėsi, kol pačiam akys pritvinko ašarų. Tada apsivertė, užsimerkė ir leido ašaroms nekliudomai lietis, bet tų aimanų už lango vis tiek negalėjo nutildyti. Ko gi ta jauna moteris šitaip rauda lauke gerokai po vidurnakčio?

Jis atsisėdo – verksmas liovėsi.

Priėjęs prie lango pažvelgė žemyn. Nusėta rasos lašelių pievelė buvo tuščia. Per ją iki vidurio bėgo pėdsakų virtinė – ten kažkas pastovėjo apsigręžęs, o paskui kita virtinė vinguriavo į sodą anapus namo.

Danguje šviečianti pilnatis užliejo pievelę savo šviesa, tačiau liūdesys jau buvo išsisklaidęs – beliko tik pėdsakai.

Staiga jam pasidarė šalta. Jis pasitraukė nuo lango ir nulipo žemyn užsikaisti puodelio karšto šokolado.

Tą raudojimą jis pamiršo ligi kito vakaro, o tada pagalvojo, kad tikriausiai tai buvo kokia kaimynystėje gyvenanti moteris: galbūt ji nelaiminga, užguita ir užrakinta, tad neturi kur išlieti savo skausmo.

Tačiau...

Sutemoms tirštėjant jis grįžo namo ir pasijuto beskubąs – sparčiu žingsniu ėjo iš autobuso. Net pats nustebo: kas gi čia dabar?

Idiotas, – pamanė sau. Kažkokia nematoma moteris apsiverkė po tavo langu, o kitą vakarą tu jau leki kone tekinas!

Taip, – linktelėjo jis, – tačiau koks jos *balsas!*

Ką, gražus?

Ne. Bet pažįstamas.

Kurgi jis buvo girdėjęs tą balsą, tą bežodį verksmą?

Neturėjo ko pasiklausti: vienas pats gyveno tuščiame name, tėvų seniai nebebuvo.

Jis įsuko į savo pievelę ir kurį laiką pastovėjo, prisidengęs akis. Ko jis tikėjosi? Kad ji lauks jo, nesvarbu, kas ji būtų? Nejau jis toks vienišas, kad naktį pasigirdęs moters balsas sukelia širdyje audrą?

Ne. Jis paprasčiausiai troško sužinoti, kas toji verkianti moteris.

Ir buvo tikras, kad šiąnakt, jam užmigus, ji vėl sugrįš.

Vienuoliktą jis nuėjo gulti, o trečią pabudo ir išsigando, kad bus pražiopsojęs stebuklą. Gal žaibas sudegino kaimyninį miestą ar žemės drebėjimas pavertė dulkėmis pusę pasaulio, o jis viską pramiegojo!

Kvailys! – išbarė save ir, nubloškęs apklotą, priėjo prie lango. Pasirodo, jo tikrai pramiegota.

Per pievelę apačioje vingiavo smulkučiai pėdsakai.

O jis net *negirdėjo* jos verkiant!

Jau norėjo bėgti žemyn ir pulti ant kelių, bet kaip tik tuo metu, nežinia ko patamsyje dairydamasis, pro šalį iš lėto pravažiavo policijos automobilis.

O jeigu policija dar grįš, ir kaip tik tada, kai jis ropinės po pievelę ir čiupinės žolę? Ką čia darot? Dobilus raunat? Pienes skinat? Ką?!

Jis liko stovėti, taip ir neapsispręsdamas. Troško ir drauge nesiryžo lipti žemyn – nuo įtampos net kaulai girgždėjo.

Kuo labiau stengėsi prisiminti tą graudžią raudą, tuo labiau ji blėso iš atminties. Jeigu ir kitą naktį ją pražiopsos, gali ir visai nebeprisiminti.

Jam už nugaros kambaryje sučirškė žadintuvas.

Velniai rautų! – mintyse nusikeikė jis. *Kelintai* gi valandai aš jį prisukau?

Jis nutildė žadintuvą ir prisėdo ant lovos. Lengvai sūpuodamasis pirmyn ir atgal, užsimerkęs ir įtempęs ausis, ėmė laukti.

Vėjas pakeitė kryptį. Po langu augantis medis tyliai ošė ir šlamėjo.

Staiga jis atsimerkė ir palinko į priekį. Kažkur toli pasigirdo moters verksmas. Jis pamažu artėjo, ir štai ji jau vėl raudojo po jo langu.

Vadinasi, ji nedingo amžinai, ji vėl grįžo į prievelę. Ša, nė garso! – tildė jis save.

Užuolaidas plaikstantis vėjas nešė į kambarį jos raudą.

Atsargiai. Bet paskubėk!

Jis prišoko prie lango ir pažvelgė žemyn.

Verkdama ji stovėjo vidury pievelės. Pečius jai gaubė tamsūs, ilgi plaukai, skruostai blizgėjo nuo ašarų.

Pamatęs, kaip virpa jos bejėgiškai nuleistos rankos, kaip vėjas kedena jai plaukus, jis pasijuto toks sukrėstas, kad vos neapalpo.

Jis pažinojo ją, bet drauge nepažino. Buvo ją matęs, bet niekuomet jos nesutiko.

Atsigręžk į mane, – mintyse meldė jis.

Tartum išgirdusi, jaunoji moteris suklupo žolėje. Vėjas taršė jai plaukus, ji panarino galvą ir pratrūko taip graudžiai raudoti, kad jis vos laikėsi nesurikęs: ak, liaukis! Nedraskyk man širdies!

Staiga, tarsi tikrai kažką išgirdusi, ji pritilo, užvertė galvą aukštyn ir pažvelgė į mėnulį. Jis išvydo jos veidą.

Jis tikrai buvo jį matęs anksčiau, bet *kur?*

Jos skruostu nusirito ašara. Ji sumirksėjo.

Tarsi fotoaparatas būtų spragtelėjęs, įamžindamas tą vaizdą.

– Viešpatie, pasigailėk! – sušnibždėjo jis. – Negali būti!

Jis apsisuko ir klupdamas puolė prie spintelės, kur gulėjo krūva dėžučių ir albumų. Pagraibęs tamsoje, uždegė ties spintele šviesą, nubloškė šalin šešis albumus ir pagaliau, sugriebęs vieną, ėmė paskubomis versti lapus. Staiga jis riktelėjo, nutilo, prisikišo sau prie akių nuotrauką, tada apsigręžė ir lyg apdujęs žengė prie lango.

Dar sykį pažvelgė žemyn į pievelę ir vėl – į nuotrauką, labai seną ir pageltusią.

Taip, taip, ta pati! Jos veidas skaudino akis ir giliai įsirėžė į širdį. Virpėdamas visu kūnu, tarsi kas jo viduje būtų pašėlusiai pulsavęs, jis užsigulė ant albumo, persisvėrė per langą ir kone suriko:

„Ei! Kaip tu drįsti grįžti? Kaip drįsti būti jauna? Būti *tokia?!* Būti nekalta mergaitė, vėlyvą naktį klaidžiojanti po mano pievelę?! Tu *niekad* nebuvai tokia jauna! Niekad! Ak, velniai griebtų tavo karštą kraują, tavo laukinę širdį!“

Bet jis neišleido nė garso.

Tiktai jo akyse tartum kokia kibirkštėlė žybtelėjo.

Jaunoji moteris pievelėje liovėsi verkusi.

Ji pakėlė galvą.

Tą pačią akimirką jis paleido iš rankų albumą, ir šis lyg paukštis plasnodamas sparnais išlėkė pro atvirą langą ir nukrito ant žemės.

Moteris dusliai riktelėjo, apsigręžė ir puolė bėgti.

– Ne, ne! – garsiai sušuko jis. – Sugrįžk, aš *nenorėjau!..*

Per kelias akimirkas jis nulėkė laiptais ir atsidūrė prieangyje. Durys jam už nugaros pokštelėjo lyg šautuvas. Išgirdęs tą trenksmą, jis sustingo, įsikibęs turėklų ir žvelgdamas į tuščią pievelę, kur bebuvo likę vien pėdsakai. Į abi puses gatve driekėsi ūksmingi ir tušti šaligatviai. Kažkur už medžių, viename name pro atvirą antro aukšto langą grojo radijas. Tolumoje per sankryžą tyliai nuburzgė automobilis.

– Palūkėk, – sušnibždėjo jis, – grįžk! Man nereikėjo *sakyti...*

Jis nutilo. Jis gi nieko ir nepasakė, tik *pagalvojo.* Tačiau jo įsiūtis, jo pavydas?

Ji tai pajuto. Kažkokiu būdu ji išgirdo. O kas bus dabar?..

Ji daugiau nebegrįš, – nusprendė jis. Ak, Dieve!

Jis susmuko ant verandos laiptelių ir be garso sukando dantimis sau krumplius.

Trečią valandą nakties, begulint lovoje, jam pasirodė, jog išgirdo atodūsį ir tylius žingsnius per žolę. Jis sukluso. Nuotraukų

albumas užverstas gulėjo ant grindų. Bet jis vis tiek matė ir pažino jos veidą. Tačiau juk tai visiškai neįmanoma, tai beprotybė!

Prieš užmigdamas dar pagalvojo: tai vaiduoklis.

Keisčiausias kada nors pasirodęs vaiduoklis.

Mirusio žmogaus šmėkla.

Šmėkla moters, kuri mirė labai sena.

Bet kažkodėl sugrįžo anaiptol ne sena.

Kažkokiu būdu ji vėl pasirodė besanti jauna.

Negi vaiduokliai ne visuomet grįžta tokie, koks žmogus mirė?

Ne.

Bent jau ne ši šmėkla.

Kodėl?.. – sušnibždėjo jis.

Bet čia pat nugrimzdo į miegą.

Praėjo viena naktis, antra, trečia, o pievelėje nieko nebuvo, tiktai iš dangaus spoksojo mėnulis, apvalus jo veidas pamažu virto kreiva šypsena.

Jis laukė.

Pirmąją naktį antrą valandą per pievelę perbėgo įtartinai nerūpestinga katė.

Antrą naktį, vaipydamasis į medžius, pro šalį nuturseno šuo. Iš nasrų išsikoręs jo liežuvis maskatavo lyg atsileidęs raudonas kaklaraištis.

Trečią naktį nuo be penkių pusės pirmos ligi ketvirtos valandos ryto pievelėje triūsė voras: ore tarp medžių ir žolės jis rezgė įmantrų barokinio laikrodžio ciferblatą, bet paryčiu praskridęs paukštis jį sudraskė.

Sekmadienį jis beveik kiaurą dieną pramiegojo ir pabudo pavakary, išpiltas karščio, – nors nesirgo.

Penktosios dienos vakarą dangaus spalva, medžių šakas šiurenantis vėjas ir pagaliau pakilęs mėnulis paslaptingu būdu žadėjo ją grįšiant.

– Na, gerai, – pusbalsiu ištarė jis. – Vadinasi, *dabar.*

Bet vidurnaktį tebebuvo tylu.

– Eikš, pasirodyk, – šnibždėjo jis.

Pirmą valandą irgi dar nieko nebuvo.

Tu privalai ateiti, – galvojo jis.

Ne, tu *ateisi*.

Dešimtį minučių numigęs, jis staiga pabudo dešimt po dviejų ir suprato, kad priėjęs prie lango... pamatys ją.

Taip, ji buvo ten.

Iš pradžių jis jos nepastebėjo ir tyliai sudejavo, bet paskui tolimiausiame pievelės pakraštyje, po didžiuliu ąžuolu įžiūrėjo kažką krustelint: ji perkėlė koją, žengė žingsnį ir vėl sustingo.

Sulaikęs kvapą jis apmaldė besidaužančią širdį, paliepė sau apsigręžti ir pajudėti. Kiekvieną žingsnį žengė labai atsargiai ir skaičiavo: penkiolika, keturiolika, trylika; tamsoje neskubėdamas nulipo laiptais: šeši, penki, keturi; ir pagaliau: vienas. Tylutėliai atidaręs laukujes duris, jis išėjo į prieangį, stengdamasis neišbaidyti tos, kuri tikriausiai jo laukė.

Iš lėto nulipo laipteliais ir atsargiai, lyg eidamas tvenkinio kraštu, perėjo per pievelę. To tvenkinio viduryje, tarytum užlipusi ant plonyčio, bet kada galinčio įlūžti ledo, stovėjo jaunoji moteris.

Ji jo nematė. Bet paskui...

Ji tartum davė ženklą. Šįkart jos plaukai buvo suimti į mazgą ant pakaušio. Ji išraiškingai kilstelėjo baltutėles it sniegas rankas ir vienu judesiu paleido plaukus.

Šie išsiskleidė tartum juoda vėliava ir ėmė plaikstytis jai ant pečių, nuklodami juos tamsiais virpančiais šešėliais.

Nakties vėjelis kedeno jai plaukus ir blaškė aplinkui veidą bei pakeltas rankas.

Mėnulio išdriekti medžių šešėliai tarytum sukluso, pagavę šį judesį.

Visas miegantis pasaulis tarsi sukrutėjo.

Šiureno vėjas. Jaunoji moteris laukė.

Tačiau baltais šaligatviais nenuaidėjo niekieno žingsniai. Nei vienos durys gatvėje neatsidarė. Joks langas neprasivėrė. Niekas nesujudėjo, negirgžtelėjo prieangio laiptelis.

Jis žengė dar vieną žingsnį per mažąją nakties pievą.

– Kas jūs? – išsigandusi atšoko ji.

– Nebijokit, – tyliai tarė jis. – Viskas gerai.

Jos kūnu vėl perbėgo virpulys. Bet jei anksčiau ji virpėjo, apimta vilties ir laukimo, tai dabar drebėjo iš baimės. Viena ranka suglobė besiplaikstančius plaukus, antrąja prisidengė veidą.

– Aš nesiartinsiu prie jūsų, – pasakė jis. – Nebijokit.

Ji ilgokai žiūrėjo į jį nejudėdama, kol galiausiai jos pečiai atsipalaidavo, rūsčios linijos aplink burną išnyko. Visu kūnu ji pajuto, kad jis sako tiesą.

– Aš nieko nesuprantu, – ištarė ji.

– Ir aš.

– Ką jūs čia veikiat?

– Nežinau.

– O ką *aš* čia veikiu?

– Jūs atėjot su kažkuo susitikti, – pasakė jis.

– Tikrai?

Kažkur tolumoje miesto laikrodis išmušė trečią valandą ryto. Tai išgirdus, jos veidas apsiniaukė.

– Bet jau taip vėlu! Niekas juk naktį nevaikšto po pieveles!

– Vaikšto, jeigu *reikia,* – atsakė jis.

– Bet kam?

– Pasikalbėkim, gal išsiaiškinsim.

– Apie ką mums kalbėtis, apie *ką?!*

– Apie tai, kodėl jūs čia. Jei išsikalbėsim, gal sužinosim. Tiesą sakant, aš žinau, kodėl aš čia. Aš girdėjau jus verkiant.

– Ak, kaip man gėda!

– Nesigėdykit. Kodėl žmonėms gėda ašarų? Aš dažnai verkiu. O paskui imu juoktis. Bet pirmiausia reikia išsiverkti. Todėl verkit!

– Koks jūs keistuolis!

Viena ranka ji paleido plaukus. Antrąją patraukė nuo veido, kuriame atsispindėjo augantis smalsumas.

– Maniau, kad tik aš viena moku verkti, – pasakė ji.

– Visi taip mano. Tai viena iš tų mažų paslapčių, kurias saugom vienas nuo kito. Parodykit man kokį rimtuolį – jis tikriausiai nie-

kad neverkė. Parodykit beprotį – jo ašaros jau seniausiai išdžiūvo. Todėl verkit!

– Gal aš jau išsiverkiau, – atsakė ji.

– Bet kada galit vėl pradėti.

Ji tylutėliai nusijuokė.

– Ak, jūs *tikrai* keistuolis! Kas jūs?

– Dar spėsit sužinoti.

Ji atidžiai nužvelgė jo rankas, veidą, lūpas ir galiausiai – akis.

– O, aš jus *pažįstu*. Bet *iš kur?!*

– Tiek to, jūs vis vien nepatikėsit.

– Patikėsiu!

Dabar buvo jo eilė tyliai nusijuokti.

– Jūs tokia jauna!

– Ne, man jau devyniolika! Aš jau *senė!*

– O taip, visos mergaitės nuo dvylikos iki devyniolikos metų baisiausiai jaudinasi dėl savo amžiaus. Nežinau, bet tikriausiai taip. O dabar prašom pasakyti, ką jūs čia veikiat vidury nakties?

– Aš... – Ji užsimerkė ir susimąstė. – Aš laukiu.

– Ir?..

– Ir man liūdna.

– Liūdna dėl to, kad laukiat?

– Turbūt... Ne... Taip. Ne...

– Be to, jūs nelabai žinot, ko laukiat?

– O, kad aš žinočiau! Aš tik visa kažko laukiu. Aš visut visutėlė virtau laukimu. Nieko nesuprantu. Kas man darosi?!

– Tas pats, kas darosi visiems, kurie greitai auga ir nori labai daug. Man regis, mergaitės ir moterys nuo neatmenamų laikų šitaip naktimis bėgioja į lauką. Jeigu ne čia, Gryntaune, tai Kaire, Aleksandrijoje, Romoje ar Paryžiuje vasarą – visur, kur tik pasitaiko nuošali vieta ir vėlyvas metas, kai niekas nemato; visur jos tarsi kažkieno pašauktos vardu šoka iš lovos ir lekia laukan...

– Taip, mane pašaukė! *Taip!* Kažkas *šaukė* mane vardu! Tai *tiesa.* Bet iš kur jūs žinot? Ar tai *jūs?..*

– Ne. Bet tai buvo žmogus, kurį mes abu pažįstam. Šįvakar, guldama į lovą, kad ir kur tai būtų, jūs jau žinosite jo vardą.

– Ak, bet aš gyvenu štai šitame name už jūsų, – parodė ji. – Čia mano namai. Aš čia gimiau.

– Ir aš, – nusijuokė jis.

– Ir jūs? Negali būti! Ar tikrai?

– Taip. Vadinasi, jūs girdėjot kažką šaukiant. Ir turėjot išeiti...

– Aš ir išeinu. Jau daugelį naktų. Bet čia niekad nieko nebūna. O juk *turėtų* būti, kitaip ką gi aš girdžiu?

– Vieną dieną jūs ne tik išgirsit, bet ir sutiksit tą žmogų.

– Ak, nesišaipykit iš manęs!

– Aš nesišaipau. Patikėkit, taip bus. Tą patį įvairiausiais laikais visur pasaulyje girdi ir visos kitos moterys: ir vasaros vidury, ir per patį viduržiemį, rizikuodamos peršalti, jos išbėga į lauką, įkaitusios stovi pusnyne, klausydamosi ir dairydamosi, ar nepamatys pėdsakų vidurnaktį ant sniego, bet pro šalį tiktai koks šuo nutursena. Ak, prakeikimas!

– O, taip, prakeikimas! – Kaip tik tą akimirką iš po debesų trumpam išlindęs mėnulis nušvietė jos šypseną. – Argi ne kvaila?

– Ne. Ir vyrai tą patį daro. Būdami šešiolikos, septyniolikos, jie leidžiasi į ilgiausius žygius. Ne, jie nestovi lauke ir nelaukia. Bet kiek jie *nueina,* Dievulėliau! Nuo vidurnakčio ligi aušros nužygiuoja daugybę mylių, o grįžę it negyvi griūva į lovą.

– Ak, kaip negerai, kad tos stovinčios ir laukiančios moterys ir tie kiaurą naktį žygiuojantys vyrai negali...

– Susitikti?

– Taip. Juk šitaip labai negerai!

– Galiausiai jie *susitinka.*

– O, ne, aš niekad nieko nesutiksiu! Aš jau sena, negraži ir bjauri, ir nė pati nežinau, kiek jau naktų girdėjau tą balsą, šaukiantį mane, o kai išeinu, čia niekad nieko nebūna, ir man tiesiog norisi mirti!

– Ak, mieloji jaunoji mergaite, – švelniai ramino jis, – nemirkit. Riteris jau atjoja. Jis jus išgelbės.

Jis ištarė tuos žodžius taip tvirtai, kad ji vėl pakėlė galvą, nes ligi tol buvo žvilgsnį įbedusi sau į rankas, kuriomis laikė sugniaužusi savo pačios sielą.

– Jūs *tikrai* žinot, ar ne? – paklausė ji.

– Taip.

– Jūs tikrai tikrai *žinot?* Jūs sakot *tiesą?*

– Prisiekiu Dievu ir viskuo, kas gyva.

– Papasakokit man daugiau!

– Nelabai yra ką pasakoti.

– Papasakokit!

– Jums viskas bus gerai. Jau greit vieną naktį arba vieną dieną jūs išgirsit šauksmą ir išėjusi tikrai rasit tą žmogų. Žaidimas bus baigtas.

– Jūs manot, kad čia slėpynės? Bet jos per ilgai užtruko!

– Jos tuoj baigsis, Mari.

– Jūs žinot, kuo aš vardu!

Sumišęs jis nutilo. Visai neketino išsiduoti.

– Iš kur jūs žinot? Kas jūs toks? – neatlyžo ji.

– Šįvakar, eidama miegoti, jūs jau žinosit. Jeigu pasakysim per daug, jūs dingsit arba aš dingsiu. Aš nė pats dorai nežinau, kuris iš mūsų – tikras, o kuris – vaiduoklis.

– Tik ne aš! Tikrai ne aš. Aš jaučiu save. Aš čia. Štai, žiūrėkit! – Nubraukusi nuo blakstienų ašarų likučius, ji ištiesė juos delnuose.

– Na, gerai, jos tikros. Tuomet, mieloji mano mergaite, turbūt *aš* esu svečias. Aš atėjau jums pasakyti, kad viskas bus gerai. Ar jūs tikit, kad būna ypatingų vaiduoklių?

– O ar jūs *ypatingas?*

– Vienas iš mūsų – taip. O gal ir abu. Jaunutės meilės ir dar negimusio kūdikio vaiduokliai.

– Ar tai – *mes?*

– Ne taip lengva paaiškinti paradoksus.

– Tuomet jūsų čia negali būti, o gal – manęs. Kaip pažiūrėsit.

– Jeigu jums bus lengviau, manykit, kad manęs čia nėra. Ar jūs tikit vaiduokliais?

– Turbūt tikiu.

– Man regis, galima įsivaizduoti, kad pasaulyje būna ypatingų vaiduoklių. Tai ne mirusiųjų šmėklos. Tai – įsikūniję troškimai ir poreikiai, o gal ir geismai.

– Nesuprantu.

– Na, ar esat kada vėlyvą popietę arba naktį, gulėdama lovoje, ką nors taip ryškiai susapnavusi, kad pabudus jums rodėsi, lyg jūsų siela būtų išlėkusi iš kūno – tartum balta, ilga paklodė, kažkieno ištraukta per langą? Ar esat ko nors taip smarkiai geidusi, kad jūsų siela tarsi iššoko iš kūno ir, o Dieve, kiek įkabindama puolė iš paskos?

– Na... taip. Taip!

– Vyrams, berniukams taip būna. Būdamas dvylikos, skaičiau Barouzo* romanus apie Marsą. Džonas Karteris dažnai stovėdavo po žvaigždėmis, tiesdavo rankas į Marsą ir maldaudavo, kad jį pasiimtų. Galop Marsas čiupo jo sielą, tartum skaudantį dantį švystelėjo jį į kosmosą ir nuleido negyvose savo jūrose. Taip būna berniukams, vyrams.

– O mergaitėms ir moterims?

– Taip, ir *jos* svajoja. Ir jų sielos atsiskiria nuo kūno. Tampa gyvais vaiduokliais. Gyvais troškimais. Nepatenkintais poreikiais.

– Ir išėjusios žiemos vidurnaktį blaškosi po pieveles?

– Matyt, taip.

– Tai aš – irgi vaiduoklis?

– Taip, įsikūnijęs *mirtinas* troškimas, nuo kurio jūs nemirsit, bet kuris ligi gelmių sukrėtė jūsų sielą ir drasko širdį.

– O kas jūs?

– Turbūt įsikūnijęs atsakymas.

– Atsakymas – vaiduoklis! Kaip juokinga!

– Taip. Bet jūs *klausėt,* o aš galiu *atsakyti.*

– Tai sakykit!

– Gerai. Atsakymas toks, mieloji mergaite, jaunoji moterie. Laukimo metas jau beveik baigėsi. Jūsų kančioms netrukus ateis galas. Jau labai greit jūs vėl išgirsit šaukiantį balsą, o kai abu išeisit – įsikūnijęs jūsų troškimas ir jūsų kūnas drauge su juo, – tai rasit vyrą, kuris jus šaukė.

– Ak, nekalbėkit taip, jeigu tai netiesa! – virpančiu balsu sušu-

* Burroughs, Edgar Rice (1875–1950) – populiarus JAV rašytojas, knygų apie Tarzaną autorius. Taip pat sukūrė daug istorijų apie Marsą.

ko ji. Jos akyse vėl pasirodė ašaros. Ji kilstelėjo rankas tartum norėdama apsiginti.

– Man nė į galvą nešautų jus skaudinti. Aš tik norėjau jums pasakyti.

Tamsoje vėl pasigirdo laikrodžio dūžiai.

– Kaip vėlu, – ištarė ji.

– Labai vėlu. Jums metas.

– Ar jūs jau viską man pasakėt?

– Daugiau jums nėra reikalo žinoti.

Laikrodžio dūžių aidas nutilo.

– Kaip keista, – sumurmėjo ji. – Klausimo ir atsakymo vaiduokliai.

– O argi gali būti geresnių?

– Ne, nesu tokių girdėjusi. Mes lyg dvyniai.

– Mes kur kas artimesni, nei jūs manot.

Ji žengė žingsnį, pažvelgė sau į kojas ir džiugiai aiktelėjo.

– Tik pažiūrėkit! Aš *galiu* judėti!

– Taip.

– Kaip jūs ten sakėt: vyrai naktimis vaikšto ir nužygiuoja daugybę mylių?

– Taip.

– Aš galėčiau grįžti namo, bet dabar jau nebeužmigsiu. Aš irgi noriu pasivaikščioti.

– Tai eikit, – švelniai linktelėjo jis.

– Bet *kur* man eiti?

– Na... – nutęsė jis ir staiga suprato žinąs. Žinojo, kur ją pasiųsti. Staiga jį apėmė pašėlęs pyktis ant savęs, kam žino, ir ant jos, kam klausia. Sieloje sukilo baisus pavydas. Jam norėjosi nulėkti gatve iki vieno namo, kuriame gyveno toks jaunas vaikinas, ir išdaužyti langus, padegti stogą. Bet varge, ak, kas būtų, jei jis taip *padarytų?!*

– Tai kur? – nesulaukusi atsakymo, dar sykį paklausė ji.

Tu turi jai pasakyti, – tarė jis sau. Tau nieko kito nelieka.

Nes jeigu tu, įniršęs kvaily, jai nepasakysi, tai pats taip ir liksi negimęs.

Tartum staiga suvokęs, kokia beprotiška ši naktis, šis laikas ir jo paties mintys, jis pratrūko pašėlusiai kvatoti.

– Vadinasi, jūs norit žinoti, kur jums eiti? – galiausiai tarė jai.

– Taip, taip!

Jis linktelėjo.

– Eikit ligi ano kampo, pasukit į dešinę, o už keturių kvartalų – į kairę.

Ji paskubomis pakartojo.

– O koks adresas? – dar paklausė.

– Gryn Parko vienuolika.

– Ak, ačiū, ačiū jums! – Ji leidosi bėgti, bet už kelių žingsnių nustebusi sustojo. Bejėgiškai kilstelėjo prie krūtinės rankas. – Kaip kvaila! Man nesinori su jumis skirtis, – virpančiomis lūpomis ištarė ji.

– Kodėl gi?

– Na, man baisu... kad niekad daugiau jūsų nebepamatysiu!

– Pamatysit. Po trejų metų.

– Ar tikrai?

– Taip, tačiau aš kiek kitaip atrodysiu. Bet tai būsiu aš. Ir nuo tada jau jūs amžinai mane pažinosit.

– Ak, kaip gerai! Jūsų veidas man atrodo matytas. Kažkodėl man regis, kad gerai jus pažįstu.

Ji iš lėto žengė dar kelis žingsnius, tolydžio gręžiodamasi į jį, stovintį netoli prieangio laiptelių.

– Ačiū, – padėkojo ji. – Jūs išgelbėjot man gyvybę.

– O drauge – ir savąją.

Jos veidą palietė medžio šešėlis: paglostė skruostus, sumirgėjo akyse.

– Ak, Dieve! Sugulusios naktį į lovas, mergaitės suka galvas, kuo vardu bus jų būsimi vaikai. Kaip kvaila! Džo. Džonas. Kristoferis. Samuelis. Stivenas O dabar štai – Vilis. – Ji švelniai palietė vos vos atsikišusį savo pilvą, paskui kilstelėjo ranką ir parodė į jį. – Ar jūs vardu Vilis?

– Taip.

Jai iš akių plūstelėjo ašaros.

Jis irgi apsiverkė.

– Na, nieko, nieko, viskas gerai, – galų gale pratarė ji. – Dabar jau galiu eiti. Daugiau nebesirodysiu čia, pievelėj. Ačiū Dievui ir ačiū *jums*. Labanakt.

Perėjusi pievelę ji paniro į medžių šešėlius, o paskui šaligatviu nužingsniavo tolyn. Ties kampu atsigręžė, pamojavo jam ir dingo iš akių.

– Labanakt, – tyliai pasakė jis.

Arba aš dar negimiau, – mąstė jis, – arba ji jau prieš daugelį metų mirusi. Kuris iš mūsų? Kuris?

Mėnulis oriai įplaukė į debesis.

Jis krustelėjo, žengė žingsnį, kitą, užlipo laipteliais į prieangį, stabtelėjo, pasidairė po pievelę, paskui įėjo į vidų ir uždarė duris.

Vėjas siūbavo medžius.

Vėl išniręs iš debesų mėnulis nužvelgė pievelę, kur, artėjant rytui, rasotoje žolėje pamažu nyko dvi pėdsakų virtinės: viena vedė į vieną pusę, kita – į kitą.

Kai mėnulis nusileido, jų jau nebebuvo matyti nė ženklo: tik tuščia pievelė ir gausybė rasos.

Didysis miesto laikrodis išmušė šeštą valandą. Rytų pusėje įsiplieskė dangus. Pragydo gaidys.

Be galo švelni žmogžudystė

Džošua Enderbis atsibudo vidurnaktį, pajutęs ant gerklės kažkieno pirštus.

Aklinoje tamsoje jis negalėjo nieko įžiūrėti, bet jautė ant krūtinės įsitaisiusią liesutę lyg skeletas savo žmoną: ji grabaliojo jam apie gerklę ir virpančiais pirštais mėgino ją suspausti.

Supratęs, ką ji bando padaryti, jis plačiai atsimerkė. Ir vos neprapliupo visa gerkle kvatotis: jo išklerusi, pageltusi, aštuoniasdešimt penkerių metų žmonelė mėgina jį pasmaugti!

Nuo jos sodriai trenkė romu; užsilipusi ant jo, ji svirduliavo kaip apgirtusi plaštakė ir čiupinėjo jį tarsi kokį žaisliuką. Liesučiai jos pirštai sudrėko, ji nervingai atsiduso ir žioptelėjo:

– Ak, *kodėl* gi tu, kodėl tu *ne?*..

Kodėl aš *ko?* – pamanė jis tebegulėdamas. Nurijo seiles, jo Adomo obuolys slystelėjo žemyn, ir to pakako, kad silpnutės jos rankos atsigniaužtų. Kodėl aš *nenumirštu,* nori pasakyti? – mintyse šūktelėjo jis. Dar kurį laiką pagulėjo smalsaudamas, ar užteks gi jai pagaliau jėgų jam pribaigti. Bet aiškiai neužteko.

Gal įjungti šviesą ir ją išgąsdinti? Tai bent kvailai atrodytų ta sudžiūvusi sena varna, apsižergusi nustebusį savo nekenčiamo vyro kūną, jeigu šis imtų kvatotis.

Džošua Enderbis nusižiovavo ir sudejavo:

– Mergyt!

Jos rankos sustingo jam ant gerklės.

– Gal malonėtum... – jis apsivertė, vaizduodamas dar gerai neatsibudęs, – gal malonėtum... – nusižiovavo, – pasislinkti į *savo* pusę? Ką? Ot gera mergaitė...

Mergytė tamsoje atsitraukė. Jis išgirdo skimbčiojant ledą – ji dar įsipylė romo.

Kitą dieną apie vidurdienį, laukdami svečių ir mėgaudamiesi gražiu oru, Džošua su Mergyte sėdėjo pavėnėje sode. Juodu įpylė vienas kitam išgerti: jis jai – dubonė, o jinai jam – šerio.

Kurį laiką abu tylėdami ir nesiryždami paragauti apžiūrinėjo savo taures. Jam besukiojant taurę, ant suglebusios rankos švysčiojo didžiulis baltas deimantas. Jo spindesys vertė jį virpėti. Galiausiai jis susitvardė ir tarė:

– Tu gi žinai, Mergyt, kad tau nebeilgai liko gyventi.

Mergytė iš už narcizų vazos dirstelėjo į išdžiūvusį lyg mumija savo vyro veidą. Abu pamatė, kad antrojo rankos dreba. Ji vilkėjo kobalto spalvos suknele, gausiai nukarstyta brangenybėmis, po abiem jos ausimis tilindžiavo mažytės spindinčios planetos, o lūpas buvo išsidažiusi ryškiai raudonai. Tikra persenusi Babilono kekšė, – piktai pamanė jis.

– Kaip keista, mielasis, tikrai labai keista, – nutaisiusi liūdną balsą, prabilo Mergytė. – Žinai, kaip tik pereitą naktį...

– Tu tą patį apie mane *pagalvojai?*

– Mums reikia pasikalbėti.

– Taip, reikia, – tartum vaškinė lėlė jis atsitiesė krėsle. – Bet neskubėkim. Susitarkim dėl vieno dalyko: jeigu kartais aš tave pribaigčiau, arba tu mane (nesvarbu, kuris kurį), tai pasistenkim apsaugoti vienas kitą. Oi, tik nežiūrėk į mane tokia nustebusi, brangioji. Aš pereitą naktį puikiai viską jaučiau ir girdėjau: ir kaip tu jodinėjai mano šonais, ir kaip graibei man apie ryklę, ir kaip barškinai stiklinėmis, ar kas ten dar buvo.

– O varge! – gausiai nupudruotus Mergytės skruostus užliejo raudonis. – Tai tu visą tą laiką nemiegojai? Ak Dieve, aš tuoj mirsiu iš gėdos! Man reikia prigulti.

– Nieko panašaus, – sustabdė ją Džošua. – Jeigu aš mirčiau, tau reikia taip apsisaugoti, kad niekam ir į galvą nešautų tavęs kaltinti. Taip pat ir manęs, jeigu mirtum *tu.* Nes kuriems gi ga-

lams mums šitaip vargti, stengiantis vienas kitą... išeliminuoti, jeigu paskui antrojo vis vien lauks kilpa arba skrudintuvė?

– Gana logiška, – sutiko ji.

– Siūlau... imti rašyti viens kitam meilės laiškelius. Be to... reikia kuo dažniau demonstruoti mūsų karštus tarpusavio jausmus draugams, pirkti vienas kitam dovanų, *et cetera.* Aš užversiu tave gėlėm, deimantinėm apyrankėm. O tu man pripirk tikros odos piniginių ir lazdelių su paauksuotom rankenom.

– Reikia pripažinti, kad tu iš tiesų turi galvą, – pritarė ji.

– Jeigu mes atrodysim beprotiškai įsimylėję, kaip jaunystėje, niekam nekils jokių įtarimų.

– Žinai, Džošua, – pavargusiu balsu prisipažino ji, – man ne tiek svarbu, kuris iš mūsų pirma numirs. Bet aš jau *labai* sena, ir nors *vieną* dalyką gyvenime norėčiau padaryti gerai ir iki galo. Nes šiaip visada buvau tokia diletantė! O tu man niekad nepatikai. Tiesa, kadaise tave mylėjau, bet tai buvo jau prieš dešimt milijonų metų. Mudu niekad nebuvom draugai. Ir jeigu ne vaikai...

– Nesvarbu, kokie mūsų motyvai, – nutraukė jis. – Mes abu esam seni gižūs pelų maišai, kuriems nieko kito neliko, tik pakratyti kojas, užtat turim padaryti tai *kuo smagiau.* Ir šitas žaidimas su mirtim bus daug šaunesnis, jei susikursim keletą taisyklių ir griežtai jų laikysimės. Tada visi liks kvailio vietoj. Ar seniai tu mėgini mane nugalabyti?

Ji visa nušvito.

– Pameni, pereitą savaitę grįžom iš operos? Tu nuslydai nuo šaligatvio ir vos nepalindai po mašina!

– Dieve gailestingas! – nusijuokė jis. – O aš pamaniau, kad kažkas mus *abu* pastūmė! – Tyliai kikendamas, jis palinko į priekį. – Na, gerai, o pameni, kaip prieš mėnesį įkritai į vonią? Aš buvau jos kraštus taukais ištepęs!

Ji iš netikėtumo žioptelėjo, gurkštelėjo savo dubonė ir čia pat visa nustėro.

Supratęs, ką ji pagalvojo, jis pažvelgė į savo stiklą.

– Tikiuosi, jis neužnuodytas? – ir pauostė gėrimą.

– Nebūk kvailas, – burbtelėjo ji, atsargiai lyg driežas lieždama dubonė. – Tavo skrandyje aptiktų nuodų likučių. Verčiau šįvakar prieš maudydamasis atidžiai patikrink dušą. Aš smarkiai pakėliau jo temperatūrą. Tikėjausi, kad tave ištiks priepuolis.

– Meluoji! – nusiviepė jis.

– *Turėjau* tokį planą, – prisipažino ji.

Suskambo lauko durų skambutis, tačiau ne linksmai, kaip įprasta, o liūdnai – lyg per laidotuves. Nesąmonės! – pamanė sau Džošua. Niekai! – nusprendė Mergytė ir prašviesėjusi tarė:

– Mes pamiršom svečius! Tai Gouriai. Aišku, jis baisiai nuobodus, bet pasistenk elgtis maloniai. Užsisek apykaklę!

– Ji bjauriai veržia. Per daug prikrakmolyta. Ką, dar vienas bandymas mane pasmaugti?

– Gaila, apie tai nepagalvojau. Nagi, judinkis!

Ir susikibę už parankių, kvatodamiesi lyg pakvaišę, juodu nužygiavo sutikti visai užmirštų Gourių.

Atnešė kokteilius. Seniokai sėdėjo susiglaudę, lyg mokinukai susikibę už rankyčių ir apsimestinai linksmai kvatojosi iš nešvankių Gourio juokelių. Retsykiais jie palinkdavo į priekį, šypsodamiesi lyg porcelianinės figūrėlės, ir sušukdavo jam:

– Čia tai bent, puiku!

O patyliukais, *sotto voce,* vienas kitam mestelėdavo:

– Ar sugalvojai ką naujesnio?

– Gal įmesti tau į vonią elektrinį skustuvą?

– Neblogai, visai neblogai!

– Ir tada Pet sako Maiklui!.. – plyšojo ponas Gouris.

Džošua lūpų kampučiu šnibžtelėjo Mergytei:

– Žinai, mano neapykanta tau tokia begalinė, kad darosi panaši į pirmąją meilę. Kaip tau pavyko išmokyti mane šitiek kūno sužalojimo būdų?

– Svarbu, kad būtų kas moko, o mokinių atsiras, – pašnibždomis atsakė jam Mergytė.

Per svetainę viena po kitos ritosi siautulingo juoko bangos. Kambaryje tvyrojo kažkoks lengvas svaigulys ir nevaržoma linksmybė.

– Ir tada Pet sako Maiklui: „O tu pats *pabandyk!*" – griaudėjo Gouris.

– O-ho-ho! – nusikvatojo visi.

– O dabar, brangusis, – kreipėsi Mergytė į savo persenusį vyrą, – papasakok kokį nors *savo* anekdotą. Bet *pirmiausia,* mielasis, – apdairiai prisiminė ji, – nusileisk į rūsį ir atnešk dar brendžio.

Ištiktas paslaugumo priepuolio, staiga pašoko Gouris:

– Aš atnešiu, aš žinau kur!

– Oi ne, pone Gouri, *sustokit!* – Mergytė iš paskutiniųjų mėgino jį sulaikyti.

Bet ponas Gouris išbėgo iš kambario.

– O varge, varge! – sudejavo Mergytė.

Po akimirkos iš rūsio pasigirdo garsus Gourio riksmas ir baisus trenksmas.

Mergytė pašokusi išsvirduliavo pro duris, o po minutės grįžo, rankomis graibstydamasi sau apie gerklę.

– Dieve mano, Betsi, – apsiraudojo ji. – Eikš, žvilgtelėk. Man *regis,* ponas Gouris stačia galva nusirito nuo laiptų!

Kitą rytą Džošua Enderbis šnopuodamas partempė į namus didžiulę žaliu aksomu apmuštą lentą – kokių penkių pėdų ilgumo ir trijų platumo, – ant kurios buvo prikabinta daugybė pistoletų.

– Štai ir aš! – šūktelėjo jis.

Mergytė išėjo į prieškambarį, vienoje apyrankėmis apkarstytoje rankoje laikydama stiklą romo, o antrojoje gniauždama lazdą, kuria rėmėsi į grindis.

– O kas čia dabar? – nustebo ji.

– Pirma pasakyk, kaip laikosi senukas Gouris?

– Susilaužė koją. Gaila, kad balso stygos netrūko.

– Kaip apmaudu, kad tas viršutinis laiptelis pasirodė iškleręs, tiesa? – seniokas pakabino žaliąją lentą ant sienos. – Dar laimė, kad brendžio atnešti ėjo Gouris, o ne aš.

– Taip, apmaudu. – Jo žmona godžiai gurkštelėjo romo. – O dabar paaiškink, kas čia?

– Pradedu kolekcionuoti senovinius ginklus. – Jis mostelėjo ranka į dailiai odiniuose dėkluose suguldytus pistoletus.

– Ir ką gi?..

– Na, kolekciją juk reikia valyti, ir staiga vienas pistoletas – *pykšt!* – švytinčiu veidu samprotavo jis. – Norėdamas sutepti senovinį pistoletą su dagtimi, vyras netyčia nušauna savo žmoną. „Ak, aš nežinojau, kad jis buvo užtaisytas!“ – sielvartauja gedintis sutuoktinis.

– *Touché,* – pasakė ji.

Po valandos, norėdamas sutepti revolverį, jis vos neištaškė sau smegenų.

Į kambarį pasiramsčiuodama lazda įlėkė jo žmona ir nustėro:

– Po velnių! Tu dar gyvas!

– Dieve mano, jis užtaisytas! – virpančia ranka Enderbis laikė ginklą. – Jie *visi* juk buvo neužtaisyti! Nebent...

– Nebent?..

Jis peržiūrėjo dar tris ginklus.

– Dabar *visi* užtaisyti! Tai *tavo* darbas!

– Mano, – linktelėjo ji. – Užtaisiau, kol tu valgei priešpiečius. Matyt, vis dėlto teks duoti tau arbatos. Eime!

Jis tebespoksojo į kulkos išmuštą skylę sienoje.

– Velniop arbatą! – burbtelėjo pagaliau. – Aš noriu *džino!*

Dabar atėjo jos eilė apsipirkti.

– Mūsų name pilna skruzdėlių! – Parvilkusi pirkinių krepšį, ji visuose kambariuose pristatinėjo indelių su pasta skruzdėlėms naikinti, o ant palangių, į jo golfo krepšį ir ant ginklų kolekcijos pribarstė nuodų. Po to iš kitų krepšių ėmė traukti pakelius su žiurknuodžiais, indelius su nuodais pelėms ir purškiklius vabalams naikinti. – Šią vasarą labai priviso tarakonų! – Ji sukaišiojo visus nuodus į maisto spinteles.

– Tai lazda su dviem galais, – įspėjo jis. – Žiūrėk, kad pačiai nekliūtų.

– Niekai! Auka negali rinktis savo mirties būdo!

– Taip, bet tik prašyčiau: jokios prievartos. Aš noriu oriai atrodyti karste.

– Koks tuščiagarbis! Mielas mano Džošai, tavo fizionomija susisuks kaip kamščiatraukis, jei į tavo vakarinę kakavą šliūkštelėsiu kaupiną šaukštelį štai šitų miltelių!

– O aš, – atšovė jis, – žinau tokį receptą, nuo kurio tu suplyši į tūkstantį skutelių, dar nespėjusi nė kvapo išleisti!

Ji pritilo.

– Na jau, Džošai, man ir *į galvą neateitų* pilti tau tų miltelių!

Jis linktelėjo.

– O aš ir neketinau naudoti savo tūkstančio skutelių recepto.

– Sutarta, – užbaigė ji.

Juodu ir toliau žaidė žudikus. Jis prieškambaryje pristatė milžiniškų spąstų žiurkėms:

– Tu mėgsti lakstyti basa, o nuo *mažos* žaizdelės gali gauti *rimtą* infekciją!

Ji savo ruožtu į visas sofas prikaišiojo smeigtukų. Kur tik jis prisiliesdavo, tuoj ištrykšdavo kraujas.

– Ai! Po velnių! – čiulpdamas įdurtą pirštą riktelėjo jis. – Ar čia užnuodytos Amazonės indėnų strėlės?

– Ne, čia tik senos surūdijusios adatos!

– Och, – atsiduso jis.

Nors ir labai senas būdamas, Džošua Enderbis vis dar aistringai mėgo vairuoti. Jį neretai galėdavai išvysti lyg padūkusį birbiant Beverli kalvomis – lėkdavo pražiota burna, nuolat mirksėdamas blyškiomis akimis.

Vieną dieną jis paskambino iš Malibu.

– Dieve mano, Mergyt, aš vos nenulėkiau nuo uolos! Dešinysis priekinis ratas atsikabino vidury tiesaus kelio.

– Ak, o aš tikėjausi, kad jis atsikabins *posūkyje!*

– Apgailestauju.

– Man tą mintį pakišo žinių laida. Tereikia atleisti varžtus ir bus *pritrenkianti* staigmenėlė!

– Na, bala nematė manęs, seno žioplio! – tarė jis. – O kaip tu laikaisi?

– Koridoriuje nuo laiptų nuslydo kilimas. Tarnaitė nudardėjo ant užpakalio.

– Vargšelė Lila!

– Aš dabar visur siunčiu ją pirmą. Nubildėjo nuo laiptų kaip bulvių maišas. Gerai dar, kad ji visa taukais aptekusi!

– Mums reikėtų būti atsargesniems, antraip galime visai jos netekti.

– Tu *manai?* Ak, man Lila taip *patinka!*

– Tai išleisk ją kuriam laikui atostogų. Pasisamdyk ką nors kitą, kad nebūtų taip liūdna, jeigu paklius į mūsų kryžminę ugnį. Man baisu ir pagalvoti, kad Lilai ant makaulės gali nukristi sietynas arba...

– Sietynas?! – suspigo Mergytė. – Tai tu bandei kišti nagus prie krištolinio mano močiutės šviestuvo iš Fontenblo rūmų? Klausyk, ponuli, nemėgink nė *artintis* prie to sietyno!

– Gerai, pažadu, – sumurmėjo jis.

– Varge mano! Šitoks puikus krištolas! Jeigu jis nukristų ir aš dar likčiau gyva, tai net ir šokinėdama ant vienos kojos tol tvatinčiau tave lazda, kol kvapą išleistum, o tada iš naujo atgaivinčiau, kad galėčiau *dar sykį* užmušti!

Ji numetė ragelį.

Tą vakarą, po vakarienės, Džošua Enderbis parūkęs grįžo į vidų iš balkono ir nužvelgė stalą.

– O kur tavo braškinis pyragaitis?

– Aš jau soti. Atidaviau jį naujajai tarnaitei.

– Kvailė!

Ji sužaibavo akimis.

– Tik nesakyk, kad buvai užnuodijęs tą pyragaitį, tu senas kalės vaike!

Virtuvėje kažkas dusliai trinktelėjo.

Džošua nuėjo pažiūrėti, o grįžęs pareiškė:

– Žinai, ji jau nebeatrodo nauja.

Naująją tarnaitę jie įkišo į skrynią ir paslėpė palėpėje. Niekas jos nepasigedo.

– Kaip liūdna, – praėjus septynioms dienoms, atsiduso Mergytė. – Buvau tikra, kad sulauksim aukšto, rūstaus pono su bloknotu ir kito – su fotoaparatu ir blykste. Vargšelė, pasirodo, buvo dar vienišesnė, nei mes *manėme*.

Savo namuose jie nuolat rengdavo padūkusius kokteilių pobūvius. Tai buvo Mergytės idėja.

– Daug įdomiau taikytis vienam į kitą tarp daugybės kliūčių. Tai lyg šaudymas į judančius taikinius!

Jų namuose vėl pasirodė linksmuolis ponas Gouris. Jis dar kiek šlubavo po ano kritimo nuo laiptų prieš kelias savaites, tačiau iškart puolė pasakoti anekdotų, pats linksmai kvatojosi ir vos nenusinešė sau ausies su vienu iš dvikovoms skirtų pistoletų. Visi kone plyšo iš juoko, tačiau išsiskirstė anksčiau nei paprastai. Gouris prisiekė niekuomet daugiau čia kojos nekelsiąs.

Paskui jų namuose sumanė pernakvoti tokia panelė Kamer. Ji pasiskolino iš Džošua elektrinį skustuvą ir tik per stebuklą išliko nenutrenkta elektros srovės. Iš namų ji išvyko trindamasi sau dešiniąją pažastį. Nuo tada Džošua atsiželdino barzdą.

Netrukus po to paslaptingai dingo ponas Šlagelis, o paskui – ir ponas Smitas. Abu šiuos nelaimėlius pažįstami paskutinįkart matė per arbatėlę Enderbių namuose.

– Kokios čia slėpynės? – linksmai plekšnojo Džošuai per nugarą draugai.

– Kur jūs juos *dedat?* Nuodijat šungrybiais, užkasat į žemę?

– Nieko sau juokeliai! – sukikeno Džošua. – Na, ne, chi chi chi, šungrybiai čia niekuo dėti. Vienas iš tų ponų netyčia užsitrenkė mūsų šaldiklyje. Per naktį virto „Eskimo“ porcija. O antrasis užkliuvo už kroketo vartų ir stačia galva tėškėsi į šiltnamio langą.

– „Eskimo“ porcija, į šiltnamio langą! – ūžė vakaro svečiai. – Mielasis Džošua, tu *neprilygstamas!*

– Aš sakau *gryną tiesą,* – gynėsi Džošua.

– Įdomu, ką tu dar sugalvosi?!

– Norėčiau sužinoti, kas *iš tiesų* nutiko seniui Šlageliui ir tam šunsnukiui Smitui!

* * *

– O kas gi *iš tiesų* nutiko Šlageliui ir Smitui? – po kelių dienų pasiteiravo Mergytė.

– Išsiaiškinkim. „Eskimo“ ledai buvo mano desertas. Bet iš kur ten atsirado kroketo vartai? Tai ne mano darbas! Ar tu juos toj vietoj padėjai, tikėdamasi, kad netyčia eisiu pro šalį ir su visais rėmais įlėksiu į šiltnamį?

Jis pataikė į dešimtuką: Mergytė tiesiog suakmenėjo.

– Na, tai metas mums šnektelėti, – tarė jis. – Atšauk visus pobūvius. Nes dar viena auka – ir pasigirs įstatymų saugotojų sirenos!

– Taip, – sutiko Mergytė. – Mūsų šaudymas į taikinius kažko pernelyg dažnai atsimuša rikošetu. O dėl tų kroketo vartų, tai juk tu dažnai naktimis vaikštinėji apie šiltnamį. Koks gi velnias antrą valandą nakties ten nunešė tą kvailį Šlagelį? Senas ožys! Ar jis *tebeguli* po komposto krūva?

– Taip, kol sugalvosiu, kur jį nukišti drauge su tuo apledėjusiu besmegeniu.

– O varge, varge! Gana tų pobūvių.

– Liksim tik tu, aš ir... sietynas?

– Tai jau ne. Iki jo tu neužlipsi – aš paslėpiau kopėčias!

– Velniai rautų, – nusikeikė Džošua.

Tą vakarą, jiems susėdus prie židinio, jis pripylė porą taurių geriausio jų turimo portveino. Suskambo telefonas, ir jam išėjus atsiliepti, ji įbėrė truputį baltų miltelių į *savo* taurę.

– Kaip bjauru, – sumurmėjo ji. – Šlykščiai nuvalkiotas būdas. Bet niekas nieko neįtars. Jis jau seniai atrodė kaip gyvas lavonas, pasakys žmonės, uždarydami karstą. – Ir prieš pat jam grįžtant ji šūstelėjo portveinan dar žiupsnį lemtingųjų miltelių. Jis klestelėjo greta ir paėmė savo taurę. Žvilgtelėjo į ją ir nusišiepė žmonai:

– Oi ne, negali būti!

– Ko negali būti? – kuo nekalčiausiai paklausė ji.

Židinyje linksmai, jaukiai spragsėjo ugnis. Ant atbrailos tiksėjo laikrodis.

– Ar neprieštarautum, brangioji, jei mudu apsikeistume taurėmis?

– Negi tu manai, kad kol buvai išėjęs, aš užnuodijau tavo gėrimą?

– Banalu. Nuvalkiota. Tačiau įmanoma.

– Na, tuomet *keiskimės*, tu įtaruoli.

Jis truputį nustebo, tačiau apsikeitė.

– Į tavo *nesveikatą!* – juokdamiesi sušuko abu. Ir paslaptingai šypsodamiesi išgėrė.

O paskui be galo patenkinti įsitaisė krėsluose. Išblyškusiais lyg vaiduoklių jųdviejų veidais šokinėjo liepsnos atšvaitai, o portveinas maloniai šildė plonytes lyg voratinkliai senas jų gyslas. Jis ištiesė kojas ir vieną ranką prikišo arčiau ugnies.

– Ak, – su pasimėgavimu atsiduso, – niekas negali prilygti portveinui!

Ji atlošė savo mažytę žilą galvą, apsnūdusi ėmė čiaupyti ryškiai raudonas lipnias lūpas, protarpiais tingiai žvilgtelėdama į jį paslaptingu žvilgsniu.

– Vargšė Lila, – sumurmėjo ji.

– Taip, – burbtelėjo jis. – Lila. Vargšelė.

Kurį laiką buvo girdėti tik ugnies spragsėjimas. Paskui ji pridūrė:

– Vargšas ponas Šlagelis.

– Taip, – snūduriuodamas atsiliepė jis. – Vargšas Šlagelis. Ir Smitas.

– O tu, mano sengalvėli, – pagaliau iš lėto, klastingai pasidomėjo ji, – kaipgi *tu* jautiesi?

– Miegas ima.

– *Labai* ima?

– U-hu. – Jis įdėmiai nužvelgė ją. – O kaip tu jautiesi, brangioji?

– Miegas ima, – užsimerkusi atsakė ji. Paskui staiga atsimerkė: – Kodėl tu klausi?

– Iš tikrųjų, – neramiai sujudo jis. – O tu kodėl klausi?

– Na, todėl, kad... – Ji susimąsčiusi įsižiūrėjo į savo juodą batelį, išlindusį iš po sijono ir iš lėto stuksenantį į grindis. – Aš manau, nors dar nesu visai tuo tikra, jog ką tik sunaikinau tavo virškinimo ir nervų sistemas.

Kurį laiką jis apsnūdęs ir patenkintas tebežiūrėjo į ugnį ir klausėsi laikrodžio tiksėjimo.

– Nori pasakyti, jog ką tik mane nunuodijai? – tingiai paklausė jis. – Paskui staiga pašoko: – *Ką?!* – Tartum visas oras iš jo būtų išėjęs. Portveino taurė pažiro ant grindų.

Ji palinko į priekį tarsi pranašautoja, spėjanti ateitį.

– Man užteko proto įpilti nuodų į savo taurę. Žinojau, kad norėdamas apsisaugoti, tu pareikalausi keistis. Taip tu ir *padarei!* – linksmai nusijuokė ji.

Jis griuvo atgal į krėslą ir delnais užspaudė akis, kad tos neiššoktų iš orbitų. Paskui staiga kažką prisiminė ir kurtinamai nusikvatojo.

– Čia dabar! – suspigo Mergytė. – Ko tu juokiesi?

– O to, – baisingai išsiviepęs ir ašarodamas iš juoko žiopčiojo jis, – kad aš irgi *užnuodijau savo* gėrimą! Ir tik ieškojau dingsties įsiūlyti taurę *tau!*

– O varge, – sudejavo ji, ir šypsena dingo iš jos veido, – kokie mes kvailiai! Ir kaip aš nesusiprotėjau?

– Todėl, kad mudu *abu* be galo gudrūs! – kikendamas jis atsilošė kėdėje.

– Ak, kokia gėda, koks pažeminimas, jaučiuosi lyg būčiau visai nuoga ir nekenčiu savęs!

– Na jau, na jau, – ramino jis. – Verčiau pagalvok, kaip baisiai vis dar nekenti manęs!

– Visa savo suvytusia širdim ir siela! O tu?

– Tik jau nesitikėk kokio nors susitaikymo mirties patale, mano baltoji nekaltoji geležine senute! Lik sveika, – tyliai, lyg nutoldamas, pridūrė jis.

– Jei manai, kad ir aš pasakysiu: „Lik sveikas“, tai tau galvoj pasimaišė, – purkštelėjo ji. Bet netrukus jos galva nusviro į šoną, akys užsimerkė, lūpos atvėpo ir ji vos beįstengė ištarti: – Ai, tiek jau to, po šimts! Lik svei...

Šią akimirką ji liovėsi kvėpavusi. Malkos židinyje sudegė ir virto pelenais, o tyliame kambaryje beliko tiksėti vien laikrodis.

Kitą dieną draugai rado juos įsitaisiusius krėsluose bibliotekoje. Abu atrodė patenkinti ir laimingesni nei paprastai.

– Jie nutarė drauge išeiti iš gyvenimo, – nusprendė visi. – Jų meilė buvo tokia didelė, jog juodu nepajėgė išsiskirti prie amžinybės slenksčio.

– Tikiuosi, – bilsnodamas ramentais tarė ponas Gouris, – kad ir mano žmona sutiks kada nors su manim taip išgerti.

Akies mirksniu

Per vieną iliuzionistų pasirodymą pamačiau žmogų, tokį panašų į mane, kad būtų galėjęs būti mano brolis dvynys.

Tą šeštadienio vakarą mudu su žmona žiūrėjome spektaklį. Buvo vasara, šilta, ir publika tirpte tirpo, mėgaudamasi puikiu oru ir reginiu. Aplinkui save mačiau daugybę vedusių ar susižadėjusių porų, kurios iš pradžių susižavėjusios, o paskui sunerimusios stebėjo komišką savo gyvenimo operą, vaidinamą scenoje.

Vieną moterį perpjovė pusiau. Reikėjo matyti, kaip *šypsojosi* žiūrovai vyrai!

Kita moteris prasmego tuščioje dėžėje. Barzdotas burtininkas apsimetė raudąs iš sielvarto. Staiga ji vėl pasirodė pačiame balkono viršuje ir pamojo baltai nupudruota rankele – be galo graži, nepasiekiama ir tolima.

Ak, kaip išsiviepė žmonos – patenkintos lyg katės!

– Tu tik pažiūrėk, – tarstelėjau savo žmonai.

Oru sklendė dar viena moteriškos giminės būtybė... Tikra vyriškų svajonių dievaitė, švenčiausios meilės įsikūnijimas! Kad tik jos dailios kojytės nepaliestų žemės! Ak, kad tik ji nenuslystų nuo savo nematomo pjedestalo! Kaip gera į ją žiūrėti! Dieve, aš nenoriu žinoti, kaip jie tai *padaro*. Noriu tik žiūrėti, kaip ji sklendžia, ir *svajoti*...

O kas gi tas vyras, žongliruojantis lėkštėmis, gaubliais, žvaigždėmis, fakelais, ant rankų sukantis lankus, ant nosies laikantis mėlyną plunksną ir besistengiantis viską iš karto suvaldyti? Kas gi jis, – klausiau savęs, – jei ne šeimos galva, meilužis ir darbininkas viename asmenyje, paskubomis praryjantis pietus, ma-

nipuliuojantis laiku, amfetaminu, fenobarbitaliu, bankų sąskaitomis ir biudžetu?

Akivaizdu, kad mes visi čia atėjome ne stengdamiesi pabėgti nuo išorinio pasaulio, o trokšdami, kad mums jį pateiktų lengvesne forma – šviesesnį, švaresnį, greitesnį, dailesnį; liūdnokas, bet drauge koks įkvepiantis reginys!

Argi kas nors gyvenime nėra patyręs, kaip dingsta moteris?

Šioje tamsioje, pliušu apmuštoje scenoje irgi išnykdavo moterys – tos iš talko ir rožių žiedlapių nuaustos paslaptingos būtybės. Balto alebastro statulos, žydinčių lelijų kvapas ir lietaus gaiva virsdavo svajone, o šioji ištirpdavo veidrodžiuose, nors burtininkas godžiai mėgindavo ją sulaikyti.

Moterys dingdavo spintose ir dėžėse, pranykdavo po užmestu tinklu arba subyrėdavo lyg porcelianinės statulėlės, vos fokusininkas pykštelėdavo savo pliauškykle.

Kaip simboliška, – pamaniau sau. Kodėl burtininkai amžinai taikosi šautuvu į savo žaviąsias padėjėjas? Akivaizdu, kad tai kažkoks slaptas sandėris su vyriška pasąmone!

– Ką? – paklausė mano žmona.

– A?

– Tu kažką murmi, – paaiškino ji.

– Atleisk. – Aš žvilgtelėjau į programėlę. – O! Toliau pasirodys panelė Capt! Vienintelė pasaulyje moteris – kišenvagė!

– Negali būti, – tyliai ištarė mano žmona.

Žvilgtelėjau, ar ji nejuokauja. Tamsoje man pasirodė, kad jos lūpos šypsosi, tačiau negalėjau gerai įžiūrėti.

Orkestras dūzgė lyg bičių spiečius.

Uždanga prasiskyrė.

Jokių fanfarų, piruetų ar lankstymosi – scenoje, išdidžiai pakėlusi galvą ir tik vos vos pakreipusi vieną antakį, stovėjo panelė Capt.

Ji spragtelėjo pirštais – pamaniau, jog šaukia šunį.

– Man reikia savanorių! *Vyrų!*

– Sėsk, – timptelėjo mane žmona.

Buvau jau atsistojęs.

Salėje kilo sujudimas. Bekraujams panelės Capt piršteliams spragtelėjus, pulkas vyrų pašoko ir tarsi klusni skalikų ruja (gal net bėgte?) leidosi scenos pusėn.

Po akimirkos paaiškėjo, kad panelė Capt – tai ta pati moteris, kuri visą vakarą be perstojo dingdavo.

Pinigus taupo, – pamaniau. Visi dirba dviem etatais. Man ji nepatiko.

– Ką? – paklausė žmona.

– Ar aš vėl šneku su savimi?

Bet vis dėlto panelė Capt mane keistai jaudino. Atrodė, tarsi ji būtų užėjusi už kulisų, užsimetusi suglamžytą tvido kostiumą – gerokai per didelį, nusėtą taukų ir žolės dėmėmis, – tyčia susitaršiusi plaukus, kaip pakliuvo nusitepliojusi dažais lūpas ir jau susiruošusi sprukti pro duris, kai kažkas riktelėjo:

– *Į sceną!*

Ir štai ji dabar prieš mus, apsiavusi nudėvėtais batais, blizgančia nosimi, sustingusiu veidu ir judriomis rankomis, stengdamasi kaip nors išsisukti.

Susikišusi rankas į ištampytas švarko kišenes, ji abejinga išraiška tvirtai ir ryžtingai stovėjo scenoje, laukdama, kol iki jos pakils pulkelis kvailų savanorių.

Keletu smagių plekštelėjimų ji vikriai išrikiavo tą margą rują tarsi kareivius.

Publika laukė.

– Viskas! Veiksmas baigtas! Grįžkit į vietas!

Ji dar sykį spragtelėjo permatomais pirštais.

Nusivylę vyriškiai, iš padilbų dėbčiodami vienas į kitą, pasuko atgal. Ji luktelėjo, kol jie beveik nulipo nuo scenos į tamsą, o tada nusižiovavo:

– Ar jūs nieko nepamiršote?

Jie nustebę atsigręžė.

– Štai, imkit.

Nutaisiusi rūgščią lyg sausiausias vynas šypseną, iš vienos kišenės ji tingiai ištraukė piniginę. Iš užančio – kitą. Paskui – trečią, ketvirtą, penktą! Iš viso – dešimt piniginių!

Ir ištiesė jas tarsi skanėstą klusniems šuneliams.

Vyrai sumišę mirksėjo. Negali būti, kad tai jų piniginės! Jie gi tik akimirką tebuvo scenoje. O ji tiktai praėjo pro šalį! Tai turbūt pokštas. Tikriausiai ji sumanė visos trupės vardu apdovanoti juos naujomis piniginėmis...

Tačiau vyriškiai vis dėlto ėmė čiupinėtis apie save – kaip skulptūrose kad ieškoma defektų senoje, kaip pakliuvo sukabintoje armatūroje. Iš nuostabos net prasižioję, jie vis smarkiau plekšnojo sau per šonus ir vertė kišenes.

Per tą laiką, nekreipdama į juos dėmesio, panelė Capt nelyginant rytinę korespondenciją išrūšiavo jų pinigines.

Ir kaip tik šią akimirką aš pastebėjau vyriškį dešiniajame virtinės gale, dar nenulipusį nuo scenos. Pakėliau prie akių savo teatrinius žiūronus. Pažvelgiau kartą, paskui – kitą.

– Žinai, – atsainiai ištariau, – ana tas vyrukas truputį panašus į mane.

– Tikrai? – sukluso žmona.

Abejingai padaviau jai žiūronus.

– Ten toli, dešinėje, – nurodžiau.

– Jis ne tik *panašus* į tave, – šūktelėjo mano žmona. – Tai tiesiog *tu!*

– Na, beveik, – kukliai ištariau.

Tas vyrukas atrodė labai gražus. Vargu ar derėjo man, žiūrint į save, žerti liaupses. Be to, tuo pat metu mane sukaustė šaltis. Vėl paėmiau teatrinius žiūronus ir apstulbęs linktelėjau galva:

– Apsikirpęs ežiuku. Akiniai raginiais rėmeliais. Rausva oda. Mėlynos akys...

– Tai identiškas tavo dvynys! – sušuko mano žmona.

Ir ji buvo teisi. Jaučiausi be galo keistai, taip sėdėdamas ir žiūrėdamas į save scenoje.

– Ne, ne, ne, – be perstojo šnibždėjau.

Tačiau tai, kuo neįstengė patikėti mano protas, patvirtino akys. Juk šiame pasaulyje gyvena du milijardai žmonių! Taip! Ir visi skirtingi lyg snaigės, nerasi dviejų vienodų! Bet štai dabar, keldamas grėsmę manajam ego ir pasitikėjimui savimi, mano regėjimo lau-

ke pasirodė žmogus, sukurtas pagal tą patį pirmavaizdį, nulietas toje pačioje formoje.

Ką man daryti: tikėti, netikėti, didžiuotis ar išsigąsti? Mat dabar tapau Dievo užmaršumo liudininku.

– Nemanau, kad kada nors būčiau *tokį patį* sukūręs, – pareiškė Dievas.

Pasirodo, – sužavėtas, nudžiugęs, sunerimęs mąsčiau aš, – Dievas klysta.

Mano sąmonėje ėmė švysčioti senų psichologijos veikalų nuotrupos.

Paveldimumas. Aplinkos poveikis.

–Smitai! Džonsai! Helstriomai!

Panelė Capt scenoje tarsi senas seržantas paeiliui šaukė kiekvieną ir grąžino jų pavogtą turtą.

Savo kūną žmogus pasiskolina iš visų savo pirmtakų. Paveldimumas.

Tačiau argi kūnas taip pat nėra aplinka?

– Vintersai!

Sakoma, kad aplinka yra tai, kas tave supa. Bet juk kūnas su visais savo ežerais, sudėtinga kaulų architektūra, įvairiausiais iškilumais, nukrypimais ir dvasios dykynėmis irgi mus supa! Ar tai, ką probėgšmais išvystame langų atspindžiuose, – veidas lyg didingas snieguotas šlaitas arba bedugnė praraja, rankos kaip gulbės ar žvirbliai, pėdos lyg priekalai arba kolibriai, kūnas lyg sudribęs pelų maišas arba žydintis papartis – argi visi šie vaizdai giliai neįsirėžia sąmonėje? Jie tartum minkštą molį lipdo ir formuoja mūsų savivoką, protą ir sielą!

– Bidvelai! Rodžersai!

Kaipgi sekasi tam nepažįstamajam scenoje, įkalintam tokiame pačiame kūniškame apvalkale?

Man norėjosi lyg senais gerais laikais pašokus šūktelėti:

– Kuri valanda?

O jis, lyg miesto sargas mano veidu, vėlyvą vakarą žingsniuojantis gatvėmis, iškilmingai atsakytų:

– Devinta valanda, ir viskas gerai...

Bet ar tikrai jam viskas *gerai?*

Kas pasakys, ar tie akiniai raginiais rėmeliais neslepia ne vien akių, bet ir sielos trumparegystės?

Kas pasakys, ar nedidelis viršsvoris, apgulęs jo skeletą, nerodo tokios pat riebalinio audinio sankaupos esant ir galvoje?

Vienu žodžiu, galbūt tada, kai mano siela krypsta į pietus, jo – sukasi į šiaurę? Mudu gaubia tokie pat kūnai, bet sielos gali skirtis kaip vasara nuo žiemos!

– O Dieve, – pusbalsiu atsidusau, – kas būtų, jei paaiškėtų, kad mudu visiškai *vienodi!*

– Ššš! – sušnypštė moteris man už nugaros.

Sunkiai nurijau seilę.

O ką, – mąsčiau sau, – jei ir jis yra nepataisomas rūkorius, amžiaus apsiryjėlis, kamuojamas nemigos ir ėdamas depresijų, baisus plepys, gilus/paviršutiniškas mąstytojas, kūniškų malonumų mėgėjas...

Turėdamas tokį kūną ir veidą niekas negalėtų būti kitoks. Tikriausiai mūsų ir vardai vienodi.

– Vardai! ·

–... l... bl... er...

Panelė Capt ištarė jo vardą!

Kažkas nusikosėjo, ir aš neišgirdau.

Gal ji dar pakartos? Ne, mano dvynys jau žengė į priekį. Po velnių! Jis paslydo! Salė nusikvatojo.

Mikliai nutaikiau į jį žiūroną.

Mano dvynys dabar jau ramiai stovėjo viduryje scenos, rankose nevikriai gniaušdamas atgautąją piniginę.

– Stovėk tiesiai, – sušnibždėjau. – Nesikūprink!

– Ššš! – sušnypštė mano žmona.

Patyliukais ir pats ištiesiau nugarą.

Aš ir nežinojau, kad taip puikiai atrodau, – pamaniau, spausdamas prie akių žiūroną. Nejau mano šnervės tokios plonytės ir dailios, kaip tikro aristokrato? Negi mano oda tokia skaisti ir lygi, o smakras toks griežtas?

Aš tyliai nuraudau.

Na, pagaliau, jei jau mano žmona pareiškė, kad ten kaip iš akies luptas aš, belieka su tuo sutikti! Iš kiekvienos jo veido poros trykšte tryško tauriausio dvasingumo šviesa.

– Duok žiūronus, – timptelėjo mane žmona.

Nenoromis atidaviau.

Ji nutaikė žiūronus ne į tą vyriškį, o tiesiai į panelę Capt, kuri be paliovos meilikaudama ir flirtuodama kraustė kišenes arčiausiai jos atsidūrusiems vyrams. Mano žmona protarpiais vis patenkinta suprunkšdavo ar sukikendavo.

Tiesą sakant, panelė Capt buvo lyg induistų dievybė Šyva.

Atrodė, kad ji turi ne dvi rankas, o visas devynias. Kai panelė Capt abejingu veidu puldavo auką, jos rankos plasnojo lyg visas paukštynas, švysčiojo šen bei ten, plekšnojo, skraidė, glamonėjo, suko ratus, kuteno ir lietė net ir neliesdamos.

– Ką turit šitoj kišenėj? O *čia?* O *šitoj?*

Ji pešiojo vyrams liemenes, tampė už atlapų, barškino monetas jų kelnių kišenėse. Vienu pirštu ji stumdė juos tarsi rutuliukus skaitytuvuose. Ryžtingais, bet lengvais judesiais atsagstydavo švarkus, grąžindavo pinigines ir čia pat vėl jas ištraukdavo. Mesdavo jas jiems į rankas, pačiupdavo, vėl nugvelbdavo, už nelaimėlių nugarų išbėrusi perskaičiuodavo pinigus, paskui, nutvėrusi už rankos, nusegdavo laikrodžius.

Štai viena auka pasirodė besąs gydytojas!

– Gal turite termometrą?! – paklausė ji.

– Turiu, – jis kyštelėjo ranką sau į kišenę. Jo veide pasirodė išgąstis. Jis ėmė versti kišenes. Salė laidė visokiausias replikas. Pagaliau apsidairęs jis pamatė panelę Capt, tartum cigarą įsikandusią jo termometrą. Ištraukusi iš burnos ji pažvelgė, kiek šis rodo.

– Oi, aš turiu karščio! – sušuko ji. – Šimtas dešimt laipsnių!

Užsimerkusi ji pamaiviškai pakraipė klubus.

Salė staugte staugė. Ji ir toliau puolė savo aukas, mulkino jas, tampė už marškinių, taršė plaukus, o paskui lyg niekur nieko paklausdavo:

– Kurgi jūsų *kaklaraištis?*

Ir vyriškis griebdavosi sau už atsegtos apykaklės.

Iš kažkur ištraukusi kaklaraištį, ji mesdavo jam atgal.

Ji tarsi magnetas nepastebimai traukė iš jų kišenių įvairiausius talismanus, medalikėlius, romėnų monetas, nuplėštus teatro bilietus, nosines, smeigtukus. Publika tiesiog šėlo, raitėsi iš juoko, o tie vargšeliai bejėgiai tarsi triušiai leido jai nuplėšti paskutinius garbės ir išdidumo likučius.

Mėginsi apsaugoti kelnių kišenes – ji iškraustys tau liemenę. Apsikabinęs ginsi liemenę – ji įsisuks tau į kelnes. Ji atrodė linksma ir abejinga, tvirta, bet nesugaunama; ji priversdavo tave patikėti, kad pats viską tebeturi, o po kelių akimirkų su vos pastebimu pasibjaurėjimu ištraukdavo tau priklausantį daiktą iš savo švarko kišenės.

– O kas čia? – jos rankoje sušmėžavo laiškas. – „Mieloji Helena, praeita naktis su tavim..."

Išraudęs kaip vėžys nelaimėlis šoko prie panelės Capt, išplėšė jai iš rankų tą laišką ir kuo giliau paslėpė. Bet po akimirkos ji vėl nušvilpė jį ir ėmė garsiai skaityti:

– „Mieloji Helena, praeita naktis..."

Kova virė toliau. Viena moteris ir dešimt vyrų.

Pabučiavusi vieną iš jų, ji išvėrė jam iš kelnių diržą.

Antrajam nudžiovė petnešas.

Moterys salėje spiegte spiegė.

Apstulbę jų vyrai irgi mėgino juoktis.

Kokia neprilygstama nenaudėlė buvo toji panelė Capt! Reikėjo matyti, kaip ji plekšnojo tiems vargšams, kvailai besišypsantiems ir besistengiantiems kaip nors išsisukti, tarsi mažiems berniukams per petį, sukinėjo juos lyg suvenyrines statulėles, stumdė savo brontozauriškais klubais, ramstėsi ant jų lyg ant stulpų, paeiliui vadindama juos meilučiais, gražučiais, dailučiais!

Koks beprotiškas vakaras! – pagalvojau. Aplinkui mane paniekos ir padūkusio pasiutimo apimtos žmonos isteriškai kvatojosi, kad taip begėdiškai apnuoginamos jų slaptos pramogos, ir dusdamos gaudė orą. Jų vyrai sėdėjo nustėrę, tarsi būtų prakišę dar nepaskelbtą karą, kurį pralaimėjo nespėję nė pajudėti. Kiekvie-

nas iš jų atrodė taip, tarsi baimintųsi, jog jam tuoj tuoj bus perpjauta gerklė, ir nedrįstų nė nusičiaudėti...

Greičiau! – nenustygau aš. Reikia ką nors *daryti!*

– Ei *tu,* ten scenoje, mano dvyny, bėk! Slėpkis!

Ji jau artinosi prie *jo!*

– Laikykis! – mokiau jį. – Nepasiduok! Tūpk, stok, raitykis! Nerk į šoną. Nežiūrėk ten, kur ji rodo. Žiūrėk ten, kur *nerodo!* Nagi, greičiau!

Nepamenu, ar tikrai ėmiau šitaip šaukti, o gal tik be garso griežiau dantimis, bet staiga visi vyrai sustingo: panelė Capt nutvėrė mano dvynį už rankos.

– Saugokis! – sušnibždėjau.

Bet buvo jau per vėlu. Ji nusegė jam laikrodį, o jis nė nepajuto. Ei, kur tavo laikrodis! – mintyse šūktelėjau. Jis *nebežino,* kuri valanda! – pamaniau sau.

Panelė Capt paglostė jo švarko atlapą. Traukis atgal! – paliepiau aš.

Per vėlu. Ji nugvelbė keturiasdešimties dolerių vertės jo plunksnakotį. Jis vėl nepajuto. Ji gnybtelėjo jam nosį. Jis nusišypsojo. Kvailys! Štai ir piniginės neteko. Ne nosies žiūrėk, idiote, o savo *kišenių!*

– O, pečiai paplatinti! – ji pažnaibė jo švarką. Jis pažvelgė sau į dešiniąją ranką. Ak, ne! – be garso šūktelėjau: iš kairės švarko kišenės ji ištraukė jo laiškus. Įspaudusi raudoną bučinį jam ant kaktos, atsitraukė, nusinešdama su savim viską, ką jis turėjo: saują monetų, asmens dokumentus, šokolado plytelę – į šią ji čia pat godžiai suleido dantis. Tu turi proto ne daugiau už vištą! – plūdau jį mintyse. Žioply! *Žiūrėk* gi, ką jinai daro!

Apsukusi jį ratu ir nužvelgusi nuo galvos iki kojų, ji paklausė:

– Ar čia jūsų? – ir grąžino jo kaklaraištį.

Mano žmoną apėmė isterija. Pro žiūronus ji stropiai fiksavo menkiausią virptelėjimą vargšo apšvarinto ir apiplėšto idioto veide. Jos veidą iškreipė triumfo išraiška.

– Dėl Dievo! – kurtinančiai staugiant salei, sudejavau aš. Lipk

gi nuo scenos! – mintyse raginau jį, nedrįsdamas iš tikrųjų sušukti. Bėk, kol tau dar liko bent *krislelis* savigarbos!

Salė spjaudėsi juoko pliūpsniais ir grumėjo tartum ugnikalnis. Apytamsę patalpą užliejo kažkoks nesveikas, karštligiškas švytėjimas. Mano dvynys atrodė apgailėtinas tarsi šuo Pavlovo bandymuose: skambutis skamba, o nei atlyginimo, nei maisto! Jo akys liguistai spindėjo lyg pasmerkto gyvulio.

Griūk! Šok į orkestro duobę! *Šliaužk* šalin! – raginau jį.

Orkestras jo lemtį pasitiko galinga smuikų ir valkiriškų pučiamųjų papliūpa.

Dar kartą paniekinamai kryptelėjusi visu kūnu, panelė Capt sugriebė baltus, švarius mano antrininko marškinius ir *nuplėšė* juos!

Ji švystelėjo marškinius aukštyn. Dar nespėjus jiems nukristi, į orą išlėkė jo kelnės. O joms nukritus ant žemės, drauge iškrito ir visa salė. Galinga pasiutimo banga pakilusi atsimušė į lubas ir griausmingu aidu nusirito per mūsų galvas.

Uždanga nusileido.

Likome sėdėti, apnešti nematomomis skeveldromis. Išblyškę ir bekraujai, viena po kitos prislėgti kelių lavinų, pažeminti ir iškrosti, čia pat be jokių skrupulų suversti į vieną bendrą kapą, žiūrovai vyrai visi kokią minutę sustingę stebeilijo į tą nusileidusią uždangą, paslėpusią kišenvagę ir jos aukas, už kurios tas vyriškis paskubom tempėsi kelnes ant savo ilgų kojų.

Plojimų liūtis tarsi didžiulis potvynis užliejo tamsią pakrantę. Panelė Capt neišėjo nusilenkti. Jai ir nevertėjo to daryti. Ji liko stovėti anapus uždangos. Tiesiog *jutau,* kaip ji ten stovi – nesišypsodama, be jokios išraiškos, šaltakraujiškai vertindama plojimų smarkumą ir lygindama jį su ankstesniais vakarais.

Mirtinai įniršęs, aš pašokau ant kojų. Galų gale, juk pats save apvyliau! Užuot pritūpęs, stypčiojau vietoje, užuot traukęsis, puldinėjau į priekį. Tikrų tikriausias asilas!

– Koks puikus spektaklis! – mums stumiantis per besiskirstančią minią, džiūgavo mano žmona.

– Nieko sau puikus! – šūktelėjau aš.

– O ką, tau nepatiko?

– Patiko viskas, išskyrus tą kišenvagę. Ji buvo pernelyg tiesmuka, perlenkė lazdą, jokio subtilumo, – pasakiau degdamasis cigaretę.

– Ji tikra kerėtoja!

– Eik čia, – kreipiau žmoną scenos durų link.

– Na, žinoma, – ironiškai kalbėjo mano žmona, – tas vyras, kur toks panašus į tave, – jis tai tikrai buvo pasamdytas. Pakištas. Jam trupė moka, kad apsimestų žiūrovu.

– Joks vyras neims pinigų už šitokį dalyką, – pareiškiau. – Ne, ten paprasčiausiai buvo koks išsižiojęs mulkis.

– O ką mes čia veikiam?

Nustebę pasijutom atsidūrę už kulisų.

Ko gero, man norėjosi, prišokus prie savo antrininko, surikti jam į veidą: „Ei, bukagalvi avine! Tu pažeminai visą vyrų giminę! Tau švilptels, tu ir bėgi. Smakrą pakutens – imi darkytis kaip lėlytė! Snargliau tu nelaimingas!“

Bet iš tiesų aš labiausiai troškau iš arti apžiūrėti savo dvynį, akis į akį susidurti su tuo išdaviku ir ištyrinėti, kiek ir kuo mes skiriamės. Galų gale, negi *aš* jo vietoje nebūčiau geriau pasirodęs?

Scenos užkulisiai buvo užlieti paskirų lempų ir švysčiojančių prožektorių šviesos, spektaklio dalyviai šnekučiuodamiesi stoviniavo būreliais. Štai ten, *ten* pamačiau ir panelę Capt!

O netoliese šypsodamasis stovėjo mano *dvynys!*

– Tu puikiai pasirodei, Čarli, – pagyrė jį panelė Capt.

Mano antrininkas buvo vardu Čarlis. Idiotiškas vardas.

Čarlis paplekšnojo panelei Capt per skruostą.

– Taĭ jūs puikiai pasirodėt, ponia!

Dieve mano, vadinasi, tai *teisybė!*Samdomas parsidavėlis! Kiekgi jam moka – penkis, dešimt dolerių? Už tai, kad leistų suplėšyti marškinius ir drauge su paskutine savigarba numauti jam kelnes? Koks išverstakailis, koks išdavikas!

Įsiutęs spiginau jį akimis.

Jis pakėlė galvą.

Galbūt mane pamatė.

Galbūt dalis mano pykčio ir nuoskaudos kaip nors pasiekė jį.

Išsižiojęs jis akimirką spoksojo į mane, tarsi ką tik sutikęs seną mokyklos laikų draugą. Tačiau neatsiminė mano vardo, tad negalėjo pašaukti ir praleido tinkamą momentą.

Tačiau pastebėjo mano įsiūtį. Jo veidas išblyško. Šypsena dingo. Jis skubiai nusuko akis ir daugiau į mane nebežiūrėjo: apsimetė besiklausąs panelės Capt, kuri kalbėjosi ir juokavo su kitais artistais.

Aš nenuleidau nuo jo akių. Jo veidą išmušė prakaitas. Pamažu mano pyktis išblėso, įkarštis atslūgo. Aiškiai mačiau ir gerai įsidėmėjau jo profilį: smakrą, akis, nosį, plaukus. Paskui išgirdau kažką sakant:

– *Puikus* buvo spektaklis!

Mano žmona žengtelėjo pirmyn ir paspaudė tai kišenes kraustančiai pabaisai ranką.

Kai atsidūrėme gatvėje, pasakiau:

– Žinai, aš *patenkintas.*

– Kuo gi? – paklausė žmona.

– Visai jis nepanašus į mane. Smakras per smailas. Nosis daug mažesnė. Apatinė lūpa pernelyg plona. O antakiai labai vešlūs. Iš tolo, kol buvo ant scenos, mane apdūmė. Bet iš arti – ką tu, ne! Vis tas kirpimas ežiuku ir raginiai akinių rėmeliai kalti. Bet juk *kas nori* gali apsikirpti ežiuku ir įsigyti raginius rėmelius!

– Taip, – pritarė man žmona, – gali kas nori.

Jai sėdant į mūsų mašiną, neištvėriau nepasigrožėjęs ilgomis, dailiomis jos kojomis.

O nuvažiuojant man pasirodė, kad pamačiau tą pažįstamą veidą pro šalį slenkančioje minioje. Regis, jis mane *stebėjo,* nors nebuvau visai tuo tikras. Dabar jau žinojau, kad panašumai – atsitiktinis dalykas.

Tas veidas taip ir dingo minioje.

– Ak, niekaip negaliu pamiršti, – juokėsi mano žmona, – kaip ji tas kelnes *numovė!*

Aš smarkiai spūstelėjau greičio pedalą, bet paskui iki pat namų važiavau labai lėtai.

Dorianas in excelsus

– Labas vakaras! Malonu jus matyti. O, rankose laikote mano kvietimą. Vadinasi, įsidrąsinot? Puiku! Štai, imkit.

Aukštas, išvaizdus nepažįstamasis dangaus mėlynumo akimis ir neįmanomai šviesiais plaukais padavė man taurę vyno.

– Paskalaukit gomurį, – paragino jis.

Paėmiau taurę ir žvilgtelėjau į etiketę ant butelio, kurį jis laikė kairėje rankoje. Bordo, – perskaičiau. Sent Emilijonas.

– Nagi, – šyptelėjo šeimininkas, – čia ne nuodai. Ar galėčiau prisėsti? Ir gal teiksitės *išgerti?*

– Taip, – aš gurkštelėjau vyno, užsimerkiau ir nusišypsojau. – Jūs tikras žinovas. Nieko geresnio jau daug metų negėriau. Bet kam jūs mane pakvietėte ir kodėl vaišinat? Ką gi man veikti čia, „Grėjaus anatomijos bare"?

Šeimininkas atsisėdo ir prisipylė savo taurę.

– Aš nusprendžiau pats save pamaloninti. Ši naktis tikriausiai bus labai svarbi mums abiem. Įspūdingesnė už Kalėdas ar Visų Šventųjų naktį. – Mikliai it driežas lyžtelėjęs vyno, jis tiesiog sutirpo iš pasitenkinimo. Reikia atšvęsti mano sėkmę: pagaliau aš tapau...

Ir vienu atokvėpiu išpylė:

– Tapau Doriano draugu! Doriano draugas. *Aš!*

– O, – nusijuokiau aš. – Štai kodėl ši vieta taip vadinasi. „Grėjaus anatomija" priklauso Dorianui?

– Ne tik priklauso! Jis čia – visa ko įkvėpėjas ir valdovas. Ir neveltui!

– Jūsų pasiklausius, galima pamanyti, kad tapti Doriano draugu – pats svarbiausias dalykas pasaulyje!

– Ne! *Gyvenime!* Visame žmogaus gyvenime. – Apsvaigęs ne nuo vyno, o nuo kažkokio slapto džiaugsmo, jis lingavo pirmyn ir atgal. – Spėkit!

– Ką?

– *Kiek* man metų?

– Iš pažiūros – daugiausia dvidešimt devyneri.

– Dvidešimt devyneri! Kaip nuostabiai skamba. Ne trisdešimt, ne keturiasdešimt ar penkiasdešimt, o...

– Tikiuosi, nesiruošiate klausti, kokiame ženkle aš gimęs, – pasakiau. – Nes kai manęs to paklausia, aš paprastai išeinu. Gimiau 1920-ųjų rugpjūčio mėnesį, per pačią jaunatį.

Apsimečiau benorįs stotis. Jis švelniai prispaudė ranką man prie atlapo.

– Ne, ne, mano brangusis, jūs nesupratot. Štai, žvilgtelėkit čia. Ir čia, – jis palietė pirštu sau paakius, brūkštelėjo aplinkui kaklą. – Ar matot nors vieną raukšlę?

– Nė vienos, – atsakiau.

– Taikliai pastebėta. Nė vienos. Štai todėl šįvakar aš ir tapau šviežutėliu, naujintelaičiu, stulbinančiai gražiu Doriano draugu!

– Bet aš vis tiek nematau ryšio.

– Pažvelkit į mano rankas. – Jis atidengė man savo riešus. – Jokių pigmentinių dėmių! Aš *nerūdiju*. Taigi dar sykį klausiu: kiek man metų?

Pateliūskavęs vyną taurėje, įsistebeilijau į jo atspindį skysčio paviršiuje.

– Šešiasdešimt? – mėginau spėti. – Septyniasdešimt?

– Dieve mano! – jis apstulbęs susmuko kėdėje. – Iš kur jūs *žinot?*

– Tiesiog suvedžiau galus. Jūs ištisai tauškiat apie Dorianą. Aš skaičiau Oskarą Vaildą* ir žinau, kas tas Dorianas Grėjus. Vadinasi, jūs, sere, turit kur nors palėpėj užkišęs savo portretą,

* Wilde, Oscar (1854–1900) – airių poetas, dramaturgas, rašytojas ir kritikas, romano „Doriano Grėjaus portretas“ autorius.

kuris sensta už jus, o jūs pats tuo metu, gerdamas seną vyną, liekate jaunas.

– Ne, ne. – Dailusis nepažįstamasis palinko į priekį. – Aš *nelikau* jaunas. Aš *tapau* jaunas. Aš buvau senas, labai susenęs, prireikė ištisų metų, tačiau aš pasiekiau savo ir pasukau laikrodį atgal. Aš *pasiekiau* tai, ko norėjau.

– Norėjot tapti dvidešimt devynerių?

– Jūs labai nuovokus!

– O tapęs dvidešimt devynerių buvote išrinktas...

– Doriano draugu! Pataikėt į dešimtuką! Tiktai *nėra* jokio portreto, jokios palėpės, ir aš *nelieku* jaunas. Esmė ta, kad aš sugebėjau vėl pasidaryti jaunas!

– Aš vis tiek nesuprantu!

– Mano brangiausias, greičiausiai ir jūs tapsit Doriano draugu. Eime. Prieš viską jums atskleisdamas, noriu parodyti, kas yra šio kambario gale ir už vienų kitų durų.

Jis čiupo mane už rankos.

– Ir pasiimkit vyną. Jums jo prireiks!

Laviruodamas tarp staliukų, jis nuvedė mane per kambarį, kuriame vis tirštėjo žmonių: tai buvo daugiausia pagyvenę vyrai, nors pasitaikydavo ir jaunuolių, tarp kurių sukinėjosi net kelios dūmus pučiančios moterys. Aš nustrykčiojau jam iš paskos, vis dairydamasis į lauko duris, tarsi už jų būčiau palikęs savo šviesią ateitį.

Staiga priešais išvydau auksines duris.

– Kas už jų? – paklausiau.

– O kas gi *visuomet* slypi už auksinių durų? – atsiliepė šeimininkas. – *Palieskit* jas.

Ištiesęs ranką priglaudžiau nykštį prie durų.

– Ką jaučiate? – pasiteiravo šeimininkas.

– Jaunumą, jaunystę, grožį. – Paliečiau dar kartą. – Visus kada nors buvusius ir būsimus pavasarius.

– Vaje, gi jūs poetas! Pastumkit duris.

Stumtelėjau, ir auksinės durys be garso plačiai atsivėrė.

– Ar čia ir yra Dorianas?

– Oi, ne, čia tik jo mokiniai, pasekėjai, *būsimi* draugai. Štai, pasigėrėkit.

Pažvelgiau kur liepiamas ir išvydau daugybę jaunų vyrų, ištisą virtinę jaunikaičių, susėdusių prie ilgiausio pasaulyje baro ir tarsi kokiame pasakiškame veidrodžių labirinte atspindinčių vienas kitą: tokią pat iliuziją sukuria priešpriešiais sustatyti veidrodžiai, kuriuose gali pamatyti save atsispindintį iki begalybės – didelį, mažesnį, visai mažą, vos įžiūrimą, IŠNYKSTANTĮ! Visi tie išilgai baro sėdintys jaunuoliai sužiuro į mus, bet čia pat, tarsi nepajėgdami atsigėrėti, vėl ėmė stebeilyti į save. Rodos, beveik buvo galima girdėti, kaip jie savim grožisi. Ir sulig kiekvienu džiaugsmingu šūksniu jie vis jaunėjo, darėsi vis gražesni ir dailesni...

Žvelgiau į tą grožybių kilimą, į tą auksinę falangą, ką tik nužengusią iš Eliziejaus laukų ir kalvų. Atrodė, tarsi būtų atsivėrę kokie mitologiniai vartai iš išleidę Apoloną ir daugybę jo pusdievių – vienas už kitą puikesnių.

Matyt, aš aiktelėjau. Išgirdau savo šeimininką garsiai įkvepiant, tarsi jis būtų gurkštelėjęs mano vyno.

– Taip, argi jie ne *puikūs?* – tarė jis. – Eime, – paragino mano naujasis draugas. – Žengte marš pro tą rikiuotę! Ir negaišuokit, o tai galit aptikti kruvinų tigro nagų pėdsakų sau ant rankovės. *Nagi!*

Sulig tuo žodžiu jis nučiuožė, nuvilnijo savo baliniais bateliais, tempdamasis ir mane drauge, sugniaužęs man rankovę savo blyškiais pirštais. Palei pat ausį jutau gėlėmis dvelkiantį jo kvėpavimą. Išgirdau save sakant:

– Kažkur skaičiau, jog Velsas* labai traukė moteris tuo, kad jam iš burnos kvepėjo medumi. O paskui sužinojau, kad toks kvapas – tai ligos požymis.

– Labai įdomu. Negi *aš* jums atsiduodu ligonine ir vaistais?

– Aš ne tai norėjau...

– Greičiau. Jūs esat retas kąsnelis. Viens, du, trys!

– Palaukit, – šūktelėjau uždusęs – ne nuo greito ėjimo, bet nuo būtinybės greitai mąstyti. – Šitas jaunuolis, ir kitas, ir tas už jo...

* Wells, Herbert George (1866–1946) – anglų rašytojas ir istorikas.

– Ką?

– Dieve mano, – atsidusau, – jie tokie *panašūs,* beveik *vienodi!*

– Vėl į dešimtuką! Tai *beveik* teisybė. Visi šitie jaunikaičiai ir tie už jų, ir anie, pro kuriuos dar eisim, ir tie, kuriuos jau praėjom, – visi jie dvidešimt devynerių metų amžiaus, gražiai įdegę, šešių pėdų ūgio, švytinčiais dantimis ir žvitriomis akimis. Jie skirtingi, bet visi gražūs, kaip *aš!*

Pažvelgęs į jį, pamačiau tą patį, ką ir aplinkui. Vienodas, bet skirtingas grožis. Ir tiek jaunatvės, kad netekau žado.

– Gal jau metas jums pasisakyti savo vardą?

– Dorianas.

– Betgi sakėtės esąs jo *draugas!*

– Aš ir *esu.* Ir *jie* taip pat. Bet mes visi vadinamės jo vardu. Štai šis vyrukas, ir tas už jo. Taip, kadaise mes turėjom paprastesnius vardus. Smitas ir Džonsas. Haris ir Filas. Džimis ir Džeikas. Bet paskui nusprendėme tapti jo draugais.

– Ar ne to ir mane čia pakvietėte? Kad tapčiau draugu?

– Maždaug prieš metus aš pastebėjau jus viename miesto bare. Šio to apie jus pasiklausinėjau. Dabar vieneriems metams praėjus, jūs esate tinkamo amžiaus...

– Tinkamo?..

– Na, argi ne taip? Jums šešiasdešimt devyneri, tuoj sukaks septyniasdešimt?

– Taip.

– Dieve mano! Nejau jums *patinka* būti septyniasdešimties?

– Kaip nors ištversiu.

– *Ištversit?* Negi nenorėtumėte pasijusti *iš tikrųjų* laimingas, prisiminti jaunystę? *Pasiausti?*

– Tie laikai jau praėjo.

– Nieko panašaus. Smalsumo genamas, jūs iškart atsiliepėt į mano kvietimą.

– Ir kas gi turėtų mane taip dominti?

– Štai kas! – Jis vėl apnuogino man savo kaklą, pasukinėjo prieš akis baltus lygius riešus. – Ir jie visi! – Jis mostelėjo į jaunus vei-

dus, pro kuriuos ėjome. – Doriano sūnūs. Negi nenorėtumėt būti toks pat padūkęs ir jaunas, kaip jie?

– Argi aš galiu rinktis?

– Viešpatie, jūs gi ištisus metus kasnakt apie tai svajojot! Netrukus galite tapti vienu iš jų!

Mudu pasiekėme jaunuolių bronziniais veidais, baltais dantimis ir kaip Herbertas Velsas kvepiančių medumi virtinės galą.

– Argi nesusigundysite? – neatlyžo jis. – Argi atsisakysit?..

– Nemirtingumo?

– Ne! Galimybės štai taip nugyventi dvidešimt metų, mirti sulaukus devyniasdešimties ir kartu atrodyti dvidešimt devynerių! Štai, pažvelkite į tą veidrodį. Ką matot?

– Seną ožį tarp dešimties tuzinų faunų.

– Būtent!

– Tai kur man pasirašyti?

– Vadinasi, sutinkate?

– Ne, noriu sužinoti daugiau.

– Po velnių! Na, štai *dar vienos* durys. Eikit pro jas!

Jis atplėšė antras auksines duris, dar sunkesnes už pirmąsias, įstūmė mane pro jas, įėjo pats ir užtrenkė. Aš įsistebeilijau į tamsą.

– Kas čia? – sušnibždėjau.

– Doriano sporto salė, kas gi daugiau? Jeigu kiaurus metus, diena po dienos, valanda po valandos, čia paplušėsit, atjaunėsite.

– Nieko sau sporto salė, – sumurmėjau, mėgindamas pripratinti akis prie tamsos ir įžiūrėti, kokie ten šešėliai vartosi prieblandoje, kas ten švokščia ir šnypščia. – Esu girdėjęs, kad sportuojant galima ilgiau *išlikti* jaunam, bet kad *taptum*... O pasakykit...

– Žinau, ko norite paklausti: ar visi tie jauni vyrai, sėdintys tame bare, palėpėse slepia savo portretus?

– Tai ar slepia?

– Ne! Yra tik Dorianas.

– Jis vienintelis sensta už jus *visus?*

– *Touché!* Pasidairykit po jo sporto salę.

Pamėginau apžvelgti didžiulę, ilgą patalpą, kurioje vartėsi ir de-

javo šimtai šešėlių – nelyginant bangos, besiplakančios į tamsią pakrantę.

– Manau, kad man jau metas eiti, – pasakiau.

– Nesąmonės. Pirmyn. Niekas jūsų nepamatys. Jie pernelyg... *užsiėmę*. Aš esu Mozė, – prie šono dvelktelėjo salsvas jo kvapas, – ir įsakau Raudonajai jūrai *persiskirti!*

Mudu žengėme takeliu tarp dviejų prieblandoje besiplakančių potvynio bangų, iš kurių sklido viena už kitą baisesnės dejonės, aimanos, šauksmai, kūnų čiūžčiojimas, riksmai ir maldavimai: dar, dar, ak Dieve, dar!

Mėginau sprukti, bet šeimininkas mane sučiupo.

– Pažvelkit dešinėn, kairėn ir dar sykį *dešinėn!*

Ten kokie šimtas ar du šimtai gyvulių, pabaisų, ne – žmonių grūmėsi, stumdėsi, krito, vartėsi tamsoje. Tai buvo didžiulė vilnijanti gyvos mėsos jūra: ant ištisų akrų akrobatinių kilimėlių girgždėjo sukinėjami sąnariai, blizgėjo nuo prakaito oda, žybčiojo dantys, vyrai sliuogė virvėmis, sukosi ant odinių arklių, vartėsi ant skersinių; dejonės ir duslūs riksmai liejosi į galingą potvynio ūžesį. Išpūtęs akis aš spoksojau į tą kylančių ir krintančių pavidalų vandenyną. Ausys man, regėjos, plyš neatlaikiusios tų siaubingų klyksmų.

– Ką gi visa tai *reiškia,* dėl Dievo meilės?! – sušukau.

– Štai! *Matot?*

Viršum tos klaikios kūnų maišalynės, kitoje salės pusėje, pamačiau didžiulį langą – keturiasdešimties pėdų pločio ir dešimties aukščio; anapus to šalto stiklo tūnojo Kažkas, kuris nenuleisdamas akių viską stebėjo ir mėgavosi – tai buvo vienas didžiulis žvilgsnis!

Kažkas godus ir nematomas nuolat traukė į save sporto salės orą: buvo justi galingas kvėpavimas, pulsuojantis siurbimas. Kažkas plėšte plėšė orą nuo besivartančių ir besigalynėjančių šešėlių ir netgi traukė jį iš mano šnervių. Tarsi kažkur tamsoje būtų stovėjęs galingas siurblys, kuris neiškvėpdamas visą laiką tik siurbė ir siurbė į save. Šešėliams krintant ir griuvinėjant jis kartais trumpam stabtelėdavo, bet paskui vėl galingai įkvėpdavo. Jis tarsi ryte rijo orą, siurbė ir traukė jį, prisisunkusį prakaito ir juodų aistrų.

Visus šešėlius ir *mane* patį tas kvėpavimas artino prie plačios stiklinės akies – to didžiulio lango, iš už kurio, misdama salės oru, stebeilijo kažkokia beformė būtybė.

– Ten Dorianas? – paklausiau.

– Eime, pristatysiu jus.

– Taip, bet... – aš negalėjau atplėšti akių nuo padūkusiai trūkčiojančių šešėlių, – ką gi jie *daro?*

– Pamėginkit išsiaiškinti. Ką, bijot? Bailių gyvenimas trumpas. Pirmyn!

Jis atplėšė trečias duris. Nespėjau nė pajusti, ar jos auksinės, karštos ar gyvos, nes akimirksniu atsidūriau įkaitusiame šiltnamyje, o mano jaunasis geltonplaukis šeimininkas užtrenkė ir užrakino tas duris man už nugaros.

– Jūs *pasirengęs?*

– Ak, Dieve, aš noriu *namo!*

– Pirma privalot susipažinti su *juo,* – pareiškė mano šeimininkas.

Jis ištiesė ranką. Iš pradžių nieko nemačiau. Kaip ir sporto salėje, čia tvyrojo tiršta prieblanda. Užuodžiau džiunglių kvapą. Patalpos oras švelniai glostė man veidą. Išskyriau papajos ir mango kvapus bei svaigų orchidėjų aromatą, kurie maišėsi su sūriu nematomo vandenyno dvelksmu. Jutau ir galingą to vandenyno alsavimą: kažkas vis taip pat traukė į save orą.

– Aš nieko nematau, – pasakiau.

– Luktelėkit, kol akys apsipras.

Laukiau. Įsitempęs stebeilijau į tamsą.

Kambaryje nebuvo nė vienos kėdės, nes jų ir nereikėjo.

Jis nesėdėjo, nesiramstė, jis *drybsojo* ant ilgiausios pasaulyje lovos. Ji, ko gero, buvo kokių dvidešimties pėdų ilgio ir penkiolikos pločio. Priminė man vieno pažįstamo rašytojo kambarį, kurį tas buvo visą išsiklojęs čiužiniais, tad moterys vos įėjusios suklupdavo ant slenksčio ir kiek ilgos išsitiesdavo ant spyruoklių.

Lygiai taip ir Dorianas – ta milžiniška drebučių pavidalo vaiski masė – vartėsi savo lizdelyje.

Nepajėgiau net suvokti, kokios lyties buvo tas padaras. Jis atro-

dė lyg didžiulis pudingas, neįsivaizduojama medūza, gigantiška kūniškos želatinos krūva, iš kurios protarpiais, šlykščiai šnypšdamos, veržėsi nuodingos dujos; milžiniškos jo lūpos kažką švebeldžiavo. Kambaryje buvo girdėti vien tas garsas ir pulsuojantis į save traukiančio orą siurblio švokštimas. Aš ilgai stovėjau išsigandęs ir priblokštas, o galiausiai – sukrėstas tos išdribusios pabaisos, tarsi išnirusios iš paslaptingų žemės gelmių. Tai buvo kažkoks suglebęs išsigimėlis, aštuonkojis be galūnių, į krantą išmesta amfibija, nebepajėgianti daugiau raitytis ir nusigauti atgal į kanalizaciją, iš kurios colis po colio buvo atšliaužusi, banguodama galingu kūnu, dvėsuodama plaučiais ir leisdama dvokiančias dujas. Užtat dabar ta pabaisa gulėjo beformė, su vos įžiūrimais, peršviečiamais kojų, rankų, riešų, plaštakų ir pirštų likučiais. Vos ne vos tolimiausiame šios driblios masės pusiasalio gale aš pagaliau sugebėjau įžiūrėti plokščią veidą, pamėklišką kaukolę, kažkokį plyšį ar įtrūkimą vietoj akies, plėšrias šnerves ir raudoną, atvirą žaizdą – ji išsiviepė, ir nustėręs supratau, jog tai burna.

Galų gale ši baidyklė, šis Dorianas, prabilo.

Ar veikiau sušniokštė, sušnypštė.

Su kiekvienu šnypštelėjimu iš jo veržėsi puvėsių kvapas, tarsi tai būtų buvęs koks milžiniškas burbulas, iškilęs iš dvokiančio pelkių vandens – šlykšti jo smarvė laižė man veidą. Jis tesugebėjo išspausti vienintelį skiemenį:

Šššštai...

Kas – štai?

Paskui dar pridūrė:

Vaaa...

– Ar seniai... ar seniai... – mėginau suregzti klausimą, – *šitas...* jis čia guli?

– To niekas nežino. Gal nuo karalienės Viktorijos laikų. Gal nuo tada, kai Būtas* iškratė savo nesesérą ir užtaisė pistoletą? O gal – nuo tada, kai Napoleonas geltonom dėmėm išmargino Maskvos sniegynus? Amžinybė – ne toks jau menkas daiktas... Kas dar?

* Booth, John Wilkes (1838–1865) – Amerikos aktorius, prezidento Abrahamo Lincolno žudikas.

Aš sunkiai nurijau seiles.

– Ar tai... jis?

– Dorianas? Tas iš palėpės? Iš portreto? Kažkada žmonės suvokė, jog portretų neužtenka. Dažai, drobė – jokios gelmės. Pasauliui reikėjo ko nors, kas lyg kempinė sugertų vidurnakčio lietų, ryto ir dienos praradimus, nedorybes ir kaltes. Kas iš tikrųjų pajėgtų suimti viską savin, praryti, suvirškinti. Tai votis, tai gigantiška žarna. Gleivėta nuodėmės stemplė. Laboratorinis indas nuodingam sniegui rinkti. Tai Dorianas.

Iš ilgojo plėvėtos odos archipelago išlindo kažkokie lig tol nematyti vamzdeliai ir vožtuvai, pasigirdo kažkas panašaus į juoką, bet tas garsas tuoj nugargėjo ir dingo gličioje želė.

Burnos plyšys prasiskyrė, išleisdamas dujas ir vėl tą patį vienintelį žodį:

Šsštai...

– Jis jus *sveikina,* – nusišypsojo mano šeimininkas.

– Žinau, žinau, – nekantriai atšoviau. – Bet kodėl? Aš netgi *nenoriu* čia būti. Man bloga. Kodėl neleidžiate man eiti?

– Todėl, – nusijuokė šeimininkas, – kad jūs esate *išrinktasis.*

– *Išrinktasis?*

– Mes jus *nusižiūrėjom*.

– Ką, tai jūs mane sekėt, stebėjot, šnipinėjot? Dėl Dievo, kas jums *leido?*

– Ramiau, ramiau. Mes renkamės toli gražu ne kiekvieną.

– O kas jums sakė, kad aš *noriu* būti pasirinktas?!

– Jeigu matytumėt save taip, kaip *mes* jus matom, suprastumėt.

Atsigręžęs pažvelgiau į tą išpurtusį drebučių kalną, kurio paviršium nuvirveno mažyčiai upeliai – mat jis išvertė iš orbitų pavandenijusias akis ir įsistebeilijo į mane. Paskui visos jo angos užsidarė: lyg kardu prakirsta burna užsičiaupė, šnervių įpjovos susiglaudė, ledinės akys užsimerkė. Paviršius liko visai lygus. Tiktai šnypštė siurbiamos dujos.

Šsštai, – išspaudė jis.

Įrasssyt, – pridūrė.

– Taigi, įrašysim jus į sąrašą. – Mano šeimininkas išsitraukė mažiuką nešiojamą kompiuterį ir mikliai surinko jo ekrane mano vardą, adresą ir telefono numerį.

Pakėlęs akis nuo kompiuterio, jis ėmė vardyti tokius dalykus, kad aš tiesiog apstulbau.

– Jūs vienišas, – tarė jis.

– Buvau vedęs, bet išsiskyriau.

– Dabar esat vienas. Neturit jokių moterų?

– Kol kas laižausi žaizdas.

Jis toliau spaudė klavišus.

– Lankotės keistuose baruose.

– Nepastebėjau...

– Kūrybinis aklumas. Vėlai gulatės. Kiaurą dieną miegat. Tris vakarus per savaitę nusigeriat.

– Du!

– Kasdien – tik pamanykit! – *kasdien* vaikštot į sporto salę. Treniruojatės iki nukritimo. Paskui – begalinės saunos, nesibaigiantys masažai. Kažko staiga susidomėjot sportu. Kas vakarą ir kas antrą popietę ilgiausiai žaidžiat krepšinį, futbolą, tenisą. Jūs tiesiog *plėšotės!*

– Tai *mano* reikalas!

– Ir *mūsų!* Jūs stovit ant bedugnės krašto. Sumeskit visus šiuos faktus į tą vienarankį banditą jūsų galvoj, spūstelkit ir tegu sukasi citrinos su vyšniom. Nagi!

Dieve šventas, tikrai! Barai. Gėrimas iki išnaktų. Treniruotės. Saunos. Masažai. Krepšinis. Tenisas. Futbolas. Spūst. Trukt. *Sukasi!*

– Na, kaip? – mano šeimininkas šaipydamasis stebėjo mano veido išraišką. – Dar neiškrito visos trys raudonos vyšnios?

Mane nupurtė šaltis.

– Tai tik sutapimas. Joks teismas už tai nenuteis.

– *Šis* teismas jus *išrinko.* Padarysim taip, kad tarpukojui užnižus ir nagai panižtų. A?

Iš vienos skylės toje krutančioje krūvoje išsiveržė dujos. *Šššttai...*

Sakoma, kad vyrai, apakinti aistros, puola mylėtis ir išprotėja. Paskui kaltės smaugiami sužvėrėja, nes būna padarę tai, ką jiems lig tol primygtinai draudė bažnyčia, kaimynai, tėvai, gyvenimas. Apimti įtūžio, jie verčiasi ant nuodėmingosios viliokės ir, vadindami prakeikta suvedžiotoja, ją nužudo. Panašių aistrų ir kaltės graužiamos moterys padaugina vaistų arba alkoholio. Ieva nusižudžiusi lieka gulėti Rojaus sode. Adomas pasikaria, užveržęs ant kaklo žaltį.

Bet čia nebuvo jokių aistrų, nusikaltimų, nebuvo nė viliokių moterų – tiktai tas didžiulis švokščiantis kalnas ir mano šviesiaplaukis šeimininkas. Ir žodžiai, išvarpę mane kiaurai lyg strėlių papliūpos. Pastačiau šerius tarsi koks egzotiškų kraštų dygliuotis: „Ne, ne, ne!“ – skambėjo mano galvoje. Paskui surikau garsiai:

– *Ne!*

Šššštai, – sušniokštė garai, besiveržiantys iš to glitaus gyvo kalno, kuriame lyg kokioj sriuboj giliai plaukiojo kaulai.

Šššštai...

Žioptelėjęs supratau, į kokią beprotišką karuselę buvau įsisukęs: visi tie žaidimai, saunos, išgertuvės, grįžimas paryčiais...

Tarsi tamsiame koridoriuje būčiau kaktomuša susidūręs su nepažįstamuoju – tokiu raupsuotu, raukšlėtu, gličiu nuo aistrų, sunykusiu ir susibaigusiu nuo gėrimo, kad nejučiom norėjosi nusukti akis. Jo veidas persikreipė iš siaubo, jis ištiesė man ranką... Tartum kvailys pamėginau paimti ją... ir atsitrenkiau į stiklą. Veidrodis! Išpūtęs akis stebėjau savo paties gyvenimą. Ne kartą buvau matęs savo atvaizdą vitrinose, už kurių lyg paslaptingi jūrų gyviai šmėkščiojo kiti veidai. Rytais skusdamasis veidrodyje matydavau save sveiką kaip ridiką. Bet kas gi *čia?* Kažkoks gintare sustingęs trogloditas! Aš pats išsidarkęs lyg dešimt tuzinų sekso akrobatų! Ir kas gi man pakišo po nosim šitą veidrodį? Žavusis mano šeimininkas ir ta dvokianti želatinos krūva už jo.

– *Jūs – išrinktasis,* – šnypštė jie abu.

– *Ne, niekados!* – surikau aš.

Nežinau, ar tikrai surikau tai balsu, ar tik norėjau surikti, bet staiga tartum aukštakrosnės gerklė būtų atsivėrusi. Iš to milžiniš-

ko drebučių kalno lyg perkūnija grumėdamos ėmė veržtis dujos. Žavusis mano šeimininkas net atšlijo iš nuostabos, kad pagraibę po mano kauke, pačiupinėję po oda, jie sukėlė man tokį pyktį. Visuomet, Dorianui pašaukus, susirinkdavo ištisos minios „draugų“, pasiryžusių pulti į tą bekoję, berankę, beformę Sargasų jūrą. Išsimaudę tuose nuodinguose garuose, jie iškildavo į paviršių ir susikibę rankomis imdavo vartaliotis ir grumtis tamsioje sporto salėje, o tada atjaunėję leisdavosi užkariauti pasaulio.

O aš? Ką gi aš tokio padariau, kad tas didžiulis plėvių maišas staiga ėmė visas kratytis ir švilpdamas bei šniokšdamas pūsti visus septynis vėjus?

– Idiote! – šiepdamas dantis ir gniauždamas kumščius, sustugo mano šeimininkas. – Lauk! Lauk!

– Lauk, – pakartojau aš ir apsisukęs puoliau prie durų, bet suklupau.

Nė pats gerai nesuprantu, kas ten pasidarė, kai aš nukritau. Nežinau, gal tai buvo nesąmoningas atsakas į tą visuotinio susinaikinimo dvoką, lyg šlykštūs vėmalai ar gleivės besiverčiantį iš tos puvėsių krūvos. Mano širdies neperskrodė staigus it žaibas troškimas žudyti, bet gal ją lyg vasaros karštis nudegino keršto troškimas? Tačiau *už ką?* – nesupratau. Kas aš esu Dorianui ir kas tas Dorianas – man, kad staiga, paskutiniam troškiam Doriano kvėptelėjimui deginant man plaukus ir gulant į šnerves, laisvėn išsiveržė kažkokia manyje slypėjusi hidra, privertusi vos pastebimai trūkčioti mano kojas, rankas, plaštakas ir nagus.

Tai truko tik akimirksnį.

Kažkas mane stumtelėjo. Galbūt tą postūmį davė įžeistas vidinis mano „aš“, bet staiga, lyg spyruoklės pamėtėtas, aš pašokau ir trenkiausi į Dorianą.

Jis du kartus klaikiai sušvokštė: vienąkart – grėsmingai, antrąkart – iš siaubo.

Prieš nukrisdamas aš spėjau atsipeikėti ir nesukišau rankų į tą nuodingą tešlą, į tą milžinišką sluoksniuotą moliuską. Prisiekiu, jog paliečiau jį, brūkštelėjau, rėžtelėjau jį tik viena savo kūno vieta: dešinės rankos mažylio piršto nagu.

Tiktai nagu!

Ir Dorianas susmuko mirtinai sužeistas. Sudribo staugdamas lyg pašautas mamutas. Šlykštus balionas subliūško, susiraukšlėjo, sukrito klostėmis, sutrūko lyg ugnikalnio šlaitai, iš plyšių ėmė veržtis siera ir šlykščios žarnyno dujos, kurių šnypštimas maišėsi su graudžiu inkštimu.

– O Dieve! Ką jūs *padarėt!* Prakeiktas žudike! – lyg paklaikęs šaukė mano šeimininkas, žiūrėdamas į besigaluojantį Dorianą.

Jis pasisuko tarsi norėdamas smogti, bet tiktai puolė prie durų ir sušuko:

– Uždarykit! *Užsirakinkit* duris! Ir *neatidarykit,* kas bebūtų! Dėl Dievo, greičiau!

Jis užtrenkė duris. Pripuolęs užrakinau ir atsišliejau į jas.

Dorianas pamažu nyko.

Jis vis bliūško ir mažėjo, darėsi beveik neregimas. Tartum milžiniška plėvėta palapinė, ištraukus kuoliukus, jis susmego ir susigėrė į grindis, sutekėjo į daugybę aplinkui jo pakylą žiojėjusių vamzdžių ir angų. Lyg didžiulė nuodinga votis jis pratrūko, paleisdamas užkrėsto skysčio srautus ir dvokiančių dujų papliūpas. Man bežiūrint, paskutiniai šlykštūs krešuliai nugarmėjo į angas, ir likau vienas bestovįs kambaryje, kur vos prieš keletą minučių, siurbdamas į save nuodėmes, puvėsius ir šlykščias iš žmogaus dvasios gelmių kylančias pabaisas, gulėjo milžiniškas atliekų ir negimusių gemalų kalnas. Dabar ta pamėkliška galybė, tas beprotybės karalius dingo ir neliko nė ženklo. Paskutinis duslus kanalizacijos vamzdžio gargtelėjimas paskelbė jo mirtį.

Dieve mano, – mąsčiau, – bet juk dabar, šitą pačią minutę, tas baisus užkratas, tie nuodai keliauja į jūrą, ir švelnios potvynių bangos netruks išplauti visa tai į švarius paplūdimius, kur rytais žmonės renkasi maudytis...

Net dabar...

Stovėjau, užmerkęs akis, ir laukiau.

Ko gi aš laukiau? Tai juk dar ne pabaiga, teisybė? O, ne!

Staiga siena ir ypač auksinės durys man už nugaros pradėjo baisiai dundėti, siūbuoti, virpėti.

Išsigandęs žaibiškai atsigręžiau.

Pamačiau, kad duris kažkas iš visų jėgų purto ir tranko. Kitoje pusėje jas daužė, kalė, kalatojo daugybė kumščių. Pasigirdo klaikūs riksmai, klyksmai ir spiegimas.

Jutau, kaip galinga masė užgriūva duris, laužia jas, kad net vyriai braška.

Žiūrėjau į visa tai, apimtas siaubo, kad durys neatlaikiusios išlėks ir vidun įsiverš daugybė paklaikusių, sužvėrėjusių, dvesiančių padarų. Dabar jie kaukė ir spiegė, mėgindami pabėgti, gelbėtis, maldaudami pasigailėjimo, ir tie riksmai buvo tokie siaubingi, kad neištvėręs užsikimšau ausis.

Doriano nebebuvo, tačiau tai liko. Riksmai. Klyksmai. Spiegimas. Dejonės. Didžiulė kūnų lavina aimanuodama daužėsi į duris.

Kaip jie dabar atrodo? – pagalvojau. Kokie jie dabar – tie švieži lyg gėlės veidai? Tie gražuoliai?

Tuoj pasirodys policija, – raminau save, – tuoj. Bet – kol kas...

Kad ir kas atsitiktų...

Neatidarysiu tų durų.

Nieko naujo, arba Ko padvėsė šuo?

Tai buvo holokaustų, kataklizmų, uraganų, žemės drebėjimų, saulės užtemimų, masinių žudynių, ugnikalnių išsiveržimų ir visokiausių nelaimių diena, kurios pabaigoje saulė prarijo žemę ir visos žvaigždės užgeso.

O paprasčiau sakant, nusibaigė pats mylimiausias Bentlių šeimos narys.

Jis buvo vardu Šuo; šuo jis ir buvo.

Vėlyvą šeštadienio rytmetį sukilę Bentliai Šunį rado išsitiesusį virtuvėje ant grindų, galvą atsukusį į Meką, letenas gražiai susidėjusį, o jo uodega pirmąkart per dvidešimtį metų nesidaužė vizginama į šonus ir gulėjo sustingusi.

Dvidešimt metų! Ak, Dieve, – pagalvojo visi, – negi tikrai praėjo tiek daug laiko? O dabar štai be niekieno leidimo Šuo gulėjo atšalęs ir sustingęs.

Suzana, jaunesnioji duktė, pažadino visus garsiai šaukdama:

– Ei, greičiau, kažkas nutiko Šuniui!

Nesivargindamas užsimesti chalato, Rodžeris Bentlis vienais apatiniais nuskubėjo prie Šuns, tyliai gulinčio ant plytelėmis išklotų virtuvės grindų. Paskui jį nusekė jo žmona Rut ir dvylikametis jų sūnus Skipas. Kiti šeimos nariai – savo šeimas sukūrę ir gimtąją pastogę palikę Rodnis ir Sali – turėjo pasirodyti vėliau. Kiekvienas jų savo ruožtu ištarė tą patį:

– Ak, negali būti! Jis gi atrodė *amžinas.*

Šuo nieko neatsakė ir gulėjo baigtas lyg Antrasis pasaulinis karas – liūdnas vaizdas.

Suzanos skruostais pasipylė ašaros, paskui prapliupo verkti Rut,

po jos neišlaikė Tėvas, o galiausiai, kai maža jo galvelė „suvirškino“ įvykį, – ir Skipas.

Jie nesąmoningai sutūpė ratu aplinkui Šunį, mėgindami jį paliesti ir tarsi vildamiesi, kad nuo to jis staiga pašoks, išsivieps kaip visada, pamatęs ėdesį, ims loti ir puls juos gainiotis. Bet nieko tokio neįvyko, ir visi dar smarkiau ėmė verkti.

Galiausiai jie pakilo, apsikabino ir apčiuopomis leidosi ieškoti ko nors pusryčiams, bet netrukus Rut Bentli apstulbusi pareiškė:

– Pala, mes juk negalime jo *taip* palikti.

Rodžeris Bentlis švelniai pakėlė Šunį ant rankų, išnešė jį laukan ir paguldė pavėsyje, prie baseino.

– O ką toliau darysim?

– Nežinau, – gūžtelėjo Rodžeris Bentlis. – Daugybę metų mūsų šeimoje niekas nebuvo miręs ir... – Jis nutilo, prunkštelėjo, papurtė galvą. – Aš ne tai norėjau...

– Tu norėjai pasakyti būtent tai, – atsakė Rut Bentli, – nes jeigu Šuo nebuvo šeimos narys, tai kas gi jis tada buvo? Ak, Dieve, kaip aš jį mylėjau!

Ji vėl apsipylė ašaromis. Rodžeris Bentlis tuo tarpu atnešė apklotą ir norėjo pridengti Šunį, tačiau Suzana jam neleido:

– Ne, ne, aš noriu jį matyti! Juk daugiau niekad jo neberegėsiu. Jis toks gražus! Ir toks... *senas.*

Jie visi išsinešė pusryčius į kiemą ir susėdo aplinkui Šunį: jautė negalį palikti jo vieno ir valgyti viduje.

Rodžeris Bentlis paskambino savo vyresniems vaikams, kurie irgi apsipylė ašaromis ir iškart pasakė tą patį: jie tuoj atvažiuos. Palūkėkit.

Kai atvažiavo vyresnieji vaikai – iš pradžių dvidešimt vienerių metų Rodnis, o po jo dvidešimt ketverių metų vyriausioji duktė Sali, – praūžė dar vienas sielvarto viesulas, po kurio visi ilgai sėdėjo pritilę ir, žiūrėdami į Šunį, tarsi laukė stebuklo.

– Ką manot daryti? – galų gale paklausė Rodnis.

Rodžeris Bentlis sumišęs kiek patylėjo ir tarė:

– Žinau, kad tai kvaila, juk, šiaip ar taip, jis tiktai šuo...

– *Tiktai?!* – akimirksniu pašoko kiti šeimos nariai.

Rodžeriui teko trauktis.

– Na, jis, aišku, nusipelnė Tadž Mahalio. Bet paklius tai tik į Oriono naminių gyvulėlių kapines Burbanke.

– Naminių gyvulėlių kapines? – pakartojo visi, bet kiekvienas vis kitokia intonacija.

– Dieve mano, – šūktelėjo Rodnis, – kokia kvailystė!

– Kas gi čia *kvaila?* – išraudęs, virpančiomis lūpomis šoko priešgyniauti Skipas. – Juk Šuo... Šuo buvo *neįkainojama* brangenybė!

– Tai jau taip! – pritarė Suzana.

– Na, atleiskit, – Rodžeris Bentlis apsisukęs nužvelgė baseiną, krūmus, mėlyną dangų. – Turbūt reikėtų iškviesti tuos šiukšliavežius paimti lavono...

– Šiukšliavežius? – šūktelėjo Rut Bentli.

– Lavono? – pasipiktino Suzana. – Šuo juk nėra paprasčiausias *lavonas!*

– Tai kas gi jis tada *yra?* – niūriai paklausė Skipas.

Jie visi sužiuro į Šunį, tyliai gulintį ant baseino krašto.

– Jis... – burbtelėjo Suzana. – Jis... jis – mano *meilė!*

Kol vėl visi neįsiraudojo, Rodžeris Bentlis greitai paėmė į rankas nešiojamą telefoną, paskambino į naminių gyvulėlių kapines, susitarė ir padėjo ragelį.

– Du šimtai dolerių, – paskelbė jis. – Nieko sau!

– Už Šunį? – nepatikėjo Skipas. – Tai per mažai!

– Ar tu rimtai nusprendei? – pasiteiravo Rut Bentli.

– Taip, – atsakė Rodžeris. – Visą gyvenimą aš šaipiausi iš tų įstaigų. Bet dabar, žinodamas, kad daugiau niekad nebegalėsime aplankyti Šuns... – Akimirką jo balsas užslopo. – Šuns paimti jie atvažiuos vidurdienį. Laidotuvės rytoj.

– Laidotuvės! – Rodnis prunkštelėjo ir mojuodamas rankomis išdidžiai nudrožė baseino pakraščiu. – Na, *manęs* jūs ten nenutempsit!

Visi tylėdami žiūrėjo į jį. Po minutės Rodnis atsigręžė, jo pečiai smuktelėjo žemyn:

– A, po velnių, žinoma, aš ten būsiu.

– Kitaip Šuo tau niekuomet neatleistų, – šniurkštelėjo Suzana ir nusišluostė nosį.

Rodžeris Bentlis, regis, nieko negirdėjo. Kurį laiką jis atidžiai žiūrėjo į Šunį, paskui – į savo šeimą, tada užvertė galvą į dangų, užsimerkė ir garsiai sušnabždėjo:

– Ak, Dieve mano, – neatmerkdamas akių kalbėjo jis, – ar jūs suprantat, kad tai pirmas baisus dalykas, nutikęs mūsų šeimai? Ar kuris iš mūsų kada nors buvo susirgęs, atsigulęs į ligoninę? Pakliuvęs į avariją?

Jis nutilo.

– Ne, – atsakė visi.

– Po galais, – burbtelėjo Skipas.

– Taigi, po galais! Jau ligų, avarijų, ligoninių tai tikrai niekas neužmiršta.

– O gal, – prabilo Suzana, bet čia pat turėjo lukteléti, nes jos balsas užsikirto, – gal Šuo ir nudvėsė būtent tam, kad *priverstų* mus suvokti, kokie mes esam laimingi?

– Laimingi? – Rodžeris Bentlis atmerkė akis ir atsigręžė. – O, taip! Jūs žinot, kad mes *esam*...

– Fantastinių galimybių karta, – atsainiai degdamasis cigaretę, užbaigė jo sakinį Rodnis.

– Ką?

– Tu gi mums amžinai apie tai kali: ir per savo paskaitas, ir per pietus. Konservų atidarikliai – fantastika! Automobiliai, radijas, televizija, kinas – viskas fantastika! Taigi mes – fantastiška karta.

– Taip, po velnių, tas teisybė! – sušuko Rodžeris Bentlis ir įsistebeilijo į Šunį, tarsi jo kailyje, tarp paskutinių sprunkančių blusų, tikėdamasis rasti argumentų. – Po šimts, ne taip jau seniai nebuvo nei automobilių, nei konservų atidariklių, nei televizijos. Kažkas turėjo juos išgalvoti! Taigi pradedam paskaitą. Kažkas turėjo juos sukurti! Paskaitos vidurys. Tokiu būdu fantastinės svajonės tapo išbaigtais mokslo faktais. Paskaitos *galas!*

– Puiku, puiku! – Rodnis keliskart pašaipiai pliaukštelėjo.

Priblokštas sūnaus pašaipų, Rodžeris Bentlis palinko paglostyti mielojo nusibaigusio numylėtinio.

– Atsiprašau. Turbūt Šuo man įkando. Nieko negaliu padaryti. Ištisus tūkstantmečius mus persekiojo mirtys. Dabar tie laikai baigėsi. Vienu žodžiu, – fantastika.

– Pliurpalai, – nusijuokė Rodnis. – Liaukis amžinai malęs tą šlamštą, tėti.

– Šlamštą? – Rodžeris paglostė Šuns snukį. – Na, tegu. Bet kaipgi Listeris*, Pasteras*, Solkas*? Jie nekentė mirties. Iš visų jėgų stengėsi ją sustabdyti. Tai ir yra pati mokslinės fantastikos esmė: noras pakeisti esamą prastą padėtį. Argi tai šlamštas?

– Tai senovės istorija, tėtuk.

– Senovės? – Rodžeris Bentlis įniršęs žvilgsniu smeigte persmeigė sūnų. – Dėl Dievo! Aš gimiau 1920-aisiais ir norėdamas sekmadienį aplankyti savo šeimą turėdavau eiti...

– *Į kapines?* – užbaigė Rodnis.

– Taip. Mano brolis ir sesuo mirė, kai buvau septynerių. Pusė mano šeimos jau buvo išmirę! Pasakykit man, mieli vaikučiai, ar daug *savo* draugų jūs vaikystėje palaidojot? Kol baigėt pradinę mokyklą? Vidurinę?

Jis nutilo, dairydamasis į namiškių veidus.

– Nė vieno, – pagaliau ištarė Rodnis.

– Nė vieno! Girdėjot? Nė vieno! Dieve gailestingas! Sulaukęs dešimties metų, aš jau buvau palaidojęs šešis geriausius savo draugus! Pala, kai ką prisiminiau...

Rodžeris Bentlis nubėgo į vidų ir pasirausęs prieškambario spintelėje grįžo, nešinas sena 78 apsisukimų per minutę plokštele. Pakėlęs ją prieš saulę, jis nupūtė dulkes ir prisimerkęs perskaitė pavadinimą:

* Lister, Joseph (1827–1912) – anglų chirurgas, šiuolaikinės antiseptinės chirurgijos kūrėjas.
* Pasteur, Louis (1822–1895) – prancūzų chemikas ir bakteriologas.
* Salk, Jonas Edward (g. 1914) – JAV bakteriologas, sukūręs vakciną nuo poliomielito.

– „Nieko naujo, arba Ko padvėsė šuo?“

Visi susispietė pažiūrėti į tą senieną.

– Vaje, kelintų ji metų?

– Trečiajam dešimtmety, būdamas vaikas, aš šimtus kartų jos klausiausi, – atsakė Rodžeris.

– „Nieko naujo, arba Ko padvėsė šuo?“ – pakartojo Sali ir pažvelgė tėvui į veidą.

– Uždėsim ją per Šuns laidotuves, – pareiškė jis.

– Tu *nejuokauji?* – nustebo Rut Bentli.

Tą akimirką suskambo durų skambutis.

– Negi jau iš gyvulėlių kapinių atvažiavo paimti Šuns?..

– Ne! – suriko Suzana. – Tik ne taip *greitai!*

Visa šeima nesąmoningai susispietė apie Šunį, tartum mėgindama atitverti jį nuo durų skambučio ir dar kurį laiką apsaugoti nuo amžinybės.

Ir visi dar sykį apsipylė ašaromis.

Atrodė keista ir neįtikėtina, kiek daug žmonių susirinko į laidotuves.

– Nė nežinojau, kad Šuo turėjo tiek draugų, – leptelėjo Suzana.

– Jis gi reketavo visą miestą, – pareiškė Rodnis.

– Apie mirusius – gerai arba nieko.

– Bet, po šimts, juk tai teisybė! Kitaip ko gi čia atėjo Bilas Džonsonas, Gertas Skalis ir Džimas iš anos gatvės pusės?

– O, kad Šuo galėtų visa tai matyti, – atsiduso Rodžeris Bentlis.

– Jis tikrai *mato,* – Suzanos akys pritvinko ašarų. – Kad ir kur jis dabar.

– Mieloji senutė Sju, – nusišaipė Rodnis, – ją ir telefonų knygos sugraudina...

– Užsikimškit! – cyptelėjo Suzana.

– Ša, abu nurimkit.

Nuleidęs akis, Rodžeris Bentlis išėjo į priekį. Šuo buvo pašar-

votas nedidukėje salėje: pasidėjęs snukį ant letenų, jis gulėjo specialiame karste, kuris nebuvo nei per daug prašmatnus, nei per prastas – kaip tik toks, kokio reikia.

Ant seno, margai išdažyto nešiojamo gramofono viršaus sukosi juoda plokštelė. Rodžeris Bentlis nuleido metalinę gramofono adatą. Plokštelė sušnypštė ir sutraškėjo. Visi susirinkę kaimynai palinko į priekį.

– Iškilmingų kalbų nebus, – skubiai pasakė Rodžeris. – Verčiau pasiklausykim...

Pasigirdo balsas ir ėmė pasakoti seną istoriją apie žmogų, kuris parsiradęs po atostogų klausinėja draugų, ar nieko nenutiko, kol jo nebuvo.

Jam sako, kad viskas gerai, ničnieko nenutiko.

Va, tik vienas dalykas: neaišku, ko padvėsė šuo.

Koks šuo? – nustemba sugrįžusis. – *Mano* šuo padvėsė?

Taip, jis turbūt prisiėdė sudegusios arklienos.

Kokios *sudegusios arklienos?* – nesupranta sugrįžusis.

Na, aiškina jam draugai, sykiu su daržine sudegė ir arklys, o šuo turbūt prisiėdė apsvilusios arklienos ir padvėsė.

Daržinė?! – šaukia atostogautojas. – Kaipgi ji galėjo sudegti?

Tikriausiai vėjas užpūtė kibirkščių nuo degančio namo, todėl užsidegė ir daržinė su arkliu, o šuo paskui prisiėdė arklienos ir padvėsė.

Kibirkščių nuo *namo?* – atostogautojas jau raunasi plaukus. – O kaip?..

Na, užsiliepsnojo kambario užuolaidos.

Tai užuolaidos sudegė?

Taip, užsiplieskė nuo žvakių aplink karstą.

Kieno karstą?!

Tavo teta mirė, per laidotuves nuo žvakių užsiplieskė užuolaidos, sudegė namas, kibirkščių vėjas nunešė ant daržinės, ji sudegė, šuo prisirijo apsvilusios arklienos ir...

Žodžiu, nieko naujo, arba Ko padvėsė šuo!

Plokštelė sušnypštė ir nutilo.

Daugelis žmonių patyliukais juokėsi, nors tai ir buvo istorija apie šuns ir žmogaus mirtį.

– Na, gal dabar sulauksim paskaitos? – burbtelėjo Rodnis.

– Ne, *pamokslo*.

Susidėjęs rankas ant sakyklos, Rodžeris Bentlis ilgai žiūrėjo į nesamus užrašus.

– Nežinau, ar susirinkome čia dėl Šuns, ar dėl savęs. Turbūt ir dėl vieno, ir dėl kito. Mes esam žmonės, kuriems nieko niekada nenutiko. Šiandien – pirmas kartas. Ne, aš nelinkiu, kad mus užgriūtų nelaimės ar ligos. Dieve gink! Ir mirtis tegu dar palaukia.

Jis sukinėjo ir vartė rankose gramofono plokštelę lyg būtų mėginęs perskaityti grioveliuose įrašytus žodžius.

– Nieko naujo. Tik nuo žvakių per tetos laidotuves užsidega užuolaidos, vėjas neša kibirkštis, ir šuo iškeliauja į dausas. *Mūsų* gyvenime viskas atrodo priešingai. Mums metų metais nenutinka nieko naujo. Sveikos kepenys, ištvermingos širdys, geri laikai. Tad – ko norėti?

Rodžeris Bentlis dėbtelėjo į Rodnį, kuris vis žvilgčiojo į laikrodį.

– Vieną dieną mums irgi teks mirti, – skubinosi šnekėti Rodžeris Bentlis. – Sunku tuo patikėti. Mes per daug išlepinti. Bet Suzana buvo teisi: Šuo padvėsė tam, kad švelniai mums tai primintų, todėl *turime* tikėti. O drauge privalome džiaugtis. Kuo? Kad esame nuostabios, stulbinančios išlikimo istorijos pradžioje, ir amžiams bėgant, viskas tik dar labiau gerės. Aišku, galit paprieštarauti, kad kitas karas nusineš mus visus. Galbūt.

Aš tik noriu pasakyti, jog manau, kad jūs visi sulauksit senatvės – *gilios* senatvės. Dar po devyniasdešimt metų žmonės įveiks širdies ligas, sustabdys vėžį, išmoks valdyti gyvybinius ciklus. Dievo padedamas, pasaulis taps kur kas linksmesnis. Ar bus lengva tai padaryti? Ne. Ar mums tai pavyks? Taip. Galbūt ne visur iš karto. Bet galiausiai – daugelyje šalių.

Kaip jau sakiau vakar, jei prieš penkiasdešimt metų žmogus norėdavo aplankyti savo tetas, dėdes, senelius, brolius ir seseris,

jam reikėdavo eiti į kapines. Žmonės nuolat *kalbėdavo* apie mirtį. Jie kas žingsnis su ja *susidurdavo.* Ką, laikas baigėsi, Rodni?

Rodnis parodė tėvui, kad jam dar liko viena minutė.

Rodžeris Bentlis nutarė baigti:

– Žinoma, vaikai ir šiandien miršta. Bet – ne ištisais milijonais. O senukai? Jie baigia dienas Sansityje, o ne marmuriniame sode!

Tėvas spindinčiomis akimis apžvelgė suoluose sėdinčią savo šeimą.

– Ak, Dieve, jūs tik pažiūrėkit į save! O paskui atsigręžkit atgal, į tūkstančius klaikaus siaubo ir širdį draskančio sielvarto amžių. Tegu mane skradžiai, jeigu žinau, kaip tėvams pavykdavo neišprotėti ir toliau gimdyti vaikus, kai pusė iš jų mirdavo! Širdys jiems plūdo krauju, bet jie kažkaip laikėsi. O tuo tarpu milijonai krito nuo gripo ir maro!

Todėl sakau, kad dabar mes gyvename visai kitokiais laikais, tik patys to nejaučiame, nes esame atsidūrę uragano centre, kur tvyro visiška ramybė.

Aš tuoj baigsiu, tik tarsiu dar žodį Šuniui. Mes jį labai mylėjom, užtat ir surengėm jam šitas kvailas laidotuves, bet dabar mums negėda ir negaila, kad nupirkome jam sklypą kapinėse ir kad aš išėjau kalbėti. Kas žino, gal daugiau niekad jo neaplankysime. Bet jis turės vietą. Gulėk sau ramybėje, senasis mūsų Šuneli! O dabar visi išsišnypškit nosis.

Visi ėmė šnarpšti.

– Tėti, – staiga prabilo Rodnis, – ar galima... dar sykį pasiklausyti plokštelės?

Visi nustebę sužiuro į Rodnį.

– Kaip tik tai aš ir ketinau pasiūlyti, – atsakė Rodžeris Bentlis.

Jis uždėjo plokštelę. Ji sušnypštė.

Maždaug po minutės, kai vėjas nešė degančio namo kibirkštis ant daržinės, kur turėjo sudegti arklys ir padvėsti šuo, visiems už nugarų, iš salės tarpdurio, pasigirdo keisti garsai.

Žmonės atsigręžė.

Ant slenksčio, laikydamas nedidelę pintinę, stovėjo kažkoks žmogus. Iš pintinės sklido pažįstamas unkštimas.

O kai nuo žvakių aplink karstą užsiliepsnojo užuolaidos ir vėjas pagavo nešti kibirkštis...

Visa šeima, išpuolusi pro duris į saulėkaitą, susispietė aplink nepažįstamąjį su pintine ir laukė, kada ateis Tėvas, pakels pintinės uždangalą, ir visi jie galės į vidų sukišti rankas.

Kaip vėliau prisipažino Suzana, tą akimirką ji jautėsi taip, lyg vėl būtų ėmusi skaityti telefonų knygą.

Raganų durys

Kažkas pašėlusiai, įnirtingai, nepaliaujamai daužėsi į duris. Atrodė, jog tą žmogų apėmusi isterija, klaiki baimė ir begalinis troškimas žūtbūt ištrūkti, išsilaisvinti, pabėgti. Kažkas bandė išlaužti slaptą sienelę, padūkusiai beldė, stukseno, barškino, draskėsi nagais! Kažkas braižėsi į lentas, mėgino ištraukti iš jų vinis; iš užkaltos spintelės dusliai ir primygtinai šaukėsi pagalbos; regėjos, tas balsas sklido iš toli, bet norėjo būti išgirstas. Paskui viskas nutilo.

Tačiau ta tyla atrodė dar klaikesnė ir baisesnė.

Robertas ir Marta Vebai atsisėdo lovoje.

– Tu girdėjai?

– Taip, ir vėl.

– Ten, žemai, apačioje.

Dabar ta būtybė, kuri taip pašėlusiai beldė ir daužėsi, ligi kraujo nusidraskydama nagus ir karštligiškai mėgindama ištrūkti, nutilo ir turbūt klausėsi, ar savo paklaikusiu barškinimu prisišaukė ką nors pagalbon.

Žiemos naktis krintančio sniego tyla apgobė visą namą: atrodė, kad tylios snaigės krinta ir kambarin, šoka viršum stalų ir grindų, pusnimi užverčia laiptus.

Staiga vėl pasigirdo beldimas. O paskui...

Jie išgirdo kažką tyliai verkiant.

– Ten, apačioje.

– Name kažkas yra.

– Gal ten Lotė, kaip tu manai? Lauko durys juk neužrakintos.

– Ji būtų pasibeldusi. Tai ne Lotė.

– Bet daugiau ten nieko *negali* būti. O ji juk *skambino!*

Jie abu žvilgtelėjo į telefoną. Pakėlus ragelį, jame spengė ta pati žiemos tyla. Telefonai nebeveikė. Ryšys nutrūko prieš keletą dienų, kai aplinkiniuose miestuose ir miesteliuose prasidėjo neramumai. Dabar, paėmęs ragelį, begalėjai girdėti vien savo širdies plakimą.

– Ar galėsit mane priglausti? – tada per šešių šimtų mylių atstumą šaukė Lotė. – Tik vienai nakčiai?

Tačiau, jiems nespėjus nieko atsakyti, ragelis prisipildė tylos.

– Lotė *tikriausiai* atvažiuos. Man pasirodė, kad ji apimta siaubo. Tai gali būti ji, – tvirtino Marta Veb.

– Ne, – prieštaravo Robertas. – Aš ir anksčiau naktimis girdėjau tą verksmą. Dieve mieliausias!

Juodu gulėjo šaltame šio kaimo namo kambaryje, kažkur Masačiusetso glūdumoje, atstu nuo didžiųjų kelių, nuo miestų, netoli niūrios upės ir juodo miško. Buvo speiguotas gruodžio vidurys. Ore tvyrojo šaltas sniego kvapas.

Jie atsikėlė. Užsižiebė aliejinę lempelę ir nukorę kojas susėdo ant lovos krašto – tartum po ja būtų žiojėjusi praraja.

– Ten, apačioje, nieko nėra, nes nieko ir *negali* būti.

– Kad ir kas tenai būtų, regis, tas padaras gerokai įsibauginęs.

– Velniai rautų, mes juk *visi* įsibauginę. Todėl ir atsikraustėm čia, kad būtume kuo toliau nuo miestų, nuo riaušių, nuo visos tos sumautos nesąmonės! Man jau gana tų slaptų pasiklausymų, areštų, mokesčių, neurozių. Ir štai, kai pagaliau radom ramybę, kažkam būtinai reikia skambinti ir gadinti mums nervus. O šiąnakt dar ir *šitai!* Po šimts! – Jis žvilgtelėjo į žmoną. – Nebijai?

– Pati nežinau. Šiaip jau aš netikiu vaiduokliais. Juk dabar *1999-ieji,* ir aš neišsikrausčiau iš proto. Ar bent *manau,* kad neišsikrausčiau. Kur tavo šautuvas?

– Mums jo nereikės. Neklausinėk kodėl, tiesiog nereikės.

Juodu paėmė į rankas po aliejinę lempą. Kitą mėnesį baltoje daržinėje už namo turėjo būti įrengta nedidelė jėgainė, aprūpinsianti ūkį elektra, o kol kas jie lyg vaiduokliai slankiojo po fermą, pasišviesdami blyškiomis lempelėmis arba žvakėmis.

Išėję sustojo ant laiptų. Abu buvo trisdešimt trejų metų amžiaus ir be galo praktiški.

Iš šaltų kambarių apačioje sklido verksmas, liūdesys ir gailus maldavimas.

– Regis, ji velniškai nusiminusi, – tarė Robertas. – Po šimts, man jos gaila, nors net nežinau, *kas* ji tokia. Eime!

Juodu nulipo laiptais.

Tarsi išgirdusi jų žingsnius, toji būtybė ėmė dar garsiau verkti. Kažkur kažkas dusliai beldė į slaptą sienelę.

– Tai *Raganų durys!* – galiausiai susiprotėjo Marta Veb.

– Negali būti!

– *Taip*.

Sustoję ilgame koridoriuje, jie sužiuro į tą slėptuvę po laiptais: jos sienelė trupučiuką virpėjo. Tačiau verksmas liovėsi: turbūt raudotoja mirtinai pavargo arba kas nors nukreipė jos dėmesį, o gal ją išgąsdino jų balsai, ir dabar ji nutilusi klausėsi, ar jie vėl neprabils. Namą iš naujo užgulė žiemos nakties tyla, o vyras su žmona stovėjo ir laukė. Jų rankose tyliai rūko aliejinės lempos.

Žingtelėjęs prie Raganų durų, Robertas Vebas pačiupinėjo jas, ar neaptiks kokio slapto mygtuko arba nematomos spyruoklės.

– Negali būti, kad ten kas nors būtų, – pasakė jis. – Dieve mano, mes gi jau *šeši* mėnesiai čia, o tas kambariukas ne didesnis už spintelę. Ar pameni, ką pasakė agentas, kai pirkome namą? Ten niekas negalėtų slėptis, mums nežinant. Mes...

– Klausyk!

Juodu sukluso.

Tyla.

– Šiaip ar taip, ji dingo, tas padaras dingo, po velnių, tos durys per visą mūsų amžių nė sykio nebuvo atidarytos. Niekas nebeprisimena, kur ta spyruoklė ir kaip jas atrakinti. Aš net manau, kad ten *nėra* jokių durų, tik kelios išklibusios lentos ir žiurkynas už jų, daugiau nieko. Gal žiurkės ir braižosi į sienas. Kaip manai? – Jis atsigręžė į savo žmoną, kuri tebespoksojo į slėptuvę.

– Nesąmonė, – atsakė ji. – Dievulėliau, žiurkės juk neverkia! O ten buvo moteris, ji šaukėsi pagalbos. Pamaniau, kad tai Lotė.

Bet dabar žinau, kad tai buvo ne ji, o kažkas kitas, įkliuvęs į ne mažesnę bėdą.

Marta Veb ištiesė ranką ir virpančiais pirštais perbraukė per seną lygią klevo lentą.

– Gal *galime* jas atidaryti?

– Rytoj atsinešiu laužtuvą ir kūjį ir atplėšiu.

– Ak, Robertai!

– Tik nezirzk! Aš mirtinai nusivaręs.

– Bet juk *negalima* jos ten palikti...

– Ji jau nutilo. Varge mano, aš virstu nuo koto! Kai tik išauš, nulipsiu žemyn ir ištaškysiu tą nesąmonę į šipulius, sutarta?

– Gerai, – linktelėjo ji ir apsiašarojo.

– Oi, jau tos moterys! – suniurzgė Robertas Vebas. – Ak, Dieve mano, abi su Lote jūs tokios. Jeigu dar ji *įsigudrins* čia atsidanginti, turėsiu pilnus namus pamišėlių!

– Lotė *šauni!*

– Nesiginčysiu, bet verčiau ji laikytų už dantų liežuvį. Šiais laikais neapsimoka visiems aiškinti, kad esi socialistė, demokratė, liberalė, kovotoja prieš abortus, „Sinn Fein“ fašistė, komunistė ar dar kokia nors pakvaišėlė. Miestuose sproginėja bombos. Žmonės žūtbūtinai ieško atpirkimo ožių, ir Lotė turėjo išmokti šaudyti kaip kaubojus, bet vis tiek pakliuvo į bėdą, o dabar, velniai griebtų, turi slapstytis.

– Jei pagaus, jie įkiš ją į kalėjimą. Arba nužudys, taip, greičiausiai nužudys! Mums pasisekė, kad spėjom pasislėpti čia ir turim pakankamai maisto. Ačiū Dievui, mums užteko proto visa tai numatyti iš anksto: badą, žudynes. Mes pasirengėm, viskuo apsirūpinom. O dabar turim pagelbėti Lotei, jei tik ji mus pasieks.

Nieko nesakęs, jis pasisuko lipti laiptais.

– Žinai, aš nebepastoviu ant kojų. Man nusibodo visus gelbėti, netgi Lotę. Bet vis tiek, jeigu tik ji iki čia atsikapstys, bus išgelbėta, velniai ją rautų!

Pasišviesdami lempomis, gaubiami virpančios baltos jų šviesos auros, juodu užlipo laiptais. Namą vėl užgulė krintančio sniego tyla.

– O varge, – sušnibždėjo jis, – *negaliu pakęsti,* kai moterys šitaip verkia, po velnių!

Atrodė, lyg visas pasaulis raudotų, – pamanė jis. Visas pasaulis – vienišas, mirštantis ir meldžiantis pagalbos, o ką tu gali *padaryti?* Štai šitaip užsisklęsti atkampioje fermoje? Toli nuo didžiųjų kelių, kur niekas nevaikšto, toli nuo visų kvailysčių ir mirties. Ką tu gali *padaryti?*

Palikę vieną lempą uždegtą, juodu sulindo po antklodėmis ir sugulė klausydamiesi, kaip ūžaujantis už langų vėjas tyliai girgždina namo sijas ir grindis.

Po akimirkos apačioje kažkas garsiai sukliko, pasigirdo trenksmas, lentų traškesys, pokštelėjo atsidariusios durys, įsiveržė oro gūsis, kažkas ėmė bėgioti po kambarius, buvo girdėti raudojimas, beveik panašus į džiūgavimą, paskui atsidarė lauko durys, vidun įsisuko šaltas vėjo sūkurys, žingsniai nukaukšėjo per prieangį ir nutolo.

– Ir vėl! – šūktelėjo Marta.

Pačiupę lempą, jie greitai nulėkė laiptais. Ūžaujant vėjui, pirmiausia pamatė plačiai atvertas, tebegirgždančias ant vyrių Raganų duris, o paskui – ligi galo atlapotas laukujes, už kurių blyški lempos šviesa apšvietė tik tamsą ir krintantį sniegą. Tolumoje vos įžiūrimai bolavo apsnigtos kalvos, mėnulio nebuvo, tiktai baltos lyg plaštakės snaigės tylutėliai leidosi į storu kilimu apklotą kiemą.

– Ji pabėgo, – sušnibždėjo Marta.

– Kas?

– Turbūt nesužinosime kas, nebent ji grįžtų.

– Negrįš. Matai?

Prikišę lempą arčiau balto sniego patalo, jie pamatė mažyčius pėdsakus, per sniegą bėgančius į tolumoje juoduojantį mišką.

– Vadinasi, tai tikrai buvo *moteris.* Bet kodėl?..

– Dievas žino. Kas čia ką supaisys šitam pakvaišusiam pasauly?

Juodu ilgai stovėjo, žiūrėdami į tuos pėdsakus, paskui drebėdami nuo šalčio grįžo koridoriumi prie atvirų Raganų durų. Kyštelėję pro jas lempą, apšvietė nedidelę ertmę po laiptais.

– Viešpatie, kokia mažytė celė, greičiau spintelė, ir pažiūrėk...

Ten viduje buvo nedidukė supamoji kėdė, pintas kilimėlis, apvarvėjusi žvakė, įstatyta į varinę žvakidę, ir sena, sučiurinta Biblija. Dvelkė pelėsiais, samanomis ir suvytusiomis gėlėmis.

– Negi čia slėpdavo žmones?

– Taip. Prieš daugelį metų čia slėpdavo vadinamąsias raganas. Nuo teismų, nuo raganų teismų. Daugelį jų pakorė ar sudegino.

– Taip, taip, – sumurmėjo abu, žiūrėdami į neįtikėtinai mažą kambarėlį.

– Vadinasi, raganos tūnodavo čia, o jų persekiotojai tuo tarpu apversdavo aukštyn kojom visus namus ir nieko nepešę išeidavo?

– Taip, ak, Dieve mano, taip, – sušnibždėjo jis.

– Robi...

– Ką?

Išblyškusi ji palinko į priekį, nepajėgdama atplėšti akių nuo mažytės, senos supamosios kėdės ir sučiurintos Biblijos.

– Robi, kiek šitam namui metų? Kokio jis senumo?

– Na, gal trys šimtai.

– Argi jis *toks* senas?

– O ką?

– Pasiutimas. Nesąmonė...

– Kas nesąmonė?

– Šitokie seni namai. Kokia *daugybė* metų! Diena po dienos, ištisus šimtmečius... Dieve, ar *jauti!* Ką, jeigu įkištum ten ranką? Ar ji pasikeistų? Kaip kvaila! O *kas būtų,* jeigu aš atsisėsčiau į tą supamąją kėdę ir užsisklęsčiau duris? Toji moteris... kiek *laiko* ji čia išbuvo? Kaip ji čia pateko? Turbūt labai labai seniai! Ar tau *ne keista?*

– Pliurpalai!

– Na, jeigu tu žūtbūt norėtum pabėgti, melstumeis, prašytum pagalbos, jeigu tave vytųsi, ir kas nors paslėptų tave štai tokioje vietoje – raganą už slaptų durų! – ir tu girdėtum, kaip tavo persekiotojai krečia namą, eina vis artyn ir artyn, argi tau nesinorėtų *pasprukti?* Bet kur? Į kokią nors kitą vietą? O gal ir į kitą laiką? Ir štai tokiame name, kurio amžiaus niekas nežino, jeigu *labai* to

norėtum ir *karštai* melstumeisi, gal tau pavyktų ištrūkti į kitą šimtmetį?! Gal net... – ji stabtelėjo, – čionai?..

– Ne, ne, – murmėjo jis. – Tai *visai* kvaila!

Tačiau tą pačią akimirką toje uždaroje erdvėje abu pajuto keistą judėjimą ir kone sykiu ištiesė rankas lyg mėgindami užčiuopti kokią slaptą srovę. Oras kambarėlyje tarsi pulsavo: čia šiltas gūsis, čia šaltas, tai šviesiau, tai tamsiau. Visa tai jie jautė, bet nepajėgė nusakyti žodžiais. Tarsi ten būtų mainęsi metų laikai: kartais padvelkdavo vasaros kaitra, o po akimirkos – žiemos šalčiu. Aišku, to negalėjo būti, bet taip buvo. Liesdama jų pirštus, tačiau nematoma akims, neįžvelgiama kaip pats laikas ir tyra kaip krištolas, nors ir dengiama tamsos, tekėjo šešėlių ir saulės spindulių srovė. Jie abu jautė, kad jeigu įkištų rankas giliau, tai juos, ko gero, įtrauktų ta galinga metų laikų tėkmė, siaučianti tokioje neįtikėtinai mažoje erdvėje. Visa tai irgi praskriejo jų galvose, jie tai pajuto, nors negalėjo išsakyti.

Jie skubiai atitraukė savo sustingusias, nors ir įdegusias rankas ir nustebę prispaudė jas sau prie besidaužančių širdžių.

– Po šimts, – sušnibždėjo apstulbęs Robertas Vebas. – Ak, velniai griebtų!

Jis atsitraukė atatupstas ir nuėjęs vėl pravėrė lauko duris. Už jų krintantis sniegas jau beveik spėjo paslėpti tolyn nubėgančius pėdsakus.

– Ne, – papurtė galvą jis. – Ne, ne!

Tą pačią akimirką žybtelėjo geltonos automobilio šviesos ir netoliese sucypė stabdžiai.

– Lotė! – sušuko Marta Veb. – Tai *tikriausiai* Lotė!

Mašinos šviesos užgeso. Juodu išbėgo į kiemą pasitikti priešais atskubančios moters.

– Lote!

Moteris siaubo kupinomis akimis ir išsidraikiusiais plaukais puolė jiems ant kaklo.

– Marta, Bobai! Ak Dieve, maniau, kad *niekad* jūsų neberasiu! Aš pasiklydau! Eime į vidų, mane seka. Ak, aš nenorėjau jūsų

žadinti vidury nakties, bet kaip gera jus *matyti!* Vajėzau! Paslėpkit mašiną! Štai rakteliai.

Robertas Vebas nubėgo nuvaryti mašinos už namo. Sugrįžęs pamatė, kad tirštai krintantis sniegas greitai uždengs ratų vėžes.

Paskui visi trys užsidarė viduje ir apsikabinę ėmė šnekėtis. Robertas Vebas tolydžio žvilgčiojo į lauko duris.

– Nežinau nė kaip jums dėkoti! – susirangiusi krėsle šūktelėjo Lotė. – Jums irgi gresia pavojus! Aš ilgai neužsibūsiu, tik keletą valandų, kol viskas aprims, o tada...

– Būk, kiek tik nori.

– Ne. Jie mane *seka.* O kas dedasi miestuose! Gaisrai, žudynės, badas. Aš pavogiau benzino! Ar jūs turėsit *dar?* Kad galėčiau nusigauti pas Filą Merditą į Grynborou? Aš...

– Lote, – nutraukė ją Robertas Vebas.

– Ką? – uždususi žioptelėjo ji.

– Ar atvažiuodama čia ko nors nematei? Nesutikai keliu bėgančios moters?

– Ką? Aš taip greit lėkiau! *Moteris?* Ak, taip! Aš jos vos nenumušiau. Paskui ji dingo. O kas?

– Na...

– Ar ji *pavojinga?*

– Ne, ne.

– Ar tikrai *nieko,* kad aš čia?

– Taip, viskas gerai, sėdėk. Tuoj išvirsim kavos...

– Pala! Aš pažiūrėsiu! – Jiems nespėjus jos sulaikyti, Lotė pripuolė prie lauko durų ir vos vos jas pravėrusi žvilgtelėjo į kiemą. Pažvelgę pro jos petį, jie pamatė, kaip pro kalvos viršų švystelėjo automobilio šviesos ir vėl nuniro į slėnį. – Jie atvažiuoja! – sušnibždėjo Lotė. – Jie gali įsiveržti čia. O Dieve, kur man pasislėpti?

Marta su Robertu susižvalgė.

Ne, ne, – pamanė sau Robertas Vebas. Dėl Dievo, ne! Koks absurdiškas, neįsivaizduojamas, fantastiškas, nelemtas sutapimas! Protas nesugeba to suvokti, jis tik bejėgiškai gargia, klykia ir draskosi! Ak, tik ne *tai!* Šalin, prakeiktos aplinkybės! Nešdinkitės su

savo nelaimingais sutapimais ir nesutapimais! Lote, sugrįžk po dešimties, penkerių, bent vienerių metų, po mėnesio ar savaitės ir tada prašyk tave paslėpti. Gali pasirodyti net ir rytoj! Bet tik negrįžk kaip kvailas vaikas, abiejose rankose gniauždama po nelemtą sutapimą, vos pusvalandžiui tepraėjus po vieno siaubo ir stebuklo, ir nenorėk išbandyti mūsų netikėjimo! Šiaip ar taip, aš juk ne Čarlzas Dikensas, kad nė nemirktelėjęs visa tai ištverčiau.

– Kas yra? – nustebo Lotė.

– Aš... – buvo beprabyląs Robertas.

– Neturit kur manęs paslėpti?

– Atvirkščiai, – atsakė jis. – Turim kur.

– Tai greičiau!

– Eikš čia.

Apstulbęs jis iš lėto apsisuko ir žengė pirmas.

Perėję ilgą koridorių, jie sustojo prie atviros sienelės.

– Kas čia? – nustebo Lotė. – Slėptuvė? Negi jūs...

– Ne, ją čia įrengė neatmenamais laikais, kai pastatė namą.

Lotė ištiesė ranką ir paklibino duris ant vyrių.

– Ar čia saugu? Ar jie manęs *neras?*

– Ne. Viskas labai dailiai padaryta. Uždarius duris nematyti nė ženklo.

Tolumoje nakties tamsą sudraskė automobilių žibintai. Jų šviesos artėjo keliu ir jau plieskė į langus.

Lotė kyštelėjo galvą pro Raganų duris ir pažvelgė vidun taip, lyg žiūrėdama į tamsų ir gilų šulinį.

Aplinkui ją pakilo lengvutis dulkių debesėlis. Supamoji kėdė truputį sujudėjo.

Įlindusi į vidų, Lotė palietė apvarvėjusią žvakę.

– Oi, ji dar *šilta!*

Marta su Robertu nutylėjo. Sustoję prie durų, jie traukė į save šilto lajaus kvapą.

Palenkusi galvą, kad nekliudytų lubų, Lotė vargais negalais įsitaisė mažajame kambarėlyje.

Nakties tylą perskrodė automobilio signalas. Lotė giliai įkvėpė ir tarė:

– Uždarykit duris!

Jie užtrenkė Raganų duris. Neliko nė žymės, iš kurios būtų galima spėti jas ten buvus.

Užpūtę lempą, jie liko stovėti tamsiame, šaltame koridoriuje ir laukti.

Keliu, garsiai burgzdamos, atlėkė mašinos, jų šviesos geltonai nudažė krintantį sniegą. Vėjas kieme pustė pėdsakus – vieni jų vedė lauk, kiti – į vidų; Lotės automobilio vėžės greitai nyko, kol tapo veik nebepastebimos.

– Ačiū Dievui, – sušnibždėjo Marta.

Automobiliai pypsėdami išniro iš už posūkio, nusileido nuo kalvos ir sustojo, dairydamiesi į tamsoje skendintį namą. Kiek pastovėję, vėl suburzgė ir apsnigtu keliu nurūko į kalną.

Netrukus tolumoje užgeso jų šviesos ir nutilo burzgimas.

– Mums pasisekė, – tarė Robertas Vebas.

– Tik *jai* – ne.

– Kam taip?

– Tai moteriai, kuri pabėgo iš čia, kad ir kas jinai būtų. Jie ją *suras. Kas nors* būtinai ją suras.

– Vajėzau, tu teisi.

– O ji neturi nei paso, nei jokių dokumentų. Ji netgi nežino, kas jai *nutiko.* Kaipgi ji jiems paaiškins, kas ji tokia ir iš kur?!

– Taip, taip.

– Dieve, padėk jai!

Pažvelgę į apsnigtą naktį, jie nieko nebepamatė. Visur buvo tylu.

– Niekas negali pabėgti, – tarė Marta. – Kad ir ką padarytum, pabėgti tau nepavyks.

Atsitraukę nuo lango jie nuėjo koridoriumi prie Raganų durų ir palietė jas.

– Lote, – pašaukė ją.

Durys nė nevirptelėjo.

– Lote, jau gali išlįsti!

Niekas neatsiliepė, net nekvėptelėjo.

Robertas pabeldė į duris.

– Ei, ar tu ten?

– Lote!

Susijaudinęs jis ėmė smarkiau trankyti sienelę.

– Lote!

– Atidaryk duris!

– Velniai rautų, aš bandau!

– Palauk, Lote, mes tave ištrauksim! Viskas bus *gerai!*

Keikdamasis jis ėmė daužyti lentas abiem kumščiais. Paskui šūktelėjo žmonai atsitraukti, žengė žingsnį atgal ir trejetą kartų iš visų jėgų spyrė į duris; medis išlakstė šipuliais, sienelėje liko žiojėti skylės. Įkišęs ranką vidun, jis atplėšė duris.

– Lote!

Jie abu kartu sukišo nosis į mažąjį kambarėlį pro laiptais.

Ant staliuko degė žvakė. Biblija buvo dingusi. Supamoji kėdė dar keletą kartų pasiūbavo pirmyn atgal, paskui sustojo.

– Lote!

Sumišę jie stebeilijo į tuščią kambarį. Spragsėjo žvakė.

– Lote, – sušnibždėjo jie dar kartą.

– Negali būti...

– Nežinau. Seni namai yra tokie *seni*... tokie seni...

– Kaip manai, ar Lotė?.. Ar ji...

– Nežinau, nieko nežinau.

– Tuomet ji pagaliau saugi, jai niekas nebegresia! Ačiū Dievui!

– Niekas nebegresia? *Ten,* kur ji iškeliavo? Ar tu tikrai taip *manai?* Išsipusčiusi, išsidažiusi, išsikvėpinusi moteris su aukštais kulniukais, mini sijonėliu, išpešiotais antakiais, deimantiniais žiedais ir šilkinėmis kojinėmis gali būti saugi? Nieko sau! – šūktelėjo jis, tebežiūrėdamas į už Raganų durų žiojėjančią tuštumą.

– Taip, o kas gi jai gresia?

Jis giliai įkvėpė.

– Ar įsivaizduoji šitaip atrodančią moterį, 1680-aisiais klaidžiojančią po Salemo miestą?

Jis ištiesė ranką ir užtrenkė Raganų duris.

Juodu liko sėdėti prie jų per visą ilgą ir šaltą žiemos naktį.

Velnio mašina

Aišku, 1853-aisiais kaimelio žmonės daugiausia šnekėjo apie viršuje gyvenantį beprotį, aptarinėjo jo velėnomis dengtą lūšnelę, apleistą daržą ir žmoną, kuri pabėgo, niekam nė žodžio apie jo beprotybę netarusi, ir daugiau nebegrįžo.

Tiesa, nė vienam iš jų neužteko drąsos, net ir gerai pagėrus, užlipti pasižiūrėti, ką gi iš tikrųjų ten tas beprotis daro ir kodėl jo žmona apsiašarojusi pradingo, palikdama po savęs tokią tuštumą, kad, regis, į ją griaudėdamos ėmė veržtis ištisos atmosferos.

Tačiau...

Vieną dieną, kai visa, kas gyva, leipėjo nuo kaitros ir danguje nesimatė nė debesėlio saulei užstoti ir nė ženklo lietaus žmogui ir gyvuliui atgaivinti, pasirodė Tyrinėtojas. Tai buvo daktaras Mortimeris Gofas, įvairiopų talentų žmogus. Tiesa, labiausiai jis mėgo rūpintis savimi ir tenkinti savo smalsumą, bet nevengdavo ir pakeliauti, vildamasis patirti kokį barokinį nuotykį ar stebuklingą nušvitimą.

Gerasis daktaras atžygiavo keliu, vedančiu į kalvos šlaitą, tolydžio klupinėdamas ant pairusio grindinio akmenų. Savo arklius ir karietą jis buvo palikęs apačioje, bijodamas, kad tokioje įkalnėje jie neapšlubtų.

Pasirodo, daktaras Gofas buvo atvykęs iš rūke skendinčio ir audrų plaunamo Londono, tad dabar, apžilpintas tokios ryškios šviesos ir nuvargintas nepakeliamo karščio, gerasis smalsuolis stabtelėjo pusiaukelėje, atsišliejo į tvorą ir paklausė:

– Ar šitas kelias veda pas beprotį?

Panašesnis į kaliausę nei į gyvą žmogų valstietis nustebęs kilstelėjo antakius ir burbtelėjo:

– Tai ar tik ne pas Eliją Veterbį susiruošėt?

– Jeigu bepročiai turi vardus, tuomet taip.

– Mes sakom, kad jis trenktas arba kvaištelėjęs, bet bus gerai ir beprotis. Skamba kaip iš knygų. Ar jūs irgi knygius?

– Taip, aš turiu nemažai knygų, dar visokiausių kolbų ir griaučius, kurie kadaise priklausė gyvam žmogui, be to, turiu nuolatinį leidimą lankytis Londono istorijos ir mokslo muziejuje...

– Visa tai labai gerai, – nutraukė jį valstietis, – bet iš to jokios naudos, kai dvesia gyvuliai ir miršta žmona. Eikit nosies tiesumu. O kai rasit tą kvailį, ar kaip jūs ten jį vadinat, pasiimkit ir jį drauge su savim. Mums jau atsibodo naktimis klausytis, kaip jis ten rėkauja ir taukši savo geležies liejykloje ir kalvėje. Žmonės šneka, kad jis tuoj nukals kažkokią baidyklę, kuri nulėks žemyn ir mus visus sutraiškys.

– Ar tai tiesa? – paklausė daktaras Gofas.

– Ne, čia tik šiaip man ant liežuvio pasisuko. Geros dienos jums, daktare, ir tegu Dievas saugo jus nuo žaibų ir perkūnijos ten viršuj.

Tai taręs, valstietis vėl ėmė įnirtingai kapstyti žemę.

O smalsuolis daktaras, šitaip prigąsdintas, kopė toliau. Jam virš galvos pakibęs juodas debesis, deja, neužstojo saulės.

Galų gale jis priėjo trobelę, panašesnę į kapą nei į žmogaus būstą, o aplinkui plytinti žemė labiau priminė kapines, nei daržą. Velėna dengtos lūšnelės tarpduryje, tarsi tik to ir telaukęs, subolavo kažkoks šešėlis, o netrukus laukan išėjo labai labai senas žmogus.

– A, galų gale pasirodėt! – šūktelėjo jis.

– Nejaugi jūs manęs *laukėt,* pone? – nustebęs paklausė daktaras Gofas.

– O kaipgi, – atsakė senis, – aš jau daugelį metų laukiu! Kur taip ilgai *pragaišot?*

– Nemaniau, kad jūs čia gyvendamas turit tokių glaudžių ryšių su Londonu, sere.

– Neturiu, – sutiko senis ir čia pat pridūrė: – Mano vardas Veterbis. Aš *Išradėjas.*

– Ponas Veterbis, Išradėjas, – pakartojo daktaras. – O aš esu daktaras Gofas, vadinamas Tyrinėtoju, nes mūsų maloningosios karalienės vardu vartau akmenis, kapstau trumus ir ieškau visokių įdomybių, kurios galėtų pradžiuginti Jos Didenybę ir užpildyti jos muziejus, parduotuves bei didžiausio pasaulyje miesto gatves. Tai ar į tinkamą vietą būsiu atkeliavęs?

– Ir pačiu laiku, nes man jau eina aštuoniasdešimti metai, nors ir esu dar ganėtinai tvirtas. Bet jei būtumėt atkeliavęs kitąmet, gal būtumėt radęs mane jau kape. Prašom į vidų!

Tą akimirką daktaras Gofas pajuto, kad jam už nugaros susispietė minia, kuri ėmė grėsmingai murmėti, tad jis paskubėjo priimti pono Veterbio kvietimą ir mielai užėjo vidun. Šeimininkas jį pasodino ir nė neklausęs pripylė retos rūšies viskio. Vienu mauku maktelėjęs stiklą, daktaras Gofas apsidairė aplinkui.

– Na, tai *kur* ji?

– Kas taip, sere?

– Ta mašina, tas beprotiškas įrengimas, kuris niekur nejuda, bet pakeliui gali sutraiškyti vaiką, avį, pastorių, vienuolę arba seną žlibą šunį. *Kur* ji?

– O, tai apie mane jau sklinda gandai, ar ne? – Iš bedantės senio burnos išsprūdo keli juoko trupinėliai. – Ką gi, sere. Laikau ją ožkų tvartelyje už trobos: ten tinkamiausia vieta mašinoms. Štai, išgerkit dar, kad sustiprintumėt savo blaivų protą, prieš išvysdamas viso mano ilgo kūrybingo gyvenimo vaisių! Į sveikatą!

Daktaras išgėrė, atsigavo ir netrukus, išėjęs pro duris, perėjo mažą lygiai sutryptą kiemelį už trobos ir atsidūrė prie trimis spynomis užrakintų tvartelio durų. Senis Veterbis įėjo pirmas, uždegė žvakes ir pakvietė daktarą į vidų.

Veterbis mostelėjo, tartum rodydamas į ėdžias ir ištarė:

– *Antai* ji! – Ištarė tokiu balsu, kad gerasis Tyrinėtojas jau kone tikėjosi išvysti Dievo Motiną, lopšį ir šventąjį Kūdikėlį.

– Vadinasi, ji moteriškos giminės?

– Geriau pagalvojus, ko gero, taip!

Žvakių šviesoje stovėjo mechaninis Veterbio pasididžiavimas.

Daktaras Gofas kostelėjo, norėdamas paslėpti nusivylimą.

– Betgi, sere, čia tik geležiniai rėmai!

– Užtat kokiu *greičiu* jie gali lėkti! Cha!

Jaunatviško įkarščio pagautas, senis čiupo didoką ratą ir nunešęs pritaisė jį prie rėmų priekio. Paskui iš kažkur ištraukė kitą apvalų daiktą ir pritvirtino prie jų galo.

– Na, kaip?! – šūktelėjo jis.

– Matau tik du ratus, *pusę* vežimo, ir nė kvapo arklio!

– Nusispjaut mums į arklius! – džiūgavo Veterbis. – Kai tokių mašinų, kokią aš sukūriau, bus padirbta dešimtys tūkstančių, išnyks visi arkliai ir nebeliks jokio mėšlo. Ar žinot, kad kiekvieną mielą dieną iš Londono gatvių reikia iškuopti tūkstantį tonų arklių išmatų? Kiek trąšų veltui iššvaistoma: užuot išbarsčius ant laukų, viskas suverčiama į Temzę! Ak, Dieve, kaip aš kalbu!

– Ką gi, tęskite, sere. Kiek suprantu, šitie du apvalūs daiktai – tai iš kaimynų pasiskolinti verpimo rateliai?

– Taip, bet aš juos sujungiau tarpusavyje ir apkaliau geležim, kad išlaikytų... – Veterbis pačiupinėjo sau šonus, – šimtą dvidešimtį svarų. O čia štai – sėdynė atsisėsti. – Tai sakydamas, per rėmų vidurį jis pritaisė sėdynę. – Toliau – paminos ir diržas užpakaliniam ratui sukti. – Dabar prie vienos paminos jis pritaisė netrumpą odinį diržą, kurį užveržė ant užpakalinio rato ašies.

– Gal jau pradedate suprasti, Daktare?

– Ne, aš tebeklaidžioju tamsybėse, sere.

– Tuomet teikitės pažvelgti, kaip aš sėdu į sostą!

Sulig tais žodžiais senis lengvai it beždžionė užsikabarojo rėmais ir įsitaisė tarp dviejų nejudančių verpimo ratelių pritvirtintoje odinėje sėdynėje.

– Bet aš vis tiek nematau arklio, sere.

– *Aš* esu arklys, Daktare. Panorėjęs galiu lėkti šuoliais!

Senis uždėjo kojas ant paminų ir ėmė jas sukti: aukštyn, ratu, žemyn, aukštyn, ratu, žemyn; užpakalinis ratas savo ruožtu irgi sukosi – aukštyn, žemyn, ratu; abu ratai buvo pritvirtinti prie stovo lentų ir tyliai ūžė.

– Aha! – nušvito daktaras. – Čia įrenginys elektros energijai gaminti? Kažkas iš Bendžamino Franklino* žaibavimo užrašų?!

– Dėl Dievo, ne. Aišku, jis gali ir žaibus skelti. Bet čia, sere, nors ir nepanašu, yra *arklys,* o aš – jo raitelis! Žiūrėkit!

Veterbis šniokštuodamas ėmė minti kaip padūkęs, prirakinti vietoje ratai sukosi vis greičiau ir greičiau, kol ėmė ūkti kaip sirenos.

– Na, gerai, – burbtelėjo gerasis daktaras, – bet jeigu čia – arklys, o jūs – raitelis, tai jūs gi nejudat iš vietos! Kaip *vadinasi* ta jūsų mašina?

– Aš daugelį naktų ir daug metų apie tai mąsčiau. – Veterbis pūškuodamas mynė toliau. – Gal pavadinti ją Greitute? – Viens, du, trys. – O gal – Padūkėle? Bet ne, tuomet atrodys, kad šitas „arklys" gali mane numesti... Gal geriau Žadintoja? Arba... – viens, du, trys, – Toliabėge ar Trumpintoja, nes ji... – viens, du trys, – iš tikrųjų trumpina laiką ir atstumą. Daktare, jūs gi mokat lotyniškai? Kaip pavadinti kojom minamą įrenginį, kojom sukamus ratus? Kaip jūs ją pavadintumėt?

– Eliju, jūsų vardu, sere. Eliju.

– Bet juk jis matė ratus ore, be to, mažesnysis ratas buvo didesniojo vidury, argi ne?

– Kai paskutinįsyk buvau bažnyčioj, regis, taip sakė. O jūs – pritvirtintas prie žemės, tai akivaizdu. Gal tuomet pavadinti velosipedu, ką? Tai reiškia greitį, išgaunamą pėdų ir čiurnų jėga...

– Panašu, daktare Gofai, panašu! Ko jūs taip į mane žiūrit?

– Man atėjo į galvą mintis, kad didelės epochos gimdo didžius išradėjus. Išradėjas paprastai būna savo meto vaikas. O mūsų amžius nepalankus jums ir jūsų išradimui. Argi šis amžius būtų pagimdęs jus, kaip didžiausią savo genijų?

Senis Veterbis valandėlę liovėsi mynęs ir nusišypsojo.

– Ne, bet užtat mudu su Tilda (aš praminiau mašiną Tilda) nutiesime kelią į naują amžių. Mes nauja vaga pasuksim ateinančius metus, dešimtmetį, tūkstantmetį!

* Franklin, Benjamin (1706–1790) – Amerikos valstybės veikėjas, diplomatas, rašytojas, mokslininkas ir išradėjas.

– Man sunku patikėti, – palingavo galva daktaras, – kad jūs įstengtumėt nuo savo slenksčio ligi miesto nutiesti kelią, kuriuo galėtumėt atridenti savo įdomų kūrinį.

– Oi, ne, Daktare, pamatysit, bus atvirkščiai. Kai miestas ir pasaulis sužinos apie mane, jie galvotrūkčiais atlėks čionai, norėdami mane išgarbinti.

– Jūs lyg ta pupa, pone Veterbi, tuoj dangų pradursit, – sausai tarstelėjo daktaras. – Bet jūsų šaknims verkiant reikia dirvos, vandens, trąšų, oro. Jūs čia minat lyg padūkęs, bet nejudat iš vietos. O jei nukeltumėt mašiną nuo stovo, tikriausiai čia pat nugriūtumėt ant šono ir prisitrenktumėt?

– Ne, ne, – Veterbis pūškuodamas mynė toliau. – Matot, aš atradau tokį dėsnį, jis irgi kol kas neturi vardo. Kuo greičiau mini šitą įrenginį, tuo mažiau jis virsta į kairę arba į dešinę ir tuo greičiau lekia pirmyn, jei tik niekas jam nesukliudo!

– Tik su *dviem* ratais? Įrodykit! Atkabinkit tą savo išradimą ir pamėginkit laisvai pavažiuoti. Pažiūrėsim, ar jums pavyks judėti į priekį, užuot bambtelėjus ant sėdynės!

– Nutilkit gi, dėl Dievo! – šūktelėjo Veterbis, kojomis lyg švytuoklėmis be perstojo mindamas pedalus. Ratai sukosi, o jis pats sėdėjo palinkęs į priekį, tartum grumdamasis su nematomu vėju, užsimerkęs prieš įsivaizduojamą audrą, ir mynė, mynė kaip paklaikęs. – Paklausykit! Ar girdit, kaip ūžia, dejuoja, šnabžda? Toje mašinoje gyvena dvasia, kuri žada daugybę naujų, neregėtų, neįmanomų dalykų! Šiandien jie – dar tik svajonė, bet *rytoj*... Dieve mano, nejau jūs *nesuprantat?!* Atsidūręs ant *tikro* kelio, aš lėkčiau kaip gazelė, kaip pabaidytas elnias! Visi pėstieji liktų užpakaly. Visos karietos ir arkliai paskęstų dulkėse! Įveikčiau ne dvidešimt mylių per dieną, kur ten – trisdešimt, keturiasdešimt mylių per vieną palaimintą *valandą!* Sustok, Laike! Stebėkitės, Dievo kūriniai! Antai visu greičiu lekia Veterbis, ir *niekas* jo nesustabdys!

– Kurgi, – sausai mestelėjo Tyrinėtojas, – ant to stovo jūs baigiat sukelti tikrą audrą. Bet kaip jūs atsikabinęs išlaikytumėt pusiausvyrą, turėdamas tik *du* ratus?!

– Štai šitaip! – sušuko Veterbis ir, iš visų jėgų truktelėjęs, kilstelėjo rėmą ir atkabino savo Keliautoją, savo Greičio Mašiną, savo Kelių Žvalgytoją nuo stovo. Akimirksniu jis perlėkė per tvartelį ir pro duris išmovė lauk. Daktaras Gofas puolė iš paskos rėkdamas:

– Stokit! Jūs užsimušit!

– Ne, tik palinksminsiu sau širdį ir pravalysiu kraują! – sušuko Veterbis. Jis išvažiavo į lygų, geriau sumintą viščiukų aptvarą, aplink kurį buvo koks šešiasdešimt pėdų, ir ėmė sukti ratus: jo čiurnos, kojų pirštai, kulnai ir blauzdos padūkusiai judėjo, geležinė mašina skrodė orą, o pats jis linksmai kvatojosi: – Matot? Aš *nevirstu!* Dvi kojos, du ratai ir – *presto!*

– Dieve mano! – žioptelėjo daktaras Gofas, o jo akys lyg du kietai virti kiaušiniai išsprogo ant kaktos. – Šventa teisybė! Kaip tai gali būti?!

– Aš judu į priekį greičiau, negu virstu žemyn, štai jums ir naujas fizikos dėsnis! Ar matot? Aš tuoj pakilsiu. Aš beveik skrendu! Sudie, arkliai, jums atėjo galas!

Sulig žodžiu *„galas“* jį apėmė toks pamišimas, jis ėmė taip padūkusiai šniokštuoti ir minti, kad nuo jo upeliais paplūdo prakaitas ir po minutės, baisingai surikęs, jis susverdėjo, tartum gyvas meteoras perlėkė per tvorą ir tėškėsi į vištidę. Pakilo plunksnų ir dulkių debesis, persigandusios vištos kudakuodamos išlakstė į visas puses, Veterbis bumbtelėjo ant žemės, o nevaldoma jo važiuoklė, visu greičiu sukdamasi, vos neužlėkė ant daktaro Gofo, bet šis spėjo atšokti į šalį, išsigandęs, kad jo nesutraiškytų.

Daktaras pakėlė Veterbį, ir šis iškart pareiškė:

– Nekreipkit dėmesio, čia nieko baisaus! Na, ar jūs pagaliau supratot?

– Supratau, kad šitaip galima susilaužyti kaulus, prisiploti ir nusisukti sprandą!

– Bet ar suvokėt, kokią nepaprastą ateities mašiną aš buvau apžergęs? Jūs ilgą kelią sukorėt, Daktare. Ar imsitės toliau taikyti ir platinti mano išradimą?

– Na... – nutęsė daktaras ir, perėjęs per kiemą, grįžo į namą ir sustojo prie priekinių durų, pasimetęs ir vis dar nežinodamas, ką atsakyti. – Ak, – atsiduso jis.

– Pažadėkit, kad imsitės, Daktare. Kitaip mano išradimas žus, ir aš – drauge su juo!

– Bet... – tarė daktaras ir jau buvo bepraveriąs priekines duris, tačiau išsigandęs atšoko atgal. – Ką aš padariau! – sušuko jis.

Žvilgtelėjęs jam per petį, Veterbis dar padidino jo nerimą:

– Žmonės žino, kad jūs atvykot, Daktare; žinia apie tai plačiai pasklido. Vienas beprotis aplankė kitą.

Tai buvo tiesa. Ant kelio ir priešais namą būriavosi koks tuzinas ar dvi dešimtys kaimiečių, apsiginklavusių lazdomis ir akmenimis, o jų pikti, įtūžę veidai nieko gero nežadėjo.

– *Ana* jie! – riktelėjo kažkuris.

– Pasiimkit jį iš čia! – pareikalavo kitas.

– Aha, pasiimkit! – pritarė minia ir ūžtelėjo į priekį.

Daktaras Gofas greitai kažką sumetė ir tarė:

– Gerai! Aš jį pasiimsiu!

Jis atsigręžė į senuką.

– Kur jūs mane pasiimsit, Daktare? – įsikibęs jam į alkūnę, sušnibždėjo Veterbis.

– Luktelkit valandžiukę! – sušuko daktaras miniai, kuri ėmė dusliai murmėti. – Leiskit man pagalvoti...

Jis pasitraukė nuo durų, ilgai krapštė sau plikę ir trynė gausiai prakaituojančią kaktą, kol galiausiai patenkintas giliai atsikvėpė.

– Prisiekiu Dievu, sugalvojau! Turiu genialią idėją, kaip išvaduoti kaimiečius nuo jūsų, o jus – nuo jų.

– Ką gi jūs sugalvojot, Daktare?

– Jūs, sere, naktį paslapčia atvyksit į Londoną, ir aš jus bei jūsų šėtonišką išradimą pro šonines duris įsileisiu į savo muziejų...

– O kokiu gi tikslu?

– Kokiu tikslu? Na, todėl, sere, kad aš radau jums tinkamą kelią, lygų paviršių, panašų į tuos ateities kelius, apie kuriuos jūs kalbėjot!

– Kokį gi lygų paviršių?

– Tai muziejaus grindys. Jos marmurinės, glotnios, lygut lygutėlės ir kuo puikiausiai tiks jūsų poreikiams!

– Mano poreikiams?

– Negi dar nesuprantat? Kasnakt, jei tik panorėsit, galėsit iki užsimiršimo minti tą ratuotą demoną, sukti ir sukti ratus pro Rembranto, Ternerio ir Fra Andželiko paveikslus, pro graikų statulas ir romėnų biustus, ir jei tik neišdaužysit porceliano bei krištolo, galėsit kaip koks Liuciferis pumpuoti kiaurą naktį ligi aušros!

– Ak, Dievulėliau, – sumurmėjo Veterbis, – ir kaip man *pačiam* į galvą nešovė?

– Jeigu ir būtų šovę, argi būtumėt drįsęs paprašyti?

– Tai vienintelė vieta pasauly, kur grindys lygios kaip ateities keliai, glotnios kaip rytdienos takai, kur bulvarai driekiasi be jokio akmenuko, švarutėliai it Afroditės skruostai! Lygūs kaip Apolono pasturgalis!

Sulig tais žodžiais Veterbiui iš akių paplūdo daugybę mėnesių ir metų kaupęsi ašaros.

– Neverkit, – ramino jį daktaras Gofas.

– Negaliu, kitaip plyšiu iš džiaugsmo. Ar jūs tikrai nejuokaujat?

– Gerasis žmogau, štai jums mano ranka!

Juodu paspaudė vienas kitam rankas, ir gerojo daktaro skruostu taip pat nuriedėjo vienas rasos lašelis.

– Man turbūt širdis sprogs iš džiaugsmo, – trindamas kumščiais akis, dejavo Veterbis.

– Visai neblogas būdas mirti! Tai ligi ryt vakaro?

– Bet ką gi žmonės sakys, pamatę mane stumiant savo mašiną gatvėmis į jūsų muziejų?

– Jei kas pamatys, apsimeskit čigonu, nukniaukusiu kokią nežinomų laikų keistenybę. Iki, Elijau Veterbi, man metas!

– Atsargiai, nesuklupkit ant šlaito.

– Pasistengsiu.

Vos išėjęs pro duris, daktaras Gofas užkliuvo už akmens ir vos neparvirto. Vienas valstietis paklausė:

– Tai ar matėt beprotį?

– Mačiau.

– Ar išgabensit jį į pamišėlių prieglaudą?

– Taip. Į beprotnamį. – Daktaras Gofas timptelėjo rankogalius. – Jis trenktas. Pakvaišęs. Daugiau jo nebematysit!

– Gerai! – lengviau atsikvėpė visi.

– Puiku, – tarstelėjo daktaras ir buvo besileidžiąs akmenuotu taku žemyn, bet sukluso.

Jam pasirodė, kad viršuje, kieme, išgirdo džiaugsmingą, pergalingą šauksmą ir ratų girgždesį.

Daktaras Gofas prunkštelėjo.

– Tik pamanykit, – pusbalsiu ištarė jis, – nei arklių, nei *mėšlo*. Nieko sau!

Užsigalvojęs jis užkliuvo už akmens ir stačia galva nėrė Londono link – tiesiai į ateitį.

Devintųjų metų pabaiga

– Ką gi, – krimsdama skrebutį ir tyrinėdama ant kavos puodelio šono atsispindintį kreivą savo atvaizdą, per pusryčius pareiškė Šeila, – šiandien – paskutinė paskutinio devintųjų metų mėnesio diena.

Jos vyras Tomas žvilgtelėjo pro *The Wall Street Journal* viršų, bet nieko įdomaus nepamatęs, vėl ramiausiai sudribo kėdėje.

– Ką?

– Aš sakau, – ėmė aiškinti Šeila, – kad jau praėjo devyneri metai, ir tu turi visiškai naują žmoną. Tiksliau sakant, ankstesnės tavo žmonos nebėra. Taigi, mano manymu, mes daugiau nebe vyras ir žmona.

Tomas nuleido *Journal* ant dar nepradėtos savo kiaušinienės, pakreipė galvą į vieną pusę, paskui – į kitą ir paklausė:

– Kaip suprasti – nebe vyras ir žmona?

– Nebe, nes tai įvyko seniai, kai aš turėjau kitą kūną ir buvau visai ne dabartinė aš.

Ji užsitepė sviestu dar vieną skrebutį ir ėmė susimąsčiusi jį žiaumoti. Tomas gurkštelėjo kavos.

– Nagi, paaiškink! – pareikalavo jis.

– Mielas mano Tomai, negi tu vaikystėje ar kada nors vėliau neskaitei, kad mūsų kūnas, tas genų ir chromosomų fabrikas, kas devyneri metai (man *regis,* kas devyneri) visą žmogų perdaro iš naujo – molekulė po molekulės: nagus, blužnį, čiurnas, alkūnes, pilvą, sėdynę, ausų spenelius – viską...

– Nagi, trumpiau, – burbtelėjo jis, – prie esmės, žmonele, prie *esmės!*

– O esmė, mielas Tomai, yra tokia, – kimšdama skrebutį atsakė ji, – kad sulig šiais pusryčiais aš baigiau atnaujinti savo sielą ir dvasią, iš naujo perkūriau visą savo kūną, kraują ir kaulus. Ši moteris, sėdinti priešais tave, yra *visai* ne ta, kurią tu vedei...

– Aš ir pats šimtus kartų taip sakydavau!

– Aš nejuokauju.

– Ar tikrai? – burbtelėjo jis.

– Leisk man baigti. Jeigu mokslininkai neklysta, tai praėjus devyneriems metams šioje būtybėje, kuri drauge su tavim valgo šiuos iškilmingus pusryčius, nebėra likę nė vieno plaukelio, blakstienos, odos poros, duobutės ar folikulo, kurie turėtų ką nors bendro su ta ankstesniąja Šeila Tompkins, kuri prieš devynetą metų, šeštadienį, vienuoliktą valandą ryto tapo tavo žmona. Tai dvi skirtingos moterys. Viena iš jų yra glaudžiai susijusi su dailiu vyriškos lyties padaru, kurio apatinis žandikaulis, jam skaitant *Journal,* iššoka į priekį lyg kasos aparato stalčius. O antroji, praėjus minutei po lemtingosios valandos, iš naujo Gimė Laisva! Štai taip!

Ji pakilo nuo stalo ir susiruošė bėgti.

– Palauk! – Jis skubiai dar kartą gurkštelėjo kavos. – Kur tu dabar eini?

– Lauk. Į laisvę. Ir, kas žino, galbūt – visam laikui! – nuo durų atsiliepė ji.

– Į laisvę? Nesąmonės! Grįžk atgal! Sėskis, – liūtų tramdytojo balsu nurodinėjo jis. Ji ne iškart pakluso, tad jis pridūrė: – Po velnių, turi man bent paaiškinti. Sėsk!

Ji iš lėto grįžo.

– Tik trumpam, kol nupiešiu tau paveikslą.

– Tai piešk. Sėskis!

Ji liūdnai įsistebeilijo į savo lėkštę.

– Regis, aš suvalgiau viską iki paskutinio trupinėlio...

Jis pašoko, pripuolė prie spintelės, prikrovė lėkštėn omleto ir trinktelėjo ant stalo priešais ją.

– Štai, kalbėk pilna burna, kad nori!

Ji paėmė šakutę.

– Juk tu supranti, kur link aš kreipiu, ar ne, Tomazinai?

– Prakeikimas! Aš maniau, kad tu visai laiminga!

– Taip, bet ne *beprotiškai* laiminga.

– Beprotiška laimė ištinka tiktai pamišėlius per jų medaus mėnesį.

– O taip, *prisimenu!* – atsiduso ji.

– Tai buvo anksčiau, o dabar yra *dabar.* Tai ko gi tu nori?

– Aš visus metus jutau, kaip tai vyksta. Gulėdama lovoje, jaučiau, kaip peršti mano oda, o jos poros prasiveria lyg dešimt tūkstančių mažų burnyčių, prakaitas žliaugia kaip iš čiaupo, širdis daužosi, o pulsas ima mušti keisčiausiose vietose: po smakru, riešuose, pakinkliuose, čiurnose. Lyg būčiau didžiulė tirpstanti vaško statula! Vakarais vonioje man būdavo baisu užsidegti šviesą, kad veidrodyje nepamatyčiau visai nepažįstamos pamišėlės!

– Gerai jau, gerai! – Jis išmaišė puodelyje keturis gabalėlius cukraus ir siurbtelėjo iš lėkštelės išsiliejusią kavą. – *Trumpiau!*

– Kas valandą kiekvieną naktį ir kiekvieną dieną aš jaučiausi taip, lyg būčiau pakliuvusi į šiltą rugpjūčio liūtį, kuri plauna nuo manęs visa, kas sena, ir atidengia naują būtybę. Kiekvienas serumo lašelis, kiekvienas baltasis ir raudonasis kraujo kūnelis, kiekvienas įkaitęs nervo galiukas buvo perdarytas iš naujo. Aš turiu naujus kaulų čiulpus, naujus plaukus, naujus pirštų atspaudus! Ko tu į mane taip žiūri? Na, gerai, pirštų atspaudai gal ir tokie patys. Bet visa kita – nauja, supranti? Argi aš nesu visiškai naujas, šviežias Dievo kūrinys?

Jis įdėmiai nužvelgė ją nuo galvos iki kojų.

– Čia kažkokie pamišėlės kliedesiai, – pareiškė jis. – Matau tik moterį, bebaigiančią padūkti iš nuobodumo. Ko tu tiesiai nepasakai, kad nori skirtis?

– Nebūtinai.

– Ką reiškia – nebūtinai?! – užriko jis.

– Aš paprasčiausiai... išeinu.

– Ir kurgi tu eisi?

– Turi gi atsirasti kur nors vietelė, – miglotai atsakė ji, kapstydama griovelius savo omlete.

– Tu susiradai ką nors kitą? – sugniaužęs kumštyje šakutę, po kurio laiko paklausė jis.

– Kol kas dar ne.

– Na, ačiū Dievui, nors tiek gerai, – lengviau atsikvėpė jis. – O dabar drožk į savo kambarį!

– Ką tai reiškia? – sumirksėjo ji.

– Šią savaitę daugiau niekur neisi. Marš į savo kambarį. Ir jokių telefonų skambučių, jokio televizoriaus, jokių...

Ji pašoko.

– Kalbi kaip mano tėvas, kai dar buvau mokinukė!

– Po šimts! – jis tyliai nusijuokė. – Ko gero, taip! Taigi marš į viršų! Ir liksi be priešpiečių, mergyt! Vakarienei padėsiu tau maisto prie durų. Kai imsi gražiai elgtis, atgausi savo mašinos raktelius. O dabar – drožk! Išjunk telefoną ir atiduok man kompaktinių diskų grotuvą!

– Kaip tu drįsti! – sušuko ji. – Aš juk suaugusi moteris!

– *Peraugusi*. Tu nedarai pažangos. Tu *regresuoji*. Jei ta tavo sumauta teorija teisinga, tai per tuos metus tu ne tik nepatobulėjai, bet dargi suprastėjai. Nagi, drožk! Į viršų!

Išblyškusi, braukdama ašaras ji nubėgo prie laiptų.

Jai jau užlipus iki vidurio, jis pastatė koją ant žemutinės pakopos, išsitraukė iš kišenės nosinaitę ir tyliai šūktelėjo:

– Palauk...

Ji neatsigręždama sustingo vietoje.

– Šeila, – po kiek laiko išspaudė jis, dabar jau ir pats apsiašarojęs.

– Ką? – sušnibždėjo ji.

– Aš tave myliu, – tarė jis.

– Žinau, – atsakė ji. – Bet to negana.

– Turės būti gana. Paklausyk!

Ji tebelaukė, stovėdama vidury laiptų.

Jis pasitrynė rankomis veidą, tarsi mėgindamas išspausti kokią tiesą, karštligiškai pagraibė sau apie burną ir akis, lyg būtų norėjęs užčiuopti ten saugomą paslaptį.

Paskui jam iš lūpų išsiveržė šauksmas:

– Šeila!

– Man liepta eiti į savo kambarį, – atšovė ji.

– *Palauk!*

– Ko gi tu nori?

Jo veidas nušvito, akyse suspindo ryžtas. Ranka jis rėmėsi į turėklą, vedantį aukštyn, kur neatsisukdama stovėjo ji.

– Jeigu tai, ką tu sakai, yra tiesa...

– *Taip!* – linktelėjo ji. – Kiekviena ląstelė, odos pora, blakstiena... Devyneri metai!

– Taip, taip, žinau. Bet paklausyk!

Jis sunkiai nurijo seiles, tarsi stengdamasis suvirškinti savo sprendimą, kurį iš pradžių ėmė dėstyti tyliai ir nedrąsiai, o paskui – vis tvirčiau.

– Jeigu yra taip, kaip tu sakai...

– Taip yra, – panarinusi galvą sumurmėjo ji.

– Tuomet, – iš lėto nutęsė jis, – tas pats nutiko ir *man*.

– Ką? – ji nustebusi kilstelėjo galvą.

– Juk ne tau *vienai* taip būna, tiesa? Taip būna visiems žmonėms, kurie gyvena pasaulyje. Ir jei tai tiesa, na, tuomet ir *mano* kūnas per pastaruosius devynerius metus keitėsi drauge su *tavuoju*. Kiekviena jo dalelė, kiekvienas nagas, visa oda, epidermis ar kas dar ten yra... Nors aš nieko nejaučiau, visa tai *turėjo* pasikeisti.

Ji išdidžiai pakėlė galvą, jos pečiai atsitiesė. Jis paskubom šnekėjo toliau:

– Ir jeigu tai tiesa, tuomet, Dieve gailestingas, aš irgi pasikeičiau. Ankstesnis Tomas, Tomis, Tomasas, Tomazinas liko praeity nelyginant sena gyvatės išnara.

Plačiai atsimerkusi ji atidžiai klausėsi.

– Taigi abu mes dabar esam naujutėliai, – padarė išvadą jis. – Tu esi ta nauja, daili moteris, kurią per pastaruosius metus aš vyliausi surasti ir pamilti. O aš esu tas vyriškis, kurio tu buvai beketinanti leistis ieškoti. Argi ne taip? Ar ne tiesa?

Akimirką padvejojusi, ji vos pastebimai linktelėjo.

– Mersi! – švelniai pašaukė jis.

– Čia ne mano vardas, – tarė ji.

– Nuo dabar – tavo. Tu nauja moteris su nauju kūnu ir nauju vardu. Aš išrinkau tau vardą – Mersi!

– O koks bus tavo vardas? – tuoj pat paklausė ji.

– Pala, reikia pagalvoti! – Jis prikando lūpą ir nusišypsojo. – Gal Frenkas? Tiesą sakant, brangioji, man tai iš tiesų *svarbu!*

– Frenkas, – pusbalsiu sumurmėjo ji. – Frenkas ir Mersi. Mersi ir Frenkas.

– Ne kažin kaip skamba, bet bus gerai. Mersi!

– Ką?

– Ar tekėsi už manęs?

– Ką?!

– Aš klausiu, ar tekėsi už manęs? Šiandien pat. Po valandos, vidurdienį. Gerai?

Dabar ji pagaliau atsigręžė ir pažvelgė į jį. Jos veidas buvo šviežutėlis, švariai nupraustas ir įdegęs.

– O, taip! – atsakė ji.

– Paskui mes kur nors išdumsim ir vėl kuriam laikui pabūsim pamišėliai!

– Ne, – papurtė galvą ji, – gerai ir čia. Čia nuostabu.

– Tuomet eikš, – jis ištiesė jai ranką. – Turim dar devynerius metus iki kitos permainos. Lipk žemyn, Mersi, ir baikim savo vestuvinius pusryčius.

Ji nulipo laiptais, paėmė jo ranką, nusišypsojo ir paklausė:

– O kur šampanas?

Bagis

Nors ir labai stengčiausi, negaliu prisiminti, kad Bagis kada būtų nešokęs. Bagio vardas, aišku, yra trumpinys nuo džiterbagio*, o tomis dienomis ketvirtojo dešimtmečio gale, kai mes baigėme vidurinę ir leidomės į platų pasaulį ieškoti jame nesamo darbo, buvo pats šitokių šokių pasiutimas. Pamenu, kaip Bagis (tikrasis jo vardas buvo Bertas Baglis, užtat ir sutrumpinom į Bagį) per paskutinio skambučio šventę užgrojus džiazo ansambliukui, staiga pašoko ant kojų ir drauge su nematoma partnere ėmė suktis klasėje tarp suolų. Kaip visi pašėlo! Pasaulis nebuvo girdėjęs tokio staugimo ir šitokių plojimų. Padūkusio Bagio siausmo sužavėtas, ansambliuko vadovas nusprendė sugroti dar sykį, Bagis pašoko vėl, ir mes visi kone sprogom. Paskui ansambliukas dar sugrojo „Dėkui, kad pameni", mes giedojom drauge, o mūsų skruostais upeliais plūdo ašaros. Ilgai vėliau negalėjom pamiršti to vaizdo: užsimerkęs, laikydamas glėbyje nematomą savo mergaitę, Bagis šoka tarpe tarp suolų, o jo kojos, regis, skrieja atskirai nuo kūno – tiktai viena didelė širdis, pripildanti viską aplinkui. Kai vakaras baigėsi, niekas nenorėjo skirstytis – netgi ansamblis. Mums norėjosi kuo ilgiau pabūti Bagio sukurtame pasaulyje, o ne eiti į tą kitą, laukiantį mūsų.

Maždaug po metų Bagis atsitiktinai pamatė mane gatvėje ir sustabdęs savo rodsterį pasiūlė užsukti pas jį suvalgyti dešrainio su kola. Aš įšokau į jo mašiną, mes važiavom nuleistu viršum, vėjas kaip reikiant talžė mums veidus, o Bagis nesustodamas šnekėjo ir

* „Jitterbug" – 4–5 dešimtmetyje populiarus šokių stilius; šokama daugiausia bugivugio ir svingo ritmu.

visa gerkle aiškino man kažką apie gyvenimą, dabartinius laikus ir kad jis norįs man kažką parodyti savo svetainėje; po šimts, ne tik svetainėje, bet ir valgomajame, virtuvėje, miegamajame!

Ką gi jis norėjo man parodyti?

Savo prizus. Daugybę didelių, mažų, auksinių, sidabrinių, bronzinių prizų su įrašytu jo vardu. Tai buvo šokių apdovanojimai. Jų buvo pilna visur: ant grindų prie jo lovos, virtuvėje prie kriauklės, vonioje, o užvis daugiausia – svetainėje. Ten jie viską buvo nugulę kaip skėriai. Tokia daugybė jų rikiavosi ant židinio atbrailos, lentynose vietoj knygų ir ant grindų, kad negalėjai net pereiti, vieno ar kito neužkliudęs. Iš viso ten buvo apie tris šimtus dvidešimt prizų, – atsilošęs ir užsimerkęs suskaičiavo jis; vadinasi, per praeitus metus jis vos ne kas vakarą nulupdavo po kokį apdovanojimą.

– Šitiek tu prisirinkai vien po mokyklos baigimo? – išsižiojau aš.

– Na, argi aš ne erelis?! – sušuko Bagis.

– Čiagi visa universalinė parduotuvė, velniai tave rautų! O kas per visą tą laiką buvo tavo partnerė?

– Ne partnerė, o partnerės, – pataisė Bagis. – Trys šimtai skirtingų moterų, gal kokiu tuzinu daugiau ar mažiau, per tris šimtus skirtingų vakarų.

– Iš kurgi tu ištraukei tris šimtus puikių talentingų šokėjų prizams laimėti?

– Nebuvo jos visos tokios talentingos, – apžvelgęs savo kolekciją, pareiškė Bagis. – Tiesiog šokti mėgstančios vakarėlių lankytojos. Prizus laimėjau aš. Aš paverčiau jas puikiomis šokėjomis. Kai mes išeidavom šokti, aplinkui likdavo tuščia: visi sustoję žiūrėdavo į mus, skriejančius per salę, o mes šokdavom ir šokdavom nesustodami.

Jis nutilo, išraudo ir papurtė galvą:

– Atleisk, neketinau girtis.

Tačiau aš supratau, kad tai anaiptol nebuvo pagyros. Jis sakė tiesą.

– Norėtum žinoti, nuo ko visa tai prasidėjo? – paklausė Bagis, duodamas man dešrainį ir kolos.

– Gali nepasakoti, – atsakiau. – Aš *žinau.*

– Iš kur? – Bagis nustebęs permetė mane akimis.

– Aš dar nepamiršau mūsų paskutinio skambučio šventės vidurinėje: regis, tada grojo „Dėkui, kad pameni“, o prieš tai...

– „Riskit čion statinę“...

– Taip, ir tu staiga pašokai kaip Pilypas iš kanapių ir leidaisi suktis tarp suolų.

– Aš taip ir nesilioviau, – užmerkęs akis ir mintimis grįždamas į tą vakarą, pasakė Bagis. – Taip ir nesilioviau, – pakartojo jis.

– Tai tu jau susikūrei sau gyvenimą, – pastebėjau aš.

– Jei tik ko nors *nenutiks,* – atsakė Bagis.

O nutiko, aišku, karas.

Dar prisimenu, kad tais paskutiniais metais mokykloje buvau toks mulkis, jog susidariau šimto šešiasdešimt penkių savo *geriausių* draugų sąrašą. Galit įsivaizduoti? Nei daug, nei mažai – šimtas šešiasdešimt penki geriausi *draugai!* Dar laimė, kad to sąrašo niekam nerodžiau. Mokykloje būtų mane negyvai užjuokę.

Šiaip ar taip, užėjęs karas nusinešė apie porą tuzinų draugų iš to sąrašo, o likę gyvi tiesiog išsibarstė po visokiausias skyles, iškeliavo į rytus arba įsikūrė kur nors Malibu ar Fort Loderdeilyje. Bagis irgi buvo tame sąraše, bet tuo metu aš dar nesuvokiau, jog nė iš tolo jo nepažįstu; turėjo praeiti gera pusė amžiaus. Tuo laiku savo draugų skaičių jau buvau sumažinęs iki pustuzinio gerų bičiulių ir moterų, į kuriuos bėdai prispyrus galėjau kreiptis. Ir štai vieną šeštadienio popietę, eidamas Holivudo bulvaru, išgirdau kažką šaukiant:

– Ei, ar nenorėtum dešrainio su kola?

Bagis, – pažinau dar neatsigręžęs. Taip, tai buvo jis. Stovėjo ant Žvaigždžių Tako, įsispyręs tiesiai į Meri Pikford su Rikardu Kortesu už nugaros ir Džimiu Stiuartu priešais. Atrodė netekęs šiek tiek plaukų ir priaugęs šiek tiek svorio, bet vis dėlto tai buvo Bagis, ir aš ėmiau taip pašėlusiai džiūgauti, kad jis net sutriko nuo tokio mano entuziazmo. Tuomet pastebėjau, kad jo kostiumas toli gražu ne naujas, o marškiniai apnešioti, tačiau kaklaraištį bu-

vo pasirišęs tvarkingai ir smagiai pakratė man ranką. Mudu užsukom į vieną užeigėlę, kur nusipirkom po tą savo dešrainį su kola.

– Vis dar ketini tapti garsiausiu pasaulio rašytoju? – paklausė Bagis.

– Stengiuosi, – atsakiau.

– Tau pavyks, – nuoširdžiai nusišypsojo Bagis. – Tu visuomet buvai ne iš kelmo spirtas.

– Tu irgi, – pasakiau.

Regis, mano žodžiai jį truputėlį užgavo, nes jis akimirką liovėsi kramtęs ir godžiai patraukė kolos.

– Taip, sere, – nutęsė jis, – aš irgi toks *buvau.*

– Dieve mano, – šūktelėjau, – prisimenu, kaip pirmąsyk pamačiau visus tuos prizus. Nieko sau rinkinėlis! O kur...

– Vienus patikėjau saugoti, – man dar nespėjus užbaigti klausimo, atsakė jis. – Kiti atiteko mano buvusiai žmonai. O kas liko išdalijau labdarai.

– Kaip gaila, – nuoširdžiai apgailestaudamas pasakiau aš.

Bagis įdėmiai mane nužvelgė.

– O kodėl gi *tau* gaila? – paklausė jis.

– Po šimts, nė pats nežinau, – atsakiau. – Tiesiog jie tau taip tiko! Turiu prisipažinti, jog per praėjusius metus ne itin dažnai apie tave pagalvodavau, bet kai jau pagalvodavau, tai visuomet matydavau tave ligi kelių braidantį po tų visų taurių ir vazų jūrą: jų buvo pilna tavo svetainė, virtuvė, velniai rautų, – net *garažas!*

– Po perkūnėliais, – burbtelėjo Bagis. – Na, ir atmintis!

Mudu baigėme gerti kolą, buvo jau beveik metas eiti. Bet netgi matydamas, jog Bagis per tuos metus gerokai sustorėjo, negalėjau ištverti nepaklausęs.

– O kada... – išsižiojau ir nutilau.

– Kas kada? – paklausė Bagis.

– Kada tu paskutinįsyk šokai? – šiaip taip išspaudžiau.

– Oi, prieš daug metų, – atsakė Bagis.

– Na, prieš kiek?

– Prieš kokius dešimt, penkiolika. O gal dvidešimt? Taip, prieš dvidešimt. Aš daugiau nebešoku.

– Negaliu patikėti. Bagis – nešoka? Nesąmonė!

– Tai teisybė. Savo išeiginius batus irgi atidaviau labdarai. Negi šoksiu vienomis kojinėmis?

– *Tu* gali ir su kojinėmis, jei reikėtų, gali netgi basas!

Bagis nenoromis nusijuokė.

– Tu tikrai nepakartojamas! Na, ką gi, smagu buvo pasimatyti... – Jis buvo besukąs link durų. – Sėkmės tau, genijau...

– Palauk, neskubėk! – Mudu drauge išėjome į lauką, ir Bagis ėmė dairytis į abi puses, tartum gatvėje būtų buvę tiršta mašinų. – Žinai, vieno dalyko aš taip ir nemačiau, nors man tai visuomet rūpėjo. Pameni, tu gyreisi, kad pakvietęs šokti paprastą mergaitę, per tris minutes paverti ją Džindžer Rodžers? Sakei, jog tokių buvo net trys šimtai! Bet aš tik vienintelį sykį mačiau tave šokant, tada klasėje trisdešimt aštuntaisiais, užtat aš tavim netikiu.

– Kodėl? – nustebo Bagis. – Tu gi matei mano prizus!

– Gal tu juos pats pasidirbai, – neatlyžau aš, žiūrėdamas į suglamžytą jo kostiumą ir apibrizgusius marškinių rankogalius. – Kas tik nori gali nueiti į parduotuvę, nusipirkti taurę ir išgraviruoti joje savo vardą!

– Tai tu manai, kad aš taip padariau?! – suriko Bagis.

– Manau, o ką?

Bagis sutrikęs dairėsi čia į mane, čia į gatvę, čia vėl į mane, niekaip nesumesdamas, kur bėgti, ką stumti, o gal šaukti?

– Kas tau pasidarė? – paklausė jis manęs. – Kodėl tu taip kalbi?

– Dievaži, nė pats nežinau, – prisipažinau. – Paprasčiausiai mes galim daugiau nebesusitikti, tada aš taip ir liksiu nepamatęs, o tu – neįrodęs, jog tikrai tokį daiktą gali. Aš norėčiau po šitiek laiko savo akimis pamatyti tai, apie ką tu kalbėjai. Norėčiau vėl išvysti, kaip tu šoki, Bagi.

– Ne-e-e, – numykė jis. – Aš jau nebemoku.

– Nemulkink manęs. Gal tavo galva ir pamiršo, bet kūnas tikrai prisimena! Galim lažintis, kad šiandien pat nueisi į „Ambasadorių“ viešbutį – penktą valandą ten dar būna šokiai – ir padarysi

taip, kad salė aplinkui tave liks tuščia, kaip tu pasakojai. Kai išeisi šokti, visi sustos ir ims žiūrėti į tave ir tavo partnerę – visai kaip prieš trisdešimt metų.

– Ne, – gynėsi Bagis, traukdamasis atatupstas, tačiau nesiryždamas nueiti. – Ne, ne!

– Paimk iš minios bet kurią merginą ar moterį, išvesk ją į salės vidurį, apkabink ir nuskraidink grindimis tarsi judu būtumėt ant ledo, nunešk ją į Rojų!

– Jei tu šitaip rašai, tai nė vienos knygos neparduosi, – suniurzgė Bagis.

– Lažinamės, Bagi!

– Aš nesilažinu.

– Na, gerai, lažinamės, kad tu negali to padaryti. Lažinamės, kad praradai visus savo prizus!

– Ei, neįsivažiuok, – pyktelėjo Bagis.

– Aš rimtai. Tu visiems laikams netekai savo prizų. Lažinamės? Nori lažintis?

Bagio akys keistai sužibo, veidas įraudo.

– Kiek statai?

– Penkiasdešimt dolerių!

– Aš tiek neturiu...

– Tai trisdešimt dolerių. Dvidešimt! Tiek gali sau leisti prarasti, ar ne?

– O kas sakė, kad aš prarasiu, velniai rautų?!

– *Aš* sakau. Dvidešimt. Sutarta?

– Išmesi pinigus į balą.

– Ne, aš tikrų tikriausiai laimėsiu, nes tavo šokimas ir kiauro puspadžio nevertas!

– Kur tavo pinigai? – pagaliau įsižeidęs suriko Bagis.

– Štai!

– O kur mašina?

– Neturiu mašinos. Taip ir neišmokau vairuoti. O kur taviškė?

– Pardaviau! Vajėzau, nė vienos mašinos. Kaip mes į tuos šokius nusikasim?

Nieko, nusikasėm. Susistabdėm taksi, aš sumokėjau ir, Bagiui

nespėjus atsikvošėti, nutempiau jį per viešbučio holą į šokių salę. Buvo gražus vasaros pavakarys – toks gražus, kad salėje sukinėjosi daugiausia pagyvenusių sutuoktinių poros. Buvo ir keletas jaunesnių vyrukų su savo merginomis, be to, maišėsi vienas kitas ką tik koledžą baigęs geltonsnapis: šie atrodė nelabai drąsūs ir sumišę nuo tos praėjusių laikų senukų muzikos. Mudviem su Bagiu kliuvo paskutinis staliukas, ir kai jis dar sykį išsižiojo priešgyniauti, šmakštelėjau jam burnon šiaudelį ir pakišau po nosim „Margaritą“.

– Kam tau viso šito reikia? – niekaip nesuprato jis.

– O tam, kad tu buvai vienas iš šimto šešiasdešimt penkių geriausių mano draugų! – atsakiau.

– Mudu niekuomet nebuvom draugai, – tarė Bagis.

– Na, tai šiandien pabūsim. Štai „Mėnesienos serenada“! Man ji visuomet patiko, bet aš esu senas griozdas ir nemoku šokti. Na, Bagi, pirmyn!

Jis pakilo truputį svyruodamas.

– Ką rinksies? – klausinėjau aš. – Gal perskirsi kokią porelę? Arba ne, štai ten kelios damos ramsto sienas, antai aplink staliuką susispietusi saujelė moterų! Siūlau tau išsirinkti pačią nerangiausią ir truputį ją palavinti, kaip manai?

To užteko. Metęs į mane juodžiausios paniekos sklidiną žvilgsnį, jis nėrė į dailių suknelių ir nepriekaištingų kostiumų maišalynę, dairydamasis aplink, kol jo akys užkliuvo už staliuko, prie kurio, sudėjusi rankas, sėdėjo nenuspėjamo amžiaus moteris. Jos liesą, nesveikai išblyškusį veidą slėpė plačiakraštės skrybėlės šešėlis. Atrodė, tarsi ji kažko ilgai ir beviltiškai lauktų.

– Imk *tą,* – pagalvojau.

Bagis pažvelgė į mane. Aš linktelėjau. Po akimirkos jis jau atsidūrė prie jos staliuko ir nusilenkė. Ji kažką atsakė; regis, ji apskritai nešoko, *nemokėjo* ir *nenorėjo* šokti. Na, būkit maloni, – kiek supratau, įkalbinėjo jis. Ak, ne, – spyriojosi ji. Paėmęs ją už rankos, Bagis atsisuko, įdėmiau pažvelgė į mane ir mirktelėjo. Paskui, nė nežiūrėdamas į ją, už parankės lengvai, tarsi slysdamas, išvedė į salės vidurį.

Ką dar galėčiau pasakyti, kaip tai pavaizduoti? Tada, prieš daugelį metų, Bagis nieko neperdėjo ir nesigyrė: jis sakė gryniausią tiesą. Moteris, kurią jis paimdavo į glėbį, tapdavo besvorė. Kai jis sukdamasis ir slysdamas apskriedavo su ja aplink salę, ji jau būdavo pasirengusi nuskristi, atrodė, kad tuoj tuoj pakils, ir jam tenka ją prilaikyti; ji buvo panaši į permatomą šilką, lengvutė it saujoje suspaustas kolibris – nė iš tolo nejauti jo svorio, tiktai širdies plakimą savo delnuose. Ji sukosi, slydo, skriejo grindimis, vedama Bagio rankos, jis kreipė ją, gundė, viliojo ir vėl atsitraukdavo – jam buvo jau nebe penkiasdešimt, o aštuoniolika, jo kūnas puikiai prisiminė tai, ką protas tarė jį seniausiai pamiršus, nes jo kūnas taip pat buvo lengvas ir besvoris. Nešdamasis ją glėbyje, jis slydo grindimis drąsiai ir nerūpestingai kaip meilužis, kuris puikiausiai žino, kas jo laukia po valandos ir ateinančią naktį.

Viskas buvo taip, kaip jis ir sakė. Po minutės, daugiausia – po pusantros, šokių salė liko tuščia. Kai Bagis su savo nepažįstamąja dama švytėdami praskriejo pro šalį, visos kitos šokėjų poros sustingo. Dirigentas ko nepaleido iš rankų lazdelės, o visi muzikantai tartum apžavėti užsikniaubė ant savo instrumentų ir palinko į priekį, kad geriau matytų, kaip Bagis ir naujoji jo meilė sukas ir skrieja aplinkui kojom grindų neliesdami.

Kai „Serenada“ baigėsi, akimirką buvo tylu, o paskui nugriaudėjo plojimai. Bagis suvaidino, kad visi jie skirti damai, pagelbėjo jai nusilenkti ir palydėjo prie stalo. Ji užsimerkusi susmuko kėdėje, negalėdama patikėti tuo, kas įvyko. O Bagis jau vėl buvo salės vidury, apglėbęs vieną iš pagyvenusių žmonų, kurią pasiskolino nuo gretimo staliuko. Šįkart daugiau niekas nė nemėgino eiti šokti. Bagis ir jo partnerė nekliudomi sukosi ratu; dabar jau ir Bagis buvo užsimerkęs.

Aš atsistojau ir padėjau ant staliuko dvidešimt dolerių, kad jis juos rastų. Šiaip ar taip, jis juk *laimėjo* lažybas, tiesa?

Kam aš visa tai padariau? Na, juk negalėjau jo taip imti ir palikti – vieno paties, šokančio klasėje tarp suolų!

Išeidamas dar atsigręžiau. Bagis pastebėjo mane ir pamojavo. Jo akys, kaip ir maniškės, buvo sklidinos ašarų. Kažkas, eidamas pro šalį, sušnibždėjo:

– Ei, jūs tik *pažiūrėkit* į tą vyruką!

Dieve, – pamaniau sau, – jis tikrai šoks kiaurą naktį!

O aš temokėjau tik eiti.

Tad išėjau pro duris ir žingsniavau tol, kol vėl tapau penkiasdešimtmetis. Saulė leidosi, ir į senąjį Los Andželą pamažu slinko šiltas birželio rūkas.

Tąnakt prieš užmigdamas dar pagalvojau, kaip būtų puiku, jei rytą atsibudęs Bagis rastų visas grindis aplink savo lovą nustatytas prizais.

Arba bent kad pasivertęs ant šono greta savęs pamatytų tylią ir supratingą dovaną, padėjusią galvą jam ant pagalvės, ir galėtų ją apglėbti.

Dar sykį, legato

Fentrisas sėdėjo savo kėdėje sode gražią ankstyvo rudens dieną ir klausėsi. Gėrimo savo taurėje jis nepalietė, su savo draugu Bleku nesikalbėjo, išvaizdaus namo nematė, nepastebėjo netgi puikaus oro: jį domino tiktai jiems virš galvų trykštantis garsų fontanas.

– Dieve mano, – sušnibždėjo jis. – Ar tu girdi?

– Ką, paukščiai čiulba? – paklausė jo draugas Blekas, kuris elgėsi visiškai priešingai: gurkšnojo gėrimą, mėgavosi puikiu oru, grožėjosi ištaigingu namu ir ligi pat šios akimirkos į paukščius nekreipė nė menkiausio dėmesio.

– Ak, didis Dieve, tu tik paklausyk! – sušuko Fentrisas.

Blekas sukluso.

– Nieko, gražu...

– Prasikrapštyk ausis!

Blekas atsainiai pamojavo rankomis vaizduodamas, jog krapštosi ausis.

– Na, ir kas?

– Po velnių, nesimaivyk! Aš sakau tau – *paklausyk!* Jie juk vinguriuoja melodiją!

– Paukščiai visuomet taip daro.

– Ne, ne visuomet! Paprastai jie tik sulipdo krūvon keletą gabalėlių, kokias penkias šešias natas, daugiausia – aštuonias. Strazdų giesmininkų repertuaras šiek tiek įvairesnis, bet ir tie nesugeba atlikti ištisos melodijos. O *šitie* paukščiai – kas kita. Taigi nutilk ir klausykis!

Abu vyrai kurį laiką sėdėjo kaip užburti. Bleko veido išraiška persimainė.

– Po velnių! – galiausiai šūktelėjo jis. – Jiems *tikrai* neblogai išeina!

Jis palinko į priekį ir ėmė klausytis atidžiau.

– O taip... – užsimerkęs ir linguodamas į taktą melodijos, kuri pylėsi jiems ant galvų lyg tyras pavasario lietus, murmėjo Fentrisas, –...ak, Dievulėliau... iš tikrųjų.

Blekas atsistojo, norėdamas prieiti arčiau prie medžio ir pasižiūrėti į viršų, bet Fentrisas piktai sušnypštė:

– Atsargiai, neišbaidyk! Sėsk ir nejudėk. Kur mano pieštukas? A, štai jis...

Pagraibęs aplinkui, jis susirado pieštuką su bloknotu, užsimerkė ir ėmė nežiūrėdamas kažką rašyti.

O paukščiai čiulbėjo toliau.

– Negi tu mėgini užrašyti jų giesmę? – nustebo Blekas.

– O kaip tau atrodo? Patylėk!

Tai užsimerkdamas, tai vėl atsimerkdamas, Fentrisas nusibraižė penklines ir ėmė skrebenti natas.

– Aš nė nežinojau, kad tu pažįsti natas, – apstulbęs pasakė Blekas.

– Kadaise griežiau smuiku, kol tėvas jį sulaužė. Būk geras, netrukdyk! Štai, štai... Taip... Lėčiau, – sušnibždėjo jis. – Palūkėkit manęs!

Paukščiai, tarsi išgirdę, pakeitė ritmą ir nuo *bravado* perėjo į *piano*.

Vėjelis lyg koks nematomas dirigentas sujudino lapus, ir giesmė nutilo.

Fentrisas liovėsi rašęs ir prakaito lašeliais išpilta kakta atsilošė kėdėje.

– Po šimts velnių, – Blekas sriūbtelėjo iš savo taurės, – ir *kuo* gi tu čia dabar užsiimi?

– Rašau dainą, – žiūrėdamas į popieriuje nubraižytas penklines, atsakė Fentrisas. – O gal muzikinę poemą.

– *Parodyk!*

– Palauk dar. – Medis tyliai suošė, bet giesmių daugiau nebesigirdėjo. – Noriu būti tikras, kad jie baigė.

Tyla.

Blekas čiupo bloknotą ir perbėgo akimis penklines.

– Jėzau, Marija ir Juozapai šventas, – netekęs žado žioptelėjo jis. – Tikrai *skamba!* – Jis pakėlė akis į vešlias žalias šakas virš galvos: ten niekas daugiau nečirptelėjo ir nekrustelėjo. – *Kokie* čia paukščiai?

– Amžinybės čiulbuonėliai, mažučiai Tobulosios Muzikinės Kūrybos genijai. Jie nešioja savyje kažkieno pradėtą vaisių, kuris vadinasi giesmė...

– Nepliurpk!

– Aš rimtai! Galbūt čia kaltas oras, galbūt sėklos, kurių jie prisilesė iš ryto, o gal koks klimato pokytis, ak, Dieve! Tačiau dabar jie – mano ir visa *tai* – mano. Nuostabi melodija!

– Taip, ji puiki, – sutiko Blekas. – Bet šito *negali* būti!

– Neabejok stebuklu, verčiau juo džiaukis. Ak, varge, galbūt tie velnio nešti stebuklingi padarai jau daugybę mėnesių ir metų štai šitaip švaistosi nuostabiausiomis giesmėmis, tačiau niekas lig šiol jų *neišgirdo.* O šiandien aš pirmąsyk ėmiau ir išgirdau! Dabar belieka nuspręsti, ką *daryti* su šia dovana.

– Negi tu rimtai ketini?..

– Aš jau visi metai šlaistausi be darbo. Anksti mečiau savo kompiuterius, dabar man dar tik keturiasdešimt devyneri, ir aš jau seniai gąsdinu draugus, kad pradėsiu rišti kilimėlius jų sienoms bjauroti. Taigi, bičiuli, kaip manai, kas geriau: kilimėliai ar Mocartas?

– Argi *tu* – Mocartas?

– Ne, aš tik jo nesantuokinis sūnus.

– Nesąmonės, – pyktelėjo Blekas, veidą it muškietą atstatęs į medžio šakas, tarsi būtų norėjęs ištaškyti visą tą chorą. – Tie paukščiai medyje – tai lyg Roršacho testas. Tavo pasąmonė iš gryniausio garsų chaoso pati renkasi melodiją. O jų čirpavime nėra nei melodijų, nei kokio nors ritmo. Tu mane apmulkinai, bet dabar aš suprantu, kaip čia yra: nuo pat vaikystės tu slapta troškai kurti. Užtat dabar leidai saujelei kvailų paukščių tampyti sau už ausų. Padėk pieštuką!

– Tu pats pliurpi kvailystes! – nusijuokė Fentrisas. – Tave tiesiog ima pyktis, kad po dvylikos dykaduoniavimo metų, kai mudu abu jau baigia negyvai užgraužti nuobodulys, aš staiga radau užsiėmimą. Ir aš jo neapleisiu! Klausysiu ir rašysiu, rašysiu ir klausysiu. Sėsk ir negadink man akustikos!

– Gerai, atsisėsiu, – burbtelėjo Blekas, – bet... – Jis užsispaudė rankomis ausis.

– Na, ir puiku, – linktelėjo Fentrisas. – Kad nori, bėk nuo fantastinės tikrovės, o aš tuo tarpu pakeisiu keletą natų ir užbaigsiu šio netikėto stebuklo gimimą.

Pakėlęs akis į medžio šakas, jis sušnibždėjo:

– Palaukit manęs.

Medis sušiureno lapus ir nutilo.

– Beprotis, – burbtelėjo Blekas.

Praėjo viena, dvi, trys valandos, Blekas tylutėliai įslinko į biblioteką, bet po akimirkos visa gerkle suriko:

– Ką tu čia *darai?*

Fentrisas sėdėjo užsikniaubęs ant stalo ir kaip pašėlęs margino popierių.

– Rašau simfoniją! – atsakė jis.

– Ar tą pačią, kurią pradėjai sode?

– Ne, ją pradėjo paukščiai. Paukščiai!

– A, vadinasi, paukščiai... – Blekas prisėlino arčiau ir ėmė tyrinėti padūkusią natų raizgalynę. – O iš kur tu žinai, ką su ta melodija *daryti?*

– Didžiumą sukūrė jie. Aš tik variacijas pridėjau.

– Su tokiu įžūliu teiginiu nesutiks joks ornitologas. Ar kada anksčiau esi kūręs muziką?

– Ne... – Fentriso pirštai lakstė, šuoliavo, brėžė. – Tik šiandien pradėjau!

– O ar supranti, kad plagijuoji tų paukščių giesmę?

– Aš tik skolinuosi, Blekai, skolinuosi. Jeigu Berliozas saulei tekant išgirsta melžėjos dainą ir ją pasiskolina, *tuo geriau!* Arba jei Dvoržakas nugirsta Diksi muzikantą skambinant „Grįžimą namo“

ir nušvilpia jo bandžą, kad sukurtų savo „Naująjį Pasaulį“, kodėl aš negaliu nunerti tinklo ir sugauti melodiją? Na, štai! Finito. Baigta! Gal sugalvotum pavadinimą, Blekai?

– Aš? Aš gi net klausos neturiu!

– Gal „Imperatoriaus lakštingala“?

– Stravinskis.

– Tai gal „Paukščiai“?

– Hičkokas.

– Velniai griebtų! O kaip tau patiktų: „Džonas Keidžas auksiniam paukštely“?

– Puiku. Tiktai niekas nežino, kas tas Džonas Keidžas*.

– Ne, palauk, *sugalvojau!*

Ir jis greit užrašė: „Pyragas su keturiasdešimt septyniomis šarkomis“.

– Betgi čia *juodieji strazdai!* Verčiau jau grįžk prie Džono Keidžo.

– Nė velnio! – Fentrisas čiupo telefoną. – Alio, Vili! Gal galėtum atvažiuoti? Taip, turiu tau nediduką darbelį. Simfonijos aranžavimas vienam draugui, ne, dviem draugams. Kiek tau paprastai moka filharmonijoje? Ką? Gerai. Tai šįvakar!

Fentrisas padėjo ragelį ir su džiugia nuostaba pažvelgė į medį.

– O kas *toliau?* – sumurmėjo jis.

Po mėnesio „Keturiasdešimt septynias šarkas“ (sutrumpintu pavadinimu) atliko Glendeilo kamerinis orkestras. Stulbinantis pasisekimas, neįtikėtinos recenzijos.

Fentrisas savam kailyje netvėrė iš džiaugsmo ir jau susirengė imtis naujų kūrinių: didelių, mažų, simfonijų, operų – kas tik pasieks jo ausis. Per tą laiką jis ištisas savaites be perstojo klausėsi stebuklingojo choro giesmių, tačiau nieko neužsirašinėjo nebūdamas tikras, ar pasiseks „Šarkų“ eksperimentas. Kai jis sukėlė ištisą aplodismentų audrą ir kritikai ėmė šokinėti kaip užsukti, Fentrisas nutarė, jog negalima leisti jiems atsikvošėti.

* Cage, John (1912–1992) – JAV kompozitorius. Tekste žodžių žaismas: *cage* – angl. „narvas“.

Po to sekė: „Sparnai“, „Skrydis“, „Nakties choras“, „Jauniklių madrigalai“ ir „Aušros sargyba“. Kiekvieną iš jų lydėjo naujos šlovės bangos, kritikai niršo, matydami tobulybę, bet buvo priversti ją girti.

– Dabar jau turėčiau pasidaryti nepakenčiamas, – pasakė Fentrisas, – tačiau paukščiai neleidžia per daug pūstis.

– Žinai, verčiau užsičiaupk! – sėdėdamas po medžiu ir laukdamas išdygstant kokios palaimos atžalos ar nukrentant menkučio simfoninės manos žiupsnio, pareiškė Blekas. – Jeigu visi tie sukti menkystos kompozitoriai, kurių čia greit bus pilni krūmai, nugirs tavo paslaptį, būsi sveikas dingęs, brakonieriau!

– Brakonierius! Dievaži, taip! – nusikvatojo Fentrisas. – Aš – brakonierius.

Žinoma, pirmas tikras brakonierius irgi netruko pasirodyti!

Trečią valandą nakties pažvelgęs pro langą, Fentrisas užmatė po medžiu nediduką tamsų šešėlį, kuris staiga tįstelėjo, keldamas aukštyn rankoje sugniaužtą portatyvinį magnetofoną ir kažką tyliai švilpaudamas ir švebeldžiuodamas. Kai tas nepadėjo, pasalūnas brakonierius pabandė burkuoti kaip balandis, lakštuoti kaip volungė ir giedoti kaip gaidys, be to, ėmė šokti ratu ir kraipytis.

– Šimtas velnių ir perkūnų! – Fentrisas iššoko laukan ir visa gerkle subliuvo: – Volfgangai Prauti, ką čia darai mano sode? Nešdinkis! Lauk!

Prautis paleido iš rankų magnetofoną, nėrė į krūmus, apsidraskė ir dingo.

Keikdamasis Fentrisas pakėlė numestą bloknotą. „Nakties giesmė“, – perskaitė jame. Magnetofono juostoje buvo įrašytas nuostabus Sati* stiliaus paukščių choras.

Po to brakonieriai pasipylė kaip iš gausybės rago. Jie pasirodydavo vidurnaktį ir dingdavo prieš aušrą. Fentrisas suprato, kad jų antplūdis netrukus užgniauš jo kūrybą ir užkimš jam gerklę. Jis dabar ištisas dienas praleisdavo sode, nežinodamas nė

* Satie, Erik Alfred Leslie (1866–1925) – prancūzų kompozitorius.

kuo belesinti savo brangenybių ir gausiai laistydamas veją, kad prisiveistų sliekų. O paskui kiauras naktis iš paskutiniųjų eidavo sargybą, ir jei bent trumpam užsnūsdavo, tai praplėšęs akis jau rasdavo niekingus Volfgango Praučio pasekėjus, užsiropštusius ant tvoros ir mėginančius išmelžti kokią ariją; o vienas, Dievulėliau, netgi įsikorė į medį ir niūniuodamas daineles vylėsi, kad paukščiai jam pritars.

Galiausiai Fentrisui teko įsitaisyti šautuvą. Kai pirmas jo šūvis perskrodė naktį, sode niekas nebesirodė ištisą savaitę. Bet paskui...

Kažkas atsliūkino labai vėlai ir įvykdė vandalizmo aktą.

Kaip galėdamas tyliau tas nedorėlis nukapojo šakas ir nupjovė medį.

– Ak, niekingi pavyduoliai, prakeikti žudikai! – raudojo Fentrisas.

Bet paukščiai daugiau nebesirodė.

Antrojo Amadėjaus karjerai irgi atėjo galas.

– Blekai! – sudejavo Fentrisas.

– Ką, mielas drauge? – žvelgdamas į blyškų dangų, boluojantį toje vietoje, kur neseniai šlamėjo žalios šakos, atsiliepė Blekas.

– Ar tavo mašina prie vartų?

– Dar buvo, kai prieš porą minučių žiūrėjau.

– Važiuojam!

Tačiau visos paieškos pasirodė bergždžios. Čia buvo kur kas sunkiau, nei surasti pasiklydusį šunį ar į telefono stulpą įsiropštusią katę. Jiems reikėjo aptikti ir sugauti ištisą mormonų bažnyčios giesmininkų chorą ar pavasarinių meilės sėklų lukštentojų pulką ir įrodyti, kad geriau vienas rankoje, negu du girioje.

Vis dėlto jie išmaišė vieną kvartalą po kito, įtempę ausis išlandžiojo visus aplinkinius sodus. Kartais jau tardavosi kažką išgirdę, ir tuomet jų širdys prisipildydavo skambaus volungių alieliuja, tačiau čia pat ir vėl nugrimzdavo į pilką lyg žvirblis nevilties ūkaną.

Galų gale, kai juodu jau buvo išnaršę begalinį asfalto ir žalumos labirintą, vienas iš jų (Blekas) prisidegė pypkę ir pasiūlė naują teoriją.

– O ar tu kartais nepagalvojai, – paskendęs dūmų debesyje prabilo jis, – koks dabar *metų laikas?*

– O koks metų laikas? – irzliai pakartojo Fentrisas.

– Na, ar kartais tą pačią naktį, kai tas niekšas nukirto medį ir mažieji giesmininkai dingo iš miesto, nebuvo ir pirmųjų rudens šalnų?

Fentrisas rėžė kumščiu sau į kaktą.

– Tu *sakai?..*

– Tavo draugužiai turbūt išskrido į pietus. Dabar, ko gero, jie jau kur nors virš San Migelio Aljendės.

– Jeigu jie tikrai paukščiai keliauninkai!

– O tu dar *abejoji?*

Dar viena skaudi pauzė, dar vienas smūgis kumščiu į kaktą.

– Po velnių!

– Būtent, – pasakė Blekas.

– Draugeži, – kreipėsi Fentrisas.

– Klausau, sere?

– Važiuojam namo.

Tai buvo ilgi ir trumpi, laukimo ir nevilties bei atgimusio įkvėpimo kupini metai, tačiau Fentrisas žinojo, kad jų esmė – tik dar viena „Pasaka apie du miestus", bet jis neturėjo supratimo, koks tas antrasis miestas!

Ak, nelaimingas kvailys, – plūdo jis save, – kaip aš iškart nesusiprotėjau, kad mano giesmininkai yra keliautojai, kurie kiekvieną rudenį išskrenda į pietus, o pavasarį skambiais *a cappella* chorais grįžta atgal!

– Tas laukimas mane varo iš proto, – prisipažino jis Blekui. – Telefonas čirškia nenutildamas...

Suskambo telefonas. Fentrisas pakėlė ragelį ir tarsi ramindamas mažą vaiką ėmė linksėti:

– Taip. Taip. Žinoma. Greitai. Kada? Labai greitai.

Jis padėjo ragelį.

– Matai? Čia iš Filadelfijos. Nori dar vienos kantatos, ne prastesnės už pirmąją. O šįryt skambino iš Bostono. Vakar – iš Vienos

filharmonijos. Aš visiems kartoju: *greitai*. O kada? Dievas žino! Tikra beprotybė! Kurgi tie angelai, kurių giesmės taip glosto man širdį?

Jis išskleidė geografinius ir meteorologinius Meksikos, Peru, Gvatemalos ir Argentinos žemėlapius.

– Kurgi jie? Gal man skristi į Buenos Aires ar Rio, o gal į Masatlaną ar Kuernavaką? Ir ką daryti tenai? Ištempus ausis slankioti aplinkui ir tykoti paukščių lyg pelėdai? Argi Argentinos kritikai neimtų šaipytis, pamatę mane užmerktomis akimis besiramstantį į medžius ir besiviliantį nugirsti kokią kvazimelodiją ar trūkstamą akordą? Neduok Dieve, kas nors sužinotų, ko aš ten ieškau, – negyvai užjuoktų. Be to, į kokį gi miestą man keliauti, po kokiu medžiu stotis? Ieškoti tokio, kaip maniškis? Ar jiems reikia tokių pat šakų? Ar Ekvadore arba Peru yra tinkamų medžių? Dieve, galiu ištisus mėnesius praleisti šitaip bespėliodamas ir grįžti namo sėklų prikritusiais plaukais ir paukščių apdrėbtu švarku. Ką man daryti, Blekai? *Patark* ką nors!

– Na, pirmiausia, – Blekas prisikimšo pypkę, prisidegė ją ir drauge su kvapniais dūmais išpūtė pasiūlymą, – gal vertėtų išrauti šitą kelmą ir pasodinti naują medį?

Juodu kaip tik stoviniavo aplink kelmą ir laukdami įkvėpimo spardė jį. Fentrisas taip ir sustingo pakėlęs koją.

– *Ką* tu pasakei?!

– Sakiau, gal...

– Viešpatėliau, tu genijus! Eikš, aš tave pabučiuosiu!

– Kad gal ne. Užteks, jei apkabinsi.

Fentrisas karštai suspaudė jį glėbyje.

– Drauge mano!

– Aš visada buvau tau draugas.

– Eime, atsinešim kastuvus.

– Tu atsinešk. O aš pažiūrėsiu.

Fentrisas nudūmė tekinas ir po minutės grįžo su kastuvu ir kirtikliu.

– Tu tikrai nenori man padėti?

Blekas papsėjo pypkę ir pūtė dūmus.

– Gal vėliau.

– Įdomu, kiek kainuotų *didelis* medis?

– Tai jau nemažai.

– Taip, bet jeigu *pasodinsim* jį, ir paukščiai *sugrįš?*

Blekas išpūtė dar vieną dūmų kamuolį.

– Gal ir verta stengtis. Vėl pasirodytų koks nors Čarlzo Fentriso opusas Nr. 2: „Nauja pradžia" ar panašiai.

– „Nauja pradžia" arba gal „Sugrįžimas".

– Kaip nori.

– O gal... – Fentrisas rėžė į kelmą kirtikliu. – „Atgimimas"? – Jis rėžė dar kartą. – *„Odė džiaugsmui"*. – Dar vienas kirtis. – *„Pavasario derlius"*. – Ir dar vienas. – *„Lai skamba aukštybės"*. Kaip manai, Blekai?

– Geriau anas variantas, – atsakė Blekas.

Kai kelmą išrovė, atvežė naują medį.

– Nerodykit man tos sąskaitos, – savo buhalteriui paliepė Fentrisas. – Apmokėkit.

Sode pasodino tokios pat rūšies ir kiek galima didesnį naują medį.

– O ką, jei jis *nudžius* dar mano chorui nespėjus sugrįžti? – rūpinosi Fentrisas.

– O ką, jei jis *prigis,* bet tavo choras išsikraustys *kitur?* – atšovė Blekas.

Tačiau medis, regis, per daug nesiskubino džiūti. Tiesą sakant, neatrodė jis ir perdėm gyvybingas, pasirengęs išskėstomis šakomis sutikti iš pietų grįžtančius mažuosius giesmininkus.

Bet ant šakų, kaip ir danguje, tebebuvo tuščia.

– Argi jie nežino, kad aš *laukiu?* – nekantravo Fentrisas.

– Ką jie gali žinoti, – šyptelėjo Blekas, – nebent būtum įvaldęs kokią tarpžemyninės telepatijos rūšį.

– Aš skambinau į Audubono draugiją*. Jie sako, kad tik kregž-

* 1905 m. įsteigta gyvosios gamtos, ypač paukščių, apsaugos draugija.

dės visuomet tą pačią dieną sugrįžta į Kapistraną, nors ir tai galvos guldyti negalėtų, o kitos rūšys dažnai vėluoja savaitę ar dvi.

– Tavo vietoje aš pasistengčiau užmegzti kokį padūkusį meilės romaną ir taip sutrumpinčiau laukimą, – pareiškė Blekas.

– Man ligi kaklo gana meilės romanų.

– Na, tai kankinkis, – gūžtelėjo pečiais Blekas.

Minutės virto valandomis, valandos – dienomis, o dienos – savaitėmis.

– Negrįžo? – paklausė paskambinęs Blekas.

– Negrįžo.

– Gaila. Negaliu žiūrėti, kaip tu džiūsti, – tarė Blekas ir padėjo ragelį.

Galų gale vieną naktį, apimtas siaubo, jog tuoj vėl paskambins iš Bostono, Fentrisas ko neišrovė telefono iš sienos. Tada jis pasiėmė kirvį, nunešęs atrėmė jį į naujai pasodinto medžio kamieną ir, kreipdamasis į jį bei į tuščią begarsį dangų, pasakė:

– Duodu jums paskutinę galimybę. Jeigu iki septintos valandos ryto toji aušros sargyba nepasirodys, viskas baigta.

Brūkštelėjęs kirvio ašmenimis per žievę, jis porąkart taip maktelėjo degtinės, kad net akys ant kaktos iššoko, ir nuėjo gulti.

Naktį buvo du sykius prabudęs, tačiau nieko neišgirdo, tik vėjo ošimą už lango, lapų šnaresį ir nė menkiausio čirptelėjimo.

Auštant jis pabudo apsiašarojęs: sapnavo, kad paukščiai sugrįžo, bet dar nespėjęs atsibusti suvokė, jog tai tik sapnas.

Tačiau?..

Ištempk ausis! – kaip sakoma senuose romanuose. Arba kaip senose pjesėse. Klausykis!

Užsimerkęs jis ištempė ausis...

Medis už lango atrodė kažkoks vešlesnis, tarytum per naktį būtų priaugęs svorio. Jame kažkas krebždėjo, ir tai ne vėjelis kedeno lapus, ne, ten kažkas purpsėjo ir šokčiojo tarp pačių lapų. Nedrįsdamas geriau įsižiūrėti, jis padėjo galvą ant pagalvės ir įtempęs visus pojūčius pamėgino *pajusti.*

Už lango kažkas čirptelėjo.

Jis tebelaukė.

Viskas nutilo.

Nagi, – ragino jis.

Dar sykį čirptelėjo.

Nekvėpuok, – ūdijo jis save, – neleisk jiems pajusti, jog klausaisi.

Ša!

Pasigirdo ketvirta nata, penkta, paskui – šešta ir septinta.

Ak, Dieve, – atsiduso jis, – nejau čia koks netikras orkestras, apsišaukėlių choras, kuris nori išbaidyti mano brangučius?

Jo ausis pasiekė dar penkios natos.

Galgi jie dar tik *derina* stygas, – vylėsi jis.

Pasigirdo dar dvylika niekuo neypatingų natų, ir kai jis buvo jau bepasiuntąs kaip iš kantrybės išvestas dirigentas ir benorįs išvaikyti visą tą gaują...

Tai įvyko.

Nata po natos, eilutė po eilutės pasiliejo kerinti melodija, tyra kaip pavasario upelis; regėjos, net medis apsipylė žiedais – taip džiaugsmingai giesmininkų choras skelbė savo sugrįžimą.

Fentrisas tuo tarpu susirado pieštuką su bloknotu ir paslėpė juos po apklotu, kad beskrebendamas netrikdytų choro, kurio giesmė čia kilo į aukštybes, orą aplinkui medį pripildydama įstabių garsų, džiuginančių jo sielą ir verčiančių mikliai judėti ranką.

Suskambo telefonas. Greitai pakėlęs ragelį jis išgirdo Bleko balsą: šis teiravosi, ar Fentrisas jau sulaukė paukščių. Nieko nesakydamas, jis ištiesė ragelį į lango pusę.

– Šimtas velnių! – šūktelėjo Blekas.

– Ne, *angelų,* – sušnibždėjo kompozitorius, skrebendamas popieriuje kantatą Nr. 2. Juokdamasis jis pusbalsiu šūktelėjo padangei:

– Prašyčiau lėčiau, jei galima. *Legato,* ne *agitato.*

Ir medis bei jame suokiantys giesmininkai pakluso.

Agitato nutilo.

Įsivyravo *legato.*

Pasikeitimas

Aplanke buvo per daug kortelių, lentynose – per daug knygų, vaikų kambaryje kvatojosi per daug burnų ir per didelę daugybę laikraščių reikėjo sulankstyti ir sukrauti į krūvas...

Visko buvo per daug. Panelė Adams nubraukė nuo raukšlių išvagotos kaktos užkritusius žilus plaukus, pasitaisė ant nosies pensnė su paauksuotais rėmeliais, paskambino mažyčiu sidabriniu bibliotekininkės varpeliu ir tuo pat metu išjungė ir vėl įjungė šviesas. Išprašyti visus didelius ir mažus skaitytojus buvo varginantis darbas. Jos padėjėja, panelė Ingrehem, anksti išėjo namo slaugyti sergančio tėvo, todėl visa knygų antspaudavimo, katalogavimo ir tikrinimo našta šįkart gulė ant panelės Adams pečių.

Galų gale visos knygos buvo suantspauduotos, visi vaikai išlydėti pro sunkias varines duris, biblioteka užrakinta ir panelė Adams, nežmoniškai pavargusi, grįžo atgal per ištisų keturių dešimtmečių knygų ir jų priežiūros tylą ir sustojo prie pagrindinio stalo.

Ji nusiėmė akinius, padėjo juos ant žalio sugertuko, nykščiu bei rodomuoju pirštu suspaudė kaulėtos nosies viršų ir užsimerkė. Ak, Dieve, kiek triukšmo! Pulkai vaikų, pirštais nučiupinėjančių ir apipaišančių titulinius puslapius, tarškinančių ratukinėm pačiūžom. Vidurinių mokyklų moksleiviai, kurie kvatodami įgriūva pro duris, o išeina dainuodami!

Paėmusi guminį savo antspaudėlį, ji patikrino katalogą, perkėlė ne vietoje įkištas korteles. Jos pirštai tyliai šiureno, bėgdami nuo Dantės prie Darvino.

Po akimirkos ji išgirdo kažką beldžiant į lauko duris. Pro jų stiklą pamatė vyro šešėlį – jis norėjo užeiti. Ji papurtė galvą. Žmogus vis tiek gestais prašėsi vidun.

Panelė Adams atsiduso, pravėrė duris ir, pamačiusi jauną uniformuotą vyriškį, pasakė:

– Jau vėlu. Biblioteka uždaryta, – ir pažvelgusi į jo antsiuvus pridūrė: – kapitone!

– Palūkėkit! – šūktelėjo kapitonas. – Ar pamenat mane?

Ji neatsakė, ir jis pakartojo:

– Ar *pamenat?*

Ji atidžiai nužvelgė karininko veidą, lyg stengdamasi kažką įžiūrėti tamsoje.

– Taip, manau, kad pamenu, – pagaliau pasakė. – Kadaise jūs čia ėmėte knygas.

– Teisingai!

– Prieš daugelį metų, – dar pridūrė ji. – Jau beveik atkūriau atmintį, kas jūs.

Jis tebelaukė, o ji pamėgino prisiminti, kaip jis atrodė tada, prieš daugelį metų, tačiau niekaip nepajėgė aiškiai pamatyti andainykščio jo veido, atminty neišplaukė ir vardas, o jis tuo tarpu paėmė jos ranką.

– Ar galima užeiti?

– Na, gerai, – kiek padvejojusi nusileido ji.

Ji pirma jo užlipo laiptais į bekraštę knygų prieblandą. Jaunasis karininkas apsidairė aplink, iš lėto atsikvėpė, paskui paėmė knygą ir prisikišęs prie nosies ėmė traukti į save jos kvapą.

– Nesistebėkit, panele Adams, – nusijuokė jis. – Ar esat kada uosčiusi naujas knygas? Jų nugarėlės, puslapiai, dažai kvepia kaip alkanam duona. – Jis apsižvalgė aplinkui. – Jaučiuosi alkanas, nors nė pats nežinau ko.

Kuriam laikui stojo tyla, tad ji pasiteiravo, ar ilgai jis ketina čia būti.

– Atvažiavau tik kelioms valandoms. Keliauju iš Niujorko į Los Andželą, tad užsukau čia nuo Čikagos, norėjau pamatyti vaikystės vietas ir senus draugus.

Jo žvilgsnis buvo liūdnas, o ilgi, ploni pirštai neramiai sukinėjo ir gniaužė kepurę.

Ji švelniai paklausė:

– Jus kas nors slegia? Gal galiu kuo padėti?

Jis pažvelgė pro langą į tamsoje skendintį miestą: nameliuose anapus kelio žybsėjo tik keli žiburėliai.

– Aš truputėlį suglumęs, – prisipažino jis.

– Dėl ko?

– Nė pats nežinau, ko tikėjausi. Turbūt velnioniškai kvaila manyti, – dairydamasis į langus kalbėjo jis, – kad man išvykus, visi sustingo kaip stulpai ir išsižioję laukia, kada aš sugrįšiu. Kad vos tik išlipsiu iš traukinio, visi seni mano bičiuliai kaipmat atgis ir puls į stotį manęs sutikti. Kvaila!

– Ne, – kiek lengviau atsikvėpusi tarė ji. – Man regis, mes visi kažką panašaus vaizduojamės. Kai buvau dar jauna mergaitė, sykį lankiausi Paryžiuje, o paskui į Prancūziją nuvykau jau keturiasdešimtmetė ir mirtinai pasipiktinau, kad niekas manęs nelaukė: pažįstami pastatai buvo dingę, o viešbučio, kuriame anksčiau gyvenau, patarnautojai – mirę, išėję iš darbo arba išsikraustę kitur.

Jis linktelėjo, bet daugiau nebeįstengė nieko pasakyti.

– Ar kam nors pranešėt, kad atvyksit? – paklausė ji.

– Parašiau keliems bičiuliams, bet nė vienas jų neatsakė. Na, pamaniau sau, jie turbūt užsiėmę, bet kai nuvažiuosiu, aš juos rasiu, jie manęs *lauks*. Deja, niekas nelaukė.

Ji pati nustebo, kokie žodžiai staiga nuslydo jai nuo liežuvio:

– Bet mane jūs radot.

– Taip, – nusišypsojo jis. – Ir negaliu nė apsakyti, kaip džiaugiuosi!

Jis pažvelgė į ją tokiu žvilgsniu, kad jai teko nusukti akis.

– Žinote, – tarė ji, – turiu prisipažinti, kad jūsų veidas man atrodo pažįstamas, bet niekaip negaliu jo susieti su berniuku, kuris čia lankydavosi...

– Prieš dvidešimt metų! Tuoj parodysiu jums, kaip *jis* tada atrodė, tas anas, tiksliau, aš...

Jis išsitraukė nedidukę piniginę su tuzinu nuotraukų ir padavė jai fotografiją, iš kurios žvelgė kokių dvylikos metų šviesiaplaukis berniūkštis: jis išdykėliškai šypsojosi ir, atrodė, tuoj tuoj iššoks iš rėmelių.

– A, taip! – panelė Adams pasitaisė pensnė ir užsimerkė, norėdama geriau prisiminti. – Žinau! Spauldingas. Viljamas Henris Spauldingas!

Jis linktelėjo ir susirūpinęs pažvelgė į nuotrauką jos rankose.

– Turbūt daug rūpesčių jums pridariau?

– Taip, – pasakė ji, prisikišo nuotrauką arčiau, paskui pažvelgė į jį. – Nenaudėlis! – Ji atidavė jam nuotrauką. – Bet aš jus mylėjau.

– Tikrai? – jis nustebęs plačiai nusišypsojo.

– Taip, nepaisydama nieko.

Kiek patylėjęs, jis paklausė:

– Ar *vis dar* mane mylit?

Ji dirstelėjo kairėn ir dešinėn, tarsi prieblandoje skendinčiose lentynose ieškodama atsakymo.

– Dar kiek per anksti spręsti, ar ne?

– Atleiskit.

– Ne, ne, tai geras klausimas. Laikas parodys. Bet nestovėkim čia sustingę kaip tie jūsų draugai. Eime. Aš ką tik gėriau vakarinę kavą. Turėtų dar būti likę. Duokit man savo kepurę. Nusivilkit milinę. Skaitytojų katalogas štai ten. Jei norit, galit įdomumo dėlei užmesti akį į savo senas korteles.

– Negi jos vis dar *ten?* – apstulbo jis.

– Bibliotekininkai viską išsaugo. Niekad nežinai, kas gali atkeliauti kitu traukiniu. Na, eikit.

Grįžusi su kava, rado jį stovintį prie katalogo ir žiūrintį į jį lyg paukštis į apleistą lizdą. Jis ištiesė jai vieną seną, raudonai antspauduotą kortelę.

– Dievulėliau! – šūktelėjo jis. – Aš imdavau daugybę knygų!

– Po dešimt išsyk. Aš neleisdavau, bet jūs vis tiek išsinešdavot. Ir visas *perskaitydavot!* – pridūrė ji. – Štai kava. – Ji pastatė puodelį

ant katalogo viršaus ir stovėdama laukė, o jis, patyliukais juokdamasis, traukė vieną užpildytą kortelę po kitos.

– Neįtikėtina! Aš turbūt čia kiauras dienas praleisdavau. Ar galima pasiimti jas ir prisėsti? – Jis mostelėjo į korteles. Ji linktelėjo galva. – O gal galėtumėt man čia viską aprodyti? Gal aš ką nors pamiršau?

Ji papurtė galvą ir paėmė jį už parankės.

– Abejoju. Bet eime. Štai ten, žinoma, suaugusiųjų skyrius.

– Aš prašiausi perkeliamas į jį, kai buvau vos trylikos. Jūs sakėt, kad dar per anksti. Bet...

– Vis tiek leidau jums pereiti?

– Taip. Ir labai jums ačiū!

Žvelgdamas į ją iš viršaus, jis sumetė pasakyti dar vieną dalyką:

– Jūs gi buvot aukštesnė už mane!

Ji linksmai pakėlė galvą.

– Taip, pastebėjau, šitaip man dažnai metams bėgant nutinka, tačiau aš vis dar moku padaryti *štai taip!*

Jam nespėjus nė krustelėti, ji dviem pirštais sugriebė jo smakrą ir kietai suspaudė. Jis užvertė akis.

– Taip, prisimenu! – tarė paskui. – Kai imdavau itin bjauriai elgtis, jūs šitaip suimdavot man smakrą, pasilenkdavot ir suraukdavot antakius. To užtekdavo. Dešimt sekundžių taip palaikydavot mane už smakro, ir aš paskui keletą dienų būdavau geras.

Ji linktelėjo ir paleido jo smakrą. Jis pasitrynė jį ir, jiems einant toliau, nežiūrėdamas į ją palenkė galvą.

– Atleiskit, tikiuosi, jūs nesupyksit, bet kai buvau mažas berniukas, žiūrėdavau į jus, stovinčią prie savo stalo, tokią artimą ir drauge tokią tolimą, ir... kaip čia pasakius... manydavau, kad jūs nelyginant Deivė Viešpatė, o biblioteka – ištisas pasaulis, todėl jūsų galioje surasti knygą apie kiekvieną žemės vietą, žmogų ar daiktą, apie kurį aš norėčiau ką nors sužinoti. – Jis paraudo ir trumpam nutilo. – Beje, taip ir *būdavo.* Jūs laikėt man paruošusi visą pasaulį, užtekdavo tik paprašyti. Visuomet atsirasdavo kokia vieta, kurios dar nebūdavau matęs, šalis, kurioje dar nebūdavau lankęsis, ir jūs man ją parodydavot. Šito aš nepamiršiu.

Ji iš lėto apžvelgė aplinkui surikiuotus tūkstančius knygų. Jos širdis tylutėliai suspurdėjo.

– Ar tikrai taip mane vadindavot?

– Deive Viešpate? O, taip, dažnai. Visuomet.

– Eime toliau, – patylėjusi tarė ji.

Juodu drauge apėjo bibliotekos sales, nulipo laiptais žemyn į laikraščių skyrių, o kai grįžo atgal, jis staiga sustojo ir įsikibo rankomis į turėklą.

– Panele Adams, – sušnibždėjo jis.

– Kas atsitiko, kapitone?

Jis sunkiai atsiduso.

– Man baisu. Man nesinori išvažiuoti. Aš bijau.

Jos ranka kažkaip pati savaime suspaudė jam alkūnę, ir prieblandoje ji tyliai tarė:

– Kartais... man irgi būna baisu. O ko bijote *jūs?*

– Nenoriu iškeliauti neatsisveikinęs. Jeigu daugiau nebegrįšiu, norėčiau pamatyti visus savo draugus, paspausti jiems rankas, paplekšnoti per petį, pajuokauti, ar ką. – Jis nutilo, patylėjo, paskui pridūrė: – Bet aš vaikščiojau po miestą – niekas manęs nepažįsta. Nieko nebėra.

Tylutėliai tiksėdama, pirmyn ir atgal švytavo spindinti sieninio laikrodžio švytuoklė.

Panelė Adams staiga paėmė jį už parankės ir, nė pati nežinodama kur, nuvedė paskutines pakopas į viršų, tolyn nuo marmurinių pirmojo aukšto skliautų, į galinį, šviesų ir jaukų kambarį. Apsidairęs jis vėl papurtė galvą:

– Čia irgi nieko nėra.

– Ar jums tikrai taip atrodo?

– Na, o kurgi jie? Ar kas nors iš mano senų draugų čia lankosi ir vėlų vakarą atneša grąžinti knygas?

– Ne per dažniausiai, – atsakė ji. – Bet paklausykit! Ar suprantat, kad Tomas Vulfas* klydo?

– Vulfas? Ta didžiulė literatūros pabaisa? Jis klydo?

* Wolfe, Thomas (1900–1938) – JAV rašytojas.

– Prisimenat, kaip vadinasi viena jo knyga?

– „Tu niekada nebegrįši namo“? – pabandė spėti jis.

– Teisingai. Bet jis klydo. *Čia* yra namai. Ir jūsų draugai vis dar čia. Čia jūs praleisdavot kiauras vasaras.

– Taip. Mitai. Legendos. Mumijos. Actekų valdovai. Nedorėlės seserys, kurioms iš burnų drimba rupūžės. Čia buvo mano gyvenimas. Bet vis tiek nematau čia savo draugų.

– Luktelkit.

Jam nespėjus nė išsižioti, ji įjungė stalinę lempą su žaliu gaubtu. Jauki šviesa apgaubė mažytį staliuką.

– Gražu, tiesa? – paklausė ji. – Daugumoje nūdienos bibliotekų per daug šviesos. O juk turėtų likti kiek nors prietemos, kaip manot? Būtų paslaptingiau, ar ne? Tuomet naktį iš lentynų išlįstų visokiausios pabaisos ir, susibūrusios aplinkui šią džiunglių šviesą, savo kvapu verstų lapus. Argi aš neišprotėjau?

– Mano manymu, ne.

– Gerai. Sėskit. Dabar, kai žinau, kas jūs toks, prisimenu viską.

– Tai neįmanoma.

– Ne? Pala, tuoj pamatysit.

Ji dingo tarp lentynų ir po kiek laiko grįžo su dešimčia knygų, kurias surikiavo stačias, truputį praskėtusi lapus, kad jis galėtų perskaityti pavadinimus.

– 1930-ųjų vasarą, kiek jums tada buvo – dešimt metų? Jūs visas jas perskaitėt per savaitę.

– Ozas? Doroti? Burtininkas? O, *taip!*

Ji atnešė dar knygų.

– „Alisa Stebuklų šalyje“. „Veidrodžio karalystėje“. Perskaitėt, o po mėnesio abi paėmėt iš naujo. „Betgi, – pasakiau, – tu jas jau *skaitei!*“ – „Dar ne tiek, – atsakėt, – kad galėčiau papasakoti. Noriu išmokti *garsiai perpasakoti* jas savais žodžiais“.

– Dieve mano, – tyliai šūktelėjo jis. – Negi aš taip pasakiau?

– Žodis žodin. Štai, šitas irgi skaitėt gerą tuziną kartų. Graikų, romėnų, egiptiečių mitai. Skandinavų, kinų. Jūs juos *ryte rijot.*

– Kai buvau trejų, iš kapo prisikėlė valdovas Tutanchamonas. Jo atvaizdas mane užbūrė. Ką dar jūs čia turit?

– „Tarzaną". Jūs ėmėt jį...

– Tris tuzinus kartų! „Džoną Karterį – Marso užkariautoją" – keturis tuzinus! Dieve mano, mieloji ponia, kaipgi jūs visa tai prisimenat?

– Jūs iš čia beveik neišeidavot. Vasarą, kai atrakindavau duris, jau rasdavau jus ant laiptų. Kartais eidavot namo priešpiečių, o kartais atsinešdavot sumuštinių ir visą popietę prasėdėdavot prie akmeninio liūto. Kartais vakare, kai per ilgai užsibūdavot, tėvas už ausies partempdavo jus namo. Kaipgi būčiau galėjusi pamiršti tokį vaiką?!

– Bet vis dėlto...

– Jūs niekad nežaidėt, kiek žinau, negainiojot nei krepšinio, nei futbolo kamuolio. Kodėl?

Jis dėbtelėjo į laukujes duris.

– Lauke manęs tykojo *jie*.

– Jie?

– Žinot, tie berniūkščiai, kurie niekad neėmė knygų, visai jų neskaitė. Jie. Anie. *Tie*.

Pagalvojusi ji prisiminė.

– Ak taip, tie padaužos! Ko gi jie prie jūsų kabinėjosi?

– Jie žinojo, kad aš mėgstu knygas ir nesusidedu su jais.

– Stebuklas, kaip dar likot gyvas. Pavakare dažnai žiūrėdavau, kaip susikūprinęs keliatės nuo stalo. Atrodėt baisiai vienišas.

– Ne, aš turėjau *jas*. Jos buvo mano draugai.

– Štai dar.

Ji padėjo jam priešais „Aivenhą", „Robiną Hudą" ir „Lobių salą".

– Ak, – šūktelėjo jis, – štai ir mielasis keistuolis ponas Po. Kaip aš mėgau jo Raudonąją Mirtį!

– Jūs taip dažnai ją imdavot, kad leidau pasilaikyti sau, kol kas nors kitas paprašys. Po šešių mėnesių kažkam jos prireikė, ir kai atnešėt grąžinti, mačiau, koks baisus jums tas smūgis. Praėjus keletui dienų daviau jums Po knygą visiems metams. Tiesą sakant, nepamenu, ar...

– Ji Kalifornijoje. Jei norit, aš...

– Ne, ne, nereikia. Štai, čia vis *jūsų* knygos. Luktelėkit, atnešiu dar.

Ji ėmė nešti knygas – ne glėbiais, o po vieną, tarsi kiekviena jų iš tiesų būtų buvusi ypatinga, nepaprasta.

Ji krovė iš jų vieną Stounhendžą po kito, ratais, tauriai ir didingai, o jis vardijo jų pavadinimus, autorius ir vardus tų, kurie prieš daugelį metų sėdėjo priešais jį, tyliai skaitydami knygas ar protarpiais pusbalsiu pacituodami gražiausias vietas – taip susižavėję, jog niekas nė iš tolo nemanė jų tildyti ar barti.

Ji padėjo ant stalo vieną knygą – jam prieš akis nusidriekė laukinių karklų prižėlęs laukas, per kurį vėjas nešė merginą, ėmė kristi sniegas, kažkas tolumoje šūktelėjo: „Keti!“, ir snaigėms sūkuriuojant jis pamatė mergaitę, su kuria drauge eidavo į šeštą klasę, – įsitaisiusi priešais, ji sėdėjo už stalo ir nenuleido akių nuo to vėjų košiamo lauko, sniego ir moters, pasimetusios nežinomame žiemos laike.

Ant stalo atgulė kita knyga: per žaliuojančią vasaros pievą lėkė juodas, gražus žirgas, o ant jo – kita mergaitė, kuri pasislėpusi už knygos siuntinėdavo jam raštelius, kai abu jie buvo dvylikamečiai. Paskui pasirodė blyškus vaiduoklis baltu it sniegas merginos veidu ir auksiniais plaukais – ilgais tarsi arfos stygos, kuriomis skambindavo vasara; ji amžinai plaukdavo į Bizantiją, kurios imperatoriai saulei kylant ir leidžiantis snūduriuodami klausydavosi prisukamų auksinių paukščių giesmių. Ji visuomet iš tolo aplenkdavo mokyklą ir eidavo maudytis į gilų ežerą, iš kurio vieną kartą prieš dešimt tūkstančių dienų nebesugrįžo, jos kūno taip ir nerado, bet staiga ji išniro čia, žalioje lempos šviesoje, ir pagaliau grįždama namo iš Bizantijos, atsivertė Jeitso tomelį.

Jai iš dešinės sėdėjo Džonas Hafas, kurio vardas atminty išliko geriau nei kitų; kuris girdavosi išlaipiojęs visus miesto medžius ir nei iš vieno jų neiškritęs, kuris lakstydavo arbūzų lysvėmis trypdamas arbūzus ir neliesdamas kojomis žemės, kuris vienu smūgiu numušdavo visą riešutų lietų, rytais po langu traukdavo tirolietiškas dainas ir ketverius metus iš eilės namų skaitymo pratyboms aprašinėjo vis tą pačią Marko Tveno knygą, kol mokytojai paga-

liau susigriebė, bet ir tada jis paprasčiausiai dingo, tepasakęs: „Vadinkite mane Heku“.

O *jam* iš dešinės kiūtojo išblyškęs viešbučio šeimininko sūnelis, kuris atrodė tartum būtų per amžius nemiegojęs ir nuolat tvirtindavo, kad kiekviename negyvenamame name vaidenasi, o nusivedęs prie tokio namo, kad tai įrodytų, imdavo pasakoti baisias istorijas ir užsispaudęs nosį taip šiurpiai gargaliuoti, kad vėlų spalio vakarą tikrai darydavosi panašu į siaubingą, kvapą gniaužiantį Ašerių namų žlugimą.

O greta jo sėdėjo dar viena mergaitė.

O greta jos...

O už jų...

Panelė Adams padėjo priešais paskutinę knygą, ir jis prisiminė dailią būtybę, kuri seniai seniai, kai tokių dalykų garsiai niekas nesakydavo, pažvelgė į jį, neišmanėlį dvylikametį berniūkštį (ji buvo jau išmintinga trylikametė!), ir be žodžių tarė: „Aš esu Gražuolė. O tu, gal kartais *tu* – Pabaisa?“

Dabar, praėjus daugeliui metų, jam norėjosi atsakyti tai mažai, stebuklingai būtybei: „Ne. Pabaisa slepiasi ten, tarp lentynų, ir laikrodžiui išmušus tris, atšliauš atsigerti“.

Viskas baigėsi, visos knygos buvo surikiuotos: išorinis ratas – jo paties „aš“, vidinis – veidų, kuriuos jis prisiminė, su amžinais vasaros ir rudens vardais.

Jis ilgai ilgai rymojo, paskui dar kiek pasėdėjo, o tada ėmė po vieną kilnoti knygas, kurios kadaise buvo ir lig šiol tebebuvo jo. Paeiliui atsiversdavo jas, paskaitydavo, vėl užversdavo ir imdavo kitą, kol pasiekė išorinio rato galą, tuomet apsisukęs pamatė upe plaukiantį plaustą, vėjų košiamą karklų prižėlusį lauką ir žalią pievą, per kurią lėkė gražusis juodas žirgas ir jo miela jojikė. Jam už nugaros geroji bibliotekininkė tyliai pasitraukė į šalį, palikdama jį vieną tarp žodžių...

Praėjo gerokai laiko, kol jis pasitrynė akis, pakėlė galvą, ir apžvelgė tą tvirtovę, tą mūrą, tą iš knygų suręstą romėnų stovyklą. Jo akys sudrėko, ir jis linktelėjo:

– Taip.

Ji tyliai priėjo prie jo.

– Kas – *taip?*

– Jūs buvot teisi, o Tomas Vulfas klydo, taip pavadindamas knygą. Tai netiesa. Viskas tebėra *čia.* Niekas nepasikeitė.

– Ir nepasikeis, kol tik aš pajėgsiu viską išsaugoti, – pasakė ji.

– Būkit gera, niekur iš čia neišvykit.

– Neišvyksiu, jei tik jūs dažniau grįšit mūsų aplankyti.

Tą akimirką kažkur nelabai toli mieste pasigirdo traukinio švilpukas.

– Ar čia *jūsų?* – paklausė ji.

– Ne, bet maniškis irgi tuoj atvažiuos, – pasakė jis ir atsistojo. Paskui vieną po kito apėjo visus surikiuotus mažus paminklus, paeiliui juos užversdamas. Jo lūpos be garso tarė jų pavadinimus ir senus, mielus vardus.

– Ar *būtina* sudėti jas atgal į lentynas? – paklausė jis.

Ji pažvelgė į jį, paskui – į dvigubą knygų ratą ant stalo ir patylėjusi atsakė:

– Sudėsiu rytoj. O kas?

– Šita lempa taip šviečia, – tarė jis, – žaliai, kaip džiunglės, ir galbūt naktį tie padarai, apie kuriuos jūs kalbėjot, iš tikrųjų išlįs ir ims savo kvapu versti lapus. O gal...

– Kas dar?

– Gal mano draugai, kurie visus tuos metus slapstėsi knygų lentynose, irgi pasirodys?

– Jie jau čia, – tyliai pasakė ji.

– Taip, – linktelėjo jis. – Jie čia.

Jis vis dar niekaip negalėjo pajudėti.

Ji be garso atatupsta pasitraukė atgal, perėjo per kambarį, atsistojo prie savo stalo ir šūktelėjo, kaip visuomet vakarais:

– Užsidarom! Metas namo, vaikai!

Paskui greitai išjungė, vėl įjungė ir galiausiai pusiau prislopino šviesas: biblioteką apgaubė prieblanda.

Jis pasitraukė nuo knygomis užversto stalo, priėjo prie jos ir tyliai tarė:

– Dabar jau galiu eiti.

– Taip, – atsakė ji. – Viljamai Henri Spauldingai. *Galite* eiti.

Juodu išėjo kartu, pakeliui ji vieną po kitos gesino šviesas. Ji padėjo jam apsivilkti milinę, ir nespėjęs nė susivokti, ką darąs, jis paėmė jos ranką ir pabučiavo.

Tas judesys buvo toks staigus ir netikėtas, kad ji vos nenusijuokė, o paskui tarė:

– Ar pamenat, ką Edita Vorton* pasakė, kai Henris Džeimsas* padarė tą patį, ką jūs dabar?

– O ką?

– „Pats smagumas prasideda nuo alkūnės".

Juodu draugiškai nusikvatojo, tada jis nulipo žemyn marmuriniais laiptais ir pasuko prie įstiklintų durų. Dar pažvelgė į ją iš apačios ir tarė:

– Šįvakar, eidama miegoti, prisiminkit, kaip būdamas dvylikos metų aš jus vadindavau, ir garsiai sau tai pasakykit.

– Nepamenu, – atsakė ji.

– Pamenat!

Mieste vėl suūkė traukinys.

Jis pravėrė duris, išėjo į lauką ir dingo.

Uždėjusi ranką ant paskutinio elektros jungiklio, ji pažvelgė į dvigubu knygų ratu nustatytą stalą tolumoje ir pagalvojo: *kaipgi* jis mane vadindavo?

– Ak, *taip!* – po valandėlės prisiminė.

Ir išjungė šviesą.

* Wharton, Edith (1862–1937) – JAV rašytoja.
* James, Henry (1843–1916) – JAV rašytojas, filosofo Williamo Jameso brolis.

Nemokama žemė

Kapinės buvo pačiame miesto centre. Iš visų keturių pusių jas supo mėlynu asfaltu plaukiantys birbiančių ir dūmijančių automobilių srautai. Tačiau įžengus pro vartus aplinkinis pasaulis visiškai pranykdavo. Visomis keturiomis kryptimis pusės mylios atstumu driekėsi vidurnakčio medžių priaugęs plotas, kuriame tarsi pilkšvi grybai tiesiai iš žemės dygo drėgni ir šalti antkapiniai paminklai. Žvirgždu nubarstytas takas vedė kažkur į naktį, o prie pat vartų stovėjo gotikinis Viktorijos laikų pastatas su šešiais frontonais ir kupolu. Prie durų deganti lempelė apšvietė viduje tyliai sėdintį senį. Jis nerūkė, neskaitė ir nejudėjo. Giliai patraukęs oro, galėjai užuosti nuo jo sklindantį jūros, šlapimo, papiruso, pjuvenų, dramblio kaulo ir tiko kvapą. Jam nusprendus prabilti, dirbtiniai jo dantys kažkaip savaime praverdavo burną. Šįkart, nepažįstamajam sugirgždinus tako žvirgždą ir užkėlus koją ant prieangio laiptelių, mažytės ir geltonos tarsi sėklos senio akutės prisimerkė, o panašios į skylę maiše jo šnervės susiaurėjo.

– Labas vakaras! – pasisveikino nepažįstamasis. Tai buvo jaunas, gal kokių dvidešimties metų vyrukas.

Senis linktelėjo, bet jo rankos liko sustingusios gulėti ant kelių.

– Pamačiau tą užrašą prie vartų, – aiškino nepažįstamasis. – Ten parašyta: „NEMOKAMA ŽEMĖ“.

Senis beveik linktelėjo.

Nepažįstamasis pabandė nusišypsoti:

– Gal ir kvaila, bet tas užrašas mane sudomino.

Lauko duryse buvo įstatyta spalvoto stiklo vėduoklė. Pro jos

mėlynas, raudonas ir geltonas juostas krintanti šviesa glostė ir senio veidą. Bet jam tai, regis, buvo nė motais.

– Nemokama žemė? – nustebau aš. Kažkaip niekad nebūčiau pagalvojęs, kad jums daug jos lieka. Kai iškasat duobę, nuleidžiant į ją karstą ir vėl užverčiat, juk ne kažin kas lieka, teisybė? Man regis...

Senis taip netikėtai linktelėjo į priekį, kad jaunuolis iš nuostabos net patraukė koją nuo laiptelių.

– Jums reikia žemės? – paklausė senis.

– Ne, ką jūs, ne. Aš tik šiaip smalsauju. Tokiais užrašais kaip šis, nori nenori, susidomėsi.

– Sėskit, – paliepė senis.

– Ačiū. – Jaunuolis nejaukiai įsitaisė ant laiptų. – Matot, šiaip sau kasdien vaikštinėdamas ir nesusimąstai, ką reiškia *tvarkyti* kapines.

– O kas? – paklausė senis.

– Na, pavyzdžiui, kiek *laiko* užima iškasti duobę?

Senis vėl atsilošė kėdėje.

– Jei nekaršta – dvi valandas. Jeigu karšta – keturias. Jei labai karšta – šešias. O jei šalta, na, dar ne taip, kad stingtum, bet jau gerokai šalta, gali iškasti duobę ir per valandą, o paskui eiti sau gerti karšto šokolado su brendžiu. Teisybė, dar priklauso ir nuo žmogaus: geras kasėjas ir karštą dieną padarys tiek pat, kiek netikęs – šaltą. Kartais gali prireikti ir aštuonių valandų, bet čia žemė lengva. Akmenų beveik nėra, vienas molis.

– O įdomu, kaip žiemą?

– Turim tokį ledinį mauzoliejų, kur sudedam mirusius per pūgas, kaip kokius neišsiųstus laiškus. Ten jie laukia, kol ateis pavasaris, o tada tai jau kiaurą *mėnesį* prisieina mojuoti kastuvu.

– Ką, sėjos ir sodinimo metas? – nusijuokė nepažįstamasis.

– Galit ir *taip* sakyti.

– Tai negi žiemą visai nekasat duobių? O jeigu *ypatingos* laidotuvės? Koks nors *didelis* žmogus miršta?

– Yra kapinių, kurios turi atsivedusios karštą vandenį, ir duobkasiai per žarnas pumpuoja jį kasdami. Taip tai greitai atitirpdo

žemę, lyg kasykloj, net jeigu ji ir į kaulą būtų sušalusi. Mes tokių gudrybių nepripažįstam, turim tik kastuvus ir kirtiklius.

– O ar jums nebūna *nejauku?* – kiek padvejojęs paklausė jaunuolis.

– Norit žinot, ar aš kartais nebijau?

– Na... taip.

Senis išsitraukė iš kišenės pypkę, prisikimšo ją tabako, paspaudė jį sugrubusiu nykščiu, prisidegė ir plona srovele išpūtė dūmus.

– Ne, – galų gale pasakė jis.

Jaunuolio pečiai nusmuko.

– Ką, nusivylėt? – paklausė senis.

– Aš maniau, gal vis dėlto kokį kartą...

– Na, kai dar buvau jaunas, tai gal. Vieną sykį...

– Aha, tai vienas kartas vis dėlto *buvo!* – Jaunuolis pasislinko laipteliu aukščiau.

Senis pervėrė jį įdėmiu žvilgsniu, paskui rūkė toliau.

– Vienas kartas. – Jis įsistebeilijo į marmurinius gūbrius ir tamsius medžius. – Šitos kapinės priklausė mano diedukui. Aš čia ir gimiau. Duobkasio sūnus įpranta į daug ką nekreipti dėmesio.

Keletą sykių giliai užsitraukęs, senis šnekėjo toliau:

– Sykį, kai buvau tik aštuoniolikos, visi išvažiavo atostogų, o aš likau vienas viskuo rūpintis: pjauti žolės, kasti duobių ir panašiai. Buvau vienas, o per spalio mėnesį reikėjo iškasti keturias duobes. Šalčiai užgriuvo anksti – atslinko nuo ežero, kapai apšerkšnijo, paminklai pasidarė balti kaip sniegas, o žemė sušalo į lėdą.

Vieną naktį išėjau laukan. Mėnulio nebuvo. Žolė traškėjo po kojom, man iš šnervių vertėsi garas, ėjau susikišęs rankas į kišenes ir klausiausi.

Senis pro šnerves išpūtė plonytes dūmų sruogeles.

– Ir tada giliai sau po kojų kažką išgirdau. Taip ir sustingau vietoje. Tai buvo balsas, gyvo žmogaus klyksmas. Kažkas palaidotas kape atsibudo, išgirdo mano žingsnius ir ėmė šauktis pagalbos. Ilgai taip stovėjau. O apačioj klykė ir klykė. Žemė dundėjo. Šaltą naktį žemė sustingsta kaip porcelianas – net *skamba.*

– Tai va... – Senis užsimerkė, kad geriau prisimintų. – Aš stovėjau taip, lyg vėjas nuo ežero būtų užšaldęs man kraują. Kokie čia pokštai? – maniau sau. Apsidairiau aplink, pagalvojau, kad vaidenasi. Bet ne, tas riksmas skambėjo tiesiai man po kojų, garsiai, aiškiai. Ten klykė *moteris*. Aš kaip penkis pirštus žinojau visus kapus. – Senio vokai suvirpėjo. – Galiu išvardyt visus pagal abėcėlę, pasakyt kiekvieno mirties metus, mėnesį, dieną. Paklauskit kokių tik norit metų, aš jums pasakysiu. Norit 1899? Tada mirė Džeikas Smitas. 1923? Beti Dalman iškeliavo anapus. 1933? P. H. Moranas! Na, sakykit mėnesį. Rugpjūtis? Pereitų metų rugpjūtį palaidojom Henrietą Vels. 1918-ųjų rugpjūtį? Mirė senoji motušė Hanlon su visa šeimyna! Gripas juos išpjovė! Norit paklausti dienos? Rugpjūčio ketvirtoji? Mirė Smitas, Burkas ir Šelbis. O Viljamsonas? Jis ten, ant kalniuko, rausvo marmuro paminklas. Duglas? Jis guli prie upelio...

– Pabaikit pasakoti *istoriją*, – ėmė prašyti jaunuolis.

– Ką?

– Tą istoriją, kurią pradėjot.

– A, apie balsą po žemėm? Na, tai va, aš žinau visus kapus. Užtat ten stovėdamas iškart supratau, kad tas balsas – Henrietos Fremvel. Ji buvo daili dvidešimt ketverių metų mergina, Elito teatre skambino pianinu. Aukšta, šviesi, graži. Iš kur žinojau, kad tai jos balsas? Matot, ten, kur aš stovėjau, buvo palaidoti vien vyrai. Ji buvo vienintelė moteris. Prišokęs priglaudžiau ausį prie jos antkapio. Taip! Tai ji ten klykė po žemėmis!

„Panele Fremvel!“ – pašaukiau aš.

„Panele Fremvel!“ – surikau dar kartą.

Girdėjau, kad ji ten, apačioje, jau tiktai rauda. Gal ji išgirdo mane, o gal ir ne. Ji tiktai verkė. Pasileidau žemyn nuo kalniuko, belėkdamas išsitiesiau kiek ilgas ir prasiskėliau į akmenį galvą. Atsikėliau iš skausmo staugdamas! Visas kruvinas nubėgau į pašiūrę, išsitraukiau įrankius, bet taip ir likau stovėti su kastuvu rankoj. Žemė buvo kiaurai įšalusi, kieta kaip titnagas. Atsirėmiau į medį. Prie kapo grįžčiau per tris minutes, bet prisikasti iki jos karsto tokią šaltą naktį prireiktų aštuonių valandų. Žemė

buvo kaip stiklas. O karstas yra karstas; oro jame ne kažin kiek. Henrietą Fremvel palaidojo dvi dienos prieš užeinant šalčiams, visą tą laiką ji miegojo ir kvėpavo oru. Be to, prieš pat atšąlant dar palijo, ir vandens prisigėrusi žemė viršum karsto dabar sustingo į ledą. Man tektų kasti kokias aštuonias valandas. O iš to, kaip ji rėkė, galėjau spręsti, kad oro jai bebuvo likę mažiau nei valandai.

Senio pypkė užgeso. Jis nutilo ir tik sūpavosi kėdėje – pirmyn atgal, pirmyn atgal.

– Tai ką gi jūs *darėt?* – paklausė jaunuolis.

– Nieko, – atsakė senis.

– Nieko?!

– Aš nieko negalėjau padaryti. Žemė buvo kieta kaip akmuo. Nė šeši vyrai nebūtų atkasę to kapo. Karšto vandens neturėjau. O ji ten gal jau klykė ištisas *valandas* prieš man išgirstant, taigi...

– Tai jūs... nieko nedarėt?

– Na, *šį tą* padariau. Sudėjau kastuvą su kirtikliu atgal į pašiūrę, užrakinau, grįžau atgal į namą, užsikūriau ugnį, užsikaičiau karšto šokolado, tik niekaip negalėjau nustot drebėjęs. O ką gi *jūs* būtumėt daręs?

– Aš...

– Argi būtumėt aštuonias valandas skaldęs kietą kaip ledas žemę žinodamas, kad kai prisikasit, ji tikrai jau bus uždususi, nebegyva ir atšalusi, ir jūs turėsit ją iš naujo *užkasti?* O paskui dar gausit nueiti pas jos namiškius ir viską jiems *papasakoti?*

Jaunuolis nieko neatsakė. Tik uodai tyliai zyzė, sukdamiesi aplinkui lempą prieangyje.

– Viskas aišku, – atsiduso jaunuolis.

Senis toliau čiulpė savo pypkę.

– Kiek prisimenu, aš kiaurą naktį verkiau, kad nieko negaliu padaryti.

Jis atsimerkė ir nustebęs apsidairė aplink, tartum būtų klausęsis ko nors kito.

– Nieko sau istorija! – šūktelėjo jaunuolis.

– Ne, tai gryna teisybė, – pasakė senis. – Jei norit, galiu ir

dar papasakoti. Matot tą didžiulį akmenį su bjauriu angelu? Tai Adamo Krispino kapas. Jo giminės niekaip negalėjo apsiraminti, iki gavo teisėjo leidimą jį iškasti. Įtarė, kad jis buvo nunuodytas, bet nieko nerado. Užkasė jį iš naujo, bet žemė iš jo kapo ligi tol jau spėjo susimaišyti su kitų žeme. Sužėrėm ją duobėn kaip pakliuvo. O matot ten toliau angelą su nulaužtais sparnais? Tai Meri Lu Fips. Ją iškasė ir perkėlė į Elginą Ilinojuje, ten gyvena jos giminės. Tai jos duobė atkasta stovėjo kokias tris savaites. Nebuvo ko laidoti. O žemė per tą laiką susimaišė su kita. Per šešis kapus už jos ir per vieną į šiaurę gulėjo Henris Duglas Džounsas. Šešiasdešimt metų niekam jis nerūpėjo, o paskui staiga tapo garsus. Dabar jį perkėlė prie paminklo pilietiniam karui. Tai jo duobė žiojėjo atvira kokius du mėnesius, niekas nenorėjo gultis į pietiečio vietą, matai, visi čia – už Šiaurę ir Grantą. Visa *jo* žemė išsibarstė. Tai kaip, gal jau pradedat suprasti, ką reiškia „NEMOKAMA ŽEMĖ“?

Jaunuolis apsidairė aplinkui.

– Na, tai kurgi ta žemė, kurią jūs nemokamai dalijat? – paklausė jis.

Senis dūrė pypke, ir pažvelgęs ton pusėn jaunuolis iš tikrųjų pamatė netoliese prie sienos kūpsantį kokių dešimties pėdų ilgio ir trijų pėdų aukščio kauburį. Tai buvo daugiausia įvairių atspalvių molis su kyšančiais iš jo žolės kuokštais: rudos, rausvos ir deginto gintaro spalvos.

– Galit eiti pasižiūrėti, – pasiūlė senis.

Jaunuolis iš lėto nuėjo ir sustojo prie kauburio.

– Paspardykit, – paliepė senis, – pamatysit, ar tikra.

Jaunuolis bakstelėjo žemes koja, ir jo veidas išblyško.

– Ar girdėjot? – šūktelėjo jis.

– Ką? – žvelgdamas kažkur pro šalį paklausė senis.

Jaunuolis geriau įsiklausė ir papurtė galvą:

– Nieko.

– Na, tai kiek tos nemokamos žemės jums reikia? – kratydamas iš pypkės pelenus paklausė senis.

– Nežinau, dar nesugalvojau.

– Kaipgi, žinot, – neatlyžo senis, – antraip kam gi būtumėt prie kapinių vartų atvaręs savo furgonėlį? Mano ausys kaip katės! Išgirdau, kaip birbinot motorą. Tai kiek?

– Na, – nejaukiai pasimuistė jaunuolis, – sodelis už mano namo – aštuoniasdešimt pėdų ilgio ir keturiasdešimt pločio. Neblogai būtų užpilti jį kokiu coliu dirvožemio. Tai...

– Aš sakyčiau, – tarė senis, – imkit maždaug pusę tos krūvos. A, velniop, imkit visą! Vis tiek niekam jos nereikia.

– Ką jūs sakot?..

– Sakau, kad ta krūva tai didėjo, tai mažėjo nuo pat tų laikų, kai Grantas paėmė Ričmondą, o Šermanas pasiekė jūrą. Ten susimaišę Pilietinio karo laikų žemės, karstų nuolaužos, atlasinių apmušalų liekanos dar nuo tos dienos, kai Lafajetas su garbės sargyba pasitiko Edgarą Alaną Po. Ten pilna supuvusių puokščių, suneštų per šimtus laidotuvių, konfeti iš užuojautos atvirukų, skirtų pilietinio karo kareiviams ir prancūzų šauliams, kurie taip ir negrįžo namo. Ta žemė tiek prisodrinta kaulamilčių ir karstų puvėsių, kad turėčiau už ją *nuplėšti* iš jūsų krūvą pinigų. Užtat čiupkit greičiau kastuvą, kol *nepersigalvojau!*

– Tik jūs *nesijudinkit,* – jaunuolis kilstelėjo ranką.

– Aš tai jau niekur neisiu, – atsakė senis. – Kiti šios vietos gyventojai – juo labiau.

Jaunuolis privarė savo atvirą furgonėlį prie pat žemės kauburio ir buvo jau beimąs kastuvą, bet senis jį sustabdė:

– Ne, geriau ne šituo! Verčiau imkit kapinių kastuvą, – toliau aiškino senis. – Ta pati geležis, ta pati žemė. Kai viena kitą pažįsta, lengviau kasti. Taigi!

Senis linktelėjo galva į žemėn įsmeigto kastuvo pusę. Jaunuolis gūžtelėjo pečiais ir paėmė tą kastuvą.

Truktelėjus jį už rankenos, žemė tyliai sušnibždėjo. Susigulėję grumstai pajudinti irgi ėmė šnabždėtis.

Jaunuoliui kasant ir pilant žemę į furgoną, senis akies krašteliu jį stebėjo.

– Kaip sakiau, čia nepaprasta žemė. 1812-ųjų karas, San Chuano kalva, Manasas, Getisbergas, gripo epidemija 1918-ųjų spalį – visų kapai supilti, perkasti, supilti iš naujo. Visokiausi užkariautojai sutrinti į dulkes, visokiausia šlovė suminta į purvą, metalinių karstų rūdys, medinių karstų rankenos, batraiščiai be batelių, ilgi ir trumpi plaukai... Ar kada matėt vainikus, nupintus iš tikrų plaukų ir prisegtus prie mirusiųjų paveikslų? Ir dar visa, kas liko iš šypsenos ar padykusio žvilgsnio kokios viliūgės, kuri žino, kad numirė, ir jau amžinai. Plaukai, epoletai arba tik paskiri jų siūlai – viskas sumišę su krauju, virtusiu į dumblą.

Jaunuolis suprakaitavęs baigė kasti ir jau norėjo smeigti kastuvą atgal į žemę, bet senis tarė:

– Pasiimkit ir jį. Kapinių žemė, kapinių kastuvas. Toks tokį.

– Rytoj jums jį grąžinsiu, – pasakė jaunuolis ir įbedė kastuvą į furgone supiltas žemes.

– Nereikia. Paėmėt žemę, pasiimkit ir kastuvą. Tiktai nesugalvokit atvežti tos nemokamos žemės *atgal*.

– O kodėl turėčiau taip daryti?

– Nesugalvokit, sakau, – pakartojo senis ir nejudėdamas liko žiūrėti, kaip jaunuolis įšoko į furgoną ir užvedė motorą.

Bet kurį laiką dar nejudėjo klausydamasis, kaip kėbule tyliai šnabždėdamos virpa žemės.

– Ko gi laukiat? – šūktelėjo senis.

* * *

Iškleręs furgonėlis, bėgdamas nuo tamsos, lipančios ant kulnų, nusivijo vakaro prieblandą. Kažkieno nematomos rankos genami, dangumi lėkė debesys. Kažkur tolumoje dusliai dundėjo griaustinis. Ant priekinio stiklo užtiško keletas lietaus lašų, ir jaunuolis dar smarkiau paspaudė greičio pedalą. Kai furgonas įlėkė į jo gyvenamą gatvelę, paskutiniai saulės atspindžiai išblėso, pakilo vėjas, o medžiai aplink jo namus ėmė smarkiai linguoti ir šniokšti.

Išlipęs iš kabinos, jis pažvelgė į dangų, į namą ir į tuščią sodą priešais. Keletas šaltų lietaus lašų nukrito ant skruostų ir privertė

jį apsispręsti; jis nuvarė barškantį furgoną į sodą, atkabino metalinį kėbulo galą, pakėlė jį per colį, kad žemės birtų plonu lygiu sluoksniu, ir ėmė pirmyn atgal važinėti po sodelį. Tamsūs grumstai šnabždėdami biro žemyn, keista juoda nakties žemė murmėdama nuklojo sodą. Galų gale furgonas liko tuščias, ir jaunuolis ilgai stovėjo tamsoje žiūrėdamas, kaip kiaurai košiantis vėjas pusto juodas žemes.

Paskui jis užrakino furgoną garaže ir užlipęs į prieangį pagalvojo: laistyti turbūt nereikia. Vis tiek tuoj užeis liūtis.

Jis dar ilgai stovėjo, žiūrėdamas į tuos iš kapinių atvežtus puvėsius ir laukdamas lietaus. Viešpatie, ko gi aš čia *laukiu?* – susigriebė paskui ir įėjo į vidų.

Dešimtą vakaro į langus subarbeno nesmarkus lietutis, jis truputį sudrėkino žemę. Vienuoliktą jau lijo kaip reikiant, nutekamieji vamzdžiai springo ir gargaliavo.

Vidurnaktį prapliupo lyg iš kibiro. Iškišęs galvą, jis bandė pažiūrėti, ar lietus negrasina nuplauti šviežiai išpiltos žemės, bet tepamatė tik juodą purvą, protarpiais nušviečiamą tolumoje blykčiojančių žaibų, kuris godžiai lyg milžiniška kempinė siurbė vandenį.

Paskui, pirmą valandą nakties, namą užgriuvo didžiausia visų laikų Niagara. Stogas drebėjo, pro langus nieko nebesimatė, šviesos mirkčiojo.

Staiga tas baisus kliokimas, toji Niagara liovėsi. Užtat padūko taip žaibuoti, kad atrodė, jog čia pat, už lango, rausdamos ir purendamos žemę, sprogineja tūkstančiai lempų. Paskui griausmas, traškėdamas ir laužydamas kaulus, ėmė plėšyti juodą nakties uždangą.

Jaunuolis kiūtojo lovoje, gniauždamas saujoje paklodę, čia slėpdamas galvą po pagalve, čia vėl ją iškišdamas įkvėpti oro ir beviltiškai trokšdamas, kad nors šunį turėtų ir galėtų priglausti – vis nebūtų toks vienišas. Galų gale audra praėjo, lietus liovėsi, tapo neįsivaizduojamai tamsu ir tylu, tiktai žemė virpėdama ir šnabždėdama gėrė į save paskutinius drėgmės lašus.

Jis krūptelėjo, paskui ėmė drebėti ir bandė, apkabinęs rankomis sustingusį savo kūną, kaip nors numaldyti tą virpulį. Labai norėjo gerti, bet negalėjo prisiversti pajudėti ir nueiti į virtuvę paieškoti vandens, pieno ar vyno likučių. Nekrutėdamas, perdžiūvusia burna ir nežinia kodėl ašarų pritvinkusiomis akimis, jis aukštielninkas gulėjo lovoje.

Nemokama žemė! – pamanė sau. Dieve, kokia beprotiška, idiotiška naktis! *Nemokama žemė!*

Antrą valandą nakties išgirdo tyliai tiksint savo rankinį laikrodį.

Pusę trijų pajuto riešuose, pakinkliuose, kakle, o paskui – smilkiniuose ir galvoje pašėlusiai mušantį pulsą.

Visas namas, pasviręs nuo vėjo, stovėjo sustingęs ir *klausėsi.*

Pagaliau vėjas lauke nutilo, viskas nurimo, tiktai kiemas plytėjo permirkęs ir kažko laukdamas.

Ir štai... *taip.* Jis atsimerkė ir atsisuko į tamsų langą.

Sulaikė kvapą. Kas? Taip, taip, *kas?*

Už lango, anapus sienos, palei namą, kažkur lauke pasigirdo šnabždesys, murmėjimas, jis darėsi vis garsesnis ir garsesnis. Kas ten – ar žolė žėlė? Pumpurai skleidėsi? Trupėjo judėdama žemė?

Kažkas šnabždėjo, šniokštė, maišėsi juoduma ir šešėliai. Kažkas augo. Kažkas kėlėsi.

Jo kraujas sustingo į ledą. Širdis nustojo plakusi.

Už lango kieme buvo tamsu.

Atėjo ruduo.

Atslinko spalis.

Jo sodas subrandino jam...

Derlių.

Paskutinės apeigos

Harisonas Kuperis anaiptol dar nebuvo senas – trisdešimt devynerių; jis tiktai nuo šaltos trisdešimties metų ribos pasislinko prie šiltesnės – keturiasdešimties, o toks perėjimas gerokai pakeičia žmogaus temperamentą ir požiūrį į gyvenimą. Jis buvo neįtikėtinai talentingas, kone genialus, nevedęs, nesusižadėjęs, neturėjo vaikų, kuriuos būtų galėjęs teisėtai laikyti savais, ir štai taip nelabai turėdamas ką daugiau veikti, vieną 1999-ųjų vasaros rytą atsibudo apsiašarojęs.

– Kas čia dabar?!

Išlipęs iš lovos, jis ilgai stovėjo prie veidrodžio, apžiūrinėdamas savo ašaras, tyrinėdamas liūdesį ir mėgindamas nustatyti sielvarto priežastį. Tarytum vaikas jis kruopščiai išanalizavo savo jausmus ir nubraižė jų žemėlapį, tačiau neaptiko jokios nevilties sostinės – vien didžiulę graudulio dykynę, ir nuėjo skustis.

Tačiau tai nepadėjo, nes Harisonas Kuperis, matyt, buvo pataikęs įminti į kažkokią neaiškią melancholijos balą, ir netgi jam skutantis, muilinais skruostais tebesirito ašarų karoliukai.

– Dieve gailestingas, – sušuko jis, – panašu į laidotuves, bet *kas* gi mirė?!

Pusryčiams sukrimtęs drėgnesnį nei paprastai skrebutį, jis iškeliavo į savo laboratoriją, norėdamas pasižiūrėti, ar jo Laiko mašinos vaizdas kartais nepadės jam suprasti, kodėl jo akys laistosi lietumi, kai visame kūne giedra.

Laiko mašina? Ak, taip.

Mat didžiąją trečio savo gyvenimo dešimtmečio dalį Harisonas Kuperis praleido jungdamas į vieną neįmanomos praeities ir dar

nežinomos ateities grandines. Daugelis vyrų mėgsta filosofuoti, sėdėdami savo iščiustytose lyg moterys mašinose. O Harisonas Kuperis įsigudrino sugalvoti ir iš gryno oro bei elektros kibirkščių sukonstruoti vadinamąją Mobijaus mašiną.

Su vyno spalvos atsainumu jis pasakodavo draugams imąs po juostelę iš praeities bei ateities ir pasukąs jas taip, kad jos susijungtų vienoje plotmėje. Panašiai kaip tie aštuonetuko formos kaspinai, kuriuos XIX amžiuje karpė ir klijavo gerasis matematikas A. F. Mobijus*.

– Ak, taip, Mobijus, – sumurmėdavo draugai.

Iš tikrųjų jie turėdavo omeny: „Oi, *ne*. Labanakt".

Harisonas Kuperis nebuvo iš tų pamišusių mokslininkų, bet vis dėlto jis buvo beviltiškai nuobodus. Tai žinodamas, jis užsidarė vienas pats baigti Mobijaus mašinos. O dabar, šį nepaprastą rytą, kai jam iš akių pylėsi šalti lietaus lašai, jis stovėjo ir spoksojo į tą nelemtą įtaisą, niekaip nesuprasdamas, kodėl gi jam visai nesinori šokinėti iš džiaugsmo.

Jo stebėjimus nutraukė skambutis į laboratorijos duris. Atidaręs jis pamatė vieną iš tų itin retų individų – tikrą „Western Union" pasiuntinuką ant tikrų tikriausio dviračio. Jis paėmė telegramą, pasirašė ir buvo jau beužtrenkiąs duris, bet pastebėjo, kad berniūkštis neatplėšdamas akių spokso į Mobijaus mašiną.

– O kas *čia?* – išplėtęs akis žioptelėjo jis.

Harisonas Kuperis pasitraukė į šalį, leisdamas berniūkščiui užeiti į vidų ir didžiuliu ratu apeiti jo Mašiną. Berniūkščio akys šokčiojo aukštyn, žemyn, į šoną ir lakstė aplink tą didžiulį iš spindinčio vario, žalvario ir sidabro susuktą aštuonetuką.

– Aišku! – galiausiai nušvitęs sušuko berniūkštis. – Čia *Laiko mašina!*

– Bravo, pataikei!

– Kada išvykstat? – puolė kamantinėti berniūkštis. – Kur keliausit, su kuo susitiksit? Su Aleksandru? Su Cezariu? Napoleonu? Ar Hitleriu?

* Mobius, August Ferdinand (1790–1868) – vokiečių matematikas.

– Ne, ne!

Berniūkštis toliau varė lyg pagal sąrašą:

– Su Linkolnu?

– Jau panašiau.

– Tai su generolu Grantu! Su Ruzveltu! Su Bendžaminu Franklinu!

– Taip, su Franklinu!

– Oi, kaip jums *pasisekė!*

– Tikrai? – apstulbo Harisonas Kuperis ir nejučiom linktelėjo galva. – Taip, Dievas mato, staiga...

Staiga jis suprato, ko verkė rytą.

– Labai ačiū! – sugriebė jis berniūkštį už rankos. – Tu tikras katalizatorius...

– Kat..?

– Tai Roršacho testas: priversti mane *patį* susidaryti sąrašą. O dabar – švelniai maloniai – prašom *lauk!* Tik neįsižeisk.

Trinktelėjo durys. Kuperis pripuolė prie bibliotekos telefono, suspaudė mygtukus ir laukdamas atsako ėmė lakstyti akimis po lentynas su tūkstančiu knygų.

– Taip, taip, – murmėjo jis, o jo žvilgsnis blykčiojo ties puošniais, saulės geltonumo pavadinimais. – Kai kuriuos iš jūsų. Du, tris, gal – keturis. Alio! Semai? Semueli! Ar galėtum po penkių minučių būti pas mane? Ne – po trijų! Velnioniškai skubu. Greičiau!

Jis numetė ragelį ir pasisukęs ištiesė ranką prie knygų.

– Šekspyras, – sumurmėjo jis. – Na, Vili, Viljamai, gal pirmas būsi *tu?*

Prasivėrė laboratorijos durys, Semas/Semuelis įkišo vidun galvą ir sustingo.

Mat tenai, įsitaisęs savo milžiniško Mobijaus aštuonetuko viduryje, švytinčiu odiniu švarku ir batais, susikrovęs iškylai krepšį, sėdėjo Harisonas Kuperis: jo rankos buvo sulenktos, alkūnės atkištos į šonus, o pirštai pasiruošę bet kurią akimirką kibti į kompiuterio klavišus.

– O kurgi Lindbergo* kepurė ir akiniai? – pasiteiravo Semuelis.

Harisonas Kuperis išsitraukė juos ir kvailai vaipydamasis užsimaukšlino.

– Iškelk „Titaniką“ ir vėl jį nugramzdink! – Semuelis nužirgliojo prie dailios mašinos ir atsistojo tiesiai priešais ekscentriškąjį jos kūrėją. – Na, Kuperi, *ko* tau? – sušuko jis.

– Šįryt pabudau apsiašarojęs.

– Na, žinoma. Aš pereitą naktį garsiai skaičiau telefonų knygą. Tai *dėl to!*

– Ne. Verčiau paskaityk man *štai ką!*

Kuperis padavė jam knygas.

– O, kaipgi! Turbūt ligi trijų pliurpėm, lyg gaidžiai apsvaigę nuo anglų literatūros!

– Ir vietoj *atsakymų* – ašaros!

– O ką gi tu norėjai sužinoti?

– Kodėl jie tiek prarado. Kodėl mirė užmiršti ir niekam nežinomi; kodėl kai kurie iš jų tebuvo pripažinti, iš naujo išleisti ir išliaupsinti tiktai po 1920-ųjų!

– Liaukis kudakavęs ir eik prie reikalo, – pasakė Semuelis. – Kam čia mane pasikvietei: pamokslo sakyti ar patarimo paprašyti?

Harisonas Kuperis liuoktelėjo iš savo mašinos ir nusitempė Semuelį į biblioteką.

– Sudaryk man kelionės maršrutą!

– Kokios kelionės? Kelionės!

– Taip, aš leidžiuosi į tolimą kelionę, į Didįjį literatūros turnė. Esu tikra vieno žmogaus Gelbėjimo Armija!

– Nori išgelbėti kam nors gyvybę?

– Ne, sielą! Kokia nauda, kad žmogus gyvas, jeigu jo siela mirusi? *Sėskis!* Išvardyk man visus rašytojus, apie kuriuos šnekėjom naktį ir kurie privertė mane apsiašarot iš ryto. Štai brendis, jei nori, gerk! Ar prisimeni?

* Lindbergh, Charles Augustus (1902–1974) – JAV lakūnas, 1927 m. pirmasis vienviečiu monoplanu nenutūpdamas perskridęs Atlantą.

– Žinoma!

– Na, tai išvardyk juos! Pirmiausia – Naujosios Anglijos melancholikas*. Liūdnas, atsiskyręs nuo pasaulio, verčiau būtų paskendęs jūroje, vis tiek šešiasdešimties metų jis – jau prarasta siela. Na, kokių *dar* sielvartingų genijų mes buvome aptikę?..

– Dievulėliau! – sušuko Semuelis. – Tu ketini juos *aplankyti?* Ak, Harisonai, Hari, aš tave myliu!

– Užsičiaupk! Ar pameni, kaip kuriami anekdotai? Pasijuoki, o paskui prisimeni, *iš ko juokeisi!* Tad ir dabar siūlau paverkti ir atsekti savo ašarų šaltinį. Apraudoti banginius, kad rastumėm kilbukų!

– Man regis, pereitą naktį aš citavau...

– Ką?

– O paskui mudu kalbėjomės...

– Apie ką?

– Na, ką gi...

Semuelis gurkštelėjo brendžio. Jo akys sužibo.

– Rašyk!

Juodu ėmėsi rašyti.

– O ką gi tu darysi, ten nusigavęs, Literatūros daktare?

Harisonas Kuperis, įsitaisęs didžiulio aukštyn kylančio Mobijaus kaspino šešėlyje, nusijuokė ir linktelėjo galva:

– Būtent! Harisonas Kuperis, L. M. D. Literatūros milžinų daktaras. Gydau apetito netekusius senus liūtus, kuriems mirtinai reikia meilės, švelnumo, žiupsnelio aplodismentų, taurės kitos pagyrų... Visa tai – mano širdyje ir ant liežuvio. Reikia tik pasakyti: *„Ak!"* Na, sudie. Iki pasimatymo!

– Tepadeda tau Dievas!

Jis spūstelėjo svirtelę, pasuko rankenėlę, mašina virto metaline spirale, šlamančiu lyg drugelio sparnai kaspinu ir paprasčiausiai... išnyko.

Po akimirkos Mobijaus mašina vėl apsisuko visais savo atomais ir – sugrįžo.

* Kalbama apie Melvilį (Melville, Herman; 1819–1891) – JAV rašytoją, „Mobi Diko" autorių.

– *Voilà!* – įraudęs ir išpūtęs akis sušuko Harisonas Kuperis. – *Baigta!*

– Taip greit? – nustebo jo draugas Semuelis.

– Čia minutė, o ten – ištisos valandos!

– Ar tau pavyko?

– Štai, žvilgtelk! Turiu įrodymų!

Jam nuo smakro kapsėjo ašaros.

– Kas gi nutiko? Kas?!

– Štai, štai ir... *štai!*

Ore ėmė suktis giroskopas ar tarsi kokia stebuklinga spyruoklė vyniojosi ir raitėsi be galo, paskui lyg milžiniška užuolaida supleveno, šmėkštelėjo, o tada viskas nurimo.

Tarytum numestos iš lėktuvo, pirmiausia žemėn nukrito knygos, paskui pasigirdo kojų kaukštelėjimas į grindis, tada iš prieblandos išniro pėdos, po to – rūko apgaubtos kojos, kūnas, o galiausiai – ir galva žmogaus, kuris, spiraliniam kaspinui tebesisukant ir jau ėmus nykti, susigūžė prie knygų tarsi šildydamasis palei židinį.

Jis palietė ranka knygas ir sukluso: koridoriaus prieblandoje kažkur iš apačios skambėjo pietaujančių balsai, jam prie šono buvo atlapos kambario durys – pro jas gūsiais sklido vos juntamas ligos kvapas; jis tai užplūsdavo, tai vėl išsisklaidydavo, o kambaryje girdėjosi sunkus ligonio alsavimas. Apačioje skimbčiojančios lėkštės ir stalo įrankiai rodė, kad ten viešpatauja vakaras ir puiki sveikata. Koridoriuje ir ligonio kambaryje tuo tarpu buvo tuščia. Tačiau bet kurią akimirką kas nors galėjo pakilti iš apačios nešdamas rankose snūduriuojančiam ligoniui skirtą padėklą ir ateiti į neskoningai išpuoštą kambarį.

Harisonas Kuperis atsargiai atsistojo, žvilgtelėjo žemyn į laiptus, o tada, miela knygų našta nešinas, žengė į kambarį, kur abipus lovos degančios žvakės apšvietė mirštantįjį: jis gulėjo aukštielninkas, rankas ištiesęs prie šonų, galva buvo giliai įsmigusi į pagalvę, akys užmerktos, o burna sučiaupta taip, tarsi jis būtų raginęs lubas ir pačią mirtį kristi ant jo ir galutinai sutraiškyti.

Tačiau senis pajuto jam prie šonų ant lovos padėtas knygas: jo vokai krustelėjo, sausos suskeldėjusios lūpos sujudėjo, iš šnervių švilpdamas išsiveržė oras:

– Kas čia? – sušnibždėjo jis. – Kiek dabar laiko?

– Kai man aplink burną susimeta raukšlės, kai mano sieloje įsiviešpatauja drėgnas, darganotas lapkritis, tuomet aš žinau, kad jau pats metas kuo greičiau leistis į jūrą, – stovėdamas kojūgalyje pusbalsiu atsakė keliautojas.

– Ką? Ką? – tylutėliai sušnibždėjo lovoje gulintis senis.

– Tai puikus būdas nuvyti šalin melancholiją ir priversti kraują greičiau tekėti gyslomis, – pacitavo lankytojas, o paskui, priėjęs arčiau, po abiem mirštančiojo rankomis padėjo po knygą, kad virpantys jo pirštai galėtų paliesti, atsitraukti ir vėl perbraukti per jas tarsi per Brailio raštą.

Svečias vieną po kitos kilnojo ir rodė ligoniui knygas: iš pradžių – viršelį, paskui – pirmąjį puslapį ir titulinį lapą, kuriame buvo įspausti leidimo metai; tos datos iškildavo jam prieš akis, nuplaukdavo į šalį, bet amžinai likdavo kažkur tolimame ateities krante.

Ligonio akys, ilgokai klajojusios knygų viršeliais, pavadinimais ir jų leidimo metais, galiausiai sustingo ties šviesiu lankytojo veidu. Nustebęs jis giliai atsikvėpė.

– Dėl Dievo, jūs atrodot atvykęs iš toli. Bet *iš kur?*

– Ar matote metus? – Harisonas Kuperis palinko į priekį. – Na, tuomet... aš atnešu jums Apreiškimą.

– Tokie dalykai nutinka tik nekaltoms mergelėms, – sušnibždėjo senis. – O po šia niekieno neskaitomų knygų krūva neguli jokia nekalta mergelė.

– Aš atėjau atkasti jūsų. Atnešu jums žinių iš labai toli.

Ligonio akys nuslydo prie knygų, kurias jis lietė virpančiomis rankomis.

– Jos mano? – sušnibždėjo jis.

Keliautojas iškilmingai linktelėjo galva, bet kai senio veidas staiga išraudo, o jo akyse bei lūpose įsižiebė gyvas susidomėjimas, jis irgi nusišypsojo.

– Vadinasi, dar *yra* vilties?

– O kaipgi, yra!

– Aš tikiu jumis. – Senis giliai įkvėpė, paskui paklausė: – Bet kodėl jūs man tai sakote?

– Nes myliu jus, – stovėdamas kojūgalyje atsakė svečias.

– Tačiau aš jūsų *nepažįstu,* sere!

– Užtat aš jus pažįstu skersai išilgai, nuo kairiojo borto iki dešiniojo, nuo stiebų viršūnių iki denio, atmintinai žinau kiekvieną jūsų ilgo gyvenimo dieną!

– Ak, kaip nuostabiai skamba! – atsiduso senis. – Kiekvienas jūsų ištartas žodis, kiekvienas žvilgsnis – tikri lyg pasaulio pamatai! Bet kaipgi taip gali būti? – Jo akyse susitvenkė ašaros. – Kaip?

– Todėl, kad aš *esu* tiesa, – atsakė keliautojas. – Aš atvykau iš toli, norėdamas rasti jus ir pasakyti: jūs nepamirštas. Didžioji jūsų Pabaisa nugrimzdo tik kuriam laikui. Netruks ateiti metai, kai tiek garsūs ir žinomi, tiek paprasti ir nežymūs žmonės, susirinkę prie jūsų kapo ims šaukti: antai jis keliasi, jis kyla, keliasi, kyla! Ir tikrai į paviršių išners baltas pavidalas, didysis audrų siaubas, gaubiamas švento Elmo ugnies, ir jūs – drauge su juo, abu taip tarpusavyje susiję, kad niekas neįstengtų pasakyti, kur baigiasi jis ir prasidedat jūs, arba kur baigiatės jūs, o jis leidžiasi kelionėn aplink pasaulį, savo ir jūsų kilvateryje palikdamas ištisą bibliotekų flotilę bei skrosdamas bekraštes bibliotekininkų ir skaitytojų jūras, o pastarieji miniomis plūsta į prieplaukas, trokšdami nužymėti tolimų jūsų kelionių maršrutus ar trečią valandą nakties išgirsti jūsų vienišą šauksmą.

– Vardan Kristaus žaizdų! – įsisukęs į paklodes, šūktelėjo senis. – Prie esmės, žmogau, prie *esmės!* Ar tikrai jūs sakote tiesą?!

– Štai jums mano ranka! Prisiekiu savo siela ir savo širdies krauju, – lankytojas ištiesė ranką, ir abiejų vyrų delnai susiliejo. – Pasiimkite šias dovanas į kapą. Paskutinę savo valandą galėsite lyg rožinį versti šiuos puslapius. Tiktai niekam nesakykit, iš kur jas gavote. Pašaipūnai išplėš jums iš rankų karoliukus. Užtat naktį, prieš aušrą, kalbėkite štai tokį rožinį: jūs gyvensite amžinai. Jūs esate nemirtingas.

– Pakaks, pakaks! Nutilkite.

– Negaliu. Klausykite, ką jums sakau. Ten, kur jūs praėjote, per Bengalijos įlanką, Indijos vandenyno bangas, aplink Gerosios Vilties kyšulį ir Horno ragą, per pražūties žemes ir kiek tik žmogaus akys užmato, amžinai degs ugninis takas.

Jis dar tvirčiau suspaudė senio ranką.

– Prisiekiu, kad ateityje milijonų milijonai rinksis prie jūsų kapo, linkėdami jums ramybės ir šildydami jūsų kaulus. Ar girdite mane?

– Dieve didis, jūs pats tinkamiausias kunigas paskutinėms apeigoms atlikti. Negi galėčiau nesimėgauti savo laidotuvėmis? Ir dar kaip mėgausiuos!

Jo rankos išsilaisvinusios apgniaužė jam prie šonų gulinčias knygas, o nerimstantis lankytojas paeiliui ėmė kilnoti jų dar daugiau ir skaityti datas:

– Tūkstantis devyni šimtai dvidešimt antrieji... 1930... 1935... 1940... 1955... 1970. Ar pajėgsit perskaityti? Ar žinot, ką tai reiškia?

Jis prikišo seniui prie akių paskutinį tomą. Liepsningos akys žybtelėjo. Sudžiūvusios lūpos sujudėjo.

– Tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimtieji?

– Taip, ji jūsų. Išėjo lygiai po šimto metų nuo šio vakaro.

– Dieve brangus!

– Man metas eiti, bet aš *išgirsiu*. Pirmas skyrius. Skaitykit!

Degančios senio akys nuslydo puslapiu. Jis apsilaižė lūpas, šiaip taip sugraibė žodžius ir drauge su beprasiveržiančia rauda ištarė:

– „Pavadinsi jį Izmaeliu“.

Snigo, snigo ir snigo be galo. Bekraštėje baltumoje ėmęs suktis sidabrinis kaspinas šnabždėdamas iš Laiko tolių iškvėpė keliaujantį bibliotekininką su knygų krepšiu. Tarytum riekdamas sniego nubalintą pyragą, besisukantis kaspinas perkėlė dar kūno nespėjusį įgauti keliautoją per ligoninės sieną ir įleido jį į gruodžio baltumo palatą. Joje vienišas gulėjo lyg sniegas ir vėjas išbalęs vyriškis. Buvo dar beveik jaunas. Jis miegojo, o jo ūsai, sulipę nuo karštinės, atrodė tarsi priklijuoti prie lūpos. Regis, jis visai nejau-

tė, kad prie lovos pasirodė žinianešys, arba jam tai nėmaž nerūpėjo. Jo vokai nė nekrustelėjo, kvėpavimas tebebuvo vos juntamas. Sugniaužtos rankos jam prie šonų neatsigniaužė ko nors paimti. Jis atrodė jau miręs, ir tiktai netikėto lankytojo balsas privertė jo vyzdžius sukrutėti po užmerktais vokais.

– Tave pamiršo? – paklausė balsas.

– Lyg būčiau negimęs, – atsiliepė išbalęs vyriškis.

– Niekas neprisimena?

– Tiktai... tik Prancūzijoje.

– Tu nieko neparašei?

– Tai neverta dėmesio.

– Ar jauti, kokį svorį dedu tau ant lovos? Ne, nežiūrėk. Pasistenk *pajusti*.

– Kapo akmenys.

– Taip, ant jų – vardas, bet tai ne akmenys. Tai ne marmuras, o popierius. Yra ir metai, bet tai rytdienos, porytdienos ir dešimties tūkstančių vėlesnių dienų datos. Ant kiekvienos iš jų – tavo vardas.

– Taip niekad nebus.

– Taip *yra*. Nori, išvardysiu pavadinimus. Klausyk! Raudonosios Mirties...

– Kaukė.

– Ašerių namų...

– Žlugimas!

– Šulinys ir...

– Švytuoklė!

– Klastinga...

– Širdis! *Mano* širdis. Širdis!

– Kartok: dėl Dievo meilės, Montresorai.

– Kvailystė!

– Kartok: Montresorai, dėl Dievo meilės.

– Dėl Dievo meilės, Montresorai!

– Ar matai pavadinimą?

– Matau!

– Kokie čia metai?

– Tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt ketvirtieji. Tokių metų nėra.

– Dar sykį, ir pasakyk, kaip vadinasi vynas.

– Tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt ketvirtieji. Amontiladas. Ir mano vardas!*

– Taip! O dabar papurtyk galvą. Tegu suskamba varpeliai ant juokdario kepurės. Aš jau pasirengęs įmūryti paskutinę plytą. Greičiau! Ketinau tave gyvą palaidoti po knygomis. Kai ateis mirtis, kaip tu ją pasveikinsi? Sušuksi?..

– *Requiescat in pace?*

– Pakartok.

– *Requiescat in pace?*

Suūžė Laiko Vėjas, ir palata ištuštėjo. Išgirdusios pašėlusį juoką, vidun sulėkė slaugės. Jos pabandė atimti knygas, spaudžiančias prie žemės jo linksmybę.

– Ką jis čia *šneka?* – suriko kažkas.

Praėjus valandai, dienai, metams, minutei, Paryžiuje viršum bažnyčios smailės sušvito švento Elmo ugnis, mėlyna liepsna perbėgo tamsia alėja, stabtelėjo ties gatvės kampu, tartum nematomai karuselei sukantis padvelkė vėjo gūsis, o paskui kažkieno žingsniai nukaukšėjo laiptais aukštyn, prie miegamojo durų. Šio kambario langas žvelgė į kavines, kur buvo pilna žmonių, tolumoje grojo muzika, o lovoje prie lango gulėjo aukštaūgis vyriškis. Negyvas jo veidas kiek krustelėjo, išgirdus kažkieno alsavimą kambaryje.

Skersai jo lovos gulė nepažįstamojo šešėlis. Lankytojas pasilenkė, pro langą krintanti šviesa apšvietė jo veidą ir burną, kuri giliai įkvėpė ir prabilo. Bet toji burna teištarė vienintelį žodį:

– Oskarai!*

* „Šulinys ir švytuoklė“, „Ašerių namų žlugimas“, „Raudonosios Mirties kaukė“, „Klastinga širdis“, „Amontilado statinė“ – Edgaro Allano Poe (1809–1849) kūrinių pavadinimai.

* Turimas omenyje rašytojas Oskaras Vaildas (Wilde), miręs 1900 m. Paryžiuje.

Senasis plentas

Sekmadienio rytą jie išvažiavo į žalius laukus ir dūmė kuo toliau nuo įkaitusio aliumininio miesto. Bekraštis dangus jiems virš galvų vilnijo tarsi koks nežinomas ežeras – neįtikėtinai mėlynas, su baltais bangolaužiais.

Klarensas Traversas sumažino greitį. Vėsus, šienu kvepiantis vėjelis maloniai gaivino jam veidą. Jis suspaudė žmonos ranką ir žvilgtelėjo į užpakalinėje sėdynėje sėdinčius dukterį su sūnum, kurie bent jau šią akimirką nesipešė. Automobilis tuo tarpu slydo nuo vienos tylios grožybės prie kitos, o sekmadienis aplinkui buvo toks žalias ir vešlus, kad atrodė, jis niekuomet nesibaigs.

– Ačiū Dievui, kad išvažiavom, – tarė Seselija Travers. – Visą milijoną metų nebuvom niekur ištrūkę. – Jis pajuto, kaip ji spūstelėjo jam ranką, paskui ją paleido. – Ak, kai pagalvoju, kiek ponių šįvakar per kokteilį nualps nuo kaitros!..

– Tai jau tikrai, – atsiliepė Klarensas Traversas. – Pirmyn!

Jis paspaudė greičio pedalą, mašina trūktelėjo į priekį. Iš miesto jie išvažiavo truputį isteriškai, aplinkui cypė automobilių stabdžiai, mašinų srautas stūmė juos link atkampių salelių ieškoti vietos piknikui. Pamatęs, kad važiuoja pačia greičiausia juosta, jis po truputį sumažino greitį ir su visa šeimyna išsiveržė iš pamėkliškai lekiančių mašinų srauto. Dabar jie stūmėsi pirmyn daugmaž protingu penkiasdešimties mylių per valandą greičiu. Pro langą sklindantys medžių ir gėlių kvapai buvo jam atlygis už šį manevrą. Jis nusijuokė, pats nežinodamas ko, ir tarė:

– Kartais, štai šitaip toli išvažiavęs, aš imu galvoti, kaip gera būtų važiuoti, važiuoti sau ir niekad negrįžti į tą prakeiktą miestą.

– Važiuojam šimtą mylių! – šūktelėjo sūnus.

– Tūkstantį! – pritarė duktė.

– Gerai, tūkstantį! – šyptelėjo Klarensas Traversas. – Bet tik iš lėto, po vieną mylią! – O paskui tyliai šūktelėjo: – Ė-hė!

Staiga tarytum per sapną jiems priešais išniro senojo plento juosta.

– Nuostabu! – apsidžiaugė ponas Klarensas Traversas.

– *Kas?* – nesuprato vaikai.

– Štai žiūrėkit! – persisvėręs per žmoną, parodė jiems Klarensas Traversas. – Tai *senasis* plentas. Juo žmonės važinėjo prieš daugybę metų.

– *Šitas?* – nustebo jo žmona.

– Jis gi baisiai siauras, – tarė sūnus.

– Na, tais laikais nebuvo tokios galybės mašinų, tai ir nereikėjo labai plataus.

– Panašus į didelę gyvatę, – nusprendė duktė.

– Tai jau taip, senovėje keliai tikrai rangydavosi kaip gyvatės. Prisimeni? – paklausė jis žmoną.

Seselija Travers linktelėjo. Dabar jie važiavo labai lėtai, tad galėjo nekliudomi žvalgytis į tą siaurą betono juostą, kurią vienur kitur jau buvo pralaužusi dygstanti žolė, o iš abiejų pusių šalikelėse augo laukinių gėlių kuokštai. Ryto saulė švietė pro aukštų, ligi pat miško stūksančių guobų, klevų ir ąžuolų šakas.

– Pažįstu jį kaip savo paties nosį, – tarė Klarensas Traversas. – Norėtumėt juo pasivažinėti?

– Ak, Klarensai, argi...

– Aš *rimtai*.

– Oi, tėti, ar tikrai *galima?*

– Gerai, pamėginkim, – ryžtingai nusprendė jis.

– Ką tu! – šūktelėjo Seselija Travers. – Tikriausiai tai draudžiama! Ir jau tikrai nesaugu.

Tačiau jai dar nespėjus baigti, jis išsuko iš greitkelio ir, visiems automobiliams švilpiant pro šalį, šypsodamasis sulig kiekvienu trinktelėjimu, pervažiavo per negilų griovelį ir nubildėjo į senąjį plentą.

– Klarensai, liaukis! Mus suims!

– Už ką? Ar už tai, kad dešimties mylių per valandą greičiu pasivažinėsim niekieno nebenaudojamu plentu? Verčiau nezyzkit kaip bičių avilys, šiandien pernelyg graži diena bartis. Jei būsit geri, nupirksiu jums visiems limonado.

Jie užvažiavo ant senojo plento.

– Matot, kaip paprasta? Kurion pusėn sukti, vaikai?

– Ton, *ton!*

– Lengviau nebūna!

Ir jie leidosi automobilio nešami senuoju plentu, kuris kaip balkšvai pilkas smauglys ramiai sau rangėsi per žalias aksomines pievas, peršokdavo vieną kitą kalvelę, o paskui išdidžiai nerdavo į drėgną medžių tankmę. Aplinkui čiurleno upeliai, kvepėjo pavasariniu dumblu ir tyru lyg krištolas vandeniu, kuris it šiugždantis celofanas krito per akmenis nedideliais kriokliukais. Jie važiavo taip lėtai, kad netgi galėjo pasigėrėti paslaptingomis figūromis, kurias nukritusių rudens lapų patvenkto vandens paviršiuje braižė čiuožikai.

– Tėti, kas ten tokie?

– A, tai čiuožikai! Jų neįmanoma pagauti. Lauki, lauki, ištiesęs ranką, o kai pagaliau tvoji per vandenį – čiuožiko nė padujų! Jie pirmieji žmogaus gyvenime, kurių nesiseka pagauti. Paskui tokių dalykų sąrašas smarkiai pailgėja, tad verčiau pradėti nuo smulkmenų. Per daug jais nesidomėk. Gali manyti, kad jų iš viso nėra.

– O man *smagu* galvoti, kad yra!

– Ką tik pasakei gilią filosofinę mintį. Nagi, pone Traversai, važiuok! – Ir linksmai paklusdamas savo paties įsakymui, jis nuvažiavo toliau.

Jie pasiekė mišką, kuris nuo lapkričio mėnesio per visą žiemą stovėjo apmiręs, o dabar pamažu ir nenoromis skleidė žalias vėliavas, sveikindamas pavasarį. Lyg didžiulės konfeti saujos išlėkę iš miško glūdumos ore apsvaigę sukosi drugeliai, o jų smulkūs šešėliai mirgėjo ant žolės ir vandens paviršiaus.

– Gal jau grįžkim, – pasiūlė Seselija Travers.

– Oi, mama! – suinkštė vaikai.

– Kam grįžti? – nustebo Klarensas Traversas. – Dievulėliau, ar daug vaikų, kepančių tame įkaitusiame velnio mieste, galėtų pasigirti važiavę keliu, kuriuo jau daugybę metų *niekas* nevažinėja? Nė vienas! Daugiau nė vienas neturi tokio drąsaus tėvo, kuris išdrįstų perkirsti žolės ruožą ir užvažiuoti ant senojo plento. Teisybę sakau?

Ponia Travers nieko neatsakė.

– Antai ten, – aiškino toliau Klarensas Traversas, – už anos kalvos, plentas suka į kairę, po to į dešinę, o paskui – vėl į kairę, išvingiuoja S raidę, o vėliau – dar vieną S. Pala, tuoj pamatysit.

– Dabar kairėn.

– Dešinėn.

– Kairėn.

– S raidė.

Automobilis tyliai burzgė.

– *Dar viena S!*

– Tikrai kaip tu *sakei!*

– Žiūrėkit! – parodė Klarensas Traversas. Maždaug už šimto jardų nuo jų staiga išniro keletas jardų greitkelio, kuris cypdamas čia pat dingo už reklamos skydų, panašių į kortų malką. Klarensas Traversas įdėmiai pažvelgė į jį ir į žolės ruožą, skiriantį greitkelį nuo ūksmingo kelio, tylaus lyg senvagės dugnas, kurio jau nebeskalauja potvynių bangos ir kuriam tik naktį švilpiantis vėjas primena automobilių gausmą.

– Žinai ką, – prabilo jo žmona, – tas greitkelis man varo šiurpą.

– Tėti, gal galim geriau parvažiuot namo šituo senu keliu? – paklausė sūnus.

– Gerai būtų!

– Man visada būdavo jo baisu, – kalbėjo žmona, žiūrėdama į tuos lekiančius automobilius, kurie vos spėję pasirodyti jau dingdavo iš akių.

– Mums visiems *baisu,* – pasakė Klarensas Traversas. – Bet moki žmogus pinigus ir rizikuoji. Tai ką darysim?

Jo žmona atsiduso.

– Tiek jau to, grįžk atgal ant to kraupaus daikto.

– Dar suspėsim, – atsakė Klarensas Traversas ir nuvažiavo į nediduką, visai mažytį miestelį, netikėtai išdygusį pakelėje. Jame buvo ne daugiau kaip tuzinas baltų, lentelėmis apkaltų namų, sutūpusių po didžiuliais medžiais ir tyliai snaudžiančių žaliame lapų potvynyje. Vėjas tyliai siūbavo aptriušusiose verandose stovinčias supamąsias kėdes, šunys ramiai snaudė ant žalių vejos kilimėlių, o kelio pakraštyje stovėjo nedidelė krautuvėlė su purvinu raudonu kuro siurbliu priešais.

Privažiavę ją, jie sustojo ir išlipo iš mašinos. Buvo taip ramu, kad jie pasijuto lyg sapne ir niekaip negalėjo suprasti, iš kur tokiame užkampyje atsirado šie nameliai.

Girgžtelėjo krautuvėlės durys, pro jas išėjo senukas ir prisimerkęs paklausė:

– Ei, sakykit, ar tik ne tuo senuoju plentu atvažiavot?

Klarensas Traversas apsimetė nematąs priekaištingo žmonos žvilgsnio.

– Taip, sere, – atsakė jis.

– Juo jau dvidešimt metų niekas nevažinėja.

– Mes tik norėjom vyturių pasiklausyti, – tarė ponas Traversas. – O radom visą povą, – čia pat pridūrė.

– Greičiau žvirblį, – burbtelėjo jo žmona.

– Jeigu ieškot greitkelio, tai jis ten, už mylios, – paaiškino senukas. – Kai nutiesė tą naująjį kelią, šitas miestukas taip ir apmirė. Beliko tik tokie, kaip aš – seniai.

– Panašu, kad čia galima išsinuomoti namą.

– Ponuli, užeikit į bet kurį, išvaikykit šikšnosparnius, išgaudykit vorus ir už trisdešimt dolerių per mėnesį namas jūsų! Man visas šitas miestelis priklauso.

– Na, mes tik šiaip užsiminėm, – ėmė atsikalbinėti Seselija Travers.

– O aš ir nemaniau, kad jūs rimtai ketinat nuomoti, – atsakė senukas. – Per daug toli būtų ir nuo miesto, ir nuo greitkelio. O anas šunkelis per lietų visai subjūra, virsta neišbrendama purvyne. Be to, po šimts, tuo keliu išvis draudžiama važiuoti. Nors,

aišku, niekas niekad netikrina. – Senis prunkštelėjo ir papurtė galvą. – Aišku, aš jūsų neapskųsiu. Kai pamačiau jus atvažiuojant, man net širdis šoktelėjo. Dievulėliau, aš netgi užmečiau akį į kalendorių pažiūrėti, ar dabar tikrai ne 1929!

Vaje, prisiminiau! – pamanė Klarensas Traversas. – Čia Lapių Kalva. Šitam miestely gyveno tūkstantis žmonių. Dažnai vasaros vakarais važiuodavom pro jį, kai buvau dar vaikas. Sustodavom čia baisiai vėlai, aš jau miegodavau, mėnulio šviesoj įsitaisęs ant užpakalinės sėdynės. Močiutė su seneliu sėdėdavo greta. Kaip gera būdavo miegoti mašinoje, naktį važiuojančioje baltu švytinčiu keliu, arba žiūrėti, kaip sulig kiekvienu posūkiu pasisuka žvaigždės, ir klausytis suaugusiųjų balsų – duslių, tarsi po vandeniu, jie šnekėdavosi, plepėdavo, juokėsi, murmėdavo, šnibždėdavosi. Tėtis neskubėdamas vairuodavo. Mes važiuodavom per vasaros naktį, palei ežerą ir kopas, kur tuščioje pakrantėje žėlė žagrenis ir švilpavo niekuomet nenutylantis vėjas. Už mašinos lango būdavo tuščia ir nyku kaip kapinėse: tiktai smėlis, mėnesiena, žagrenis, į krantą dūžtančios pilkos lyg pelenai bangos, kurios dundėdamos lyg garvežys laižė ir laižė smėlį. Aš susirangęs traukdavau į save vėjų iškedento močiutės palto kvapą ir klausydavausi jaukių, raminančių balsų, kurie tarytum žadėjo, jog visuomet bus čia ir niekados nenutils, o aš visuomet būsiu mažas ir mes amžinai važiuosim per vasaros naktį savo senuoju „Kissel“ su nuleistais šonais. Kokią devintą ar dešimtą vakaro mes stabtelėdavom čia nusipirkti pistacijų ir vaisinių ledų, kurie vos juntamai, maloniai dvelkė benzinu. O paskui visi juos laižydavom, uostėm benzino kvapą, ir mieguisti, jaukiai įsitaisę, tada, prieš trisdešimt metų, važiuodavom namo, į Gryntauną.

Jis susigriebė užsisvajojęs ir paklausė senuko:

– O sakykit, ar labai sunku būtų suremontuoti šiuos namus?

– Žinot, ir taip, ir ne. Dauguma jų kokių penkiasdešimties metų senumo, nežmoniškai pridulkėję. Galėčiau jums parduoti bet kurį iš jų už dešimt tūkstančių. Turit pripažint, kad nebrangiai. Jei kartais jūs koks menininkas, dailininkas ar panašiai.

– Aš rašau skelbimus reklaminėms firmoms.

– Tikriausiai apsakymus irgi rašot, teisybė? O, rašytojui čia būtų gerai: ramu, jokių kaimynų, galėtumėt rašyti ir rašyti!

Seselija Travers tylėdama stovėjo tarp savo vyro ir senuko. Klarensas Traversas stengėsi į ją nežiūrėti. Jis apžiūrinėjo palei krautuvėlės duris kėpsančias gargažes.

– Man regis, aš *galėčiau* čia dirbti.

–Tai jau tikrai, – pritarė jam senukas.

– Man jau seniai atrodo, – kalbėjo ponas Traversas, – kad metas mums kraustytis iš to miesto ir kiek atsipūsti.

– Aišku, – linktelėjo senukas.

Ponia Travers tylėdama pasirausė rankinuke ir išsitraukė veidrodėlį:

– Gal norėtum ko nors išgerti? – perdėtai rūpestingai pasiteiravo Klarensas Traversas. – Prašom tris apelsininio limonado. Ne, geriau keturias, – tarė jis senukui. Šis dingo krautuvėlėje, iš kurios pasklido vinių, biskvitinių sausainių ir dulkių kvapas.

Senukui pasitraukus, ponas Traversas švytinčiomis akimis atsigręžė į žmoną:

– Klausyk, mes gi visada to norėjom! Kodėl ne *dabar?*

– *Ko* norėjom? – nesuprato ji.

– Imkim ir persikraustykim čia, kaip manai? Kodėl ne? Mes gi metai iš metų žadam pabėgti nuo tos maišaties ir triukšmo, kad vaikai turėtų kur žaisti. Be to...

– Varge mano! – sušuko žmona.

Senis krautuvėlėje sujudėjo ir kostelėjo.

– Tai juokinga! – jau tyliau ėmė šnekėti ji. – Mes gi turim išmokėtą butą, tu turi puikų darbą, vaikai lanko mokyklą, turi pulką draugų, o aš priklausau keletui tikrai gerų klubų. Be to, ką tik krūvą pinigų išleidom remontui. Mes...

– Paklausyk, – tarsi ji iš tiesų norėtų klausytis, pasakė jis. – Visa tai nesvarbu. Čia mes turėtume kuo kvėpuoti. O tenai, mieste, *pati* gi skundiesi...

– Na ir kas, reikia gi kuo nors pasiskųsti!

– Negi tie tavo klubai tau taip svarbu?

– Man gaila ne klubų, o *draugų!*

– Ar daugeliui iš jų rūpėtų, jei mes kad ir rytoj gautume galą? – pasišaipė jis. – Jei mane partrenktų gatvėje, kaip manai, kiek tūkstančių mašinų spėtų mane pervažiuoti, kol kuri nors sustotų pažiūrėti, ar ten šuo, ar žmogus guli ant kelio?

– Bet tavo darbas... – išsižiojo sakyti ji.

– Dieve mano, prieš dešimt metų žadėjom, kad per porą metų susitąupysim užtektinai pinigų ir aš galėsiu viską mesti ir sėsti prie romano! Bet paskui kasmet vis sakydavom: *kitais* metais. Kitais, kitais ir kitais!

– Bet juk mums buvo *smagu,* tiesa?

– O kaipgi! Smagu važinėtis metro ir autobusais, gerti martinį, pasigėrę draugai irgi smagūs! Smagu dirbti reklamoje? Žinoma! Bet man tas darbas jau skersai gerklės stovi! Dabar norėčiau *rašyti* apie tai, ką esu matęs, o tam nerasiu tinkamesnės vietos nei čia. Tik pažiūrėkit į tą namą! Ar įsivaizduoji, kaip sėdėčiau prie lango ir lyg padūkęs barškinčiau mašinėle?

– Liaukis aušinęs burną!

– Aš aušinu burną? Dieve, tiesiog šokinėčiau iš džiaugsmo, galėdamas mesti tą darbą. Tikrai jau priėjau liepto galą. Nagi, Seselija, nepraleiskim progos kiek atšviežinti mūsų šeimyninį gyvenimą!

– Bet vaikai...

– Mums čia *patiktų!* – pareiškė sūnus.

– Ir aš taip *manau,* – patvirtino duktė.

– Aš gi nejaunėju, – atsiduso Klarensas Traversas.

– Aš irgi ne, – pasakė ji, glostydama jo rankovę. – Bet mudu negalim dabar strakalioti lyg paaugliai. Kai vaikai išskris savais keliais, taip, tuomet galėsim pagalvoti.

– Vaikai, strakalioti... Dieve mano, rašomąją mašinėlę aš gausiu neštis į kapą!

– Ne, taip ilgai netruks. Mes...

Girgžtelėjusios atsivėrė krautuvėlės durys. Tiesą sakant, gal senis jau kokią minutę stovėjo už jų ir klausėsi. Iš jo veido nieko negalėjai suprasti. Rudomis dėmėmis nusėtose rankose jis laikė keturis drungno apelsinų gėrimo butelius.

– Štai, prašom, – tarė jis.

Klarensas su Seselija nustebę atsigręžė jį, tarsi jis su visais tais buteliais būtų iš po žemių išdygęs. Paskui nusišypsojo ir paėmė gėrimą.

Jie visi keturi stovėjo atokaitoje ir gėrė limonadą. Vasaros vėjas švilpavo panašiomis į olas ūksmingomis, medžiais apaugusiomis senojo miestuko gatvėmis. Medžiai buvo tokie aukšti, o žmonės ir namai po jais – tokie mažučiai, kad jauteisi nelyginant didžiulėje žalioje bažnyčioje ar katedroje. Kiaurą naktį galėjai vaizduotis, kad tų medžių lapai ošia lyg vandenynas, skalaujantis begalinį krantą. Dievulėliau, – pamanė sau Klarensas Traversas, – čia aš iš tikrųjų galėčiau išsimiegoti – miegočiau kaip negyvas, teisuolio miegu.

Jis baigė gerti savo butelį, o jo žmona ligi pusės nugėrė savąjį ir atidavė jį vaikams, kurie čia pat susipešė, kuriam daugiau teks. Senukas stovėjo tylėdamas ir, matyt, nejaukiai jausdamasis dėl to, kokią audrą buvo tarp jų sukėlęs.

– Na, jei kada dar važiuosit pro šalį, nepasididžiuokit užsukti, – galų gale tarė jis.

Klarensas Traversas išsitraukė piniginę.

– Ne, ne! – papurtė galvą senukas. – Aš vaišinu!

– Ačiū, labai labai jums ačiū!

– Nėra už ką.

Jie susėdo atgal į automobilį.

– Jeigu norit pakliūti į greitkelį, – pro priekinį langą žvelgdamas į prikaitusį automobilio vidų pasakė senukas, – tai geriausia grįžti tuo senu purvinu keliu atgal. Tik neskubėkit, kad nesulaužytumėt ašies!

Klarensas Traversas, žiūrėdamas tiesiai priešais save, į mašinos nosį, užvedė variklį.

– Sudie, – atsisveikino senukas.

– Sudie, – vienas per kitą ėmė rėkti ir mojuoti vaikai.

Automobilis iš lėto pajudėjo per miestelį.

– Ar girdėjai, ką sakė tas senukas? – paklausė žmona.

– O ką?

– Ar girdėjai, kuriuo keliu jis liepė važiuoti į greitkelį?

– Girdėjau.

Jis važiavo vėsiu, ūksmingu keliu, žvelgdamas į namų prieangius ir spalvoto stiklo langus. Žiūrint pro tuos langus į lauką, žmonių veidai keisdavo spalvą, nelygu per kokį stiklą žiūrėdavai. Per vieną visi praeiviai atrodydavo kinai, per kitą – indai; jie čia tapdavo rausvi, čia žali, violetiniai, raudoni, vyšnių, samanų, ledinukų ar citrinų spalvos – tikra į pievas, medžius ir pro šalį iš lėto judantį automobilį žvelgiančių langų paletė.

– Taip, aš girdėjau, ką jis sakė, – pakartojo Klarensas Traversas.

Palikę užpakalyje miestuką, jie purvinu keliu nudundėjo iki greitkelio. Ištaikę laisvą tarpelį tarp pro šalį skriejančių mašinų, įsuko į jų srautą ir netrukus jau dūmė į miestą penkiasdešimties mylių per valandą greičiu.

– Na, štai, – lengviau atsikvėpė Seselija Travers, nežiūrėdama į savo vyrą. – *Dabar* bent jau žinau, kur esam.

Pro šalį lėkė reklamos skydai: laidojimo namų, pyrago pusfabrikačių, dribsnių, autoserviso, viešbučio. Tas viešbutis stovi asfaltuotose miesto gelmėse, – pamanė sau ponas Traversas, – ir vieną dieną, negailestingai kepinant saulei, jis drauge su kitais didžiojo Statytojo sukonstruotais pastatais lyg kokie priešistoriniai dinozaurai nugrims į karštą, burbuliuojantį asfaltą ir liks jame užkonservuoti ateities civilizacijoms. O po milijono metų tų elektrinių driežų pilvuose, geležinių dinozaurų viduriuose smalsūs mokslininkai aptiks smulkučius gelsvus kaulelius, mažyčius dailius reklamos agentų, klubų lankytojų ir jų vaikų skeletus. Ponas Traversas pajuto, kaip jo akyse ėmė tvenktis ašaros. Tuomet mokslininkai pasakys: aha, *štai* kuo mito tie geležiniai miestai, aišku! Ir kepštelės kaulus koja. Štai kuo jie prikimšdavo savo geležinius pilvus! Vargšai padarai, beviltiškas buvo jų gyvenimas! Tikriausiai tos geležinės pabaisos laikė juos užrakinusios ir ėsdavo pusryčiams, pietums ir vakarienei. Jie buvo lyg kokie amarai, uždaryti didžiuliame metaliniame narve.

– Tėti, žiūrėk, *žiūrėk,* jis tuoj dings!

Vaikai šaukdami jam kažką rodė. Seselija Travers nežiūrėjo į tą pusę. Bet vaikai pamatė.

Už poros šimtų jardų kairėje akimirkai išniro senasis plentas. Tylus, ramus ir ūksmingas, jis iš lėto vinguriavo per laukus, pievas ir upelius.

Ponas Traversas grįžtelėjo pasižiūrėti, bet tą pačią akimirką plentas dingo iš akių. Jį nustūmė reklamos skydai, medžiai ir kalvos. Aplinkui ūžė ir burzgė tūkstančiai automobilių, galinga jų srovė nešė tylinčius, bežadžius Klarensą su Seselija Travers ir jų belaisvius vaikus vis pirmyn ir pirmyn į miestą, kuris nematė, kaip jie išvažiavo, ir anaiptol nelaukė jų sugrįžtant.

– Pažiūrėkim, ar šita mašina pajėgs išspausti šešiasdešimt ar šešiasdešimt penkias mylias, – pasakė Klarensas Traversas.

Ji pajėgė. Ir išspaudė.

Skubėkit gyventi:

pabaigos žodis

1928-aisiais, kai buvau aštuonerių, Vukegano mieste, Ilinojuje, ant Akademijos kino teatro sienos pasirodė neįtikėtinas daiktas. Tai buvo didžiulė, maždaug trisdešimties pėdų ilgio ir dvidešimties pėdų pločio afiša, kokiu pustuziniu nepaprastų pozų vaizduojanti Burtininką Blekstouną: čia jis pjovė pusiau moterį; čia lėkė iššautas iš patrankos; čia ore šokdino skarelę; čia sau tarp pirštų pradangino narvelį su gyva kanarėle, o dramblį... Na, tiek to, jūs jau supratot. Aš turbūt ten valandų valandas išstovėjau, nustėręs iš nuostabos. Ir tada supratau, jog vieną gražią dieną privalau tapti burtininku.

Taip ir atsitiko, ar ne? Aš juk nesu mokslinės fantastikos ar *fantasy* nei magiškojo realizmo atstovas, nekuriu pasakų ir siurrealistinių eilėraščių. „Akies mirksniu", ko gero, yra geriausias pavadinimas, kokį tik kada įstengiau sugalvoti naujam savo apsakymų rinkiniui. Apsimetu ketinąs daryti visai ką kita, jūs nespėjat nė mirktelėti, o aš iš bedugnės skrybėlės jau traukiu spalvotus šilkinius kaspinus.

Kaipgi jis tai daro? – galite paklausti. Aš iš tiesų nežinau. Aš nerašau šių apsakymų, tai *jie mane* rašo. Ir dėl to aš be galo entuziastingai žiūriu į gyvenimą ir kūrybą. Daugelis klaidingai laiko tai optimizmu.

Nesąmonė. Aš tiesiog praktikuoju optimalų elgesį: tai yra stengiuosi gerai elgtis, klausyti savo mūzų, laiku atlikti darbą ir mėgautis jausmu, kad gyvensiu amžinai.

Man nereikia laukti įkvėpimo. Jis kiekvieną rytą pats mane užklumpa. Prieš pat saulei tekant, kai tikrai norėtųsi dar pamiegoti,

tas nelemtas daiktas prabyla man kažkur tarp ausų vienu iš mano Rytinio teatro balsų. Taip, žinau, jog tai skamba labai pretenzingai, ir tikrai *neketinu* čia propaguoti kokių nors ezoterinių praktikų. Tie balsai egzistuoja todėl, kad pats kasdien skaitydamas, rašydamas ir gyvendamas juos ten įsileidau. Jie toje vietoje susikaupė ir prabilo vos man spėjus baigti vidurinę.

Kitaip tariant, užuot džiugiu šūksniu pasveikinęs auštančią dieną, šių įkyrių šnibždesių verčiamas aš keliuosi iš lovos ir sėdu prie rašomosios mašinėlės, o netrukus toji fantazija/mintis/idėja palieka mano ausis ir nuteka alkūnėmis į pirštus. Tik tuomet aš iš tikrųjų pabundu. Po poros valandų parašau apsakymą, kuris kiaurą naktį snaudė kažkur už mano *medulla oblongata*.

Sutikite, kad tai – ne optimizmas. Tai tiesiog elgesys. Optimalus.

Aš nedrįstu priešintis šiems rytiniams balsams. Jei pamėginčiau, jie kiaurą dieną kvaršintų man galvą. Be to, aš esu toks pat nevaldomas, kaip nuo uolos krintantis automobilis. Kas prieš pusryčius tėra jaudinantis sukrėtimas, popiet jau tampa geros nuotaikos šaltiniu.

Iš kur aš imu tas metaforas? Leiskite, išvardysiu.

Jūs sužinote, kad jūsų žmona laukiasi pirmagimio ir pavadinate tą embrioninę būtybę „Saša". Jūsų pokalbiai su šia tyra esybe nejučiom virsta apsakymu, kuris toks brangus jūsų širdžiai, bet kurio niekam nereikia... Štai taip.

Sykį susimąstote, kas gi nutiko Doriano Grėjaus portretui. Nakčiai atėjus, šios mintys virsta milžinišku košmaru. Taigi išspjaunate šį gauruotą kamuolį į rašomąją mašinėlę.

Dalis šių apsakymų tiesiog „atsitiko" man. „Akies mirksniu" atsirado per mano matytą iliuzionistų spektaklį, kur su apmaudu stebėjau labai panašų į save žmogų, visaip kvailinamą scenoje.

„Nieko naujo, arba Ko padvėsė šuo?" vadinosi „Victrolos" plokštelė, kurią, būdamas penkerių metų, kiekvieną mielą dienelę grodavau tol, kol kaimynai pažadėjo sutratinti mane arba plokštelę ir leido *rinktis*.

„Ta moteris pievelėje" iš pradžių buvo eilėraštis, o paskui virto apsakymu apie mano mamą, kai ji buvo jauna ir aistringa

mergaitė. Tokią temą paprastai drįstame gvildenti tik pasitelkę eufemizmus.

„Sumautas jovalas“ išsirutuliojo iš mano rašomo „Lorelio ir Hardžio meilės romano“. *Turėjau* parašyti jam tęsinį, nes kai prieš keturiasdešimt metų nukeliavau į Airiją, *Irish Times* pamačiau skelbimą: LORELIS IR HARDIS, VIENINTELĮ KARTĄ GYVAI! AIRIJOS NAŠLAIČIAMS. OLIMPIJOS TEATRE, DUBLINE. Kiek įkabindamas nudūmiau į teatrą ir gavau *paskutinį* bilietą – pačiame pirmos eilės viduryje!

Pakilus uždangai, išvydau juos – Steną ir Olį, išdarinėjančius visus savo mielus, senus, gerus triukus. Iš laimės net apsiverkiau bežiūrėdamas. Paskui nuėjau už kulisų ir stovėdamas prie jų persirengimo kambario durų ilgai stebėjau, kaip jie sveikinasi su draugais. Nedrįsau prieiti arčiau ir prisistatyti. Norėjau tik pasišildyti rankas ir širdį. Dvidešimt minučių maudęsis tuose laimės spinduliuose, tyliai pasišalinau. Štai taip atsirado „Sumautas jovalas“.

„Povandeninio laivo daktaras“ yra pavyzdys, kaip žmonės patys negirdi, ką šneka. Prieš keletą metų pietavau su kolega rašytoju, kuris papasakojo man apie savo psichoanalitiką – buvusį Hitlerio povandeninio laivo kapitoną. „Dieve šventas, – sušukau aš, – greičiau duok man pieštuką!“ Greitosiomis pakraigaliojau pavadinimą ir tą patį vakarą parašiau apsakymą. Kolega rašytojas ištisas savaites negalėjo į mane žiūrėti.

„Paskutinės apeigos“ atsirado todėl, kad aš labai myliu kitus rašytojus: gyvus ir mirusius – visus, kurie kada nors gyveno. Niekuomet nė vienam iš jų nepavydėjau, tiktai troškau taip gyventi ir kurti, kaip jie. Galėčiau sudaryti ilgiausią sąrašą, jame būtų daug ne tik puikių rašytojų, bet ir nuostabių moterų: Vila Kater, Džesamina Vest, Katerina Enė Porter, Eudora Velti ir – ji ten atsirado daug anksčiau už savo dabartinę šlovę – Edita Vorton. „Paskutinės apeigos“ daro šuolį per laiką, nes aš troškau pagerbti tris savo herojus: Po, Melvilį ir trečiąjį rašytoją, kuris ligi pat apsakymo pabaigos lieka bevardis. Mane iš proto varė mintis, kad šie milžinai mirė manydami, jog liks visų užmiršti ir niekas jų neskaitys. *Privalėjau* sukurti Laiko mašiną, kad spėčiau pašlovinti juos prieš mirtį.

Kai kurių apsakymų atsiradimo priežastys akivaizdžios savaime. „Devintųjų metų pabaiga" skirta aptarti neva mokslinei tiesai, kurią visi diskutuoja, bet bodisi ją aprašyti.

„Senasis plentas" vinguriuoja palei greitkelį, vedantį į šiaurę nuo Los Andželo. Jis jau beveik užžėlęs žole, krūmais, apaugęs medžiais ir apneštas žemėmis. Vienur kitur dar galima juo nuvažiuoti dviračiu kelis šimtus jardų, bet paskui jis sulenda į žemę.

„Dar sykį, *legato*" susikomponavo kažkaip nejučia, kai vieną dieną išgirdau medyje sutūpusius paukščius orkestruojant Berliozą ir Albenicą*.

Jeigu žinote 1870-ųjų Paryžiaus komunos istoriją ir esate girdėję, kaip Hausmanas ligi pat pamatų sugriovė tą miestą, kad sukurtų tokį stebuklą, koks jis yra dabar, ir jeigu kada, būdami Los Andžele, esate pajutę požeminius smūgius, lengvai galite atspėti apsakymo „Zacharovas/Richteris, V" genezę. Prieš porą metų, per paskutinį Didįjį žemės drebėjimą, aš pagalvojau: Dieve mano, tie prakeikti kvailiai pastatė miestą tiesiai ant San Andrėjo sprūdžio! Kita mano mintis buvo: o ką, jeigu jie *tyčia* taip padarė?

Po poros valandų apsakymas jau áušo ant palangės.

Čia dar ne viskas, bet gal užteks.

Koks būtų paskutinis mano patarimas sau pačiam, tam jau pasenusiam berniūkščiui burtininkui, o gal ir jums?

Kai auštant jums galvoje suskamba Rytinio teatro balsai, negaiškite. Šokit iš lovos. Kol norėdamas atsigaivinti palįsit po dušu, tie balsai jau gali būti dingę.

Svarbiausia – veikti greitai. 90 mylių per valandą greičiu dumkit prie mašinėlės. Tai puikus vaistas nuo nevaldomo gyvenimo šėlsmo ir neišvengiamos mirties.

Skubėkite gyventi.

Ak, Dieve, taip!

Gyvenkit. Ir rašykit. Rašykit kiek galit greičiau.

* Albeniz, Isaac (1860–1909) – ispanų kompozitorius ir pianistas.

Turinys

Šioje serijoje numatoma išleisti:

PETER ACROYD Daktaro Di namai

HERBJØRG WASSMO Karnos kraitis

HELMUT KRAUSSER Tanatas

HERMANN HESSE Stiklo karoliukų žaidimas

KATE ATKINSON Anapus fotografijų

BEN OKRI Pavojinga meilė

THOMAS BERNHARD Grimzdėjas

Šioje serijoje jau išleista:

SALMAN RUSHDIE Paskutinis Mauro atodūsis

ARUNDHATI ROY Mažmožių dievas

LAWRENCE DURRELL Aleksandrijos kvartetas

DONNA TARTT Slapta istorija

SIGRID UNDSET Ulavas, Auduno sūnus

CARSON McCULLERS Vestuvininkė

WALTER WANGERIN Dievo knyga

J. R. R. TOLKIEN Dvi tvirtovės

Bradbury, Ray

Bc–14 Akies mirksniu: apsakymai/Ray Bradbury; iš anglų kalbos vertė Lina Būgienė.– Vilnius: Alma littera, 1999. – 237 [3] p. – (XX a. aukso fondas)

ISBN 9986–02–629–6

Tai paties autoriaus, švelniojo fantasto Rėjaus Bredberio, sudarytas naujausių jo apsakymų rinkinys, kuriame rasime visko: nuo kasdieniškos tikrovės iki kerinčios fantastikos. Čia knibždėte knibžda keistų personažų: kompozitorius, kuriantis simfonijas iš paukščių giesmės; kapitonas, sugrįžęs į vaikystės stebuklų šalį – biblioteką; pakvaišęs Laiko mašinos kūrėjas; senukų porelė, pašėlusiai rungtyniaujanti, kuris kurį pirmas pribaigs, ir kt. Čia pilna paprastų ir neįtikėtinų stebuklų – ir daugelis jų kyla iš meilės ir gerumo, taip reikalingo mūsų racionaliame amžiuje.

UDK 820(73)–3

RAY BRADBURY
AKIES MIRKSNIU
Apsakymai

Iš anglų kalbos vertė
LINA BŪGIENĖ

Serijos dailininkas JOKŪBAS JACOVSKIS (V. GASIŪNAITĖS iliustracija)
Techninė redaktorė BIRUTĖ TOLVAIŠIENĖ
Korektorė BRONĖ BALČIENĖ
Kompiuteriu maketavo ZITA PIKTURNIENĖ

SL 412. Užsakymas 152
Išleido leidykla „Alma littera", Šermukšnių g. 3, 2600 Vilnius
Puslapis Internete: http://www.aiva.lt/AlmaLittera
Spausdino SPAB spaustuvė „Spindulys", Gedimino g. 10, 3000 Kaunas

Dvidešimto
amžiaus
aukso
fondas

RAY BRADBURY (g. 1920) – vienas garsiausių šio šimtmečio rašytojų, išleidęs apie trisdešimt knygų: „Marso kronikos“ (1950; liet. 1967, 1994), „451° Farenheito“ (1953; liet. 1961), „Pienių vynas“ (1957; liet. 1969), „Amžinos atostogos“ (liet. 1997). Jį pažįstame ir iš televizijos serialo „Rėjaus Bredberio teatras“, kuriam jis pats pritaikė 65 savo apsakymus. Rašytojas su žmona gyvena Los Andžele ir, ką tik užbaigęs esė knygą „Kelionė į tolimąją Metaforą“, kuria naują apsakymų rinkinį.

„Akies mirksniu“ (1996) – svarbus įvykis literatūros padangėje: beveik dešimtį metų lauktas naujas įstabiausio Amerikos pasakotojo, burtininko ir romantiko, apsakymų rinkinys. Autorius čia tikras magas, vėl stulbinantis nepakartojama savo vaizduote ir nuoširdumu. Rinkinyje rasime visko: nuo kasdieniškos tikrovės iki kerinčios fantastikos, čia begalė keisčiausių personažų, vertų stebuklingos jo plunksnos. Jo talentas čia vėl sušvinta įstabia žodžio, vaizdo, švelnaus humoro, taurios filosofinės įžvalgos jėga. Palankumas žmogui, susirūpinimas jo ir viso pasaulio ateitimi čia iškyla iki simbolinę prasmę pasiekiančių apibendrinimų.

„Mane kaltina sunkiu nusikaltimu, už kurį gresia griežta bausmė: aš nusikaltau optimizmu“.

RAY BRADBURY

ISBN 9986-02-629-6